
HERMANN HESSE
Çarklar Arasında

1946 NOBEL EDEBİYAT ÖDÜLÜ

HERMANN HESSE

ÇARKLAR ARASINDA

ROMAN

ALMANCA ASLINDAN ÇEVİREN
KÂMURAN ŞİPAL

HERMAN HESSE - ÇARKLAR ARASıNDA
Can Yayınları

Roman

Almanca Aslından Çeviren
Kamuran Şipal
Aradığınız tüm kitapları burada bula bilirsiniz:
WWW.CIZGILIFORUM.COM
BU E-KİTAPI dedektiv İSİMLİ ÜYE HAZIRLADI
EMEĞE SAYGI

Hermann Hesse, 1877'de Almanya'nın Calw kasabasında doğdu. İlk şiirini yirmi beş yaşında yazdı. Bunu Peter Camen-zind, Çarklar Arasında, Gertrud, Rosshalde, Demian ve diğer romanları izledi. Birinci Dünya Savaşı'nda Alman militarizmini protesto etmek için İsviçre'ye yerleşen, İkinci Dünya Savaşı'nda hem

Nazilerin hem de antifaşistlerin ağır eleştirilerine uğrayan Hesse, bu ortamın, ayrıca sorunlu aile

yaşamının ve savaş esirlerine yardım konusundaki yoğun çalışmasının sonucu ağır bir bunalım geçirdi. Jung'un öğrencisi Lang, ona psikanaliz tedavisi uyguladı. Lang ile dostluğu Hesse'nin ruhbilime ve Jung'a duyduğu ilgiyi körükleyerek şiirsel iç dünyasını zenginleştirdi.

İnsancıllığı, barışseverliği ve insan yaşamını irdeleyen felsefesi, Bozkırkurdu, Narziss ve Goldrnund ve Siddhartha adlı romanlarında özellikle belirgindir. Boncuk Oyunu adlı romanından sonra 1946'da Nobel Edebiyat Ödülü de alan Hesse'nin Doğu

edebiyatı ve mistisizmine düşkünlüğü, ayrıca bireysel bunalımların çözümünü Doğu felsefesinde arayışı,

1960 yıllarında canlanan Budizm ve Zen Budizm akımlarının da yardımıyla özellikle Amerikan Hippi gençliği arasında en çok okunan yazarlar arasına girmesine neden oldu. Hermann Hesse, 1962 yılında İsviçre'nin

Montagnola kasabasında öldü.

Kâmuran Şipal, 1926'da Adana'da doğdu, istanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Çağdaş Alman Hikâyesi/ 1945'ten Sonra başlıklı bir incelemesi; Beyhan, Elbiseler Çarşısı, Büyük Yolculuk, Buhurumeryem, Köpek İstasyonu adlı öykü kitapları yayınlandı. Rai-ner Maria Rilke, Franz Kafka,

Robert Musil, Heinrich Böll, Thomas Mann, Günter Grass, Ingeborg Bachmann gibi önemli yazarların yapıtlarını dilimize kazandırdı.

Birinci Bölüm

Aracılık işiyle uğraşmanın yanı sıra bir firmanın temsilciliğini de yapan Bay Joseph Gie-benrath'm, kendisini hemşerilerinden farklı kılan üstün bir meziyeti ya da özelliği yoktu. O da diğerleri gibi irikıyım, sağlıklı bir adamdı. Ticaret işinde hayli becerikli, ayrıca para canlısıydı; ufak bir bahçenin içinde küçük bir eve,

mezarlıkta bir aile kabristanına sahipti; batıl inançlarından biraz arınmış, zamanla inandırıcılığını biraz yitirmiş bir dindarlığı da vardı. Tanrı'ya ve devlet büyüklerine gereken saygıyı göstermekte kusur etmez, sarsılmaz yasalarına körü körüne boyun eğerdi. Ara sıra bir tek atar ama hiç sarhoş

olduğu görülmezdi. Zaman zaman biraz kirli işler de çevirir ama yasal sınırların ötesine asla geçmezdi. Yoksullara açlıktan nefesi kokanlar, zenginlere ise ne oldum delileri diyerek veriştirirdi hep. Kasabadaki bir derneğin üyesiydi; cumaları Adler' lokalinde bowhng oynamaya gider, buradaki pasta ve çörek, yahni ve sosisli çorba günlerini de pr

kaçırmazdı. İşbaşında ucuz purolar içer, pazarları ise yemek üzerine iyi cins purolar tüttürürdü.

İç dünyası, dar kafalı bir kimseninkinden farklı sayılmazdı Joseph Giebenrath'm. Üzeri çoktan tozla örtülüp nasırlaşmış kalbinde, geleneksel, katı bir aile oğluyla övünüp böbürlenmelerden ve bazen aklına esip yoksullara verdiği sadakalardan pek fazla şeye yer yoktu. Zekâ düzeyi, doğuştan sınırlı bir açıkgözlülük

sayesinde hesap işine biraz yatkın olmaktan öteye geçmezdi. Okuduğu tek şey gazeteydi; üyesi olduğu dernekçe her yıl sergilenen amatör tiyatro gösterisini izlemek, arada bir kasabaya uğrayan bir sirkin kapısından içeri adımını atmak, sanat zevki ve gereksinimini gidermeye yetiyordu.

Joseph Giebenrath komşularından rasgele biriyle adını ve evini değiştirirse, durumda fark eden bir şey olmazdı. Ruhunun derinliklerinde saklı duygular, üstün kişilerle üstün güçlere karşı hep tetikte bekleyen

bir güvensizlik, olağandışı, özgür, ince ve manevi olan her şeye karşı kıskançlıktan kaynaklanan içgüdüsel

düşmanlık bakımından da yine kasabadaki

öbür aile reislerine benziyordu.

Joseph Giebenrath hakkında söyleyeceklerimiz bu kadar. Onun yaşamını ve farkında olmadan yaşadığı bu dramı kaleme alabilmek için insanın doğrusu güçlü bir mizah ustası olması gerekiyor. Ama Joseph Giebenrath'm bir oğlu vardı ki, biz de işte asıl onun bu oğlundan söz edeceğiz.

Joseph Giebenrath'm oğlu Hans Giebenrath, kuşkusuz yetenekli bir çocuktu; okuldaki öbür öğrenciler arasında onun nasıl incelikli davrandığını,

kendini onlardan nasıl soyutlamaya çalıştığını görmek yeterdi bunu anlamaya. Karaor-man'daki bu küçük kasabadan genellikle Hans gibileri pek çıkmazdı; şimdiye kadar burada doğup büyümüş tek kişi yoktu ki, gözleri kendi daracık çevresinden biraz ileriyi görebilmiş, başardığı işlerle kasabanın biraz dışında yankı uyandırmış olsun. Ciddi bakışlarını, bir zekâ ifadesi taşıyan yüzünü, yürüyüşündeki incelik ve soyluluğu kimbilir nereden almıştı Hans! Annesinden mi yoksa? Öyle dikkati çeken bir kadın değildi annesi;

öleli yıllar olmuş, sağlığında ise başını hastalıktan alamamış, gam ve kasvet içinde yaşayıp gitmişti. Ne var ki, sözünü ettiğimiz özellikler Hans'a babasından da geçmiş olamazdı. Kısacası, sekiz-dokuz yüzyıllık geçmişinde az çok becerikli, elinden iş gelir pek çok insan yetiştirmiş, ama gerçekten yetenek sahibi ya da

dâhi denebilecek bir kişiyi bağrından çıkaramamış bu eski kuytu kasabadan nasıl olduysa Tanrı özel lütfunu esirgememişti.

Çağdaş bir araştırmacı, hastalıklı anneyi ve Giebenrathların hayli eski bir aile olduğunu göz önünde bulundurarak, böylesine yüksek bir zekâ düzeyini soysuzlaşma belirtisi olarak değerlendirebilirdi belki.

Ama bu tür araştırmacıları sinesinde barındırmadığı için kasaba alabildiğine mutluydu. Memur ve öğretmenler arasında yalnızca genç ve biraz uyanık kimseler, okudukları gazetelerden 'çağdaş insan'm varlığı konusunda pek de güvenilir sayılamayacak bilgilere sahipti.

Zerdüşt'ün konuşmaları bilinmeden de bu kasabada hâlâ yaşanabiliyor, ilim ve irfan sahibi olunabiliyor, sağlam temellere dayanan mutlu evlilikler kurulabiliyordu; kasabada hayat tümüyle modası geçmiş bir tarzda sürdürülmekteydi. Son yirmi yılda pek çoğu esnaflıktan fabrikatörlüğe yükselmiş işi tıkırında varlıklı kişiler,

memur sınıfından kimselerle karşılaştıkça şapkalarını çıkarıp onları selamlıyor, ayrıca onlarla dostluk kurmaya önem veriyor ama kendi

aralarında sefil dilenciler ve kâtip bozuntuları diyerek onları aşağılamaktan da geri kalmıyorlardı.

Gelgelelim, işin tuhafı yine de oğullarını okutup memur yapmaya can atıyordu hepsi. Ama ne yazık ki, bu istekleri hiçbir zaman gerçekleşmeyen bir düş olarak kalıyor, sevgili oğulcukları çokluk Latince okulunu bile ıkına sıkma, ikide bir sınıfta kalarak zar zor bitirebiliyordu.

Hans'm üstün yeteneği konusunda kuşkuya yer yoktu asla; okuldaki öğretmenler, okulun müdürü, konu komşu, kasabanın rahibi, öğrenci arkadaşları, herkes Hans'm zeki bir çocuk olduğunu, kısaca sıradan bir öğrenci sayılamayacağını kabul etmekteydi. Dolayısıyla, Hans'ı nasıl bir geleceğin beklediği ortadaydı, önceden belli bir şeydi bu, çünkü Suebya topraklarında varlıklı ailelere mensup yetenekli çocukların izleyeceği bir tek yol vardı ve daracık bir yoldu bu: devlet yatılı sınavını verip manastır okuluna, oradan da Tübin-gen'deki yüksekokula gitmek ve burayı bitirdikten sonra ya rahipler ya da öğretmenler topluluğu arasına karışmak. Her yıl ülkenin dört bir yanından gelen otuz-kırk çocuk bu sessiz ve güvenilir yolu izliyor, konfirmasyon töreninil geride bırakıp 1 Protestan kilisesinde 16. yüzyılın ortalarından bu yana 13-16 yaşlan arasındaki gençlerin dinsel bilgilerde belli bir hazırlık ve sınavdan sonra tam üyeler olarak kilise cemaati içine kabul törenine konfirmasyon, konfirmasyon adaylarına da konfırmand denmektedir. (Çev.) kilise cemaati içine yeni kabul edilen, ders çalışmaktan canı çıkmış çelimsiz oğlanlar Maulbronn

Manastırı'ndaki yatılı okulda devlet hesabına okuyup klasik dillerin çeşitli dallarında öğrenim görüyor, sekiz-dokuz yıl gibi bir sürenin ardından yaşamlarının çokluk daha uzun ikinci dönemine adım atıyor, devletten gördükleri nimetlerin karşılığını yine devlet hizmetinde çalışarak ödüyorlardı.

Bir-iki hafta sonra yine bir 'devlet yatılı sınavı' açılacaktı. Devletin her yıl ülkede filizlenip boy veren zekâ çiçekleri arasından en güzellerini seçip aldığı bu büyük insan kıyımının işte böyleydi adı; ve bu kıyım süresince pek çok ailenin göğüs geçirişinde, dua ve yakarışında, sınavın yapıldığı başkent olurdu hep.

Hans Giebenrath, kasabanın o eziyetli yarışmaya yollamayı düşündüğü tek adaydı. Bu hayli onurlandırıcıydı Hans için; ama böyle bir şeyin bedava kazanıldığı da söylenemezdi. Okulda öğleden sonra saat dörde kadar süren normal dersleri müdürün verdiği özel Yunanca dersi izliyor, saat sekizde ise rahip efendi lütfedip Latince ve din dersinde Hans'ı sınava hazırlıyor, haftada iki kez de akşam yemeğinin ardından matematik öğretmeninin bir saatlik dersi bunlara ekleniyordu. Yunanca'da kuraldışı fiiller başta olmak üzere cümleleri birbirine bağlayan bir sürü edat üzerinde duruluyordu daha çok. Latince'de üslup konusu işlenerek açık seçik, az ve öz ifadeler üzerinde çalışılıyor, özellikle o bir yığın vezin ve ritim incelikleri öğreniliyor, matematikte ise karmaşık üçlü hesaplara ağırlık veriliyordu.

Matematik öğretil

meninin ikide bir belirttiğine göre, bu hesaplar ileride Hans'ı bekleyen hayat ve öğrenim için ilk bakışta değersiz görünse bile gerçekte çok önemliydi, hatta bazı temel derslerden daha önemliydi, çünkü matematik mantık yürütme yeteneğini geliştiren, duyguların etkisi altında kalmayan, başarıya götüren açık seçik bir düşünce sisteminin belkemiğiydi.

Ancak, zihinsel bakımdan aşırı yük altında kalmamak, örneğin düşünsel çalışmalar yüzünden ruhun ihmal edilip körelmesini önlemek için, Hans'm her sabah okul başlamadan önce bir saat konfirmasyon adaylarının sınıfındaki derslere de katılması zorunlu görülmüştü. Bu derste Brenz1

Kateşizmi'ndeki2 soru ve yanıtları ezberletip söyleterek konfirmasyon adaylarının körpe ruhlarına, onları zinde tutacak dinsel yaşamın taze nefesi üflenmekteydi. Ama ne yazık ki, Hans derslerin ruhu canlı tutan etkisinin kendisine kadar

ulaşmasını bizzat önlüyor, bu etkinin sağlayacağı yarar ve esenlikten kendisim bilerek yoksun bırakıyordu. Nasıl mı yapıyordu bunu? Kâğıt parçacıklarına Yunanca ve Latince sözcükler ya da gramer alıştırmaları çiziktirip kateşizm kitabının sayfaları arasına gizliyor, hemen bütün ders saatini bu dünyevi bilimler

üzerinde çalışmakla geçiriyordu. Ne var ki, vicdanı pek de nasırlaşmış

olmadığından sürekli tedirginlik duyuyor ve içten içe bir korku hissediyordu. Öğretmen kendisine doğru yaklaşmayagörsün, hele

ismini söylemesin,

' Brenz, Johann: (Suebya 1499- Stuttgart 1570) Alman ilahiyatçısı. Önemli bir din kitabı olan Confessio

Wurterfıbergica'mn ve İncil yorumlarının yazarıdır. (Çev.) 2 Kateşizm: Hıristiyanlığın temellerini soru- cevap şeklinde öğreten kısa ders kitabı. (Çev.) ansızın ırkiliyor, bir soruya cevap vermesi gerektiğinde alnında boncuk boncuk terler birikiyor, kalbi hızlı hızlı çarpmaya başlıyordu. Ama her zaman da kusursuz denecek kadar doğruydu verdiği cevaplar, Latince telaffuzuna da diyecek yoktu ve öğretmen özellikle buna önem vermekteydi.

Bir dersin bitip öbür dersin başladığı bütün gün boyunca biriken yazılacak, ezberlenecek, tekrar edilecek

ve bir dahaki derse hazırlanacak ödevler ancak akşam geç vakitte evdeki lambanın aşina ışığında yapılabiliyordu. Sınıf öğretmeninin Hans'ın üzerinde çok derin ve geliştirici bir etki göstereceğini söylediği, evdeki huzur havasının koruyucu kanatları altında ve sessizlik içinde yapılan bu çalışmalar, salı ve cumartesi geceleri genellikle yaklaşık saat ona, öbür günlerde ise on bir-on ikiye kadar sürüyor ama bazen daha da geç vakte kadar sürdüğü oluyordu. Hans'ın babası geceleri fazla gazyağı tüketildiği için zaman

zaman kaşlarını çatsa da, oğlunun bu çalışmalarını hoşnutlukla karşılıyor, bunlardan gurur duyuyordu. Ayrıca, arada boş bir vakit de geçirdiğinde, yaşamımızın nihayet yedinci parçasını oluşturan pazar günlerinde, okulda fırsat bulunup okutula-mamış yazarların eserlerini mutlaka okuması ve dilbilgisi konularını tazelemesi öğütlenmişti.

"Tabii, aşırıya kaçmadan, kesinlikle aşırıya kaçmadan! Haftada bir-iki defa şöyle çıkıp dolaşacak, gezeceksin. Bunun dünya kadar yararı dokunacak sana. Baktın ki hava güzel, yanma bir de kitap alabilirsin.

Göreceksin, açık havada ne kolay ders çalışabiliyor insan, ne kadar zevkle çalışıyor. Ama hepsinden önemlisi, cesaretini hiç kaybetmeyeceksin!"

Hans da cesaretini elden geldiğince kaybetmemeye çaba harcıyor, gezip tozarken de ders çalışmayı elden bırakmıyor, uyku sersemi bir yüz ve mor halkaların çevrelediği yorgun gözlerle ürkek ürkek, kendi halinde dolaşıp duruyordu.

Sınıf öğretmeni bir ara müdür beye, "Ne düşünüyorsunuz bizim Hans Giebenrath için?" diye sordu.

"Sanırım üstesinden gelecek. Çok akıllı bir çocuk; bir bakın şöyle, yüzünde nasıl manevi bir hava esiyor." Bu son hafta içinde Hans'm yüzündeki manevi ifade daha da belirginleşmişti. O sevimli, narin, çocuksu

simasında çukura gömülmüş, tedirgin gözler soluk bir ateşle yanıyordu, o düzgün alın yoğun bir zihinsel çalışmayı ele veren kırışıklıklarla örtülmüştü, zaten incecik olan kdl ve eller Botticelli'yi anımsatan yorgun bir zarafetle vücudunun iki yanından aşağı sarkıyordu.

Artık tamamdı. Ertesi sabah Hans babasıyla Stuttgart'a gidip sınava girecek, Maulbronn Ma-nastırı'nm kapısından içeri ayak atmaya layık biri olup olmadığını görecekti. Az önce vedalaşmak için müdür beye uğramıştı. Öğrencilerin genelde korkup çekindiği müdür, konuşmasının sonunda alabildiğine yumuşak bir

dille, "Artık bu akşam çalışmazsın," demişti. "Söz mü? Yarın tamamen zinde bir kafayla Stuttgart'ta olmalısın. Şimdi git bir saat daha gez dolaş

şöyle, sonra eve dön, erkenden yatmaya bak. Gençler çok uyumahdır çünkü." İşiteceğinden korktuğu bir yığın öğüt yerine müdürden böyle yakınlık gördüğü için şaşıran Hans, okuldan ayrıldığında rahat bir nefes almıştı. Büyük ıhlamur

ağaçları sıcak ikindi güneşinde donuk donuk parıldıyor, Pazar Meydanındaki şıpır şıpır sesler çıkaran iki çeşme ışıldıyor, evlerin eğri büğrü bir çizgi halinde uzayıp giden çatılarının üzerinden yakındaki çamlarla kaplı lacivert tepeler görülüyordu. Hans'a bir an öyle geldi ki, sanki bütün bunları görmeyeli hayli zaman olmuş, her şey bu arada olağanüstü bir güzelliğe ve çekiciliğe bürünmüştü. Başında bir ağrı hissediyordu ama nasılsa bugün sınav için ders çalışmak zorunda değildi.

Acele etmeden, salma salma Pazar Mey-danı'ndan yürüdü, eski belediye binasını geride bıraktı, Pazar Sokağı'nm içinden geçip bıçakçı dükkânının önünden eski köprüye saptı. Burada bir süre elini kolunu sallayarak dolaştı, sonunda gidip köprünün korkuluğuna oturdu.

Haftalar, hatta aylardır her gün dört kez buradan geçmiş, gözü ne Gotik üsluptaki o küçük köprü kilisesini, ne ırmağı, ne savağı, ne su

bendini, ne de değirmeni görmüştü. Irmakta yüzenlerin uzanıp yattığı çimenlere, söğüt ağaçlarıyla kaplı kıyılara bir göz atayım demeden yürüyüp gitmişti hep. Irmağın her iki tarafındaki bu söğütlük kıyılarda yan yana dizilmiş

tabakhaneler görülüyordu. Sular bir göl gibi yeşildi buralarda ve durgundu, incecik söğüt dalları kıvrılıp bükülerek yukardan ta ırmağın içine kadar sarkıyordu.

O anda anımsadı Hans, bütün günü ya da günün yarısını burada geçirdiği çok olmuştu; sık sık buralarda yüzmüş, sulara dalıp çıkmış, oltayla balık tutup kayıkla dolaşmıştı. Şu oltayla balık tutmak yok mu, tadına doyum olmazdı doğrusu! Hans pek çok şey gibi

balık tutmayı da artık unutmuş, aklına getirmez olmuştu. Geçen yıl okuldaki sınavları dolayısıyla balık tutması yasaklandığı zaman iki gözü iki çeşme ağlamıştı. Balık tutmak! Bütün o uzun okul yıllarında bundan daha çok hoşlandığı bir şey olmamıştı. Söğütlerin incecik gölgesinde durmak, yakındaki savaklardan dökülen suyun çağıltısı, derin ve durgun su! Ve ırmak üzerindeki ışık oyunu, uzun olta kamışının hafifçe sallanışı, bir balığın oltaya vuruşu, oltaya asılmanın verdiği heyecan, kuyruğunu oynatıp duran serincecik, tombul bir balığı elde tutmanın verdiği kendine özgü mutluluk!

Pek çok iri sazan çekmişti ırmaktan Hans, pek çok alabalık, barbunya, nefis yeşil »sazan, güzelim renklerle bezenmiş pek çok golyan balığı çekmişti. Gözlerini suya dikti, bu yeşil ıfmak köşesinin manzarası karşısında düşüncelere daldı, hüzünlendi, o canım özgür, haşarı ve çocuksu sevinçlerin hayli gerilerde

kaldığını hissetti. Aklı başka yerlerde, elini cebine sokup bir ekmek parçası çıkardı, irili ufaklı yuvarlaklar yapıp suya attı, bunların nasıl ağır ağır suya gömüldüklerini, derken nasıl bir an gelip balıklara yakalandıklarını izledi. İlkin küçük balıklar seğirtip geldiler ilerden, küçük parçaları iştahla yiyip yuttular, büyüklerini ise doymak bilmeyen ağızlarıyla bir sağdan bir soldan vura vura önleri sıra itip götürdüler.

Derken irice bir balık etrafı kollayıp sakınarak yaklaştı ağır ağır, koyu renk geniş sırtı suyun dibinden pek ayırt edilemiyordu; bir ekmek parçasının çevresinde dikkatle dolandıktan sonra ansızın açtı yuvarlak ağzını, ekmek topağını bir anda yutuverdi.

Tembel tembel akan sudan nemli sıcak bir koku yükseliyor, aydınlık birkaç bulut ırmağın yeşil yüzünde belli belirsiz-yansıyordu.

Değirmenden daire testerelerin inil-tili sesleri geliyor, savaklardan akan serin suların derinden gelen uğultuları birbirine karışıyordu.

Hans, kısa süre önce bir pazar günü yapılan kon-firmasyon törenini anımsadı. Törenin tam orta yerinde Yunanca bir fiilin çekimini zihninden geçirip belleğine iyice yerleştirmeye çalışırken yakalamıştı kendisini. Son zamanlarda bu çok sık başına gelmiş, kafasındaki düşünceler hep birbirine karışmıştı, okuldayken de önündeki dersi bırakıp gerilerde kalan ya da ilerde yapılacak bir derse gitmişti aklı.

Sınav için ne de güzel bir davranıştı doğrusu!

Oturduğu yerden dalgın dalgın doğrulup kalktı Hans. Nereye gideceği konusunda kararsızdı. Güçlü bir elin omzuna yapıştığını hissederek irkildi birden, bir erkeğin samimi bir ses tonuyla, "İyi günler, Hans!

Benimle biraz yürümek ister miydin?" diye sorduğunu işitti.

Ayakkabıcı Flaig Usta'ydı bu. Hans, kimi akşamlar gidip bir saat kadar Flaig Usta'nm yanında vakit geçirirdi ama hanidir böyle bir şey yaptığı yoktu. Flaig Usta'yla yürümeye koyuldu, bu sofu piyetistin1

konuştuklarını yarım kulakla dinledi. Flaig Usta yatılı sınavdan söz etti, iyi şanslar diledi kendisine, onu cesaretlendirici sözler söyle-

' Protestanlıkta 17. yüzyılda ortaya çıkan, dinin özünü duygusal yaşantıda gören, pratiğe yönelik bir dindarlığı ve başkalarına sevgiyle el uzatmayı kendisine temel alan bir akım. (Çev.) Çarklar Arasındadi, sonunda da asıl konuya geldi: Hans'ı bekleyen sınav nihayet bir formaliteydi, yüzeysel, şansa bağlı bir şeydi; sınavı başaramamanın utanılacak yanı yoktu, en iyi öğrencinin bile başına gelebilirdi bu; kendisi de böyle bir başarısızlığa uğrarsa şunu düşünmeliydi ki, Tanrı'nın her kulunun izlemesini istediği yol birbirinden farklıydı.

Flaig Usta karşısında Hans'ın vicdanı pek rahat değildi. Flaig Usta'ya ve onun karşısındakini etkileyen kendinden emin tavrına büyük bir saygı besliyordu. Ama piyetistler hakkında anlatılan öyle çok nükte dinlemiş ve kendisi de başkalarıyla bir olup bunlara öyle çok gülmüştü ki! Nüktelerin aslında gerçeği yansıtmadığını bildiği halde yapmıştı bunu. Ayrıca, ödlekliğinden utanç duymaktaydı, çünkü bir süredir Flaig Usta'yfa karşılaşmaktan özellikle kaçıyor, onun çetin

sorularına hedef olmak istemiyordu. Flaig Usta, öğretmenlerinin kendisiyle gururlandıkları bir öğrenci olup biraz büyüklük taslamaya başlayalı beri Hans'ı sık sık tuhaf bakışlarla süzmüş, onurunu kıracak davranışlarda bulunmuştu. Zamanla bu iyi niyetli yol göstericinin elinden Hans'm çocuk ruhu, yavaş yavaş

kayıp gitmişti. Hans, ruhsal gelişim sürecinde çocuksu bir dikbaşlılığm yeşerip filizlendiği bir dönemi yaşıyordu, onuruna ve benlik duygusuna yönelik her türlü tatsız saldırıya karşı son derece duyarlıydı. Şimdi bile boyuna konuşup duran Flaig Usta'nm yanı başında yürürken, onun ne denli endişeyle ve iyi niyetle kendisine baktığını fark etmiyordu.

Krone Sokağı'nda kasabanın rahibine rastladılar. Flaig Usta, rahip efendiyi ağırbaşlı ve ölçülü bir tavırla selamladı; acele işi olduğuntuba-hane ederek ansızın çekip gitti, çünkü rahip efendi yeni moda din adamlarmdandı, ölümden sonra dirilişe bile pek inanmadığı söyleniyordu. Hans, rahip efendiyle yalnız kalmıştı.

"Nasılsın bakayım?" diye sordu rahip efendi. "Eh, artık sınav günü geldi, sevinmelisin." "Seviniyorum tabii."

"Sınavı başarmaya bak! Biliyorsun, bütün umudumuz sende. Latince'den iyi bir not getirmeni bekliyorum,

unutma!"

"Ama ya başaramazsam?" dedi Hans çekinerek.

"Başaramamak mı?" Hans'm bu sözü hayli korkutmuştu rahip efendiyi, birden olduğu yerde durdu. "Başaramamak diye bir şey asla söz konusu olamaz! Asla! Çıkar bu düşünceyi kafandan!"

"Şey hani, olur ya, bakarsınız..."

"İmkânsız Hans, imkânsız! İçin tamamen rahat olsun bu konuda. Haydi hoşça kal, babana da selam söyle benden. Cesur ol, cesur!"

Hans, rahip efendinin arkasından baktı; sonra başını çevirip Flaig Usta'yi aradı gözleriyle. Ne demişti Flaig

Usta? Yeter ki insan dürüstlükten, doğru yoldan sapmasın, Tanrı korkusunu eksik etmesindi kalbinden, Latince bilip bilmemesi o kadar önemli değildi. Evet, söylemesi dile kolaydı. Üstelik bir de şu rahip efendi!

Sınavı başaramadı mı, asla gözüne gözükmemek gerekiyordu.

Hans'm içini sıkıntı basmıştı, kimselere görünmemeye çalışarak eve geldi, bahçeye yöneldi hemen. Biraz meyilli bahçede hanidir

kullanılmayan bir kulübecik vardı; bir zaman bu kulübenin içinde bir kümes

yapmış, kümeste üç yıl boyunca tavşan beslemişti. Ama geçen güz mevsiminde tavşanları elinden almışlardı. Sınavlar yüzünden. Sınavlara hazırlanmak, gönlünce oyalanacağı hiç boş vakit bırakmamıştı ona.

Bahçeye de hanidir adımını attığı yoktu. Boş kulübe de yıkık dökük haldeydi. Damlataşlardan duvarlarının bir köşesi çökmüştü; tahtadan küçük su değirmeni, su borusunun yanı başında çarpılıp yamulmuş, kırılıp dökülmüş duruyordu. Bütün bunları güle oynaya çattığı, ağaçtan oyup çıkardığı günleri düşündü Hans. Yalnızca iki yıl geçmişti üzerinden, oysa çok uzun yıllar öncesinde kalmış gibiydi. Eğilip değirmeni yerden kaldırdı, eğip bükerek paramparça etti iyice*, sonra parçaları çitin üzerinden dışarı savurdu. Artık yeri yoktu değirmenin burada, nasıl olsa her şey çoktan sona ermiş, geçmişe karışmıştı. Okul arkadaşlarından August geldi aklına. Değirmenin yapımında ve tavşan kümesinin çatılmasında kendisine yardım etmişti. Öğleden sonralarını burada oynayarak geçirmişler; sapanla taş atmış, kedileri kovalamış, çadır kurmuş, ikindi kahvaltısında bahçeden sarı sarı ham havuçlar çıkarıp yemişlerdi. Ama sonra bir baltaya sap olmak için uğraşıp didinme zamanı gelip çatmış, August bir yıl önce okuldan ayrılıp bir teknisyenin yanma çırak girmişti. Hans, o günden beri iki kez görebilmişti arkadaşını. Ne de olsa onun da vakti yoktu artık. Bulutların gölgeleri ovanın üzerinden hızlı hızlı kayıp geçiyordu. Giderek alçalan güneş karşı tepelere yaklaşmıştı çoktan. Bir ara kendini oracığa atıp hıçkıra hıçkıra

ağlamak geldi Hans'm içinden ama kendini tuttu, sundurmadan baltayı alıp geldi, sıska kollarıyla kaldırıp kaldırıp tavşan kümesine indirdi, belki yüzlerce parçaya ayrıldı kümes. Latalar ayrılıverdi birbirinden, çiviler garç gurç ederek eğilip büküldü, geçen yazdan kalmış bir avuç kokuşmuş

tavşan yemi saçıldı çevreye. Ne varsa hepsinin üzerine baltayı indiriyordu Hans, sanki böylelikle tavşanlara, Au-gust'a ve bütün o geride kalmış

çocuksu heyecanlara duyduğu özlemi dindirebilecekti.

"Hey, hey, hey! Ne oluyor orada bakayım?" diye seslendi babası pencereden. "Ne yapıyorsun öyle?" "Yakacak odun kırıyorum."

Hans, başka bir şey demeden elindeki baltayı kaldırıp bir kenara attı, bahçeden ayrılarak sokağa çıktı, ırmak boyunca yürümeye koyuldu. Bira fabrikasının yanı başında kıyıya bağlı iki sal gördü. Böyle sallarla eskiden ırmaktan aşağı saatlerce yol alırdı; sıcak yaz ikindilerinde, aralardaki boşluklardan şap şup tomrukları döven suların bir ninni gibi gelen, bazen de insanı heyecanlandıran sesiyle sallar üzerinde yüreği çarparak yapılan yolculuklar! Hans suda sağa sola oynayan tomrukların üzerine sıçradı, bir söğüt yığınının üzerine uzandı, hayal kurdu, salın ırmakta yol aldığını, bazen hızlı hızlı, bazen duraksayarak çayır

çimenlerin, tarlaların, köylerin ve serin ormanların önünden, köprülerin altından ve kapakları açılmış savaklardan geçtiğini canlandırdı gözlerinin önünde, kendisi de salın üzerinde uzanmış yatıyordu; her şey yine eskisi gibiydi, Kapf Tepe-si'nden tavşanlar için yem devşirip getirdiği, tabakhanelerin ırmak kıyısındaki bahçelerinde oltayla balık avladığı, başının henüz ağrımadığı ve dertsiz tasasız yaşayıp gittiği günlerdeki gibiydi

tıpkı.

Yorgun ve keyifsiz, akşam yemeği için eve döndü. Ertesi gün sınav için Stuttgart'a gidilecekti, babası telaşından ne yapacağını bilemiyordu; gereken kitapları bavullara yerleştirip yerleştirmediğini, giyeceği siyah giysiyi hazırlayıp hazırlamadığını, yolda gramer kitapları üzerinde çalışıp çalışmayacağını, kendini iyi hissedip hissetmediğini belki yüz defa sordu Hans'a. Hans da kısa kısa, hırçın ve hoyrat cevaplar verdi, birazcık bir şey yiyip iyi geceler diledi babasına.

"İyi geceler, Hans! İyi uyumaya bak! Sabah altıda kaldırırım seni, tamam mı! Sözlüğü de bavula koymayı unutmamışsmdır umarım?" "Hayır, unutmadım. İyi geceler!" Küçük odasında ışığı söndürdükten sonra daha uzun bir süre uyumadan oturdu Hans. Şimdiye kadar şu sınav derdinin ona sağladığı tek mutluluktu bu,

kendi kendisinin efendisi olduğu ve kimse tarafından rahatsız edilmediği küçük bir odası vardı artık; yorgunluk, uykusuzluk ve baş ağrılarıyla boğuşmuş, biriken Sezar, Ksenophon, gramer kitapları, sözlükler ve matematik ödevleri karşısında akşamları burada saatler geçirmişti; diretmiş, inat edip hırsla çalışmış ama pek çok kez umutsuzluğa kapılacak gibi de olmuştu. Yine de bu odada, yitirdiği bütün çocuksu haz ve sevinçlerden daha değerli birkaç saat yaşama

fırsatı bulmuştu; gurur, esriklik ve zafer havası esen düşsü tuhaf birkaç saat;

okulu, sınavı ve başka ne varsa hepsini geride bırakıp düşlerin peşine takılarak yüce varlıkların dünyasına adım attığı, böyle bir özlemle yanıp tutuştuğu saatler. Bu gibi saatlerde yakışıksız, baş döndürücü bir duyguya kaptırırdı kendini; o tombul yanaklı safdil arkadaşlarından gerçekten ayrı yaradılışta ve daha değerli biri olduğunu, gün gelip onlara belli bir üstünlük duygusuyla yukarılardan bir yerden bakabileceğini düşünürdü hep. Sanki bu küçük oda taptaze, serin bir havayla doluymuş gibi şimdi de rahat bir nefes aldı, yatağın üzerine oturup

hayallere daldı birkaç saat, istekler ve sezgiler içinde gezindi. Yavaş yavaş

aşırı çalışmadan yorgun düşmüş gözkapakları, iri gözlerinin üzerine indi, sonra yeniden hafifçe açıldı, yeniden kapandı, solgun çocuksu yüzü cılız omzunun üzerine düştü, yorgun düşmüş incecik kollarını uzattı.

Giysilerini çıkarmadan uyumuştu

Hans; uykunun anne sevecenliğini içeren sessiz eli tedirgin ruhundaki kabarmış azgın dalgaları yatıştırdı, o şirin alnındaki küçük kırışıklar çözüldü.

Görülmüş şey değildi: Okulun müdürü sabahın erken saati demeyip zahmet buyurarak bizzat istasyona kadar gelmişti. Siyah bir redingot giymiş Bay Joseph Giebenrath heyecan, sevinç ve gururundan yerinde duramıyordu; ufak ve telaşlı adımlarla müdür beyle Hans'm çevresinde sinirli sinirli dolanıyor, istasyon şefiyle gardaki tüm görevlilerin oğlunun sınavıyla ilgili olarak iyi yolculuklar ve şans dileklerini kabul ediyor, kaskatı küçük valizi bir elinden bir eline aktarıyordu sürekli. Şemsiyeyi bazen koltuğuna bazen dizlerinin arasına sıkıştırıyordu; hatta birkaç kez elinden yere düşürdü, her seferinde de onu yerden alıp kaldırmak için bavulu bir kenara bıraktı. Sanki alt tarafı Stuttgart'a gidiş dönüş bileti almamıştı da, Amerika'ya doğru bir yolculuğa çıkacaktı. Oğlu Hans'a gelince, pek sakin görünse de gizli bir korku gırtlağına sarılmış, adeta boğmaya çalışıyordu. Derken tren geldi, babayla oğul bindiler, müdür bey el salladı. Bay Giebenrath bir puro yaktı; az sonra kasabayla ırmak aşağılarda

kalmış, ova gözden kaybolmuştu. Yolculuk, babayla oğlun ikisi için de işkenceden farksızdı.

Stuttgart'ta baba ansızın canlandı, neşeli, centilmen, güler yüzlü birine dönüştü; »birkaç günlüğüne başkente inen bir taşralının haz ve kıvancı doldurdu içini. Hans ise tersineAöaha çok durgunlaştı, bir ürkeklik çöktü üzerine, kenti görür görmez sıkıntı bastı ruhunu, bunalır gibi oldu; yüksek ve görkemli binalar, uzayıp giden yorucu caddeler, atlı tramvaylar ve sokaklardaki gürültü patırtı gözünü korkuttu, yüreğini bir sızı kapladı. Doğruca Stuttgart'taki halanın evine yollandılar. Evdeki yabancı odalar, güler yüzlü ve konuşkan hala, amaçsızca uzun zaman oturmalar, babasının bitip tükenmeyen cesaretlendirici sözleri Hans'ı büsbütün yılgınlığa sürükledi. Bu yabancı odada şaşkın bir halde büzülmüş oturuyordu. Alışmadığı çevreyi, halayı ve onun şehirli giysisini, kocaman desenlerle bezenmiş duvar kâğıtlarını, pandüllü konsol saatini, duvardaki resimleri inceleyip seyrederken ya da pencereden gürültülü sokağa bakarken, âdeta ihanete uğramış hissetti kendini, sanki evden ayrılalı pek çok zaman geçmiş, o vakte kadar bin bir çabayla öğrenip belledikleri aklından tümüyle çıkıp gitmişti. Öğleden sonra bir kez daha Yunanca edatlar üzerinde çalışacak olduysa da, halası hep beraber kentte bir gezinti yapmalarını önerdi. Hans'm hayalinde yeşil çayır çimenler ve uğultulu ormanlar canlandı bir an, sevinçle kabul etti hemen. Ama çok geçmeden gördü ki, bu büyük kentteki gezinti kendi kasabalarmdakine hiç benzemiyordu.

Hans, halasıyla tek başına çıkmıştı gezintiye; babasının kentte uğrayacağı bazı ahbapları vardı. Daha merdivende başladı terslik. Birinci katta çalımından geçilmeyen şişman bir kadınla karşılaştılar; halasının önünde eğilip selamladığı kadın, hemen büyük bir cerbezeyle gevezeliğe başladı.

On beş dakikadan fazla sürdü konuşma. Merdivenin korkuluğuna sıkışmış

halde bir kenarda dikilen Hans, kadının küçük köpeğinin orasını burasını koklayıp arada bir hırlamasına göğüs geriyor, konuşma sırasında kendisinden de söz edildiğini belli belirsiz seziyordu, çünkü yabancı şişman kadın kelebek gözlüğüyle ikide bir tepeden tırnağa onu süzmekteydi. Evden çıkıp sokağa henüz adım atmışlardı ki, hala bu sefer de bir dükkândan içeri daldı, uzun süre de çıkmadı dışarı. Bu

arada Hans ürkek bakışlara kaldırımın üzerinde dikiliyor, yoldan gelip geçenler tarafından itilip kakılıyor, sokak çocuklarının alaylı sözlerine hedef oluyordu. Neden sonra yine göründü hala hanım, Hans'a bir çikolata uzattı; çikolatayı sevmeyen Hans yine de kibarca teşekkür etti. İlk köşe başında atlı bir tramvaya bindiler; tıklım tıklım doluydu

tramvay; sürekli zil vuruşları arasında bir caddeyi geride bırakıp bir başkasına girdiler, sonunda uzun bir ağaçlıklı yolda indiler tramvaydan.

Par klik bahçelik bir yerdi burası; bir havuzun fıskiyesinden sular fışkırıyor, etrafı çitlerle çevrili çiçek tarhları görülüyor, küçük, yapay bir gölde kırmızı süs balıkları yüzüyordu. Hans ile halası, kendileri gibi gezintiye çıkmış kişilerden oluşan kalabalık içinde bir aşağı bir yukarı gidip geldiler; bir daire içinde dönüp durdular bazen, bir sürü yabancı yüzle karşılaştılar; şık giysiler, pek şık denemeyecek daha başka giysiler, bisikletler, içinde hastalarla tekerlekli sandalyeler ve çocuk arabaları gördüler, bir curcunadan farksız sesler işittiler, sıcak ve tozlu bir has/ayı soludular. Sonunda bir bankta tanımadıkları insanların yanma oturdular.

Bütün bu süre iÇinde hala hanım hiç durmadan konuşmuştu; derken göğüs geçirip sevecen bir gülümsemeyle Hans'a baktı; eh, artık çikolatasını yiyebileceğini söyledi ama Hans yemek istemiyordu.

"Aman Tanrım, utanıyor

musun yoksa? Ye haydi ye!"

Hans çikolatayı cebinden çıkardı, jelatinini açmak için bir süre uğraştı, sonunda ufak bir parça kopardı ucundan. Çikolatayı sevmiyordu işte ama bunu halasına söylemeye de sıkılıyordu. Ağzına attığı parçayı emip güçbela yutmaya çalışırken, kalabalık içinde tanıdık birini gören halası yerinden fırladığı gibi koştu. "Sen buradan bir yere ayrılma, ben şimdi

dönerim!"

Rahat bir nefes aldı Hans, fırsattan yararlanarak elindeki çikolatayı çimenlerin uzak bir köşesine fırlattı. Oturduğu yerde ayaklarını hafifçe ileri geri sallamaya, çevresindeki insanları incelemeye koyuldu, bir mutsuzluk çöktü üstüne. Kuraldışı fiilleri bir kez daha aklından geçirmeye çalıştı ama neredeyse tümünü unuttuğunu görerek fena halde korktu. Hepsi de düpedüz çıkıp gitmişti belleğinden! Oysa yarın sınava girecekti.

Hala hanım dönüp geldi sonunda; bu yıl yüz on sekiz adayın sınava gireceğini öğrenmişti ama içlerinden yalnızca otuz altısı alınacaktı okula.

Bunu işiten Hans'm morali iyice bozuldu, eve dönerlerken yol boyunca tek söz çıkmadı ağzından. Evde başına bir ağrı yapıştı, yemeğe yine el sürmek istemedi; öylesine kolu

kanadı kırılmış bir hali vardı ki, babası tarafından bir güzel paylandı, hatta halası da onun çekilmez bir çocuk olduğunu söyledi. Geceleyin uykusunda kıvranıp durdu Hans, kötü kötü düşler gördü. Bir tanesinde yüz on yedi adayla sınav salonunda oturuyordu; sınavı yapacak öğretmen bazen kendi kasaba-larındaki rahip efendiye, bazen halasına benziyor ve önüne dağ gibi çikolata yığıp bunları yemesini istiyordu. Hans, bir yandan ağlayıp bir yandan çikolataları yerken, öbür adayların yerlerinden birer birer kalkarak kapıdan çıkıp gittiklerini fark etti. Hepsi de önlerindeki tepeleme çikolatayı yiyip bitirmişti, oysa kendi önündekiler gözlerinin önünde giderek çoğalıyor, masanın ve sıranın üzerinden taşıp saçılıyor, onu âdeta boğmaya çalışıyordu.

Ertesi sabah Hans kahvaltıda sınava geç kal-

mamak için gözlerini saatten ayırmaksızm kahvesini içerken, kasabasındaki pek çok kişi onu düşünüyordu. İlkin ayakkabıcı Flaig Usta yaptı bunu; bütün aile üyeleri ile kalfalar ve iki çırak sabah çorbalarını içmek

üzere masanın başındaki yerlerini aldığında, Flaig Usta her zamanki kahvaltı duasına o gün şu sözleri de

eklemeyi unutmadı: "Tanrım, öğrenci Hans Giebenrath'tan da yardımını esirgeme, ne olur! Sınavda güç ver ona, günün birinde senin yüce adını çevresindekilere duyuracak biri yap, onun doğru yoldan ayrılmayan, dürüst bir insan olmasını sağla!"

Rahip efendi kahvaltıda Hans için dua etmediyse de şöyle söyledi karısına: "Bizim Hans Gie-benrath sınava giriyor şimdi. Büyük bir adam olacak ilerde, herkesin dikkatini üzerine çekecek. Eh, o zaman da kendisine

yardım eli uzatıp Latince ders vermiş olmam boşa gitmiş sayılmaz."

Sınıf öğretmeni ise derse başlamadan önce öğrencilerin karşısında şöyle konuştu: "Evet, işte şu sırada Stuttgart'ta sınav başlıyor. Bizim

Hans'a şans dileyelim hep beraber! Doğrusunu isterseniz, bizim bu dileğimize de ihtiyacı yok onun, sizin gibi tembel, miskin heriflerin on tanesini cebinden çıkarır." Hans'ın sınavı başarıp başaramayacağı konusunda bahse tutuşanlar başta olmak üzere bütün öğrenciler de Stuttgart'taki arkadaşlarını hatırlamaktan geri kalmadılar.

İçten dualar ve yürekten dilekler uzun mesafeleri kolaylıkla geride bırakıp hayli uzaklarda etkisini gösterebileceğinden, Hans da kendi kasabasındaki tanıdıklarının aklından geçenleri hissetmekte gecikmemişti. Sabahleyin yanında ba28

basıyla yola koyulup sınav salonuna geldiğinde kalbi yerinden fırlayacak gibiydi, korkuyla ve çekine çekine sınav gözetmeninin gösterdiği yere gidip oturdu; soluk yüzlü oğlanların doldurduğu geniş salona bir göz gezdirdi, kendini sanki işkence odasına kapatılan bir cani gibi hissediyordu. Sonunda sınavı yapacak öğretmen girdi salona, gürültüyü kesmelerini söyleyerek Latince sınavı için bir metin dikte ettirdi, metni kolay bulan Hans da rahat bir nefes aldı. Hemen kolları sıvayıp adeta güle oynaya bir müsvedde hazırladı, sonra müsveddeyi özen ve dikkatle temize çekerek götürüp teslim etti; sınav kâğıdını ilk verip çıkanlar arasındaydı.

Sonradan her ne kadar yolu şaşırıp halasının evini bulamayarak iki saate j yakın bir zaman kentin kızgın caddelerinde

orası i senin burası benim dolanıp durduysa da bu onun I yeniden düzelen moralini pek bozmadı; hatta ha-S lasıyla babasından bir süre daha uzak

kalabildiği I için mutluydu, yabancı başkentin gürültülü cadl delerinde yürürken macera peşinde koşup gözü-

I nü budaktan sakınmaz biri gibi hissetti kendini.

Sonunda ona buna sorarak güçlükle evi buldu, içeride hemen bir soru yağmuruyla karşılaştı.

"Nasıl geçti sınav? Nasıl oldu bakayım? Üstesinden gelebildin mi bari?"

\ "Kolay geçti,"

dedi Hans kasılarak. "Verdikle-

! ri metni daha beşinci sınıfta bile çevirebilirdim." Ardından iyice acıktığı için oturup yemeğini I

yedi. Öğleden sonra sınav yoktu. Babası Hans'ı yanma alıp kentteki birkaç eşi dostu dolaştırdı. Bunlardan birinin

evinde, üzerinde siyah bir giysi olan çekingen bir çocukla karşılaştılar. O da Hans gibi sınava girmek

için Göppingen'den kalkıp gelmişti. Bir ara yalnız kalan oğlanlar ürkek ve meraklı bakışlarla birbirlerini süzdüler.

"Latince sınav nasıldı? Kolay değil mi?" diye sordu Hans.

"Hem de nasıl! Ama işin kötü tarafı da bu ya, en çok hatayı kolay sınavlarda yapar insan, pek dikkat etmez çünkü. Sonra birtakım tuzaklar da mutlaka yerleştirilir kolay metnin içine."

"Öyle mi dersin?"

"Tabii. Adamları o kadar aptal mı sanıyorsun?"

Hans biraz irkildi, düşünceli bir hal aldı. Sonra çekinerek sordu: "Metin yanında mı?"

Oğlan defterini alıp geldi; metni baştâ"h sona, sözcük sözcük ele alıp incelediler. Göppingenli oğlan cin gibi birine benziyordu, Latince'yi adeta yutmuştu, en azından iki kez öyle gramer terimleri kullandı ki, Hans o zamana kadar bunları hiç duymamıştı.

"Yarın sırada ne

vardı?" "Yunanca

ve kompozisyon."

Göppingenli oğlan, Hans'm okulundan sınava kaç kişinin geldiğini sordu.

"Bir tek ben," diye cevapladı Hans.

"Yapma! Oysa biz Göppingen'den on iki kişiyiz burada. İçimizde üç kişi var, üçü de birbirinden zeki, sınavdan en yüksek notu onların alması bekleniyor. Geçen yıl sınav birincisi yine Göppingenli biriydi. Peki, diyelim sınavda çaktın, liseye mi gideceksin o zaman?"

Hansların evinde bu konu hiç gündeme gel-

memi

ştı.

"Bilmem ki... Hayır, sanmıyorum."

"Demek öyle. Sınavı veremesem de benim okula devam edeceğim kesin.

Annem beni Ulm'a yollayacak, orada okuyacağım."

Bu sözler hayli etkilemişti Hans'ı; öte yandan, aralarında çok zeki üç öğrencinin de bulunduğu Göppingenli

on iki öğrenci gözünü korkutmuştu. Bu durumda sınavı kazanma şansı pek yok gibiydi.

Eve dönünce mi ile sonlanan Yunanca fiilleri yeniden gözden geçirdi.

Latince'den hiç ürkme-mişti, o konuda kendinden emindi. Gelgelelim, Yunanca'da farklı bir durum söz konusuydu, sevmeye seviyordu bu dili, hatta bayılıyordu; ama yalnızca metinleri okuyup anlamaya yönelik bir sevgiydi bu. Özellikle

Ksenophon'un yazıları öyle güzel, öyle akıcı ve canlı bir üslupla kaleme alınmıştı, içlerinde öyle keyifli, hoş ve güçlü bir hava esiyordu ve öyle hayat dolu, özgür bir ruh taşıyorlardı ki, kolayca anlaşılabiliyorlardı. Ama iş gramere ya da Almanca'dan Yunanca'ya çeviriye gelip dayandı mı, Hans sanki yolunu şaşırmış da birbiriyle çelişen kural ve kalıplardan bir labirent içine düşmüş görüyordu kendini. Bu yabancı dil karşısında, henüz Yunanca harfleri bile okuyamadığı okuldaki ilk Yunanca dersindekine benzer bir yılgınlık duyuyordu.

Ertesi gün gerçekten Yunanca sınavı vardı sırada, onu Almanca kompozisyon izliyordu. Yunanca metin hayli uzundu ve hiç kolay değildi, kompozisyon konusu içinse pek hoş denemezdi, yanlış anlamalara açıktı.

Sabah saat ondan sonra

boğucu bir sıcak sınav salonunda kendini hissettirmeye başlamıştı.

Hans'm elindeki kalem iyi değildi, ancak iki yaprak kâğıdı berbat ettikten sonra Yunanca çeviriyi temize çekebildi. Sınavın kompozisyon bölümünde yanında oturan münasebetsiz bir oğlan yüzünden hayli güç durumda kaldı; oğlan, üzerine bir soru

çiziktirilmiş bir yaprak kâğıdı uzatarak dirseğiyle ikide bir böğrüne vurup, soruyu cevaplandırmaya zorluyordu onu. Oysa sıra arkadaşlarıyla konuşmak kesinlikle yasaktı, yasağa uymayanlar gözünün yaşma bakılmaksızın sınav salonundan kapı dışarı ediliyordu.

Korkudan titreyerek kâğıdın üzerine, "Rahat bırak beni!" diye yazdı Hans ve oğlana sırtını döndü. İçersi bir de sıcaktı ki! Kararlı ve düzenli adımlarla durup dinlenmeksizin salonda Bir aşağı bir yukarı gidip gelen gözcü bile birkaç kez cebinden mendilini çıkarıp yüzünde gezdirmeden yapamamıştı. Hans, o kalın konfirmasyon giysisi içinde terleyip duruyordu; üstelik başına bir ağrı yapışmıştı, sonunda mutsuz bir yüz ifadesiyle kâğıdını verip dışarı çıktı, sanki sınav kâğıdı yanlıştan geçilmiyormuş gibi bir duygu içindeydi. Başaramamıştı işte.

Evde sofraya oturduklarında hiç konuşmadı, bütün soruları omuzlarını silkerek cevaplandırıp suç işlemiş biri gibi bir tavır takındı. Halası avutmaya çalıştı onu ama babası kızıp kaba davrandı. Yemekten sonra Hans'ı alıp bitişik odaya kapanarak yeniden sorgulamadan geçirdi onu.

"Kötü geçti," dedi Hans.

"Neden gözünü açıp dikkat etmedin peki? Lanet olsun! İnsan biraz sıkar dişini!"

Hans sustu, babasının tersleyip çıkışması üzerine ateş bastı yüzünü,

"Sen Yunanca'dan ne anlarsın ki!" diyerek karşılık verdi.

İşin en kötü yanı saat ikide sözlü sınav vardı ve bu da Hans'ı hepsinden çok korkutuyordu. Kentin sıcakta yanıp kavrulan kızgın yollarında yürürken durumu iyice kötüleşti; sıkıntı, korku ve baş dönmesinden gözleri pek bir şey seçemez hale geldi.

On dakika kadar kocaman yeşil bir masanın başında üç kişilik bir sınav kurulunun önünde oturdu. Latince birkaç cümleyi Almanca'ya

çevirdi, yöneltilen soruları cevaplandırdı.

Ardından on dakika kadar bir başka masadaki üç bayın karşısında oturdu, Yunanca'dan Almanca'ya çeviri yaptı, yine çok çeşitli sorulara cevap verdi. Sonunda düzensiz çekilen bir geniş zaman kipini söylemesi istendi ama Hans yanıt veremedi.

"Buyurun çıkabilirsiniz! Oradan, sağdaki kapı."

Hans kalkıp yürüdü, tam kapıdan çıkacakken bir geniş zaman kipi aklına geldi. Ansızın durdu.

"Ne bekliyorsunuz, çıksanıza!" diye seslendiklerini işitti odadakilerin.

"Çıkın haydi, yoksa rahatsızlandınız mı?"

"Hayır ama bir geniş zaman kipi geldi aklıma."

Ve geniş zaman kipini salondan içeri haykırdı, sınav kurulu üyesi üç baydan birinin güldüğünü işitti, yüzü ateşler içinde yanarak kendini kapıdan dışarı attı. Sorulan sorularla verdiği cevapları anımsamaya çalıştı

ama her şey zihninÇarklar

Arasında -«/3

de birbirine karışıyordu. Kocaman yeşil masa geliyordu gözünün önüne ikide bir; sırtlarında redingot, yüzlerinde ciddi bir ifadeyle üç yaşlı beyefendi, masanın üzerinde açılmış duran kitap ve kitabın üzerindeki titreyen eli geliyordu. Tanrım, o nasıl cevaplardı verdiği!

Büyük kentin yollarında yürürken sanki haftalardır buradaymış, bir daha da bu kentten çıkıp gidemeyecekmiş gibi bir duyguya kapıldı.

Evlerinin bahçesi, çamlarla kaplı yemyeşil dağlar ve tepeler, ırmak kıyısında balık tuttuğu yerler çok uzaklarda, hayli öncelerde kalmış

gibi göründü gözüne. Ah, keşke hemen şimdi evlerine, kendi kasabalarına dönebilseler-di! Burada daha fazla oyalanmalarının artık bir anlamı kalmamış, nasıl olsa sınavı yüzüne gözüne bulaştırmıştı.

Yolda bir çörek alıp yedi, babasıyla yüz yüze gelmek istemediğinden bütün öğle sonrasını sokaklarda dolaşarak öldürdü. Sonunda dönüp geldi eve; evdekiler onu merak etmişti, bitkin ve perişan durumdaydı; önüne konulan çorbayı içer içmez yatağa yollandı. Ertesi sabah matematik ve din dersinden girecekti sınava; ardından yola çıkabilir, evlerine dönebilirdi.

Ertesi sabah çok iyi geçti sınav. Bir gün önce temel derslerde uğradığı başarısızlıktan sonra bugünkülerden yüzünün akıyla

çıkmasını kaderin kötü bir cilvesi olarak gördü Hans. Ama fark etmezdi, artık burada daha fazla durmamalı, hemen yola çıkıp evlerine dönmeliydiler.

Evde, "Sınavlar bitti, artık yola

çıkabiliriz," dedi halasına. Babası o

günü de kentte geçirmek niyetindey-

(ji- birlikte Canstatt'a gidip kaplıca parkında kahve içmelerini istiyordu.

Ama Hans o kadar yalvarıp yakardı ki, sonunda babası o gün tek başına eve dönmesine izin verdi. Hans'ı istasyona götürüp trene bindirdiler, eline dönüş biletini tutuşturdular, halasından bir öpücük ve yiyecek bir şeyler aldı, bitkin halde, bomboş bir kafayla yeşil tepeler arasından eve doğru yol almaya koyuldu. Ancak çamlarla örtülü lacivert tepeler göründüğünde yüzü güldü, bir ferahlık duydu içinde. Yaşlı hizmetçi Anna'ya, odacığına, okulun müdürüne,

o alışılmış alçak tavanlı sınıfına, kısacası bırakıp gittiği her şeye yeniden kavuşacağı için sevinçliydi.

Neyse ki, istasyonda meraklı tanıdıklara rastlamadı, elindeki küçük paketle kimselere görünmeden seğirtip eve geldi.

"Nasıldı Stuttgart, güzel mi?" diye sordu An-na.

"Güzel mi dedin? Sınav denen şeyi güzel mi sanıyorsun sen? Tekrar buraya dönebildiğime şükrediyorum. Babam yarın gelecek."

Ardından bir bardak süt içti Hans, pencerenin önünde asılı mayosunu kaptığı gibi evden dışarı attı kendini ama herkesin plaj olarak kullandığı ırmak kıyısındaki çayıra gitmeyip kentin hayli dışına çıktı, 'su terazisi'nin oraya kadar uzandı; burada su derinleşiyor, yüksek çalılar arasından aheste aheste akıp gidiyordu. Giysilerini çıkaran Hans ilkin elini, sonra ayağını önce bir denemek ister gibi suya soktu, ürperir gibi oldu biraz, ardından sıçrayıp kendini suya attı. Hafif akıntıya karşı yavaş yavaş yüzmeye koyuldu, son günlerin

ter ve sıkıntıları kayıp gitti üzerinden, ırmak sıska bedenini kucaklayıp serinletirken, tekrar güzel yurdunda olmanın verdiği haz kapladı tüm ruhunu. Daha hızlı yüzmeye başladı, durup dinlendi, sonra

yeniden yüzdü, hoş bir serinlik ve yorgunlukla sarılıp sarmalandığını hissetti. Sırtüstü yatıp kendini sularla

ırmaktan aşağı sürüklenmeye bıraktı, altın yaldızdan çemberler çizerek havada uçuşan akşam sineklerinin incecik vızıltısını dinledi; hızla kanat çırpan küçük kırlangıçlar, günün bu geç saatinde dağların ardında giderek gözden kaybolan güneşin pembemsi aydınlığına gömülmüş gökyüzünü delip geçiyordu. Hans sudan çıkıp giyinerek düşler içinde evin yolunu tuttuğunda, ovanın dört bir yanma gölgeler inmişti. Tüccar Sackmann'm meyve bahçesinin önünden geçti. Küçük bir çocukken başkaAçocuklarla henüz olgunlaşmamış ham erikler çalarlardı bahçeden. Doğramacı Bay Kirchner'in atölyesinin önünden geçti daha sonra; sağda solda beyaz çam tomruklar görülüyordu; eskiden bu tomrukların altından balık avı için gerekli solucanları toplardı hep. Müfettiş Gessler'in evinin önünden geçti derken; kızı Emma'ya iki yıl önce paten kayarlarken kur yapmayı ne çok istemişti! Kasabadaki okulun en nazlı, en zarif kızıydı Emma, aynı yaştaydılar ve Hans bir yolunu bulup onunla konuşmak, onun elini tutabilmek özlemiyle yanıp tutuşmuş, hiçbir şeyi bu kadar arzulamamıştı.

Ama isteğine bir türlü kavuşamamış, aşırı sıkılganlığı ona engel olmuştu.

Daha sonra da kız yatılı bir okula yollanmıştı. Görse belki artık tanıyamazdı kendisini. Ama çocukluk anıları birden yeniden aklma gelmişti işte; çok, çok uzaklardan kopup gelmişlerdi, öyle canlı renkleri ve insanın içinde öyle tuhaf duygular uyandıran kokuları vardı ki, o zamandan bu yana yaşanmış hiçbir şeyle kıyaslanacak gibi değillerdi. Ne günlerdi Tanrım! Akşamları Nascholdlarm evlerinin kapısının eşiğinde bir yandan patates

soymuş, bir yandan Liese' nin anlattıklarını dinlemiş, pazarları sabahın köründe yola düşmüş, kötü bir iş yaptığını bile bile paçalarını kıvırıp aşağı bendin orda yengeç yakalamış, golyan balığı tutmuş, yabanlık giysisini sırılsıklam yapıp babasından bir güzel sopa yiyeceğini bile bile yapmıştı bunları. O dönemde gizemli ve acayip ne de çok şey, ne çok insan vardı! Ve aklından çıkıp gitmişti hepsi, hanidir bunları düşündüğü olmamıştı. Çarpık boynuyla şu ayakkabıcı ustası, kesinlikle karısını zehirlediğine inanılan Strohmeyer örneğin ve elinde sopa, sırtında azık çantası ülkeyi bir baştan bir başa gezip dolaşan maceraperest 'Beck Beyefendi'; kendisine beyefendi denmesi de, bir zamanlar varlıklı biri olup dört atlı bir arabayla dolaştığı içindi. Hans'm bu kişilerle ilgili olarak anımsadığı tek şey adlarıydı; içten içe

öyle hissediyordu ki, sokakların tekin olmayan bu küçük dünyası elinden çıkıp gitmiş ama şöyle diri ve

yaşanmaya değer bir başka şey de onun yerini alamamıştı.

Ertesi gün okul olmadığı için sabahleyin geç vakte kadar uyudu Hans, özgürlüğünün tadını Çıkarmaya çalıştı. Öğleyin gidip Stuttgart'ta geçirdiği zevkli anların mutluluğu içinde yüzen babasını istasyondan aldı.

Babasının keyfi yerindeydi, "Sınavda başarılı olduysan, benden bir şey dileyebilirsin," dedi.

"Düşün bakalım!" "Hayır, hayır!" diyerek göğüs geçirdi Hans. "Başarısız olduğum kesin."

"Saçmalama! Ne diye başarısız olacakmışsın? Dile benden bir şey, sonra vazgeçerim bak."

"Tatilde yine balık tutabilir

miyim peki?" "İyi,

tutabilirsin, yeter ki sınavı

vermiş ol."

Ertesi gün pazardı, fırtına çıktı, sağanak halinde yağmur boşandı gökyüzünden; Hans saatlerce odasından dışarı adımını atmayıp kitap okudu, düşüncelere daldı. Stuttgart'taki sınavlarda yapabildiklerini bir kez

daha inceden inceye aklından geçirdi ama dönüp dolaşıp aynı karara vardı: Şansı hiç yaver gitmemişti, aslında çok daha iyi sonuçlar alabilirdi.

Bu kadarı sınavı Vermesine kesinlikle yeterli değildi. Şu lanetjDİası baş ağrısı! Yavaş yavaş bir korku büyüdü içinde, ruhunu sıkıntı bastı, sonunda endişeleri o kadar arttı ki babasının yanma gitti.

"Şey,

baba?"

"Ne

var?"

"Bir şey soracaktım. Şu dilekle ilgili. Balık tutmak istiyordum hani, vazgeçtim." "Ya? Peki nedenmiş o?"

"Neden mi... Şey, sana sormak istiyordum, acaba..."

"Haydi çıkar ağzından baklayı, dalga geçmiyoruz burada. Söyle, ne soracaktın?" "Sınavı veremedim diyelim, liseye yollar mısın beni?"

Bay Giebenrath'm şaşkınlıktan ağzı açık kaldı.

Sonra, Nasıl? Liseye mı?" diye kükredi. "Li-seye ha? Kim soktu bunu senin kafana ba- kayım'

"Hiç kimse. Öyle sordum işte."

Yüzünde ölümcül bir korku okunuyordu Hans'm ama babası farkında değildi.

Öfkeli öfkeli gülerek, "Sus, sus!" dedi. "Bırak bu deh saçmalarını!

Liseye ha? Sen beni para babası mı sanıyorsun yoksa!"

Babası elini, git gözüm görmesin seni, der gibi öyle sert biçimde salladı ki, Hans pes edip kolu kanadı kırılmış bir halde odadan çıktı.

Babası, "Şuna da bak!" diye söylendi arkasından. "Olacak şey mi! Şimdi de liseye gitmek istiyormuş. Bekle gidersin."

Hans odasına çıkıp yarım saat kadar pencere pervazının üzerinde oturdu, yeni silinip temizlenmiş döşeme tahtalarına dikti gözlerini, sınavı kazanamayıp manastırdaki okula giremezse, liseye de yollanmadığı takdirde, kendisini nelerin beklediğini hayalinde canlandırmaya çalıştı.

Ya bir peynir tüccarının yanma çırak verilecek ya da büroya yerleştirilecek ve artık ömür boyu o sıradan, o zavallı insanlardan biri olarak

kalacaktı; oysa bu insanlara hep yukardan bakmıştı Hans, aralarında asla yer almak istememiş, hep üstlerinde olmak istemişti. Sevimli öğrenci yüzü öfke ve acıyla buruştu ansızın, hırsından deliye dönerek fırlayıp kalktı, tükürdü yere, oracıkta duran Latince antolojiyi kapıp var gücüyle karşı duvara fırlattı.

Ardından koşarak çıktı evden. Dışarıda

yağmur yağıyordu. Pazartesi sabahı

kalkıp yine okula gitti.

Müdür bey Hans'm elini sıkıp, "Nasılsın bakayım?" diye sordu. "Dün belki bana uğrarsın diye düşünmüştüm. Nasıl geçti sınav?"

Hans, başını önüne eğdi.

"O da nesi? Yoksa iyi

değil mi?" "Sanırım

öyle."

Yaşlı müdür, "Yo, o kadar çabuk karar verme!" dedi Hans'ı avutmaya çalışarak. "Bakarsın hemen bu sabah

Stuttgart'tan bildirirler sonucu."

O gün öğleden önce zaman bir türlü geçmek bilmedi. Stuttgart'tan bir haber çıkmadı. Öğle yemeğinde lokmalar içi kan ağlayan Hans'm boğazına dizildi.

Öğleden sonra saat ikide sınıfın kapısından içeri adımını attığında, öğretmen çoktan derse girmişti.

"Hans Giebenrath!" dedi öğretmen yüksek sesle.

Hans yürüyüp öne çıktı. Öğretmen elini uzattı kendisine.

"Kutlarım seni, Hans! Sınavında ikinci olmuşsun."

Bunu görkemli bir sessizlik izledi. Derken kapı

açılıp müdür bey girdi içeri. "Kutlarım Hans! Ee, ne diyorsun şimdi bakayım?"

Hans, şaşkınlık ve sevinçten neredeyse küçük dilini yutacaktı.

"Bir şey söylemeyecek misin yani?"

Sonunda, "Böyle olacağını bilseydim, rahat rahat birinci de olabilirdim," sözcükleri döküldü Hans'm ağzından.

"Şimdi doğru eve gidip babana haber ver du-

rumu!" dedi müdür bey. "Bundan böyle okula gelmene de gerek yok, zaten bir hafta sonra tatil başlıyor." Okuldan çıkıp eve doğru yola koyuldu Hans.

Başı dönüyordu. Ihlamurlar eskisi gibi yol kenarlarında dikilmiş

duruyor, Pazar Meydanı güneşin altında serilmiş yatıyordu; her şey eskisi gibiydi ama biraz daha

güzelleşmiş, biraz daha önem kazanmıştı şimdi ve daha sevindiriciydi.

Sınavı vermişti Hans. Üstelik ikinci olmuştu. İlk sevinç dalgası geçip gittikten sonra sıcacık bir şükran duygusu doldurdu içini. Artık rahip efendiyle yüz yüze gelmekten kaçınması için neden kalmamıştı. Artık okuyabilecekti. Artık ne bir peynir tüccarının yanında ne de büroda çalışmaktan korkmasına gerek vardı.

Ve bundan böyle yine eskisi gibi gidip balık tutabilirdi. Eve vardığında, babası kapıda durmuş bekliyordu. "Ne oldu, anlat bakalım?" dedi babası yarım ağızla.

"Anlatacak fazla bir şey yok. Okulla

ilişiğimi kestiler." "Nasıl? Nedenmiş

o?"

"Manastırdaki okulun

öğrencisiyim artık." "Bak

sen! Sınavı kazandın mı yoksa?"

Hans başıyla doğruladı.

"Kaçıncı olmuşsun peki?"

"İkinci."

Hans'm babası bunu beklememişti. Ne diyeceğini bilemedi bir türlü; Hans'ın omuzlarına vuruyor, gülüp başını sallıyordu. Derken ağzını açıp bir şey söyleyecek oldu ama söyleyemedi, yeniden başını salladı sadece.

Sonunda, "Vay canına!" diye bağırdı. Ardından bir kez daha, "Vay canına!"

Hans içeri girip merdivenleri tırmanarak boş duran tavan arasına çıktı, bir gömme dolabı açtı, sağı solu karıştırıp çeşitli kutular, misinalar ve mantarlar bulup çıkardı. Bunlar, olta için gerekli malzemelerdi.

Şimdi bütün iş, olta için güzel bir kamış kesmeye kalıyordu. Tekrar aşağı inip babasının yanma geldi.

"Baba, şu çakını biraz verir misin?" "Ne yapacaksın?"

"Bir kamış keseceğim de. Balık tutmak için." Babası elini cebine attı.

"İşte sana iki mark," dedi gözlerinin içi gülerek ve cömertçe, "kendine bir çakı alırsîn. Ama Hanfried'e gitme sakın, ilerdeki bıçakçıdan al!"

Hans, yolda uçuyordu sanki. Bıçakçı sınavı sordu; mutlu haberi işitince, Hans'a pek nefis bir bıçak verdi. Irmağın aşağı kısmında, Brühel Köprüsü'nün altında ince uzun, güzelim kızılağaçlarla fındık ağaçları yer almaktaydı; uzun süre arayıp taradıktan sonra yay gibi eğilip bükülebilen düzgün ve sağlam bir dal bulup kesti Hans, ardından koşa koşa eve döndü.

Yüzü al al olmuş, gözleri ışıl ışıl parıldayarak olta takımını hazırlamaya koyuldu; neredeyse balık tutmak kadar hoşlandığı bir işti bu. Bütün öğle sonrasını ve akşamı bu iş üzerinde çalışarak geçirdi. Beyaz, kahverengi ve yeşil misinaları cinslerine göre ayırdı, inceden inceye gözden geçirdi hepsini, kırık kopuk

yerlerini onardı, daha öncelerden kalmış kimi düğümlerini çözdü, do-laşık yerlerini açtı. Çeşitli biçimde ve boyda mantarlarla tüyleri bir

bir denedi, bazılarını yeniden çakıyla yontup istenilen biçime soktu, iplerin ucuna bağlanacak değişik ağırlıktaki kurşunları çekiçle döverek iki tarafı biraz çukur kürelere dönüştürdü. Derken sıra iğnelere geldi, eskiden kalma küçük bir iğne stoku

vardı elinin altında. İğnelerin kimini dört katlı siyah dikiş ipliğine, kimini bir katgüt parçasına, kimini de bükülmüş at kılından ipliklere tutturdu.

Akşama doğru bütün iş bitmişti. Hans yedi hafta sürecek uzun tatil boyunca hiç canının sıkılmayacağından emindi artık; çünkü bütün günlerini elinde oltasıyla ırmak

kenarında tek başına geçirebilirdi.

ikinci Bölüm

Yaz tatili dediğin böyle olmalı! Dağların tepelerin üstünde kantaron mavisi bir gökyüzü, haftalar boyu birbirini izleyen ışıl ışıl sıcak günler, arada kısa süren şiddetli bir fırtına. Kumtaşmdan pek çok kaya arasında, çamların gölgesinde ve daracık vadiler içinde akıp gitmesine karşın ırmağın suyu o kadar ısınmıştı ki, akşam geç vakitlerde bile yüzülebiliyordu. Kasabayı çepçevre kuru ot ve ikinci kez biçilmiş

çayırların kokusu sarmıştı; dar yollar halinde uzanan üç-beş tarladaki ekinler sararmış, giderek kızıl kahverengi bir renk almıştı. Irmak kenarlarında baldıran türünden beyaz çiçekler açan bitkiler yerden adam boyu fışkırıyor, şemsiye biçimindeki çiçeklerinin üzeri minicik böceklerden geçilmiyor, içi oyuk sapları yontulup kavallar ve düdükler yapılabiliyordu. Orman kenarlarında sarı renkte havlı çi-çekleriyle heybetli sığır kuyrukları uzun sıralar halinde boydan boya görkemle uzanıyor, yakıot-ları ince ama sağlam sapları üzerinde salınıp duruyor, bütün bayır ve yamaçları mora çalan kırmızı bir renkle örtüyordu.

İçerilerde, çamların altında ise dimdik yukarılara uzanan yüksükotları, köklerindeki gümüş rengindeki tüylü yapraklarla, güçlü sapları ve hayli yüksekteki o kıpkırmızı çanak yapraklı çiçekleriyle bir ağırbaşlılık ve görkem içinde süzülüyor,

egzotik bir hava taşıyordu. Yanlarında yörelerinde pek çok mantar vardı: kırmızı kırmızı parıldayan yalancı altın mantarlar, iri gövdeleriyle kuzu mantarları, ilginç yabani iskor-çinalar, pek çok

boğumdan oluşan kırmızı mercan mantarı, acayip bir renksizlik içinde hastalıklı denecek kadar semiz ladin kuşkonmazı.

Orman ve çayır arasındaki pek çok çalılıkta sapsarı renkleriyle alev alev parıldayan o yedi canlı

katırtırnak-ları görülüyordu. Bunları eflatun renginde uzun süpürgeotları izliyor, daha sonra da çoğunlukla pek yakındaki ikinci kez biçilmeyi bekleyen çayırlar geliyor, çayırların üzerinde su tereleri, gu-guçiçekleri, adaçayları, uyuzotları rengârenk bir örtü oluşturuyordu. Yapraklı ağaçlardan oluşan ormanda ispinozlar

durup dinlenmeden ötüşüyor, çam ormanında kahverengiye çalan kırmızı renkli sincaplar ağaçların tepelerinde oradan oraya atlayıp sıçrıyor, çayırlarda, duvarların üzerinde ve kuru hendeklerde sıcakta boylu boyunca uzanmış yatan yeşil kertenkeleler nefes alıp veriyor ve ışıl ışıl parıldıyordu. Cırcırböceklerinin öterken çıkardıkları, kulakları âdeta sağır eden tiz sesleri dört bir yanda yankılanıyor, bir türlü son bulmak bilmiyordu.

Bu mevsimde kasaba düpedüz köy gibi görünüyordu insana. Yollar ot yüklü arabalardan

geçilmiyor, ot kokusu havayı dolduruyor, çekiçle dövülerek bilenen tırpanların sesi her yeri sarıyordu. O iki fabrika da olmasa, insan gerçekten bir köydeymiş sanabilirdi kendini.

İlk tatil gününün sabahı Hans erkenden yataktan fırlamış, mutfakta sabırsızlıkla kahvenin hazır olmasını bekliyordu; oysa yaşlı hizmetçi Anna yeni kalkmıştı. Hans ateşi yakmasına yardım etti kadının, sonra koşup fırından ekmek aldı, taze süt katarak soğuttuğu kahveyi bir solukta içip bitirdi, çantasına bir parça ekmek koyup evden dışarı attı kendini. Demiryolu dolgusunun yukarısında durdu, pantolon cebinden yuvarlak bir teneke kutu çıkarıp harıl harıl çekirge yakalamaya koyuldu.

Derken tren geçti önünden ama öyle rüzgâr gibi değil, güzel güzel, acele etmecTen, çünkü hayli dik bir rampayı tırmanıyordu; bir sürü açık penceresi vardı trenin ve sadece birkaç yolcusu; havada keyifle salman duman ve isten uzun bir iz bırakarak geçip gitti. Hans arkasından baktı trenin, çıkardığı beyazımsı dumanın havada döne döne

yükseldiğini ve çok geçmeden sabahın taptaze güneşli havasında kaybolup gittiğini gördü. Bütün bunlara en son tanık olduğundan beri

ne çok zaman geçmişti! Derin derin nefes aldı, sanki yitip gitmiş o güzel günlerin acısını kat kat fazlasıyla çıkarmak, bir kez daha küçük bir çocuk olup hiçbir şeyi umursamaksızın tasa ve kaygıdan uzak yaşamak istiyordu.

Yüreği gizli bir haz ve avlanma heyecanıyla çarparak çekirge dolu kutuyla ve yeni olta takımıyla köprüyü geride bıraktı Hans, bahçeler arasından geçip ırmağın en derin bölgesi olan

Gaulsgumpen'e doğru ilerledi. Burada bir yer biliyordu, bir söğüdün gövdesine arkasını verip başka her yerden daha rahat, kimse tarafından rahatsız edilmeksizin avlanabilirdi. Kamışa dolanmış misinayı çözüp ucuna küçük bir saçma tanesi tutturdu, tombul bir çekirgeyi gözünün yaşma bakmadan iğneye geçirdi ve

oltayı var gücüyle ırmağın ortalarına doğru fırlattı. O çok iyi bildiği eski oyun başladı yeniden: Küçük

golyan balıkları kalabalık sürüler halinde seğirtip gelerek yemin çevresinde dolandılar, çekip çekiştirdiler yemi, biraz biraz koparıp aldılar yemden ve çok sürmedi, tümünü yiyip bitirdiler. Hans oltaya ikinci bir çekirge taktı, bunu bir üçüncüsü izledi, sonra bir dördüncüsü, ardından bir beşincisi. Her seferinde çekirgeleri daha dikkatle iğneye geçiriyordu. Sonunda oltanın ipine ikinci bir saçma tanesi daha bağladı.

Ansızın doğru dürüst ilk balık görünüp yemi bir yokladı şöyle, biraz asıldı, sonra bıraktı, sonra yemden

asıldı. Ve bu kez yuttu yemi. iyi bir balıkçı, ip ve kamış üzerinden gelerek parmaklarına ulaşan çırpınıştan anlar bunu! Hans ilkin ustaca şöyle bir çırptı oltayı, ardından büyük bir dikkatle çekmeye koyuldu. Oltanın uçundaydı balık, derken su yüzünde göründü; bir kızılkanat. Kızılkanatlar parlak açık sarı ve enli gövdelerinden, üçgen biçimdeki kafalarından ama hepsinden çok karın solungaçlarının gövdeye bitişik kısımlarının güzelliğinden ve pembe renklerinden tanınır hemen. Ağırlığı ne kadardı acaba? Gelgelelim, ağırlığım tahmin etmeye kalmadan, balık can havliyle bir çırpındı şöyle, korkuyla suyun yüzünde döne döne kaçıp kurtuldu.

Gümüş renginde bir ışıltı gibi suyun derinliklerine dalıp kaybolmadan üç-dört kez daha suyun yüzünde taklalar attı.

Av tutkusuyla bütün dikkatini toplayan Hans'ı büyük bir heyecan sardı o anda. Gözlerini bütün dikkatiyle oltanın ince kahverengi ipine,

ipin suya dokunduğu yere dikip bir daha ayırmadı oradan. Yanakları kızarmıştı; en aza indirgenmiş devinimlerinde bir çeviklik, bir kendine güven göze çarpıyordu. Az sonra

oltaya takılan bir ikinci kızılkanadı, Hans bu kez sudan çekip aldı dışarı.

Ardından yavru bir sazan yakaladı, biraz acır gibi oldu sazana, sonra üç tane kayabalığı tuttu. Kayabalıklarma pek sevindi, babası yemeye bayılırdı bunları. Ufacık pullarla bezenmiş yağlı vücutları, komik denecek beyaz sakallı kbcaman kafaları vardı; gözleri küçük, gövdelerinin arka kısımları ince ve uzundu. Yeşille kahverengi arasında değişen renkleri, karaya çıkmalarıyla çelik mavisine dönüşüyordu hemen.

Bu arada güneş yükselmişti, yukarı bentten dökülen suların kar gibi bembeyaz köpüğü ışıl ışıl parıldıyordu;

suyun üstünde sıcak hava titreşiyor, Muck Tepesi'nde avuç içi büyüklüğünde göz kamaştıran birkaç bulut görülüyordu. Giderek ısınıyordu hava. Tam yaz ortasındaki bir günün sıcaklığını, ufukla mavi gökyüzü arasındaki kımıldamadan duran, uzun süre seyredilemeye-cek kadar göz kamaştırıcı ve ışığa doymuş birkaç sessiz sakin ak bulutçuktan başka hiçbir şey daha iyi dile getiremez. Bu bulutlar olmadan havanın sıcaklık derecesini anlamanın, ne mavi gökyüzüne, ne su yüzündeki ışıltıya bakarak böyle

bir şeyi kestirmenin yolu yoktur. Öğle vaktinin köpük beyazlığmdaki bu birkaç yelkenlisi gökyüzünde belirir belirmez, güneşin yakıp kavuran sıcaklığını hisseder insan, kendine gölge bir yer arar, elini nemli, ıslak alnında gezdirir.

Hans giderek oltaya dikkatini veremez olmuştu. Yorulmuştu biraz ama zaten öğleye doğru oltaya pek balık vurmazdı. Bu saatlerde akbalıklar, en yaşlıları ve kodamanları da içlerinde olmak üzere suyun yüzüne çıkıp güneşlenirdi. Gölge gibi görünen kalabalık kümeler oluşturur, düşler içinde ırmaktan yukarılara doğru

çıkarlar, suyun yüzüne yakın bir yerde kalır, bazen görünür bir neden olmaksızın ansızın ürker, bu saatlerde oltaya pek gelmezlerdi.

Hans oltanın ipini bir söğüt dalının üzerinden geçirip suya sarkıttı, kendisi de yere oturup ırmağın yeşil sularına dikti gözlerini. Balıklar ağır ağır yukarı çıkıyor, esmer sırtları peş peşe su yüzünde kendini

gösteriyordu. Bu suyun diplerinden yukarılara sürüklenen, sakin sakin yüzen, büyülenmiş sessiz kümeler!

Suyun sıcak yüzeyinde rahatlarına diyecek yoktu anlaşılan. Hans, botlarını çıkarıp ayaklarını suya daldırdı; suyun üst kısmı epeyce ılıktı. Gözlerini tuttuğu balıklar üzerinde gezdirdi; büyük bir bahçe kovasının içinde yüzüyor, arada hafifçe çırpınıp suda şıpırtılı sesler çıkarıyorlardı. Ne güzel şeylerdi, Tanrım! Kımılda-dıkça pulları ve solungaçlarmdaki beyaz, kahverer*

gi, yeşil, gümüşsü, altınsı, mavi ve daha başka renkleri ışıl ışıl yanıp sönüyordu.

Çıt çıkmıyordu ortalıkta. Köprüden geçen arabaların sesi pek işitilmiyor, değirmenin takur

tukur gürültüsü de Hans'ın bulunduğu yerden ancak çok az duyulabiliyordu. Yalnızca beyazlar içindeki savaktan dökülen suyun ardı arkası kesilmeyen yumuşacık çağıltısı çevreye sakinlik ve serinlik yayıyor, insanda uyuma isteği uyandırıyordu, öte yandan salların tomruklarında girdaplar oluşturarak akıp giden suyun sesi duyuluyordu.

Yunanca'ymış, Latince'ymiş, gramermiş, kompozisyonmuş, matematikmiş, ezbermiş, bütün bunlar, telaş ve tedirginlikler içinde geçen uzun bir yılın insana rahat yüzü göstermeyen bütün bu hayhuyu, öğle saatinin insanın uykusunu getiren sıcağına gömülüp kaybolmuştu. Hans'ın biraz başı ağrımaktaydı ama eskisi gibi şiddetli değildi ağrı, çünkü artık yine ırfhak kenarlarında oturabiliyor, bentten dökülen suların köpürüp etrafa saçılışını izliyor, gözlerini kırpıştırıp oltanın ipine bakabiliyor, yanı başındaki kovada ise tuttuğu balıklar yüzüp duruyordu. Doğrusu enfes bir şeydi bu! Arada bir sınavı kazandığı ve sınavda ikinci olduğu aklına geldikçe çıplak ayaklarını suya şap şup daldırıp çıkarıyor, ellerini, pantolonunun ceplerine sokup ıslıkla rasgele bir melodi çalmaya başlıyordu. Hani doğru dürüst ıslık çalabildiği söylenemezdi ve bu da Hans'ın öteden beri canını sıkıp durmuş, ıslık çalmayı beceremediği için okuldaki arkadaşları onu yeterince alay konusu yapmıştı. Ancak dişlerinin arasından kısık bir ses çıkararak ıslık çalabiliyordu ama bu da ona yetiyordu yalnızken ve şimdi nasıl olsa çevrede kendisini işitecek kimse yoktu. Arkadaşları o sıralarda okulda coğrafya dersin50

peydiler, bir tek kendisi dışarıda ve özgürdü. Arkadaşlarını geride bırakıp öne geçmişti, bundan böyle hepsinden üstün durumdaydı.

Kendisine az acı çektirmemişlerdi, August'tan başka içlerinden hiçbiriyle

dostluk kurmaya yanaşmamıştı, çünkü kavga dövüşlerinden ve oyunlarından pek hoşlanmamıştı. Eh, şimdi

avuçlarını yalasmlardı bakalım salaklar, kaz kafalılar! Onlardan öylesine nefret ediyordu ki, bir an ıslık çalmayı kesip dudak bükmeden duramadı.

Ardından oltayı topladı, güldü kendini tutamayarak, çünkü iğnenin ucundaki yemin yerinde yeller esiyordu. Teneke kutudaki çekirgelerden artakalanlarını çıkarıp azat etti; hayvancıklar, sersemlemiş halde isteksiz isteksiz bir-iki sıçrayıp kısacık otların içine daldılar. Bitişik tabakhanedeki işçiler öğle paydosu yapmıştı; Hans'm da yemek için eve dönmesinin vakti gelmişti. Sofrada fazla bir şey konuşulmadı.

"Bir şey tutabildin mi bari?" diye

sordu bir ara babası. "Beş tane."

"Bak sen! Ama dikkat et, büyüklerini yakala-mayasm, sonra yavrular yetişmez, balıkların nesli tükenir

ırmakta."

Konuşma bu kadarla kalmıştı. Hava o kadar sıcaktı ki! Ne yazık, yemeğin hemen ardından gidip yüzemeyecekti Hans. Nedendi sanki? Sağlığa zararlıymış! Ne zararhydi, ne bir şey; babası kendisinden daha mı iyi bilecekti; Hans, yasak falan dinlemeyerek kaç kez öğle yemeğinin ardından gidip yüzmüştü ırmakta.

Ama şimdilerde bunu hiç yapmıyordu, böyle densizliklere kalkışmayacak kadar büyümüştü. Tanrım, sınavda da 'siz' demişlerdi kendisine.

Bahçeye çıkıp bir saat kadar alaçamın altına uzanmak da fena sayılmazdı hani. Çamın altı yeterince gölgeydi; yanma bir kitap alıp okuyabilir, olmazsa havada uçuşan kelebekleri seyredebilirdi. Saat ikiye

kadar bahçedeki çamın altında uzanıp yattı, az kalsın uyuyakalıyordu. Eh, yüzmenin sırasıydı şimdi! Irmak

kenarındaki çayırda birkaç küçük oğlan vardı yalnızca, büyükler henüz okuldaydı ve Hans doğrusu bunu asla çok görmüyordu onlara.

Hiç acele etmeden soyunup suya girdi. Dışarının sıcağıyla suyun serinliğinin sırayla tadını çıkardı bir güzel; bazen biraz yüzüyor, sonra dalıp çıkıyor, şapur şupur oynuyor sularla, bazen kıyıdaki çayıra yüzükoyun uzanıyor, sıcaktan hemen kuruyan cildi üzerinde güneşin jakıp kavuran sıcaklığını hissediyordu. Küçük oğlanlar, sessiz sedasız ve saygıyla çevresinde dolanıyorlardı. Nasıl dolanmasmlardı ki, ünlü bir kişi olup çıkmıştı Hans!

Dış görünüşü de öteki oğlanlardan o kadar farklıydı ki! Maddilikten soyutlanmış bir yüz ve üstünlük ifadesi okunan gözleriyle soylu başı, incecik esmer boynunun üzerinde özgür ve zarif bir biçimde yükseliyordu. Öte yandan pek çelimsizdi, kollan ve bacakları ince ve narindi, göğsündeki ve sırtındaki kaburgalar sayılabiliyordu, bacaklarında kas diye bir şey hemen hiç yoktu.

Neredeyse bütün öğle sonrasını güneşle su arasında mekik dokuyarak geçirdi. Saat dördü geçiyordu ki, sınıf arkadaşlarından pek çoğu ilerden aceleyle, bağırıp çağırarak koşa koşa yaklaştı.

"Vay Hans! Artık neşen yerinde bakıyorum."

Hans, keyifli keyifli uzanıp gerindi.

"Biraz öyle, evet." "Manastırdaki okula yolculuk ne zaman?"

"Eylülde daha. Şimdi okul tatil."

Arkadaşlarını kıskandırmaktan hoşlanıyordu Hans. Onların alaylı sözleri umurunda bile değildi. Derken içlerinden biri aşağıdaki dizeleri okudu:

Ah, Schulze Elisabeth gibi Kim istemezdi yaşamak Gün boyu yatakta Yat uzan keyfine bak!

Hans yalnızca güldü bu dizelere. O arada arkadaşları soyunmuştu. Biri hemen atladı suya, ötekiler önce suyun soğukluğuna yavaş yavaş

kendilerini alıştırmak istedi, bazıları da suya girmeden biraz uzanıp yattı

otlara. İçlerinde güzel dalış yapan birinden övgülerini esirgemediler; arkadan itilip suya yuvarlanan korkak

birinin imdat diye bağırdığı duyuldu; birbirlerini kovaladılar, koştular, yüzdüler, kıyıda güneş banyosu yapanların üzerine su sıçrattılar. Su şapırtılarından, bağrışmalardan geçilmiyordu. Irmağı baştan aşağı ışıl ışıl parıldayan ıslak vücutlar doldurmuştu.

Bir saat kadar sonra kalkıp yola düştü Hans. Balıkların yine oltadaki yeme saldıracağı sıcak akşam saatleriydi. Yemek vaktine

kadar köprüde avlandıysa da hemen hiçbir şey tutamadı. Balıklar yemin peşinde dolanıyor, bir solukta yemi yiyip yutuyor ama içlerinde oltaya yakalanan olmuyordu. Hans oltanın iğnesine kiraz geçiriyordu ama besbelli fazla iriydi kirazlar ve fazla yumuşak. Karar verdi sonunda, yemeğin ardından bir kez daha şansını deneyecekti.

Yemekte bir sürü tanıdığın kendisini kutlamaya geldiğini öğrendi. O gün çıkan haftalık gazeteyi gösterdi babası, gazetede 'resmi haberler' başlığı altındaki sütunda şu haber yer almıştı:

"Yatılı okul sınavına kasabamız bu yıl yalnızca Hans Giebenrath admda bir aday yollamıştır. Adayımızın sınavı ikinci olarak başardığını az önce kıvançla öğrenmiş bulunuyoruz."

Hans gazeteyi katlayıp cebine soktu, ağzını açıp bir şey söylemedi ama yüreği duyduğu gurur ve kıvançtan yerinden fırlayacak gibiydi. Yemekten sonra kalkıp yine balık tutmaya gitti.*Bu kez birkaç peynir kırıntısı aldı yanma; balıklar severdi bu yemi; ayrıca alacakaranlıkta peyniri görebilmeleri daha kolaydı.

Hans kamışlı olta takımını evde bırakmış, basit bir el oltasıyla yola düşmüştü. Hepsinden çok hoşuna gidiyordu böyle bir oltayla avlanmak, ka-mışsız, mantarsız misinayı elinde tutmak; bütün olta misinayla iğneden oluşuyordu. Biraz daha zahmetliydi böyle avlanmak ama daha zevkliydi. İnsan yemdeki en ufak

kıpırtıyı denetleyebiliyor, balıkların yemi yoklayışmı, dişlemelerini hissedebiliyor, misinanın titreşimlerini sanki gözüyle görüyormuş gibi balıkları izleyebiliyordu. Kuşkusuz, bu şekilde avlanmayı öğrenmek gerekiyordu ilkin, becerikli parmaklara sahip olmak, bir casus gibi her an uyanık kalmak gerekiyordu. Irmağın içinde akıp gittiği, kıvrıla kıvrıla ilerleyen dar ve derin vadiye alacakaranlık erken çökmüştü bu akşam. Köprü altından su karanlığa gömülmüş, sessizce akıyordu, aşağı değirmende ışıklar çoktan yakılmıştı. Köprü ve sokaklardan şarkı ve türküler, konuşma sesleri yükseliyordu; hava basıktı biraz, sudan her an koyu renkli bir balık fırlayıveriyordu havaya. Böyle akşamlar balıkları bir tuhaf telaştır alır, zikzaklar çizerek hızla kayıp giderler suda, birdenbire yemin üzerine bilinçsizce atlarlar. Son peynir kırıntısı da tükendiğinde, Hans dört tane sazan çekmişti sudan; bunları alıp yarın rahibe götürecekti.

Nehirden aşağıya sıcak bir rüzgâr esiyordu. Karanlık iyice çökmüştü ama gökyüzü henüz aydınlıktı. Yavaş yavaş karanlığa

gömülen kasabadan yalnızca kilisenin kulesiyle şatonun çatısı keskin ve siyah hatlarla aydınlık gökyüzüne doğru yükselmekteydi. Çok uzaklarda bir yerde fırtına çıkmıştı besbelli, zaman zaman hayli ötelerden hafif bir gök gürültüsü işitiliyordu.

Saat onda yattı Hans, başıyla kol ve bacaklarını hanidir yaşamadığı pek tatlı bir yorgunluk sarmıştı, uyku gözünden akıyordu. Özgürlük içinde geçirilecek bir sürü güzel yaz günü tüm ayartı-cılığıyla kendisini bekliyor, gönlünü şenlendiriyordu; gezip tozmalar, yüzmeler, balık tutmalar ve düşlere dalmalarla geçirilecek günlerdi hepsi. Ne var ki, sınavda birinci olamayışı içini bir kurt gibi kemirip durmaktaydı. Sabahleyin erkenden Hans balıkları vermek üzere rahip efendinin evine doğru yola koyuldu.

Rahip efendi, çalışma odasından çıkıp geldi.

"Vay vay, kimi görüyorum, Hans Giebenrath!

Günaydın Hans! Kutlarım seni, yürekten kutlarım.

Nedir o elindeki bakayım?" "Birkaç tane balık sadece.

Dün yakalamıştım da."

"Bak sen! Çok teşekkür ederim. Ama orda durma öyle, hadi içeri gel!"

Hans, hiç yabancısı olmadığı çalışma odasından içeri girdi. Doğrusu bir rahibin çalışma odasına benzemiyordu hiç. Ne saksılar içinde açan çiçeklerin kokusu geliyordu insanın burnuna, ne de tütün kokusu.

Kitaplıkta bir sürü kitap vardı ama neredeyse sırt kısımları yeni, tertemiz cilalanıp yaldızlanmış kitaplardı bunlar, normal olarak rahiplerin kitaplıklarında yer alan rengi atmış, eğilip yamulmuş, baştan aşağı lekelerle, kurt ye-nikleriyle kaplı ciltler yoktu aralarında. »Ayrıca, daha dikkatlice bakıldığında, düzenli bir biçimde yerleştirilmiş bu kitapların adlarmdanİDİle, içlerinde yeni bir ruhun, soyu tükenen eski kuşak saygıdeğer rahiplerinkinden ayrı bir ruhun var olduğu seziliyordu. Bir rahip kitaplığında genellikle yer alan saygıdeğer seçkin kitaplar, Bengel'in, Ötinger'in, Steinhofer'in eserleri, ayrıca Möri-ke'nin Turmhahn'da öve öve bitiremediği ilahi yazarlarının yapıtları burada yoktu ya da sayısız modern yapıt arasında kaybolup gitmişlerdi.

Sözün kısası, dergi koleksiyonları, yüksek kürsüsü ve üstü kâğıt dolu kocaman masasıyla bir bilginin çalışma odasına benzeyen odada

vakur bir hava esiyor, içinde çok çalışılan bir oda olduğu izlenimini uyandırıyordu insanda. Ve gerçekten çok çalışmaktaydı ama vaazlardan, din derslerinden ve İncil okuma saatlerinden

çok,

dergi ve gazeteler için kaleme alınacak incelemelere, makalelere ve bizzat yazılması tasarlanan kitaplal için ön araştırmalara yönelikti çalışmalar, püşsü bir mistisizme ve sezgilere gömülü hayallere dalmalara kapıları kapalıydı odanın; bilim uçurumları üzerinden halkın susuzluk çeken ruhuna sevgi ve acımayla el

uzatan o bilimsellikten uzak gönül ilahiyatı da yine bu odadan kapı dışarı edilmişti. Onların yerini İncil eleştirisine yönelik titiz araştırma ve incelemeler almıştı, İsa'nın 'tarihsel kişiliği'nin ele geçirilmesi amaçlanıyordu.

Çünkü teolojide de öbür bilim dallarından değişik değildir durum. Bir teoloji vardır, sanattır; bir teoloji vardır, bilimdir, en azından bilim olmaya çaba gösterir. Eskiden böyleydi, şimdi de böyle. Ve her zaman teolojiye bilimsel açıdan yaklaşanlar yeninin sevdasıyla eskiye boş

vermiş, sanat gözüyle bakanlar ise, içine düştükleri kimi yanılgıları fazla umursamayarak pek çok kişi için bir teselli ve kıvanç kaynağı olmuşlardır. Eleştiri ile yaratı, bilimle sanat arasında öteden beri sürüp gelen bir savaştır bu, birbirine denk sayılmayacak güçlerin savaşı; öyle bir savaş ki, bilim hep zaferle çıkar savaştan ama bunun kimseye yararı dokunmaz; oysa sanat dönüp dolaşıp inanç, sevgi, teselli, güzellik ve edebiyat sezgisinin

tohumlarını saçar çevreye ve her zaman için de karşısında verimli topraklar bulur. Çünkü yaşam ölümden daha güçlüdür, inanç ise kuşkudan daha kudretli.

Hans, yüksek kürsüyle pencere arasındaki deri koltukta ilk kez oturuyordu. Rahip efendi, alabildiğine nazik ve güler yüzlüydü. Tıpkı bir arkadaş gibi manastırdaki okuldan, okuldaki eği-timden ve yaşam biçiminden söz ediyordu.

Konuşmasının sonunda, "Orada karşılaşacağın en önemli yenilik, Yunanca İncil konusundaki çalışmalar olacak," dedi. "Ayrı bir dünyanın kapıları açılacak önünde, çalışmalardan, haz ve kıvançlardan yana zengin bir dünyanın kapıları. İlkin Yunanca'da zorlanacaksın biraz, çünkü Atti-ka Yarımadası'nm Yunanca'sı değil artık bu, yeni bir ruhun yarattığı yeni bir dildir."

Hans büyük bir dikkatle anlatılanları dinliyor, kendini gerçek bilime yaklaşmış hissedip gururlanıyordu. "Okulda hocaların öncülüğünde kapısından içeri adımını atmak, kuşkusuz büyüselliğinden birazını alıp götürür bu dünyanın. Ayrıca, okulda ilkin İbranice'ye fazlasıyla vakit ayırman gerekebilir. Hani istersen bu

tatilde başlangıç olarak ufak bir çalışma yapabiliriz seninle, keyfin bilir artık. Okula gittiğinde başka konulara harcayacak daha çok zaman ve güç bulursun, bu da sevindirici bir şey olur senin için. Örneğin, Luka İncili'nden birkaç bölümü birlikte okuyabilirdik, bu arada İbranice'yi hemen hiç güçlük çekmeden öğrenirdin. Sana ödünç bir sözlük de verebilirim.

Diyelim günde bir, bilemedin iki saat çalıştık mı tamamdır. Bu işe şu sıra daha çok vakit ayırman doğru değil elbette, çünkü her şeyden önce tatil yapıp dinleneceksin, hak ettin bunu. Tabii benimki yalnızca bir öneri, senin içindeki o güzelim tatil duygusunu mahvetmek istemem kuşkusuz."

Hans kabul etti öneriyi. Luka İncili üzerinde rahip efendiden alacağı ders, özgürlüğünün o şen şakrak mavi gökyüzünün kapkara bir bulutla kaplanması demekti; ama utanmış, öneriyi geri çevirememişti. Tatil yaparken yeni bir dil öğren-mek, kuşkusuz çalışmaktan çok bir eğlenceydi kendisi için. Gideceği okulda öğrenmesi gereken pek çok yeni konuyu, özellikle İbranice'yi düşündükçe içten içe bir korku duyuyordu.

Rahip efendiden ayrıldığında durumdan pek de memnun kaldığı söylenemezdi Hans'ın; iki yanı karaçamlarla çevrilmiş yolu tırmanıp ormandan içeri daldı. İlk anda duyduğu o küçük hoşnutsuzluk kaybolup gitti derken; üzerinde düşündükçe rahibin önerisi daha akla yakın görünmeye başladı; çünkü iyi

biliyordu ki, manastırdaki okulda arkadaşlarını geride bırakıp öne geçmek istiyorsa, daha büyük bir hırsla, yılmadan daha çok çalışmak zorundaydı. Arkadaşlarından öne geçmeyi de kesinlikle istiyordu.

Nedendi acaba? Bunu kendisi de bilmiyordu. Üç yıldan beri dikkatler üzerine çevrilmiş, okuldaki öğretmenler, rahip efendi, babası ve özellikle okulun müdürü kendisini teşvik edip gayretlendirmiş, ona ders çalışmaktan nefes aldırmamışlardı. Uzun süre okul yaşamında bütün, sınıflarda birinciliği tartışmasız elinde tutmuştu.

Ve zamanla öyle olmuştu ki, herkesten üstün olmayı gurur sorunu yapmış, çevresinde kendisine rakip birini görmeye katlanamaz duruma gelmişti. O

aptalca sınav korkusundan da kurtulmuştu artık.

Kuşkusuz, tatiller yine de her şeyden daha güzeldi. Sabahın bu saatinde nasıl da alışılmamış bir güzelliğe bürünmüştü orman! Ormanda kendisinden başka gezip dolaşmaya çıkmış kimse yoktu. Sütunlar halinde art

arda dizilmiş alaçam-

lar, sanki uçsuz bucaksız bir salon üzerinde maviye çalan yeşil renkli bir kubbe oluşturmaktaydı. Görünürde pek çalılık yoktu, yer yer sık bir ahududu çalılığına rastlanıyordu, o kadar. Buna karşılık hayli geniş bir alan içinde yerler yumuşak yosunla kaplıydı, bodur yabanmersinleri ve süpürgeotları yosunlu toprağı bir kürk gibi yumuşacık örtmüştü. Gece düşen çiy şimdiden kalkmıştı; mum gibi dimdik yükselen ağaç gövdeleri arasında ormandaki sabahın bunaltıcılığı salınıp duruyor, güneşin sıcaklığından buharlaşan çiyler, yosun ve reçine kokusu, çamların iğne yaprakları ve mantar karışımından oluşan bunaltıcı hava yaltaklanıp yüze gülerek tüm duyulardan içerilere sokuluyor, insanda hafif bir sersemliğe yol açıyordu. Hans kendini yosunların üstüne attı, sık çalılardan yabanmersinleri koparıp yedi, sağda solda bir ağaç gövdesini gagalayan bir ağaçkakanın sesi geldi kulağına, kıskanç bir guguk kuşunun ötüşüne kulak verdi. Çamların neredeyse simsiyah görünen karanlık dorukları arasında pırıl pırıl, koyu mavi bir gökyüzü parıldıyordu; daha uzaklarda binlerce ama binlerce ağaç gövdesi bir araya gelip âdeta kahverengi bir duvar örmüş, yosunların üstüne güneşin yansımaları sıcacık parıltılı lekeler halinde yayılmıştı. Aslında Hans en azından Lützel Şatosu'na ya da Krokus Çayırı'na kadar uzun bir gezinti yapmayı düşünmüştü. Oysa şimdi yosunlar üstünde uzanmış yatıyor, yabanmersinleri yiyor, şaşkın gözlerle tembel tembel gökyüzüne bakıp

duruyordu. Bu kadar yorgun düşmesine kendisi de hayret etmişti. Eskiden üç-dört saat yürür de

bana mısın demezdi. Birden toparlanıp kalktı; yürüyecek, azımsanmayacak uzunlukta bir yolu aeride bırakacaktı. Ve o ilk hızla

birkaç yüz metre kadar gitti. Derken nasıl olduğunu kendisi de fark etmeden

tekrar yosunların üzerine uzandı, dinlenmeye koyuldu. Öylece yatıp kaldı, kırpıştırıp durduğu gözlerini

ağaçların gövdeleriyle dorukları arasında ve yeşil zemin üzerinde gezdirdi. Bu hava nasıl da yoruyordu insanı!

Öğleye doğru başında yine ağrıyla eve geldi. Gözleri de acıyordu, orman içindeki patikada yürürken güneş gözlerini fena halde kamaştırmıştı.

Neredeyse bütün bir öğleden sonra suratını asıp evde oturdu, ardından gidip yüzdü ırmakta, yine biraz canlanıp kendine geldi. Artık kalkıp rahip efendiye gitmesinin zamanıydı. Yolda atölyenin önünden geçerken ayakkabıcı Plaig Usta'yı gördü, pencerenin önünde üç ayaklı bir taburede oturuyordu; Flaig Usta, içeri

çağırdı kendisini. "Nereye böyle evlat?

Yüzünü göremez olduk artık."

"Rahip efendiye gitmem gerekiyor şimdi." "Hâlâ mı? Sınav bitti ya."

"Sınav bitti ama bir başka şey var sırada: İncil. Demek istediğim, İncil Yunanca yazılmış ama benim okulda öğrendiğimden değişik bir Yunanca. Şimdi işte bu Yunanca'yı öğreneceğim."

Flaig Usta kasketini ensesine yıktı, kuruntuların damgasını taşıyan geniş

alnını buruşturdu, kaim kırışıklar oluştu alnında. Derin bir göğüs geçirdikten sonra, "Hans," dedi alçak sesle, "bak sana bir şey söyleyeyim.

Şimdiye kadar sustum,

sesimi çıkarmadım, sınava girecektin çünkü ama artık seni uyarmak zorundayım. Diyeceğim şu ki, rahip efendi dinsizin imansızın biridir.

Kutsal Ki-tap'ta yazılanların yanlış ve düzmece şeyler olduğunu sana anlatacak, gözünü boyayıp seni buna inandırmaya çalışacaktır. Onunla oturup İncil'i okudun mu, sen de inancını yitirirsin sonra, hem de nasıl!"

"İyi ama Flaig Usta, yalnızca Yunanca üzerinde çalışacağız rahip efendiyle. Bunu da manastır okulunda zaten bize öğretecekler."

"Demek öyle. Ama bunu dini bütün ve güvenilir hocalardan öğrenmen başka, aziz Tanrı'ya inancını yitirmiş birinden öğrenmen başka."

"Öyle ama rahip efendinin Tanrı'ya gerçekten inanmadığı kesinlikle belli mi bakalım?" "Belli Hans, ne yazık ki belli!"

"İyi ama ben ne yapabilirim ki? Bir kez söz verdim kendisine, gelirim dedim."

"Söz verdinse gideceksin elbet. Ama baktın ki İncil hakkında ileri geri konuşuyor, İncil insan eseridir, içindekilerin hepsi düzmecedir, 'kutsal ruh' tarafından ilham edilmemiştir gibi şeyler söylüyor, o zaman doğru bana gelirsin, seninle bunu konuşuruz. Tamam mı?"

"Tamam, Flaig Usta. Ama ben durumun bu kadar kötü olacağını sanmıyorum." "Göreceğiz bakalım.

Söylediklerimi unutma!"

Rahip efendi henüz eve dönmemişti; Hans, çalışma odasında bekledi.

Kitapların sırtlarındaki altın yaldızla yazılmış isimleri gözden geçirirken Flaig Usta'nm sözleri geldi aklına; bu sözler onu düşündürüyordu. Gerek rahip efendi, gerek yeni

jjıoda din görevlileri hakkında söylenen bu türben sözler sık sık kulağına gelmişti. Ne var ki, simdi ilk kez kendisinin de bu işe karışmış olduğunu hissediyor, merak ve heyecan duyuyordu. Flaig Usta gibi o kadar önemsenecek ve korkulacak bir şey görmüyordu; aksine, bu sayede eskiye ait önemli pek çok gize

ulaşacağını sezer gibiydi. Okul yaşamının ilk yıllarında Tanrı'mn her yerde hazır ve nazır oluşu, insan öldükten sonra ruhunun gittiği yer, şeytan ve cehennem gibi konular zaman zaman Hans'ı olmadık düşüncelere yöneltmişti; ama yoğun bir çalışmayla geçen son yıllarda bütün bu sorular ruhunda uykuya yatmış, tüm kurallara ve ilkelere uygun bir Hıristiyanlık inancı ancak Flaig Usta'yla söyleşilerinde zaman zaman biraz gözlerini açıp kişisel yaşamının bir parçasına dönüşebilmişti. Flaig Usta'yı rahip efendiyle karşılaştırınca gülmeden edemedi Hans. Flaig Usta'nm kahırlar, çilelerle geçirilmiş pek çok yılda edindiği o buruk inanç gücüne çocuk kafasıyla bir türlü akıl er diremiyordu. Ayrıca, Flaig Usta akıllı olmaya akıllı ama sığ ve tek yanlı bir insandı, piyetist tutumundan dolayı pek çok kişi gülüp geçiyordu kendisine.

Piyetistlerin toplantılarında katı bir yargıç ve kutsal kitabın yaman bir yorumlayıcısı kimliğiyle öne çıkıyor, ayrıca çevredeki köyleri dolaşıp halkı aydınlatan, onlara doğru yolu gösteren konuşmalar yapıyordu. Ama bunun dışında küçük bir esnaftı alt tarafı ve esnaftan bütün kişiler gibi dar görüşlüydü. Oysa rahip efendi güzel konuşan görgülü bir adam, bir vaiz olmakla kalmayıp işini ciddiye alan çalışkan bir bilgindi. Hans, başım kaldırmış,

saygıyla kitap sırtlarını inceliyordu. Çok geçmeden rahip efendi çıkıp geldi, redingotunu soyunup siyah renkte ince bir hırka geçirdi sırtına; öğrencisinin eline Luka İncili'nin Yunanca bir baskısını tutuşturup belli bir yeri göstererek okumasını söyledi. Latince derslerdekinden çok farklıydı durum. Yalnızca bir-iki cümle okuyorlar, okunan cümleler kılı kırk yarar bir titizlikle sözcük sözcük Almanca'ya çevriliyordu; sonra da sade ve yalın örneklerden yola çıkan rahip efendi güzel ve etkili konuşmasıyla bu dilin ruhunu ve özünü ustalıklı şekilde saptayıp ortaya koyuyor, İncil'in ne zaman ve ne şekilde doğduğuna ilişkin açıklamalarda bulunuyordu; tek bir ders bile, okuyup öğrenme konusunda Hans'ı yepyeni bir kavrayış gücüne kavuşturmuştu. Dizelerde ve sözcüklerde ne gibi bilinmezliklerin ve jpdevlerin saklı yattığı, nasıl eski zamanlardan bu yana binlerce bilgin, düşünür ve araştırmacının bu sorunları çözmeye uğraştığı konusunda uzaktan da olsa bir fikir edinmişti. Hani ona öyle geliyordu ki, gerçeği araştıranların arasına bu ders sayesinde kendisi de katılmıştı.

Rahip efendi, dersten sonra Hans'm eline ödünç olarak bir sözlükle bir gramer kitabı tutuşturdu. Hans evde de boş durmadı, bütün akşamı çalışmakla geçirdi. Gerçeğe götüren yolun çalışıp öğrenmelerin sarp kayalıklarından geçtiğini artık seziyordu ve bu yolu aşmaya, her türlü engeli yenmeye istekli ve hazırdı.

Flaig Usta şimdilik unutulmuştu.

Bu yeni tutum ve davranış birkaç gün Hans'a göz açtırmadı. Her akşam rahip efendiye gidiyor,

gerçek bilgi sahibi olmak her geçen gün gözüne daha güzel, daha çetin, uğrunda çaba harcamaya daha çok değer bir uğraş gibi görünüyordu.

Sabahları erken saatlerde balık tutmaya gidip öğleden sonralarını yüzmekle geçiriyor, kalan zamanlarda evden pek dışarı çıkmıyordu. Sınav korkusu ve sınavı kazanmanın zafer sarhoşluğuyla silinip giden

hırs içinde yeniden şahlanmış, kendisine bir türlü rahat vermiyordu. Öte yandan, son aylarda başında sık sık hissettiği o tuhaf duygu da yine su yüzüne çıkmıştı; ağrı denemezdi bu duyguya, hızlanmış nabız atışlarının ve alabildiğine telaşlı güçlerin heyecanlı sevinçler içinde sürüklenip gidişi, tezcanlı ve sabırsız bir ilerleme tutkusuydu. Kuşkusuz her seferinde bu duygu bir baş

ağrısına bırakıyordu yerini; içindeki o ince ve narin ateş varlığını sürdürdükçe okuyup öğrenme yolunda dev adımlarla ilerliyor, Ksenophon'un normalde her biri için en az on beş dakika zaman ayrılması gereken

hayli çetin cümlelerini su gibi okuyup anlıyor, sözlüğe hemen hiç başvurmaksızın bütün o içinden zor çıkılır sayfalarda anlatılmak istenenleri bir zihin açıklığıyla sevinçten uçarak bir solukta kavrayıp çıkıyordu. Bu

hummalı çalışma temposuyla bilgi susuzluğuna bir özgüven duygusu da gelip katılmaktaydı; sanki okul,

öğretmenler ve öğrenim yılları çoktan gerilerde kalmış, artık bilimin ve becerinin doruklarına doğru kendine özgü bir yolda ilerlemeye başlamıştı.

İşte yine böyle bir ruh hali yaşıyordu Hans; Şöyle derin bir uyku uyuyamıyor, uykusu ikide "ir kesiliyor, tuhaf denecek kadar net, acayip Çarklar Arasında

düşler görüyordu. Geceleyin, başında hafif bir ağrı, gözlerini açıp da bir daha uyuyamadı mı, ilerleme konusunda bir sabırsızlıktır üzerine çullanıyor, arkadaşlarından ne kadar öne geçtiğini, okulda öğretmenlerin ve müdürün kendisini nasıl saygıyla, hatta hayranlıkla izlediğini düşününce, bir üstünlük duygusuna kapılıp gururlanmaktan kendini alamıyordu.

Hans'm içinde kendisinin uyandırdığı bu güzel hırsı yönlendirmek, Hans'm giderek serpilip büyüdüğünü görmek, müdür bey için derin bir haz kaynağıydı. Kim diyormuş öğretmenlerde kalp yok? Kim, öğretmenlerin kılı kırk yaran, fosilleşmiş, ruhsuz kimseler olduklarını söylüyormuş?

Yalan, yalan! Bir çocukta hayli zaman çalışıp da ortaya çıkarılamamış

yeteneği» bir an gelip ansızın uç verdiğini, çocuğun tahtadan kılıçlarını, sapanını, okla yayını ve büftin oyuncaklarını nasıl bir yana

bırakarak bilip öğrenme yolunda ilerlemek için çaba harcadığını, yoğun çalışmalarla henüz yontulup işlenmemiş tombul ve al yanaklı bir oğlanın, nasıl narin, vakur, neredeyse dünya nimetlerine sırt çevirmiş birine dönüştüğünü, yüzünün nasıl daha yaşlı ve maddilikten uzak bir görünüm kazandığını, bakışlarına nasıl daha bir derin, amacından daha emin bir ifadenin gelip yerleştiğini ve kanı giderek çekilen ellerine zamanla nasıl bir durgunluğun çöktüğünü gören bir öğretmen sevincinden deliye döner, gururundan içi içine sığmaz. O körpe yaratıkların doğasmdaki hoyrat gücü ve tutkuları dizginleyerek söküp atmak, bunların yerine devletçe saptanmış sıradan ideallerin fidelerini dik-jAek bir öğretmenin hem görevi, hem devletçe vendisine buyur edilip verilmiş mesleğinin yükümlülüğüdür. Şu anda halinden memnun ve çalışkan kaç memur ve vatandaş okul denen kurumların bu yoldaki çabaları olmasaydı kararsızlık içinde bocalar, bir fırtına gibi oradan oraya esip durur, hayallerle uğraşan biri olup çıkardı kimbilir?

İçlerinde bir şey vardır gençlerin, vahşi ve kural tanımayan, uygarlığa ters düşen bir şey, ilkin bunun sökülüp atılması gerekir; tehlikeli bir alev vardır, ilkin bunun bastırılması, ayaklar altında çiğnenerek söndürülmesi gerekir. Doğanın yarattığı haliyle insan sağı solu belli olmayan, içyüzü kavranamayan netameli bir varlıktır. Bilinmedik dağlardan, bayırlardan kopup gelen bir seldir âdeta, balta girmemiş bir ormandır, ne bir yol geçer içinden, ne bir düzene sahiptir. Nasıl balta girmemiş bir ormanın ağaçtan yana biraz hafifletilmesi, bir temizlik işleminden geçirilerek belli sınırlar içinde tutulması gerekiyorsa, okulun da doğal insanı ilkin parçalayıp dağıtması, dize getirmesi ve zor kullanarak onu belli sınırlar içine hapsetmesi gerekir. Okulun görevi, üst makamlarca benimsenmiş

ilkelere uygun olarak insanı toplumun yararlı bir üyesi yapmak ve onda kimi özelliklerin ortaya çıkmasını sağlamaktır; öyle özellikler ki, ilerde geliştirilip mükemmelleştiril-nıeleri okulda titizlikle sürdürülmüş kışla eğitimini tamamlayıp bütünlesin, tepesinde bir taç gibi oturup süslesin onu.

Bay Joseph Giebenrath'm oğlu Hans ne de güzel bir gelişme göstermişti: Avarelikleri ve

oyunları kendiliğinden bir yana bırakmıştı adeta; ders sıradaki o sersemce gülmeleri çoktan geçmişe karışmış, bahçede oyalanma, tavşan

besleme ve o zevksiz balık tutma alışkanlıklarından da kolayca vazgeçirilmişti.

Bir akşam müdür bey bizzat Hanslarm evine uğradı. Bu ziyaret dolayısıyla koltukları kabaran baba Giebenrath'ı nazikçe savıp Hans'ın odasına çıktı, onu Luka İncili üzerinde çalışırken buldu, alabildiğine güler yüzle selamladı kendisini.

"İşte bu güzel, Hans! Bakıyorum yeniden kolları sıvamışsın! İyi ama neden hiç görünmüyor-sun artık? Her gün çıkıp gelirsin diye bekliyorum seni."

"Gelecektim ama," dedi Hans özür dileyerek, "gelirken yanımda hiç değilse güzel bir balık olsun istedim." "Balık mı? Ne balığı?"

"Şey, bir sazan ya da onun gibi bir şey."

"Şimdi anladım. Yani sen şimdi balık tutmaya mı gidiyorsun yine?" "Gidiyorum ama öyle fazla değil. Babam izin

verdi."

"Hımm. Balık tutmaktan çok mu

hoşlanıyorsun?" "Evet."

"Güzel, pek güzel! Eh, bu tatili alnının teriyle hak ettin tabii. Onun için tatil yaparken bir yandan da biraz çalışıp bir şeyler öğrenmeyi pek düşünmezsin sanırım."

"Niçin düşünmeyeyim, düşünürüm

tabii, müdür bey." "Ama sen kendin

istemezsen, böyle bir şeyi

cana zorla kabul ettirmek aklımın

ucundan geçmez doğrusu." "Ben kesinlikle istiyorum."

Müdür bey derin derin bir-iki nefes alıp verdi, sonra seyrek sakalını sıvazlayıp oradaki bir sandalyeye

çöktü.

"Bak Hans!" dedi. "Durum şu: Eskiden beri denenmiştir, çok iyi geçen bir sınavı ansızın bir başarısızlık izler genellikle. Manastır okulunda bir sürü yeni ders çıkacak karşına. Okula da her zaman tatilde bu derslere önceden hazırlanmış yığınla öğrenci gelir, çoğunlukla da sınavı çok iyi dereceyle verememiş kimselerdir

bunlar. Bir de bakarsın, tatilde zafer sarhoşluğuyla yan gelip yatmış

pek başarılı öğrencilerden öne geçerler."

Müdür bey, konuşmasının burasında yeniden göğüs geçirdi.

"Bizim okulda sınıf birinciliğini sürekli elinde tutmak işten değildi senin için. Ama manastır okulunda çevrende başka arkadaşlar göreceksin, hepsi de yetenekli ya da pek çalışkandır, öyle kolay kolay kendilerinden öne geçmene izin vermeyeceklerdir. Anlıyor müsün demek istediğimi?"

"Elbette müdür bey."

"Madem öyle, bir öneride bulunayım sana: Bu tatilde manastırdaki okulun derslerine biraz hazırlan. Tabii aşırıya kaçmadan. Şu sıra bir güzel dinlenip yorgunluk çıkarmak hakkın, hatta görevin kuşkusuz. Bana sorarsan, en iyisi günde şöyle bir ya da iki saatini bu işe ayırman. Yoksa insan kolayca formdan düşebilir ve bir daha eski formu-nu kazanması haftalar alır. Ne diyorsun bakayım?"

"Ben dünden hazırım, müdür bey, siz lütfen..."

"Güzel! İbranice'nin yanı sıra okulda öncelikle Homeros yeni bir dünyanın kapısını aralayacak sana. Biz şimdiden sağlam bir temel edinirsek, onu bir kat daha zevkle, bir kat daha iyi anlayarak okursun.

Homeros'un dili, yani eski İyon şivesi, ayrıca Homeros şiirindeki söz ve ses uyumu tamamen kendine özgü, tamamen ayrı bir şeydir. Homeros'un şiirlerinin gerçekten tadına varabilmek çaba ister insandan, titizlik ister."

Tabii Hans bu yeni dünyanın kapısından içeri adımını atmaya dünden hazırdı, bu konuda elinden geleni yapacağına söz verdi.

Ne var ki, konuşmanın nereye varacağı birazdan belli olacaktı; müdür bey, hafifçe öksTirerek konuşmasını

sürdürdü:

"Ne yalan söyleyeyim, matematiğe de birkaç saat zaman ayırırsan çok sevinirim. Hani matematikte kötü bir öğrenci sayılmazsın ama bu derste şimdiye kadar pek başarılı olduğun söylenemez. Manastır okulunda cebir ve geometri okuyacaksın; biraz ders alıp önceden hazırlanman sanırım yerinde olur."

"Elbette, müdür bey."

"Ben sana her zaman yardıma hazırım, bunu söylememe bile gerek yok.

Senin büyük bir adam olduğunu görmek onur verir bana. Matematiğe gelince, babana rica edeceksin, matematik öğretmeninden özel ders aldırtacak sana. Diyelim haftada üç-dört saat."

"Hay hay, müdür bey."

Ders çalışmalar yine sevindirici bir tempoya kavuşmuştu. Hans arada şöyle bir saat kadar gidip balık tutmaya ya da gezip dolaşmayagörsün, hemen vicdanında bir rahatsızlık duyuyordu. Öteden beri yüzmeye ayırdığı saatlerse çoktan matematik öğretmeninden aldığı özel derse kurban gitmişti.

Hans ne kadar çabalarsa çabalasın bir türlü keyif alamıyordu şu cebir derslerinden. Öğleden sonra o en sıcak saatlerde yüzmeye gidecekken kalkıp matematik öğretmeninin evine yollanmanın, sıcak odadan içeri girmenin, karasineklerin vızıldayıp durduğu tozlu havayı soluyarak başında bir yorgunluk, kuru bir sesle a

artı b ve a eksi b demenin doğrusu hiç de iç açıcı yanı yoktu. İnsanın kafasını işlemez duruma sokan o ağır, o alabildiğine bunaltıcı hava kötü günlerde içini karartıyor, Hans'ı umutsuzluğa sürüklüyordu. Genel olarak matematikle arası iyi sayılmazdı. Matematiğin kapılarının kendilerine kapalı olduğu, bu derse akıl erdiremeyen öğrencilerden de sayılmazdı hani; bazen güzel, hatta hayranlık uyandıracak şekilde problemleri çözüyor ve bundan haz duyuyordu. Matematiğin sevdiği bir yanı varsa, belli bir yoldan sağa sola sapmalara ve diğer bilim dallarının cazibesine kapılmaya imkân tanı-mamasıydı. Latince'yi bu kadar sevmesi de yine aynı nedenden kaynaklanıyordu, çünkü açık seçik ve duru bir dildi Latince, bir sağlamlık

ve kesinlik içeriyor, kuşkulara yer bırakmıyordu. Gel-gelelim, matematikte tümüyle hatasız sonuçlara varılsa bile, yine bundan fazla bir şey ele geçtiği

f söylenemezdi. Matematik dersleri ve bu konudaki çalışmalar dümdüz uzanan bir yolda yürümek gibiydi âdeta; insan hep ilerliyor, her gün bir gün önce bilmediği, anlamadığı yeni bir şey öğreniyor ama diyelim bir dağın doruğuna ulaşıp da şöyle zengin bir manzarayla ansızın karşılaştığı hiç olmuyordu.

Müdür beyle çalışmalar biraz daha renkli geçmekteydi. Kuşkusuz rahip efendi İncil'in soysuz-laşmış

Yunanca'sından bile çekici ve görkemli bir şeyler kotarıp ortaya koymayı daha iyi beceriyor, oysa müdür

bey Homeros'un taptaze dilinden aynı şeyi yapma hünerini gösteremiyordu. Ama yine de Homeros'tu bu; ilk güçlüklerin hemen

ardında sürprizler ve hazlar insanı bekliyor, karşı durulmaz bir cazibeyle onu çekip alarak» daha içerilere götürüyordu. Çoğunlukla Hans içinde gizemli bir güzellik barındıran zor anlaşınr bir şiirin başına büyük bir ilgi ve sabırsızlıkla oturuyor, âdeta sessiz ve şenlikli bir bahçenin kapısını kendisine aralayacak anahtarları sözlükte ne kadar çabuk arayıp bulsa, gözüne yine az görünüyordu.

Bir kez daha ev ödevlerinden başını kaldıramaz olmuştu Hans; kimi akşamlar ödevlerden birine aklını takıyor, gece geç saatlere kadar masadan kalkmıyordu. Onun bu çalışmasını koltukları kabararak izliyordu

babası; uyuşuk ve hantal kafasında pek çok kıt görüşlü insanın ideali yaşıyor, kendi kanı ve canından

fışkıran bir filizin giderek boy atıp yükseldiğini görüyor, bu yüksekliğin önünde aptalca bir saygıyla eğiliyordu.

Tatilin son haftasında müdür beyle rahip efendi Hans'a karşı yine dikkati çekecek kadar

yumuşak davranmaya, onu el üstünde tutmaya bagianuştı. Hans'm yine eskisi gibi gezip dolaşmasını istiyorlardı, dersleri kesmişlerdi; onun zinde bir kafayla, dinlenmiş olarak kendisini bekleyen yeni yolda yürümesinin ne denli önem taşıdığını vurgulamaktan geri kalmıyorlardı.

Hans, birkaç kez daha balık tutmaya gitti. Başı çatlayacak gibi ağrıyor, yaptığı işe doğru dürüst dikkatini veremiyor, sonbahar öncesinin açık mavi göğünün sularında yansımaya başladığı ırmağın kıyısında pinekleyip duruyordu. Vaktiyle tatile neden bu kadar sevinmiş olduğuna akıl erdiremiyor, tatilin sona erip manastır okuluna gideceğine, okulda bambaşka bir yaşam, bambaşka bir öğrenim süreciyle karşılaşacağına seviniyordu. Eskisi gibi balık da tutamıyordu artık, çünkü balık tutmak onun için önemini yitirmişti. Bir ara babası bunu alay konusu yapınca balık tutmayı hepten boşladı Hans ve misinaları götürüp tavan arasındaki sandığa kapattı.

Tatilin son günleriydi ki, haftalardır Flaig Us-ta'ya uğramadığı aklına geldi. Şimdi de kendini zorlayarak, istemeye istemeye gidip ziyaret etti onu. Vakit akşamdı, Flaig Usta pencerenin yanında oturmuştu, her iki dizinde de birer çocuk oturuyordu. Pencere açıktı, öyleyken deri ve boya kokusu bütün eve sinmişti. Ne

diyeceğini bilemeyerek elini Flaig Usta'mn nasırlı kocaman sağ eline bıraktı. "Ee, nasılsın bakayım?" diye sordu Flaig Usta. "Rahip efendiye sık sık gittin mi?"

"Evet, her gün yanındaydım, çok şey öğrendim ondan."

"Ne örneğin?"

"En başta Yunanca ve daha

başka bir sürü şey."

"Peki bana uğramak hiç içinden gelmedi mi?"

"Gelmez olur mu, Flaig Usta; ama fırsat bulamadım işte. Her Allah'ın günü rahip efendiyle bir saat, müdür beyle iki saat oturup çalışıyorduk, haftada dört gün de matematik öğretmenine gidiyordum."

"Şimdi, tatilde mi? Ne saçmalık!"

"Bilmem ki! Öğretmenlerim böyle uygun gördü. Hem ders çalışmak zor değil benim için."

"Olabilir," dedi Flaig Usta, Hans'm kolundan tutarak. "Çalışmana, öğrenmene sözüm yok. Ama şu cılız kollara bak! Sonra yüzün de kaşık kadar kalmış. Başın da ağrıyor mu yine?"

"Arada bir."

"Saçmalık bu, Hans! Üstelik günah! Sen yaşta biri doğru dürüst gezip dolaşır, hava alır, hareket eder, bir güzel dinlenir benim bildiğim. Tatile niçin çıkarırlar sizi? Odalara kapanıp pinekleye-siniz de eskisi gibi ders çalışasmız diye değil sanırım. Baksana, bir deri bir kemik kalmışsın."

Hans güldü.

"Her neyse. Uğraşıp didinerek tüm güçlükleri göğüsleyeceğinden kuşkum yok. Ama fazlası fazla. Peki, şu rahip efendinin derslerinde ne yaptınız bakalım? Ne söyledi, ne konuştu bu adam?"

"Pek çok şey ama kötü bir şey söylemedi hiç. Doğrusu bilmediği şey yok rahip efendinin."

"İncil'den saygısızca söz

ettiği oldu mu?" "Hayır,

asla!"

"Bak buna sevindim. Çünkü şunu unutma ki,

insanın ruhuna bir tek zarar geleceğine bedenine kin zarar gelsin daha iyi. Sen ilerde rahip olacaksın, ele geçmez bir şey bu, çetin bir

görev, siz gençlerden çoğunun başaracağı şey değil. Kimbi-Ür, belki sen bu iş

için biçilmiş kaftansın, günün birinde insanların yardımına koşar, ruhlarının esenliği için çalışır, onlara

doğru yolu gösterirsin. Yürekten dilerim böyle olsun, böyle olması için de dua edeceğim." Flaig Usta, bunları söyledikten sonra ayağa kalkıp iki eliyle Hans'ın omuzlarını sıkıca kavradı. "Haydi sana uğurlar olsun şimdi, Hans! Sağlıcakla git! Tanrı seni takdis etsin, seni korusun! Amin!"

Flaig Usta'nm kendisini uğurlayışmdaki bu resmi hava, bu hayır duası, yüksek Almanca'yla söylenen bu sözler Hans'm canını sıkmış, keyfini kaçırmıştı. Oysa vedalaşırken rahip efendinin ağzından böyle şeyler duymamıştı hiç.

Tatilin son birkaç günü de hazırlıklar ve veda ziyaretleriyle göz açıp kapayıncaya kadar telaş ve tedirginlikler içinde geçip gitmişti. Yatak takımı, giysiler, çamaşırlar ve kitaplarla dolu sandık önden manastıra yollanmış, sıra yanlarına alacakları valizin hazırlanmasına gelmişti. Ve serin bir sabah vakti baba ile oğul trene binip Maulbronn'un yolunu tuttular. Doğup büyüdüğü yerleri bırakıp baba evinden uzakta yatılı bir okula gideceği için, Hans'm yüreği tuhaf duygularla doluyor, üzerine bir kasvet çöküyordu.

Üçüncü Bölüm

Ülkenin kuzeybatısında ormanlık tepelerle sessiz küçük göllerin arasında Zisterziens tarikatına ait Maulbronn Manastırı bulunmaktaydı. Büyük, sağlam ve iyi korunmuş çok hoş eski yapılardan oluşuyordu manastır; yapıları* tümü de baş döndürücü güzellikteydi, gerek iç, gerek dış

görünümleri şahaneydi doğrusu, yüzyıllar içinde insana huzur veren yemyeşil çevreleriyle soylu ve yürekten kaynaşıp bütünleşmişlerdi.

Manastıra gelen ziyaretçiler yüksek bir duvara oyulmuş, resim kadar güzel bir kapıdan geçerek manastırın derin bir sessizlik içinde uzanan geniş dış

alanına adımlarını atarlar. Bir havuzun fıskiyesinden sular fışkırır burada, yaşlı ve vakur ağaçlar yükselir, sağda ve solda eskiden kalmış sağlam taş

yapılar görülür, arka planda Roman üslubunun son dönemine ait olup

'cennet' diye nitelenen girişiyle ana kilisesinin cephe kısmı dikkati çeker, eşsiz güzelliği ve zarafetiyle insanın başını döndürür. Kilisenin görkemli çatısının

üzerinde bir iğne inceliğinde tepesiyle grotesk bir Iculecik yükselir, sinesinde bir çanı nasıl barındı- rabüdiğine akıl erdirilecek gibi değildir.

Kendisi bir şaheser olan sapasağlam iç avluyu bir mücevher gibi nefis havuzlu şapel süsler; yüce bir soyluluk içindeki haç tonozuyla rahiplerin yemekhanesi, geniş ibadet mahalli, konferans salonu, manastırı yöneten başrahibin konutu ve iki kilise yan yana dizilmiş dev yapılar halinde çevreler avluyu. Pitoresk duvarlar, cumbamsı çıkmalar, kapılar, bahçecikler, bir değirmen ve çeşitli konutlar devcileyin bir çelenk gibi sarıp kuşatır o koca eski yapıları. Manastır önündeki geniş alan sessiz ve bomboştur, ağaçların gölgeleriyle uykulu uykulu oynaşır; ancak öğle yemeğinden sonraki ilk saatte geçici ve yanıltıcı bir canlılık kazanır burası; bir grup delikanlı manastırın kapısından çıkar, geniş alana dağılır, biraz hareket, bağrışma, konuşma ve gülüşmeyi de yanları sıra taşıyıp getirirler, bir top oyunu oynarlar örneğin ve bir saatlik sürenin bitiminde geride hiç iz bırakmadan çarçabuk manastır duvarlarının gerisinde gözden kaybolurlar. Bu alanda pek çok kişi manastırda hayli zevkli günler geçirilebileceğini düşünmüş, diri ve mutlu bir şeylerin yeşerip filizlenmesine elverişli bir yer sayılacağını, olgun ve iyi insanların zihninde mutluluk veren düşüncelerin doğup güzel ve iç açıcı eserlerin yaratılabileceğini içlerinden geçirmiştir. Tepelerin ve ormanların arasına gizlenmiş, her türlü dünyevilikten uzak bu görkemli manastır uzun zamandan beri Protestan rahip okulunun öğrencilerini barındırmış, buradaki huzur ve güzelliğin o duyarlı genç gö-

nülleri sarıp sarmalaması istenmiştir. Ote yandan, burada gençler kent ve aile yaşamının dikkatleri dağıtan olumsuz etkilerinin uzağında tutulur, dışarıdaki yoğun yaşamın zararlı etkilerinden korunurlar. Böylece, İbranice ve Yunanca öğrenimi ve daha başka yardımcı bilim dallarını konu alan çalışmalar yıllar yılı

gençlere büyük bir ciddiyetle yaşamlarının amacı olarak benimsetilebilmekte, genç ruhların bilgiye susamışlığı saf ve ideal

nitelikte incelemelere ve araştırmalara yöneltilebiimelctedir. Yatılı rahip okulunun bir başka amacı da gençleri kendi kendilerini eğitmeye zorlamak, bir dayanışma duygusunun yüreklerinde filizlenmesini sağlamaktır.

Dolayısıyla, öğrencileri çatısı altında bedava yatırıp barındıran, yedirip içiren manastırdaki eğitim ve öğretim, gençleri belli bir karakterle donatacak gibi düzenlenmiştir; öyle bir karakter ki, ilerde bir"kimlik işlevi görür, inCe ve güvenilir bir 'damgalama' yöntemi oluşturur. Zaman zaman öğrenimlerini yarıda bırakarak manastırdan kaçıp giden haylazlar dışında Suebya'daki bu manastır okulunu bitirenler, üzerlerinde ömür boyu mezun oldukları okulun damgasını taşırlar.

Manastır okuluna ilk adımlarını attıklarında yanlarında anneleri olanlar, ömür boyu o günleri anımsadılçiannda duygulanır ve şükranla anarlar. Ne var ki, Hans onlardan biri değildi; her türlü duygulanAnışlıktan uzak yaşamıştı o günü ama tanımadığı pek çok yabancı anneyi izleme imkânını bulmuş! bu da üzerinde tuhaf bir izlenim bırakmıştı.

İki yaAmda gömme dolapların yer aldığı uzun

bir koridordan oluşan yatakhanede sağda solda sandık ve sepetler duruyor, anne ve babalarının eşliğinde manastıra gelen oğlanlar yanlarında getirdikleri eşyaları gereken yerlere yerleştirmeye çalışıyorlardı. Her

öğrenciye eşyalarını koyması için numaralı bir dolap, yine her birine ders çalışacakları odalarda kitap ve

defterlerini koymak için numaralı bir etajer ayrılmıştı. Anne ve babalar oğullarıyla yere çökmüş, sandık ve sepetlerden eşyaları çıkarıyor, gözetmen bir prens gibi kasılarak ortada dönüp dolanıyor, gerektiğinde öğütler verip tavsiyelerde bulunarak oradakilerin yardımına koşuyordu.

Sandık ve sepetlerden çıkarılan giysiler açılıp yayılıyor, gömlekler güzelce katlanıyor, kitaplar üst üste yığılıp çiznıe ve terlikler sıra sıra diziliyordu.

Yanlarında getirdikleri başlıca eşyalar hepsinde aynıydı, çünkü en çok ne kadar giysi getirilebileceği ve getirilmesi gereken öbür eşyalar okul idaresince saptannuştı İçine isimler kazınmış el yüz yıkama kapları sandıklardan çıkarılıp banyodaki yerlerine yerleştiriliyor, yanı

başlarına da süngerler, sabunluklar, taraklar dış fırçaları sırayla diziliyordu. Ayrıca, her öğrenci yanında bir lamba, bir bidon gazyağı ve bir yemek takımı getirmişti.

Bütün oğlanlar heyecanlıydı, harıl harıl Çalışıyorlardı. Babalar gülümseyip oğullarına yardım etmeye çalışıyor, ikide bir cep saatlerini çıka-rm bir göz atıyor, sıkıntıdan patlayacak gibi oluyor, sıvışmak için fırsat kolluyorlardı. Ne var ki asıl yük annelerin omuzlarmdaydı; anneler giysi A çamaşırları tek tek elden

geçiriyor, koyacakları •yere uyup uymayacağını önceden titizlikle kon-trol ediyor, her bir giysiyi alabildiğine özenle, arandığında kolayca bulunacak gibi dolaba yerleştiriyordu. Arada bir oğullarına kimi hatırlatmalarda bulunuyor, öğütler veriyor, şefkat dolu sözler söylüyorlardı. "Yeni gömlekleri kullanırken çok dikkat etmelisin, üç mark elli fenik ödedik."

"Kirli çamaşırları her dört haftada bir trenle, acil durumlarda postayla yollarsın. Siyah şapkayı da yalnızca pazarları giyersin."

Şişman, rahat bir kadın ise yüksekçe bir sandığın üzerine çökmüş, oğluna nasıl düğme dikileceğini öğretiyordu.

Bir başka anne de şöyle söylüyordu oğluna: "Evi özlediğinde oturur mektup yazarsın bize. Zaten Noel'e ne kaldı şunun şurasında."

Henüz pek genç ve şirin bir anne küçük oğlunun ağzına kadar dolu dolabını gözden geçirip elini yığın yığın çamaşırlar, ceket ve pantolonlar üzerinde okşayarak gezdirdi. Ardından da geniş omuzlu ve tombul yanaklı oğlunu okşamak istedi. Çevresindekilerden utanan oğlan, hanım evladı bir çocuk izlenimini uyandırmaktan kaçındığı için iki elini de pantolonunun ceplerine soktu. Veda edip ayrılmak, kendisinden çok annesine güç geliyor gibiydi.

Oğlanların bazılarında ise bunun tersiydi durum; dolapları yerleştirmekle meşgul annelerini ne yapacaklarını bilemeden şaşkın şaşkın izliyor, onlarla yine eve dönmek ister gibi görünüyorlardı. Ama hepsinde de ayrılık korkusu ve her zamankinden güçlü bir sevilip okşanma gereksinimi, çevredekilerden

sıkılma duygusuyla ve er-

pekliğe ilk adım atışın o inatçı gururuyla savaşıp duruyordu. Ağlayabilse başka şey istemeyecek pelc çok oğlan, doğal denemeyecek umursamaz kir tavır takınıp olup bitenler kendisini hiç duy-

gulandırmıyormuş gibi davranmaya çalışıyor, anneleri ise onların bu haline gülümseyerek bakıyorlardı.

Hemen bütün oğlanların gerekli eşyaların yanı sıra lüks sayılabilecek kimi öteberileri de sandıklardan çıkardığı görülüyordu, bir torba elma örneğin, tütsülenmiş bir salam, bir kutu kurabiye ve buna benzer başka şeyler, çoğunun patenleri de vardı. Ufak tefek cin gibi bir oğlan kendi sandığından çıkardığı ve saklamaya da hiç kalkmadığı koca bir parça jambonla dikkatleri üzerine çekmişti.

Oğlanlardan hangilerinin doğru evden okula geldiği, hangilerinin daha önce bir başka yatılı okulda veya pansiyonda kaldığı kolayca ayırt edilebiliyordu. Ama bu sonuncuların yüzünde de yine bir telaş ve heyecan okunmaktaydı.

Bay Joseph Giebenrath da sandıktan eşyaların çıkarılmasında oğluna yardım etti. Akıllıca ve becerikli davrandı, öbür anne ve babaların pek çoğundan önce bitirdi işini, bir süre sıkılmış, ne yapacağını bilmeyerek oğlu Hans'la yatakhanede bekledi. Nereye baksa, oğullarını bazı konularda uyaran veya aydınlatan babalar, onları avutan, öğütlere boğan anneler ve sıkıntılı büyüklerini dinleyen çocukları izledi; kendisi de izleyeceği yeni yaşam yoluyla ilgili olarak oğluna bir-iki önemli laf etme gereğini duydu.

Uzun zaman ne diyeceğini düşündü, susup duran Hans'm yanmÇarklar Arasında o i la

da ezilip büzülerek yürüdü biraz, sonra ansızın konuşmaya başladı, mübarek yüce sözlerden küçük bir güldeste yapıp oğluna sundu; Hans da, onun söylediklerini şaşırmış bir ifadeyle sesini çıkarmadan dinledi ama hemen yanı başlarında dikilen rahibin babasının konuşmasıyla eğlenir gibi gülümsediğini görünce

utandı ve babasını tutup bir kenara çekti.

"Öyle değil mi Hans, ailemizin yüzünü kara çıkarmayacaksın?

Büyüklerinin sözünü dinleyeceksin?" "Elbette baba," diye yanıtladı Hans.

Babası sustu ve rahat bir nefes aldı. Doğrusu sıkılmaya başlamıştı. Hans da kendini hiç iyi hissetmiyordu;

bazen endişe dolu bir merakla gözlerini koridorun pencerelerinden dışarı çevirip, çok eskilerden beri sürüp gelen münzevi ağırbaşlılığı ve sessizliği koridordaki gürültülü yaşamla pek

bağdaşmayan suskun iç avluyu seyrediyor, arada bir işlerini daha bitirmemiş öbür oğlanlara ürkek bakışlar atıyordu. Henüz hiçbirini

tanımıyordu bunların. Anlaşılan Stuttgart'ta tanıştığı oğlan, Göppingen'de öğrendiği üstün Latince'ye karşın sınavı kazanamamıştı, en azından hiçbir yerde Hans'm gözüne çarpmadı. Hans, ilerde arkadaşlık yapacağı oğlanları biraz ilgisiz gözlerle seyrediyordu. Herkesin yanında getirdiği eşya, sayı ve cins bakımından birbirine benziyorsa da, kentlileri köylü çocuklarından, orta halli ailelerin çocuklarını yoksullarmkinden ayırmak güç değildi Zenginler, çocuklarını manastır okuluna pek yollamazlardı; kuşkusuz bu, biraz anne ve babalar^ gururundan ya da aydın kişiler olmalarından, t» i'

raZ da çocukların yeteneklerinden kaynaklanmaktaydı. Ne var ki, lise öğretmenleri ve üst kademedeki memurlar arasında manastırda geçen İçendi öğrenim yıllarını anımsayıp oğlunu Maul-bronn'a yollayan pek çok kişi vardı. Dolayısıyla, siyah ceketli kırk oğlanın giysileri arasında gerek kumaş, gerek biçki dikiş bakımından pek fazla ayrılık görülüyordu ama genç öğrenciler bundan da çok davranışları, şiveleri ve duruş oturuşlarıyla birbirlerinden ayrılmaktaydı. Baston yutmuş gibi hantal ve sıska Karaormanlı oğlanlar, saman sarısı saçları ve kocaman ağızlarıyla Alp yaylasından gelenler, ülkenin alt kesimlerinden şen şakrak delikanlılar, sivri uçlu potinleri ve bozulmuş, daha doğrusu fazla incelip törpülenmiş

şiveleriyle nazik Stuttgartlılar. Bu gençlerden yaklaşık beşte biri gözlük takıyordu. İçlerinden biri, Stuttgart'tan neredeyse şık giyimli ufak tefek bir ana kuzusu, başına kalıp gibi bir kumaş şapka geçirmiş, pek kibar davranıyor ama başındaki o alışılmamış süsün daha şimdiden pervasız öğrencilerde ilerde kendisine takılma, onu birtakım davranışlara zorlama heves ve arzusunu uyandırdığı hiç aklma gelmiyordu.

Durumu dikkatle gözleyen biri, bu ürkek ve çekingen öğrencilerin, ülkenin gençleri arasından hiç de kötü sayılmayacak bir seçim sonucu bir araya getirildiğini kuşkusuz görebilirdi. Kafalarına vurula vurula kendilerine bir şeyler öğreti-lebildiği daha uzaktan belli olan ortalama zekâ düzeyindeki öğrencilerin yanı sıra gerek narin, gerek diretken ve sağlam yapılı öğrenciler vardı okula gelenler arasında, henüz kırışıp buruş-

mamış yüzlerinin gerisinde yüce bir yaşam hâlâ kısmen düşlerle kaplıydı.

Belki öğrenciler arasında o açıkgöz ve dikbaşh Suebyalılardan da birkaç kişi vardı, zamanla koca dünyanın kapısını zorlamış, o hep biraz kuru ve inatçı düşüncelerinden yola koyularak yeni ve güçlü sistemler geliştirmiş

Suebyalılardan. Çünkü Suebyahlar gerek kendi memleketleri, gerek dışarısı için iyi eğitilmiş Tanrıbilimciler yetiştirdikleri gibi, pek çok hatırı sayılır peygamberlere ve yanlış öğretiye kaynaklık eden felsefi düşüncelere geleneksel bir yatkınlıkla da dikkati çekmişlerdir. Böylece büyük politik gelenekleri çok gerilerde kalmış bu bereketli ülke, hiç değilse Tanrıbilim ve felsefe gibi manevi bilim dallarında hâlâ bütün dünyada kesinlikle sürdürüyor etkisini. Öte ya«dan, halkın içinde hâlâ öteden beri güzel biçimlerden ve bir düşselliği içeren şiirlerden zevk alma yeteneği yaşıyor. Bu da zaman zaman hiç de kötüler arasında sayılmayacak şairlerin yetişmesini sağlıyor.

Maulbronn Manastır Okulu'nun kurum ve geleneklerinde dıştan bakıldı mı, Suebya'ya özgü bir şey göze çarpacak gibi değildi, manastır döneminden kalmış Latince adların yanı sıra bazı klasik etiketlerin son zamanlarda sağa sola yapıştırıldığı fark ediliyordu daha çok.

Öğrencilerin yerleştirildiği odalar Forum, Hellas, Athen, Sparta, Akropolis adlarını taşıyordu örneğin; ötekilerin hepsinden küçük en son odaya Germania denmesi, halihazırdaki Germania'yı elden geldiğince bir Roma-Yunan ütopyasına dönüştürmek için ortada haklı nedenler bulunduğu şeklinde

rurI1lanabilirdi. Gelgelelim, bu da yine dışa-ıdan bakıldığında edinilecek bir izlenimdi; kla-oilî adların yerinde İbranice adlar olsa, doğrusu daha uygun kaçardı. Yine kaderin bir cilvesi olarak öğrencilerin dağıtımı sırasında Athen (Atina) odasına en gönlü yüce ve konuşmasını en iyi bilen kişiler değil, doğruluk ve dürüstlükten şaşmayan birkaç can sıkıcı oğlan düşmüş, Sparta (İsparta) odasına ise her türlü güçlüğe göğüs gerebüen savaşçı ruhuna sahip olanlar ya da çileci-ler değil, gülüp eğlenmesini, yiyip içmesini seven bir avuç genç yerleştirilmişti. Hans'a ise dokuz arkadaşıyla birlikte Hellas (Yunanistan) odası düşmüştü.

Akşam dokuz arkadaşıyla o çıplak ve serin yatakhanenin kapısından içeri ilk kez adımını atıp daracık yatağına uzandığında bir

gariplik çöktü Hans'm üstüne. Tavandan büyük bir gaz lambası sarkıyor, lambanın pembe ışığında herkes soyunup yatağa giriyor, saat onu çeyrek geçe görevli gelip ışığı söndürüyordu.

Karyolalar yan yanaydı, iki karyola arasında çıkarılan giysilerin konması için bir sandalye bulunuyordu.

Sütunların birinden sabahları öğrencileri uyandırmak için çalman bir çanın ipi sarkmaktaydı. Oğlanlardan birkaçı şimdiden birbiriyle tanışmıştı; alçak sesle, ürkek ve çekingen, birkaç bir şey konuştular uyumadan, çok geçmeden de sesleri kesildi. Ötekiler henüz birbirine yabancıydı, biraz mahzun ve ölü gibi suskun yatıyorlardı yataklarında.

Uykuya dalanların derin derin soludukları duyuluyordu; arada biri uykusunda elini kolunu oynatıyor, yorgan hışırdıyordu. Henüz uyumayanların sesi so-I ; W

luğu hiç çıkmıyordu. Uzun bir süre uyku tutmadı, uyuyamadı Hans, oda arkadaşlarının nefes alıp verişlerini dinledi; bir süre sonra iki yatak ilerden tuhaf, korkulu bir ses geldi kulağına, biri yorganı başına çekmiş

ağlıyordu; sanki uzaklardan kopup gelen bu hafif hıçkırık sesi, Hans'ı tuhaf biçimde heyecanlandırdı.

Hans'm evini özlediği söylenemezdi pek ama evdeki küçük sessiz odasını arıyor, ondan ayrı düştüğüne üzülüyordu; ayrıca, bilinmezliklerle dolu yeni ortam ve çevresindeki bir sürü yabancı içini belli belirsiz ürpertiyordu. Vakit henüz gece yarısını bulmamışken yatakhanede uyumayan kalmamıştı. Yan yana dizilmiş yataklarda yatıyordu manastırın genç öğrencileri; yüzlerini çizgili yastıklara bastırmış, üzgün, hayata meydan okuyan, şen şakrak, ürkek ve çekingen oğlanlar; tümü de tatlı dinlencelere ve unutmalara yenik düşmüş.

Eski sivri çatıların, kulelerin, çıkmaların, sivri payanda uçlarının, mazgal dişlerinin, Gotik galerilerin ardında yükselen bir yarımaym sarı soluk ışığı pervazlarda ve eşiklerde yansıyor, Gotik pencerelerin ve Roman üslubundaki kapıların üzerine dökülüp saçılıyor, iç avludaki fıskiyeli havuzun kocaman görkemli çanağında soluk altın renkli titreşimler oluşturuyordu.

Sarımsı birkaç parlak çizgi ve aydınlık birkaç leke Hellas isimli odanın üç penceresinden de içeri vurmuştu ve nasıl bir zamanlar

manastırdaki rahiplerin düşlerine eşlik etmişlerse, şimdi de yataklarında uyuyan öğrencilerin düşleriyle aynı şeyi sürdürüyorlardı.

Ertesi gün konferans salonunda yapılan bir

törenle öğrenciler resmen okula kabul edildi. Frak giymiş öğretmenler salonda dikiliyordu; derken başöğretmen bir konuşma yaptı. Öğrenciler düşünceli yüzlerle sandalyelerinde iki büklüm oturuyor, arada bir arkalarda oturan anne ve babalarına başlarını çevirip yan gözle bakmaya çalışıyorlardı. Anneler derin düşünceler içinde gülümseyerek gözlerini oğullarının üzerinden ayırmıyor, babalar ise dimdik oturmuş

başöğretmenin konuşmasını izliyor, vakur ve kararlı bir görünüm sergiliyorlardı. Gururla, övünçle ve güzel umutlarla göğüsleri kabarıyor, bugün kendi çocuğunu maddi çıkar uğruna elden çıkardığı hiçbirinin aklına gelmiyordu.

Konuşmanın sonunda, adları okunan öğrenciler tek tek kalkıp öne çıktı, başöğretmen ellerini sıktı her birinin, resmen öğrenciliğe kabul edilip okul yaşamına uyum sağlamakla yükümlü kılındılar; doğru yoldan şaşmamak koşuluyla her birinin geleceği devlet baba tarafından güvence altına almıyordu. Bu güvence

karşılığında ödenecek ücreti ise ne salondaki oğlanların düşündüğü vardı, ne de babalarının.

Ayrılış saati gelip çattığında anne ve babalarıyla vedalaşmaları, oğlanlar için kabul töreninden daha ciddi ve duygulandırıcıydı. Anne ve babaların bir bölümü yaya, bir bölümü posta arabasıyla, bir bölümü de o aceleyle yakalanmış rasgele bir araçla manastırdan ayrılarak oğullarını geride bırakıp gözden kayboldu.

Yumuşak eylül havasında mendiller sallandı uzun uzun, sonunda evlerine dönen anne ve babaları orman yuttu, oğullar da suskun ve düşünceli yüzlerle manastıra döndü.

"Evet, saygıdeğer anne ve babalarınız da gitti artık," dedi görevli.

Bunun üzerine, birbirini süzüp tanışmalar başladı oğlanlar arasında, ilkin aynı odada kalanlar birbiriyle tanıştı. Mürekkep hokkalarına mürekkep, gaz lambalarına gaz dolduruldu, kitap ve defterlere çekidüzen verildi, yeni mekânlar içinde yerleşilmeye çalışıldı. Meraklı gözlerle birbirini incelemeye başladı herkes, birbiriyle söyleyişe koyuldu, nereden geldiğini, şimdiye kadar hangi okullarda

okuduğunu sordu birbirine. Hepsini fena halde terletmiş giriş sınavını da anımsadılar hep birlikte. Odadaki masalardan kiminin

çevresinde gruplar oluştu, boşboğazlıklar başladı, çın çın kahkahalar tüm ürkeklikleri yenerek yükseldi yer yer; akşam olduğunda manastırın yeni sakinleri bir deniz yolculuğunda aynf gemide seyahat etmiş yolculara oranla çok daha yakından tanımıştı birbirini.

Hans'la Hellas odasında kalan dokuz arkadaştan dördü kişilik sahibi oğlanlardı, kalanı az çok vasat kimselerdi. Bir kere Otto Hastner vardı; babası Stuttgart'ta profesör olan, sakin ve kendinden emin biriydi; davranışları kusursuz, geniş omuzlu, boylu poslu bir oğlandı; iyi giyiniyor, sağlam ve düzgün hareketleriyle

odadakileri etkiliyordu.

Sonra şu Kari Hamel, Alp bölgesindeki küçük bir köy muhtarının oğlu!

Öyle bir solukta anlaşılacak biri değildi, çelişkilerle doluydu çünkü, görünürdeki miskinliğinden seyrek olarak sıyrılıp çıkıyor ve böyle zamanlarda tutkulu, taşkın ve

zorba birine dönüşüyordu. Ne var ki, çok geçmeden yine kendi kabuğuna çekiliyor, çevresini gözlemleyen sessiz biri midir, yoksa sadece sinsi bir oğlan mıdır, anlaşılamıyordu pek.

O kadar çelişkili sayılmasa bile Hellas'ta kalanlar arasında dikkati çekenlerden biri de Kara-ormanlı

Hermann Heilner'di; şiir yazdığı ve edebiyata meraklı olduğu daha ilk günden anlaşılmıştı. Söylendiğine göre, giriş sınavında kompozisyon ödevini vezinli kafiyeli olarak kaleme almıştı. Çok konuşan, konuşurken coşan biriydi, güzel bir kemanı vardı, neredeyse göründüğü gibi bir oğlandı, gençliğe özgü henüz

olgunlaşmamış bir duygusallık ve uçarılık başlıca mizaç özelliğiydi. Ne var ki, dışardan pek kolay fark edilmeyecek derin bir şeyleri de barındırıyordu ruhunda. Gerek bedensel, gerek ruhsal bakımdan yaşının üzerinde geliştiği söylenebilirdi. Şimdiden kendine özgü yollarda yürümeye başlamıştı, böylelikle ilerde izleyeceği yolun bir provasını yapar gibiydi.

Ama Hellas'taki oğlanların en antikası Emil Lucius'tu kuşkusuz; kapalı kutuydu Lucius, saman sarısı saçları vardı, yaşlı bir köylü gibi metin, Çalışkan ve kara kuru biriydi. Boyu poşu ve yüz hatları bakımından henüz gelişim sürecini yaşamasına karşın insanda bir yeniyetme izlenimini bırakmıyor, tüm gelişim evrelerini geride bırakmış erişkin bir insan görünümünü sergiliyordu. Daha ilk gün, ötekiler can sıkıntısından gevezelik edip yeni çevreye alışmaya uğraşırlarken, Lucius sakin sakin oturup, kulaklarını başparmaklarıyla hkamış, bir gramer kitabına dalarak sanki geç-

nastıra döndü.

"Evet, saygıdeğer anne ve babalarınız da gitti artık," dedi görevli.

Bunun üzerine, birbirini süzüp tanışmalar başladı oğlanlar arasında, ilkin aynı odada kalanlar birbiriyle tanıştı. Mürekkep

hokkalarına mürekkep, gaz lambalarına gaz dolduruldu, kitap ve defterlere çekidüzen verildi, yeni mekânlar içinde yerleşilmeye çalışıldı. Meraklı gözlerle birbirini incelemeye başladı herkes,

birbiriyle söyleyişe koyuldu, nereden geldiğini, şimdiye kadar hangi okullarda okuduğunu sordu birbirine.

Hepsini fena halde terletmiş giriş sınavını da anımsadılar hep birlikte.

Odadaki masalardan kiminin çevresinde gruplar oluştu, boşboğazlıklar başladı, çın çın kahkahalar tüm ürkeklikleri yenerek yükseldi yer yer; akşam olduğunda manastırın yeni sakinleri bir deniz yolculuğunda aynr*gemi-de seyahat etmiş yolculara oranla çok daha yakından tanımıştı birbirini.

Hans'la Hellas odasında kalan dokuz arkadaştan dördü kişilik sahibi oğlanlardı, kalanı az çok vasat kimselerdi. Bir kere Otto Hastner vardı; babası Stuttgart'ta profesör olan, sakin ve kendinden emin biriydi; davranışları kusursuz, geniş omuzlu, boylu poslu bir oğlandı; iyi giyiniyor, sağlam ve düzgün hareketleriyle odadakileri etkiliyordu.

Sonra şu Kari Hamel, Alp bölgesindeki küçük bir köy muhtarının oğlu!

Öyle bir solukta anlaşılacak biri değildi, çelişkilerle doluydu çünkü, görünürdeki miskinliğinden seyrek olarak sıyrılıp çıkıyor ve böyle zamanlarda tutkulu, taşkın ve

zorba birine dönüşüyordu. Ne var ki, çok geçmeden yine kendi kabuğuna çekiliyor, çevresini gözlemleyen sessiz biri midir, yoksa sadece sinsi kir oğlan mıdır, anlaşılamıyordu pek.

O kadar çelişkili sayılmasa bile Hellas'ta kalanlar arasında dikkati çekenlerden biri de Kara-orrnanlı

Hermann Heilner'di; şiir yazdığı ve edebiyata meraklı olduğu daha ilk günden anlaşılmıştı. Söylendiğine göre, giriş sınavında kompozisyon ödevini vezinli kafiyeli olarak kaleme almıştı. Çok konuşan, konuşurken coşan biriydi, güzel bir kemanı vardı, neredeyse göründüğü gibi bir oğlandı, gençliğe özgü henüz

olgunlaşmamış bir duygusallık ve uçarılık başlıca mizaç özelliğiydi. Ne var ki, dışardan pek kolay fark edilmeyecek derin bir şeyleri de barındırıyordu ruhunda. Gerek bedensel, gerek ruhsal bakımdan yaşının üzerinde geliştiği söylenebilirdi. Şimdiden kendine

özgü yollarda yürümeye başlamıştı, böylelikle ilerde izleyeceği yolun bir provasını yapar gibiydi.

Ama Hellas'taki oğlanların en antikası Emil Lucius'tu kuşkusuz; kapalı kutuydu Lucius, saman sarısı saçları vardı, yaşlı bir köylü gibi metin, çalışkan ve kara kuru biriydi. Boyu poşu ve yüz hatları bakımından henüz gelişim sürecini yaşamasına karşın insanda bir yeniyetme izlenimini bırakmıyor, tüm gelişim evrelerini

geride bırakmış erişkin bir insan görünümünü sergiliyordu. Daha ilk gün, ötekiler can sıkıntısından

gevezelik edip yeni çevreye alışmaya uğraşırlarken, Lucius sakin sakin oturup, kulaklarını başparmaklarıyla tıkamış, bir gramer kitabına dalarak sanki geç-

miste kaybedilmiş yılların acısını çıkarmak ister gibi harıl harıl çalışmaya koyulmuştu.

Bu sessiz antika oğlanın ne mal olduğu ancak yavaş yavaş öğrenilebilmiş, cimrinin ve bencilin teki diye nitelenebileceği bu kötü huylarda işi mükemmelliğe vardırmasıyla çevresindekılerde saygınlık uyandırdığı ya da en azından bir hoşgörü havası yarattığı sonradan anlaşılabilmişti.

Tutumlulukta ve kendine çıkar sağlamada geliştirdiği şeytanca yöntemin incelikleri ancak zamanla gün ışığına çıkarak herkesi şaşırtmıştı.

Sabahları erkenden yataktan kalkıldığında, Lucius ya herkesten önce, ya herkesten sonra tuvalete gidiyordu; bundan da amacı bir başkasının havlusunu, hatta belki sabununu kullanabilmek, kendisininkileri ise kollayıp esirgemekti. Böylelikle [•kendi havlusunun iki hafta, hatta daha uzun süre temiz kalmasını sağlıyordu. Oysa havluların haftada bir değiştirilmesi gerekmekteydi, her pazartesi öğleden önce başgözetmen bunun yapılıp yapılmadığını denetliyordu. Lucius da pazartesi oldu mu erkenden tuvalete gidiyor, üzerinde kendi numarası yazılı çengele yeni bir havlu götürüp asıyordu; ama öğle teneffüsünde gidip aldığı havluyu güzel güzel katlayıp yine dolabına yerleştiriyor, onun yerine temiz tutmaya çalıştığı eski havluyu götürüp asıyordu. Kendi sabunu sertti, çabuk tükenmeyerek aylarca dayanıyordu. Ne var ki, bütün bunlara bakılarak üstüne başına dikkat etmeyen, kendini koyvermiş biri olduğu söylenemezdi Lu- cius'un, eli

yüzü, üstü başı her zaman temizdi; sarışın seyrek saçlarını özenle tarayıp tepeden ikiye ayırıyor, çamaşır ve giysilerine elden gelen

titizliği gösteriyordu.

Tuvaletten sonra kahvaltı salonuna inilmekteydi; kahvaltı da bir fincan kahveyle bir tek şeker ve çörekten oluşuyordu. Öğrencilerden pek çoğu yeterli görmüyordu bunu; sekiz saatlik uykunun ardından gençlerin sabahleyin yataktan kalkınca duydukları açlık normalde hiç de azımsanacak gibi değildir kuşkusuz. Gelgelelim, Luci-us durumundan şikâyetçi değildi; kahvaltıda verilen bir tanecik şekeri boğazından kesip biriktiriyor, biriktirdiği şekerleri her zaman okutacak kimseler bularak, ikisini bir feniğe elden çıkarıyor ya da yirmi beş tanesini bir defterle değiştiriyordu. Akşamları kendi lambasmdaki gazyağmı harcamamak için başkalarının lambalarının ışığından yararlanarak ders çalışmakta hiç sakınca görmediğini bilmem söylemeye gerek var mı? Oysa yoksul bir ailenin çocuğu değildi Lucius, çok rahat yaşam koşullarında büyümüştü.

Zaten öyledir hep, fakir insanların çocukları arasında parasını idareli kullanıp tutumlu davrananına seyrek rastlanır, yoksul ailelerin çocuklarının ellerinde gereksinimlerini karşılamaya yetecek kadar para vardır ancak, bir kenara ayırıp biriktirecek kadar paraları hiçbir zaman olmaz.

Ne var ki, Lucius yalnızca maddi değerler, elle tutulup gözle görülür nesneler konusunda bir çıkarcılıkla yetinmeyerek manevi alanda da fırsat düştü mü kendine çıkar sağlamayı iş edinmişti. Bu konuda o kadar akıllıydı ki, ele geçireceği tüm manevi servetlerin ancak görece değer taşıdığını hiç aklından çıkarmıyordu. Bu yüzden, yalnızca üeriki bir sınavda semeresini alabileceği derslere

hakkını vererek çalışıyor, ötekiler üzerinde fazla durmayarak ortalama bir notla işi idare etmeye bakıyordu. Ne kadar bilgi edinip ne kadar başarılı olduğunu öğrenci arkadaşlarının başarılarıyla karşılaştırarak ölçüyordu. İki kat fazla şeyi bilip de sınıfta ikinci olmaktansa, yarısı kadar bilgiyle birinci

olmak yeğleyeceği bir şeydi kuşkusuz. Dolayısıyla, arkadaşlarının vakit geçirmek için türlü yollara başvurduğu, oyun oynayıp kitap okuduğu akşamlarda onun sessiz sedasız oturup ders çalıştığı görülüyordu. Oda arkadaşlarının gürültüsü patırtısı hiç rahatsız etmiyordu kendisini, hatta bazen başını çevirip her türlü kıskançlıktan

uzak, âdeta memnun gözlerle onlara bakıyor, hiç kıskançlık duymuyor, hatta bu durum hoşuna gidiyordu. Öyle ya, arkadaşları da kendisi gibf oturup ders çalışsa, kendi çalışmalarından istediği sonucu alamayacağı kesindi.

Bütün bu kurnazlık ve numaralarından ötürü kimsenin çalışkan ve açgözlü Lucius'a kızıp içerlediği yoktu. Ama işi aşırılığa vardıran, çıkarma aşırı düşkün herkes gibi Lucius da çok geçmeden aptalca bir işe kalkıştı, manastırdaki bütün derslerin parasız olmasından yararlanmak gibi bir hevese kapıldı ve keman dersi almak için idareye başvurdu. Hani önceden bu konuda az buçuk bir hazırlığı, biraz kulağı ve yeteneği olsa ya da müzikten hoşlanıp zevk alsa neyse! Keman çalmanın da nihayet Latince ve matematik gibi öğrenilebileceğini düşünmüştü Lucius; müziğin ilerde insana yarar sağlayacağını, onu toplum içinde sevilip aranan biri yapacağını sağdan soldan işitmişti. En azından böyle bir girişim onu hiç masrafa sokma-yacaktı, çünkü okul idaresi keman dersi alacaklara okuldaki kemanlardan birini veriyordu.

Lucius gelip keman dersi almak istediğini söylediğinde, müzik öğretmeni Bay Haas beyninden vurulmuşa döndü; çünkü Lucius'u solfej derslerinden tanıyordu, bu derslerdeki beceriksizliği çok arkadaşını ne kadar eğlendirmiş, zevkten kırıp geçirmişse, öğretmen Haas'ı o kadar canından bezdirmişti. Dolayısıyla, Lucius'u kapıldığı sevdadan vazgeçirmeye uğraştı ama yanlış kapı çalmıştı. Lucius nazik ve mazlum bir biçimde gülümseyip, alçakgönüllü bir tavırla keman dersi almanın kendisine okul yönetimince tanınmış haklardan

biri olduğuna dikkatini çekti öğretmeninin, içinde müziğe karşı sökülüp atılamayacak bir tutkunun varlığından söz etti. Bunun üzerine, ister istemez manastırda egzersiz için ayrılmış kemanların en kötülerinden biri tutuşturuldu eline. Lucius haftada iki kez keman dersi alıyor ve her gün yarım saat egzersiz yapıyordu. Ne var ki, Lucius'un oda arkadaşları ilk ve son egzersiz olması gerektiği üzerinde direttiler, bu lanet olası cıyaklamalara daha fazla katlanamayacaklarını açıkladılar. Bunun üzerine Lucius, elinde keman, manastır içinde sürekli dolanıp durdu, egzersiz için kuytu köşeler aradı kendine; bu yerlerden kopup gelen cızırtı ve cıyaklamalarla karışık acayip sesler çevre sakinlerine korkulu anlar yaşattı. Şair öğrenci Heilner'in dediğine göre, bu eski keman sanki gördüğü işkencenin acısıyla bütün kurt deliklerinden çıkardığı seslerle

bu eza ve cefaya bir an önce son verilmesi için yalvarmaktaydı. Öğrencisinde herhangi bir ilerleme göremeyen çi-lekeş müzik öğretmeni Bay Haas sonunda kızıp sinirlenmeye, Lucius'a kaba davranmaya başlamıştı. Lucius, giderek daha büyük bir umutsuzlukla egzersizlerini sürdürüyor, o zamana kadarki kendinden memnun bezirgan yüzünü giderek tasa ve kaygıyla örülmüş kırışıklar kaplıyordu. Tam bir trajediydi durum, çünkü sonunda öğretmen kendisini müzik yeteneğinden düpedüz yoksun biri diye niteleyip bundan böyle keman dersi vermeye yanaşmayınca, bu kez müzik delisi Lucius kemanı bırakıp piyanoya yönelmiş, piyanoyla da uzun zaman cebelleşmiş, olumlu bir sonuç alamadan aylarca çabalayıp durmuş, nihayet bütün direncini yitirip bu işten sessiz sedasız vazgeçmişti. Ne var ki, ilerki yıllarda müzikten söz açılma-yagörsün, kendisinin de bir zamanlar hem piyano hem keman çaldığını, ancak kimi koşulların zoruyla bu sanatlardan yavaş

yavaş el çektiğini çevresindekilere sezdirmekten geri durmamıştı.

Böylece Hellas odasmdakiler aralarındaki bu antika arkadaşlarıyla sık sık eğlenme fırsatı yakalıyorlardı, çünkü edebiyat meraklısı Heilner de birtakım komik sahneler sergilemekten geri kalmıyordu. Kari Hamel onunla bununla alay etmekte, zeki bir gözlemci rolünü oynamaktaydı.

Ötekilerden bir yaş daha büyüktü,

bu da ona belli bir üstünlük sağlıyordu ama saygın bir kişi aşamasına da yükselemiyordu bir türlü; kaprisli t»ır çocuktu örneğin, haftada bir fizik gücünü bir kavga dövüşte sınama gereksinimi duyuyor, böyle zamanlarda da vahşi, neredeyse acımasız biri olup çıkıyordu. .

Hans çevresinde olup bitenleri

hayretle ızü'

yor, efendi ve sakin bir çocuk olarak kendi yolunda yürüyüp gidiyordu.

Çalışkandı, hatta neredeyse Lucius kadar çalışkan biri olduğu söylenebilirdi ve bu haliyle Heilner dışında bütün oda arkadaşlarının saygısını kazanmıştı. Heilner, o dâhiyane kayıtsızlığı ve uçarılığı kendine bayrak yapmıştı, zaman zaman Hans'a inek diyerek onunla alay edip eğleniyordu. Kısacası, gelişim sürecinin en hızlı dönemini yaşayan öğrencilerin tümü genel olarak birbirleriyle iyice kaynaşmıştı;

tabii bu, akşamları yatakhanede sık sık kavga çıkmasın önlemiyordu. Çünkü herkes kendini büyümüş hissetmek, bilimsel ağırbaşlılığa özen gösterip davranışlarına çekidüzen vererek öğretmenlerin henüz alışılmamış 'siz'

hitabına hak kazanmak için elden gelen çabayı harcıyor, üniversiteye yeni başlayan bir öğrencinin liselilere baktığı gibi, kısa süre önce ayrıldıkları Latince okuluna yukardan ve acıyarak bakıyorlardı ama zaman zaman bu yapay ağırbaşlılığın gerisinden tüm do- ğallığıyla çocuksu bir haşarılık ve muziplik kopup geliyor, kendini unutturmak istemiyordu. Böyle zamanlarda yatakhane ayak patırtısıyla sarsılıyor, çocuklara özgü sunturlu sövgülerle çın Çin ötüyordu. Böyle bir okulda müdürlük ya da hocalık yapan biri için bir arada geçirilen ilk haftalardan sonra çocukların nasıl kimyasal bir reaksiyondaki karışımlara benzediğini gözlemlemek öğretici, aynı zamanda şahane bir şeydi kuşkusuz: Boşlukta süzülen bulutlar ve yumaklar bir araya gelip topaklar oluşturuyor, sonra bunlar yeniden çözülüp dağılıyor yeniden şekilleniyor, en sonunda bir dizi katı oluşumlara dönüşüyordu, ilk ürkekliğin ve çekingenliğin

atlatılmasından, herkesin birbirini yeterince tanımasından sonra bir dalgalanma karşılıklı bir arayıştır başlıyor, bir araya gelip gruplar oluşturuluyor, dostluklar arkadaşlıklar kuruluyor, sempati ve antipati duyguları açığa vuruluyordu.

Birbirlerinin hemşehrisi öğrencilerin ve eski okul arkadaşlarının kendi aralarında gruplar oluşturması seyrek rastlanan bir olaydı; gençlerin çoğu kendilerine yeni tanışlar arıyor, kentliler köylü çocuklarını, ülkenin yüksek kesiminden gelenler alt kesimden gelenleri kendilerine arkadaş

ediniyor, herkes gizli bir dürtüye uyarak bir çeşitlilik arayışı içinde sürüklenip kendini bütünlemenin yollarını arıyordu. Bu gencecik yaratıklar kararsız, duraksayarak, el yordamıyla birbirlerine yöneliyor, bir eşitlik bilincinin yanı sıra kimi öğrencilerde kendini başkalarından soyutlama eğilimi sesini duyuruyor, kimilerinde ilk kez bir kişilik oluşturma dürtüsü çocuksu uykulardan uyanıp gözlerini açarak, filizlenip yeşermeye başlıyordu. Sevgi ve kıskançlıktan kaynaklanan dile gelmeyecek küçük sahneler sergileniyor, sevgiler büyüyüp dostluklara, nefretler büyüyüp amansız ve inatçı

düşmanlıklara dönüşüyor, bazen samimi ilişkiler ve arkadaşlarla yapılan gezilerle, bazen de kıyasıya güreş

ve yumruklaşmalarla sonuçlanıyordu.

Dıştan bakıldığında, Hans bütün bunların uzağında tutuyordu kendini; Kari Hamel'in büyük bir coşkuyla, kendisine açık seçik yönelttiği dostluk önerisini ürküp geriye çevirmişti. Hemen ardından da Hamel, Sparta odasında kalan-lardan biriyle dost olmuş, Hans da yalnız kal-mlştı. İçindeki güçlü bir duygu o mutlu dostluk yücesini özlem dolu renklerle ufka çizip onu bu ülkeye doğru sürüklüyor, ne var ki, bir çekingenlik bıı ülkeye doğru yola çıkmaktan kendisini alıkoyuyordu. Annesiz geçen o asık suratlı çocukluk yıllarında Hans'm başkalarına sevgi ve dostlukla yaklaşma yeteneği körelmişti. Özellikle kendi dışında geçen coşku ve heyecan dolu bütün olaylar karşısında bir dehşet duygusuna kapılıyor, çocuksu gururu ve ruhundaki o tatsız hırs başkalarıyla dostluklar kurmasını engelliyordu.

Hani Lucius gibi değildi; gerçekten bir şeyler öğrenmeye çalışıyor ama o da Lucius gibi kendisini ders çalışmaktan alıkoyacak tüm etkinliklerden uzak durmaya gayret ediyordu. Dolayısıyla, vaktini masa başında oturup harıl harıl ders çalışmakla geçiriyor, öte yandan başkalarını kendi aralarında kurdukları dostlukların zevkini çıkarırken gördükçe özlem ve kıskançlık duygularıyla yanıp kavruluyordu. Kari Hamel aradığı gibi biri değildi, bir başkası çıkıp gelse de onu var gücüyle kendisinden yana çekse, onunla dost olmak istese, seve seve uyardı bu isteğe. Ürkek ve mahcup bir kız gibi oturmuş, biri çıkıp gelse ve onu alıp götürse diye bekliyordu, ondan daha güçlü biri, ondan daha cesur, onu önüne katıp götürecek, mutlu olmaya zorlayacak biri.

Bütün bu olaylardan ayrı olarak dersler, özellikle İbranice dersi herkesi fazlasıyla uğraştırdığından, Maulbronn'un yeni sakinleri için ilk zamanlar göz açıp kapamadan geçmişti. Manastırı çevreleyen çok sayıdaki göl ve havuzda solgun

r sonbahar göğünün, yaprakları giderek sararan dişbudakların, huş

ağaçlarının ve meşelerin, ayrıca uzun alacakaranlıkların yansıdığı görülüyor, kış öncesi temizliği canım ormanları iniltilerin ya da coşku dolu

seslerin eşliğinde kırıp geçiriyordu. Şimdiden birkaç kez hafiften kırağı düşmüştü.

Kendine denk bir dost arama çabaları sonuç vermeyen şair Hermann Heilner her gün boş saatlerini ormanda tek başına dolaşmakla geçiriyor, daha çok kahverengi sularıyla hüzünlü bir havaya bürünen Waldsee'ye gidiyordu; gölün çevresini sazlıklar kuşatmakta, üzerini kuruyup sararmış yapraklarıyla ağaçların dorukları örtmekteydi. Hüzün dolu bu güzelim orman köşesi romantik ruhlu Heilner'i büyük bir güçle kendine çekiyordu. Burada elinde değnek, düşlere gömülmüş, durgun sularda halkalar çizen, Lenau'nun sazlıklar üstüne yazdığı şiirleri okuyan Heilner, luyıda-ki güdük otlara uzanarak ölüm ve yok oluşun o güzsü temasına ilişkin düşüncelere dalıyor, ağaçlardan dökülen yapraklarla ağaçların çıplak doruklarında hışırtılı seslerin oluşturduğu melankolik nağmeler onun bu düşüncelerine eşlik ediyordu. Arada bir cebinden siyah kaplı küçük bir defter çıkarıp kurşunkalemle şiirler çiziktiriyordu içine.

Ekim sonlarında yarı aydınlık bir öğle saatinde tek başına gezmeye çıkan Hans, bir rastlantı sonucu onun bulunduğu yere geldi. Küçük şeddin tahta köprüsü üzerinde oturan şair ruhlu Heil-ner'in küçük defterciği yine kucağmdaydı, ucu sivriltilmiş kurşunkalemi ağzında, düşüncelere dalmıştı. Yanı başında açılmış bir kitap duruyordu. Hans usulcacık yaklaştı.

"Günaydın Heilner! Ne yapıyorsun burada?"

"Homeros okuyorum. Ya sen? Sen ne
arıyorsun burada?" "Homeros okuduğun
doğru değil. Biliyorum ben ne yaptığını."

"Ya?"

"Tabii biliyorum. Şiir
yazıyorsun." "Yok
canım?"

"Yemin ederim ki
öyle." "Otursana
şöyle bakayım!"

Hans, Heilner'in yanı başına tahta köprünün üzerine çöktü, ayaklarını suya sarkıttı, şurada ya da buradaki kahverengi bir yaprağın sakin, serin havada döne döne yukarıdan inip usulcacık suyun kahverengimsi yüzeyine düşüşünü izledi.

"Burası insanın içini

karartıyor," dedi Hans.

"Öyle."

İkisi de arkaüstü köprünün üzerine uzanıp böyle boylu boyunca yatarken güz mevsiminin kucakladığı çevrede topu topu birkaç ağaç doruğu görülebiliyor ama usulca süzülüp giden bulut adacıklarıyla açık mavi bir gökyüzü uzanıyordu başlarının üzerinde.

Keyifle bulutları seyre dalmış Hans, "Ne güzel bulutlar, değil mi!" dedi. "Evet, öyle," diyerek göğüs geçirdi Heilner. "Keşke biz de bir bulut olsaydık!"

"Ne yapardık o zaman?"

"Gökyüzünde yelken açıp dolaşırdık, ormanların, köylerin, kentlerin ve çeşitli ülkelerin üzerlerinden geçerdik, güzelim gemiler gibi tıpkı.

Hiç gemi gördün mü sen?"

"Hayır. Ya sen?"

"Tabii gördüm. Aman Tanrım, senin böyle şeylerden de hiç anladığın yok, Hans. İşin gücün ders çalışmak, herkesten öne geçmek. İneklemekten başka şey bilmiyorsun."

"Yani bana bir inek gözüyle mi bakıyorsun?" "Hayır, demek istediğim o değildi." "Senin sandığın kadar kafasız değilim. Ama sen bana yine şu gemileri anlat!"

Heilner yattığı yerde döndü, az kalsın suya yuvarlanıyordu. Yüzükoyun yatıyordu şimdi; çenesini avuçlarına gömmüş, dirseklerini köprünün tahta zeminine dayamıştı.

"Ren Nehri'nde böyle gemiler gördüm ben," diye sürdürdü konuşmasını.

"Tatildeyken. Bir defasında

pazardı, orkestra da vardı gemide,'geceydi, renk renk fenerler asılmıştı dört bir yana. Geminin ışıkları suda yansıyordu; müzik eşliğinde gemiyle ırmaktan aşağı yol alıyorduk. Ren şarabı içtik. Kızlar bembeyaz giysiler giymişti."

Hans dinledi dinledi ama bir yanıt vermedi, gözlerini yummuştu, geminin yaz gecesinde müzikle, kırmızı ışıklar ve beyazlar giyinmiş

kızlarla ırmakta yol aldığını görür gibiydi. Heilner devam etti:

"Evet işte, bizim buraya benzemiyordu hiç. Burada böyle şeylerden kim anlar ki! Bir alay sünepe, işe

yaramaz adam. Ders çalışacağım diye helak eder, yer bitirirler kendilerini. İbranice alfabeden daha üstün şey tanımazlar. Hani sen de onlardan geri kalmazsın ya!"

Hans sesini çıkarmadı. Ne acayip bir çocuktu şu Heilner! Romantik biri, bir şair! Şimdiye kadar

0nun davranışlarına şaşmaktan kendini alamamıştı. Herkesin de gördüğü gibi, kendini vererek ders çalıştığı pek yoktu Heilner'in, öyleyken çok <ey biliyor, sorulan sorulara akıllıca cevaplar veriyor ama yine de kafasındaki bilgileri küçümsüyor du.

Alaylı alaylı konuşmasını sürdürerek: "Örneğin, sanki Odysseia bir yemek kitabıymış gibi okuyoruz

Homeros'u," diye ekledi Heilner. "Koca bir derste topu topu iki dize; ardından geviş getirir gibi kelime kelime tekrarlıyoruz bunları, inceliyor irdeliyoruz, sonunda tiksinti geliyor insana, kusacak gibi oluyor.

Ders bitince de her zaman şu sözleri işitiyorsun: 'Görüyorsunuz, şair nasıl bir incelikle kullanmış' ya da 'işte yine sanatsal yaratma eylemindeki gize bir göz atmış bulunuyorsunuz.' Edatlara, takılara ve geniş zaman kipine bir garnitür gibi değiniliyor yalnızca, bunların seline kapılıp boğulmaktan kaçınılıyor âdeta. Ho- meros, böyle okunacağına hiç okunmasın daha iyi. Hem bu eski Yunanca şeylerden bize ne ki?

Aramızdan

biri çıkıp da bir Yunanlı gibi yaşayayım dese, okuldan hemen kapı dışarı edilir. Oysa kaldığımız odanın ismi

Hellas. İnsanla alay etmek değil de nedir bu! Odamıza ne diye 'kâğıt sepeti' denmemiş sanki ya da 'köle kafesi', olmadı 'silindir şapka'?

Bütün bu klasik isimlerin hepsi dalavere."

Heilner, bu sözlerin ardından bir tükürük attı havaya.

Hans, "Bak ne diyeceğim, daha önce de şiir yazmış

miydin?" diye sordu. "Evet, yazdım."

"Ne hakkında peki?"

"Burası, göl ve sonbahar

hakkında." "Yazdıklarını

gösterir misin bana?"

"Olmaz, bitmedi henüz."

"Bitince?"

"Eh, o zaman gösteririm."

Kalkıp manastıra dönmek üzere yavaş yavaş yürümeye başladılar. Ama kilisenin avlusunun önünden geçiyorlardı ki, "Daha önce hiç dikkatini çekti mi, ne güzel şeyler bunlar," dedi Heilner. "Avlular, kemerli pencereler, kemerli revaklar, yemekhaneler, Gotik ve Roman üslubunda, hepsi çok gösterişli ve gerçek birer sanat harikası. Peki, kimin için bu büyüleyici güzellik? İlerde rahip olacak bir avuç oğlan için. Eh, devletin parası var nasıl olsa."

Hans o gün bütün öğle sonrasını Heilner'i düşünmekle geçirdi. Nasıl biriydi şu Heilner? Hans'm bildiği bütün üzüntü, tasa ve istekler ona tümüyle yabancıydı, kendine özgü düşünceleri vardı kafasında, kendi sözcükleri vardı; daha sıcak, daha özgür bir yaşam sürüyor, tuhaf acılar çekiyor, âdeta tüm çevresini

küçümsüyordu. Eski sütunların ve duvarlardaki güzelliklerin dilinden anlıyordu. Ayrıca, gizemli bir sanatla uğraşıyor, ruhundakileri yazdığı şiirlere döküyor, hayal gücüne dayanarak kendisine başkalarmkinden ayrı, yapay bir dirimselliği içeren bir yaşam kuruyordu. Yerinde duramayan, ele avuca sığmaz bir oğlandı, bir tek günde Hans'm koca bir yılda yaptığından daha çok espri yapıyordu. Melankolik biriydi, yabancı ve alışılmamış nefis bir nesneymiş gibi içindeki hüznün tadını çıkarmaya bakıyordu

adet

a.

Daha aynı günün akşamı Heilner bütün oda sakinlerine o renkli ve acayip karakterinden bir örnek sundu. Oda arkadaşlarından Otto Wenger adında farfaracı, sıradan bir oğlan Heilner'le tartışmaya girişti. Bu sıradan oğlan karşısında Heilner bir süre serinkanlılığını korudu, alttan almaya, şakaya vurmaya çalıştı ama derken kendini tutamayarak karşısındakine bir tokat patlattı. Hemen iki rakip fırtına gibi birbirine girdiler, âdeta çözülmez bir yumak oluşturdular, inatla direndiler, dümensiz bir gemi gibi kesik kesik hamlelerle, daireler çizerek, çırpınmalar ve sarsılmalarla odanın içinde sağa sola sürüklenip duvarlar boyunca ilerlediler, sandalyelerin üzerlerinden aştılar, yerlerde süründüler, bir şey söylemeksizin, hızlı hızlı soluyarak, ağızlarından salyalar akıp köpükler saçılarak. Odadakiler endişeli yüzlerle kavgayı izliyordu; yumak olmuş iki rakipten uzak durmaya çalışıyor, ayaklarını kollayıp masa ve sandalyelere zarar gelmemesine dikkat ediyor, neşeyle karışık bir merakla işin nasıl sonuçlanacağını bekliyorlardı. Birkaç dakika sonra Heilner güç bela doğrulup kalktı, soluk soluğa oracıkta dikildi. Yara bere içindeydi her tarafı, gözleri kıza-rıp gömleğinin yakası yırtılmış, pantolonunun dizleri açılmıştı. Birden rakibi yeniden üzerine saldırmaya kalktı ama kollarım kavuşturmuş olduğu yerde kımıldamadan duran Heilner yukardan bir edayla, "Ben yokum artık, sen istersen gel vur!" diye konuştu. Otto Wenger de söylene söylene odadan çıkıp gitti. Heilner çalışma masasına yaslandı, ayaklı lambasının düğmesini çevirdi, ellerini pantolonunun ceplerine soktu, bir şey hatırlamaya çalışıyor gibiydi. Ansızın yaşlar boşandı gözlerinden, boncuk boncuk yaşlar birbirini kovaladı, ağladıkça ağladı, ağladıkça ağladı. Görülmüş şey değildi hani, çünkü ağlamak rahip okulundaki bir öğrencinin yapabileceği en utanılacak şeydi. Üstelik

Heilner ağladığını gizlemeye çalışmıyordu. Odadan çıkıp gideyim demiyor, hiç istifini bozmadan oracıkta öylece dikiliyordu; sararmış

yüzünü lambadan yana döndürmüştü; gözlerinden akan yaşları silmeye çalışmıyor, ellerini pantolonunun ceplerinden çıkarmıyordu bile.

Odadakiler Heilner'in etrafını sarmış, merak ve kızgınlıkla kendisine bakıyorlardı. Sonunda içlerinden Hartner öne çıkıp dikildi karşısına,

"Baksana Heilner, hiç utanma yok mu sende!" dedi.

Ağlamakta olan Heilner gözlerini ağır ağır çevresinde gezdirdi, az önce derin bir uykudan uyanmıştı sanki. "Utanmak mı? Sizden mi utanacağım?"

diye yanıtladı. Ardından da sesini yükselterek küçümser bir edayla,

"Hayır, dostum, hayır!" diye ekledi.

Sonra yüzündeki yaşları kuruladı, içerlemiş gülümsedi, lambasını söndürüp çıktı odadan.

Bu sırada Hans yerinden ayrılmamış, sadece korkup şaşırarak göz ucuyla Heilner'i izlemişti. Aradan on beş dakika kadar bir süre geçtikten sonradır ki, Heilner'in peşinden gitmeyi göze alabildi. Onu buz gibi karanlık yatakhanede pencere nişlerinin birinde otururken buldu; hiç kımıldamıyordu Heilner, gözlerini iç avluyu

çevreleyen revaklara dikmişti. Arkadan bakıldığında omuzları ve kesin kenar çizgileriyle ince uzun kafası

fendine özgü bir ağırbaşlılığı sergiliyor, insanda çocuksu denemeyecek bir izlenim uyandırıyordu, plans'm yaklaşıp pencerenin yanı başında dikildiğini fark etmişti ama oralı olmadı. Ancak bir süre sonra başını çevirmeden kısık bir sesle sordu:

"Ne var?"

"Benim," dedi Hans ürkek

ve çekingen. "Ne

istiyorsun?"

"Hiç."

"Ya? Öyleyse çek git!"

Bu sözlerden incinmişti Hans, gerçekten de dönüp gidecek oldu.

Ama bu kez Heilner bırakmadı. "Dur, gitme!" dedi sanki şaka yapmış gibi davranarak. "Ben öyle demek istememiştim."

Bunun üzerine iki dost gözlerini birbirlerinin yüzüne dikti; belki o anda birbirlerinin yüzüne ilk kez büyük

bir dikkatle bakıyor, delikanlılara özgü pürüzsüz yüz hatlarının gerisinde kendi özellikleriyle ayrı bir yaşamın, kendilerine özgü ayrı bir ruhun saklı yattığını kavramaya çalışıyorlardı.

Heilner kolunu usulcacık uzatıp Hans'ı omuzlarından yakaladı, kendine doğru çekti onu; yüzleri birbirine neredeyse değecek kadar yaklaştı.

Heilner'in dudaklarını ansızın dudaklarında hisseden Hans irküdi, şaşırdı birden.

Hiç alışık olmadığı bir bungunlukla yüreği Çarpmaya başladı-

Karanlık yatakhanede böyle baş başa bulunuşlarında ve bu ani öpücükte seruvensi bir hava esiyordu. Kendisi için yeni bir Şeydi bu, belki

netameli bir şey; kendilerini bir gören çıksaydı, bumun ne korkunç bir şey olacağı

*** geldi aklına, çünkü ötekilerin bu öpücüğe, daha önce Heilner'in ağlamasından da gülünç ve yakışıksız bir gözle bakacaklarını kesinlikle seziyordu. Ağzını açıp bir şey söyleyecek gücü bulamadı, kan beynine sıçramıştı, yatakhaneden kaçıp gitse dünyalar kendisinin olacaktı.**

Söz konusu küçük sahneye tanık olan bir yetişkin belki içten içe zevk duyardı bundan, utangaç bir dostluk ilanından taşan o beceriksiz ve ürkek sevecenlik, ikisi de şirin, ikisi de gelecek adına umut vaat eden, henüz kısmen çocuk zarafetini içerip kısmen delikanlılık döneminin o çekingen, o güzel dikbaşlılığmm

üzerinde uçuştuğu bu iki ağırbaşlı küçük yüz, yüreğini kıvançla doldururdu.

Okuldaki genç öğrenciler giderek birlikte-yaşamaya alışmıştı. Herkes birbirini tanıyordu, herkes ötekiler hakkında belli bir bilgi ve fikir*

edinmiş, pek çok kişi birbiriyle dost olmuştu. Öyle dostlar vardı ki, birlikte İbranice sözcükler öğreniyor, yine öyle dostlar vardı ki, bir araya gelip resim yapıyor, gezip tozuyor ya da Schiller'in eserlerini okuyorlardı.

Latince'de iyi olup matematikte kötü olanlar, Latincesi kötü olup matematikte iyi olanlar bir araya gelmiş, ortak çalışmaların meyvelerini birlikte toplamak istiyorlardı. Öyle dostluklar da vardı ki, bir başka tür anlaşma ve mal ortaklığı temeline dayanıyordu. Örneğin, jambonu olduğu için pek çok kişinin imrenip kıskandığı oğlan, kendisini bütünleyecek kişiyi, sandığının dibi nefis elmalardan geçilmeyen Stammheimlı bir bahçıvanın oğlunda bulmuştu. Bir ara jambon yerken susamış, bahçıvanın oğlundan bir elma ri-elma rica

edip karşılığında ona bir parça jambon ikram etmişti. Sonra oturup konuşmaya başlamışlardı, ihtiyatla sürdürülen konuşmanın sonunda anlaşılmıştı ki, jambon bitince yerine hemen yenisi gelecekti, ayrıca elmaların sahibi oğlan da ilkbaharın ta ortalarına kadar babasının elma stokundan gerektikçe elma getirebileceğini açıklamıştı. Böylece her ikisi arasında sağlam bir dostluk kurulmuş, ideal nitelikteki daha bir coşkulu pek çok dostluğun zamanla yıkılıp gitmesine karşın, ikisi arasındaki dostluk uzun süre varlığını korumuştu.

Ancak bir-iki kişi vardı ki, tek başına kalmıştı okulda; bunlardan biri de o vakitler doymak bilmez sanat aşkını bütün ateşiyle gönlünde yaşatan Lucius'tu.

Birbirine uymayan dost çiftler de vardı öğrenciler arasında. İçlerinde en göze çarpanı da Her-mann Heilner ile Hans Giebenrath'tı; kendisine hiçbir şeyi dert etmeyen savruk Heilner ile pek titiz Hans, biri şair, öbürü sınıfın çalışkan öğrencisi. Her ne kadar her ikisi de sınıfın zeki ve yetenekli kişileri arasında sayılıyorsa da, Heilner yarı şaka yarı ciddi dâhi diye niteleniyor, Hans ise örnek bir öğrenci diye gösteriliyordu. Ne var ki, kimse kendilerine ilişmiyordu, çünkü herkesi kendi dostluk ilişkisi yeterince meşgul ediyor, kimse başkalarının işine karışmak istemiyordu.

Bu kişisel yakınlıklar ve dostluklar yüzünden okuldaki çalışmaların savsaklandığı da söylenemezdi. Hatta okul çalışmaları âdeta bir müzik parçasmdaki büyük cümleyi ve ritmi oluşturuyor, bunun yanı sıra Lucius'un müziği, Heilner'in şa-irliği, öğrenciler arasındaki bütün o anlaşma, tartışma ve zaman zaman baş gösteren boğuşmalar bir süs gibi tek başına eğlendirici öğeler olarak akıp gidiyordu. Hepsinden çok İbranice uğraştırıyordu öğrencileri.

Yehova'nm o tuhaf eski dili, bu gevrek, kurumuş ama yine de gizemli bir derinliği kendisinde barındıran ağaç, öğrencilerin gözleri önünde yabancı ve bilmecemsi büyüyüp boy veriyor, acayip dal ve budaklarıyla dikkati çekiyor, tuhaf renk ve kokularla donanmış çiçekleri insanı şaşırtıyordu.

Dalları, kovukları ve köklerinde tüyler ürpertici ya da güler yüzlü binlerce yıllık hayaletler yaşıyordu: akla gelmeyecek derecede korkunç ejderhalar, naif ve tatlı masallar, güzel yüzlü oğlanlar, sessiz bakışlı kızlar ya da çaçaron

kadınlar, ayrıca buruş buruş, ağırbaşlı .ve kara kuru yüzlerce yaşlı insan. Luther'in Tevrat'ında insana uzak hayal gibi gelen yaratıklar şimdi gerçek ve hoyrat Tevrat dilinde kanlanıp canlanıyor, seslerini duyuruyor, modası geçmiş hantal ama diretken ve korkutucu bir yaşam kılığında boy gösteriyordu. En azından her gün, her saat Pentateuch'al lanetler savuran Heilner'e böyle geliyor ama yine de söz konusu metinlerde bütün sözcükleri bilip hiç okuma hatası yapmayan pek çok sabırlı öğrencilerden daha fazla ruh, daha fazla canlılık buluyordu.

Oysa ne kadar değişikti İncil; burada her şey daha narin, aydınlık ve daha içtenlikliydi; İncil'in dilinde o kadar eskilik, derinlik ve zenginlik olmamasına karşın taze, coşkulu, ayrıca düşsel bir hava vardı.

1 Tevrat'ta Musa'nın beş kitabı. (Çev.)

Odysseial Büyük bir ahenk, güç ve düzen içinde akıp giden dizelerinden, sinesinde güzellikleri barındıran bir geçmişin derinliklerine gömülmüş

mutlu bir yaşama ilişkin bilgi ve sezgiler, bir perinin beyaz ve tombul kolunun uzanışı gibi fışkırıp çıkıyor, bazen sınırları açık seçik belirlenmiş

katı ve somut nesneler halinde, bazen birkaç söz ve dizede ışıl ışıl parıldadığı görülen bir düş ya da güzel bir sezgi olarak kopup geliyordu.

Bunun yanında Ksenophon ve Livius gibi tarihçiler gölgede kalıyor ya da pek güçlü sayılmayacak ışıklar halinde boyunlarını büküp neredeyse bir parıltıdan yoksun bir kenarda duruyorlardı. Hans, dostunun nasıl her şeyi kendisinden bir başka türlü gördüğünü hayretle fark ediyordu. Soyut diye bir şey tanımıyordu

dostu Heilner; hiçbir şey yoktu ki, gözlerinin önünde canlandırmasın, hayal gücünün boyalarıyla resmini çizmesindi. Buna olanak vermeyen bir şeye isteksiz davranıp el sürmüyordu. Matematiğe sinsi bilmecelerle yüklü, soğuk ve hain bakışıyla kurbanlarını büyüleyen bir Sfenks gözüyle bakıyor, onunla karşılaşmamak için elinden gelen çabayı harcıyordu.

Hans ile Heilner arasındaki dostluk ilişkisinde bir tuhaflık vardı. Heilner için bir eğlenceydi bu dostluk, bir lükstü, bir rahatlık ya da bir kapristi; ama Hans için bazen gururla üzerine titrenip kol kanat

gerilen bir hazine, bazen güç taşınabilen ağır bir yüktü. O güne kadar Hans akşam saatlerini ders çalışmakla geçirmişti. Artık her gün öyle oluyordu ki, dostu Heilner ders çalış-

t maktan usanınca kalkıp ona geliyor, elinin altından kitabı çekip alıyor, onu meşgul ediyordu. Sonunda arkadaşına olan tüm sevgisine karşın Hans, akşamları onun çıkıp gelmesinden ürkmeye başlamış, derslerini aksatmamak için etüt saatlerinde eskisinden iki kat daha fazla çaba göstermeye koyulmuştu. Ancak

arkadaşı ders çalışmakta gösterdiği gayreti kuramsal yoldan da çökertmeye kalkınca, Hans daha da üzüldü. "Senin bu yaptığın uşaklık,"

demişti dostu Heilner bir ara. "Bütün bu çalışmaları isteyerek ve kendiliğinden yapmıyorsun çünkü, sırf öğretmenlerden ve senin moruktan korktuğun için yapıyorsun. Diyelim sınıfta birinci ya da ikinci oldun, eline ne geçecek? Örneğin, ben yirminciyim ama siz inekleyen öğrencilerden daha aptal tleği-lim asla."

Hans dostu Heilner'in okul kitaplarmf ne kadar hor kullandığını ilk gördüğünde de dehşete kapılmıştı. Bir defasında kendi kitaplarını sınıfta unutan Hans, bir sonraki coğrafya dersine hazırlanabilmek için Heilner'den atlasını ödünç almış, atlası açar açmaz gördüğü manzara karşısında dehşete kapılmıştı. Dostu atlasın bütün sayfalarını çizip karalamış, berbat edip çıkmıştı. İber Yarımadası'nm batı kıyısı inceltilip uzatılarak grotesk bir insan profiline dönüştürülmüştü; bu profilde burun Porto'dan Lizbon'a kadar uzanıyor, stilize edilen Finisterre Burnu Bölgesi kıvrım kıvrım bir saç buklesini, St. Vincent Burnu ise bir top sakalın güzelce dışa doğru kıvrılmış ucunu oluşturuyordu. Sayfalardan hiçbirinin ötekisinden kalır yanı yoktu.

Sonunda arkadaşına olan tüm sevgisine karşm

Hans, akşamları onun çıkıp gelmesinden ürkmeye başlamış, derslerini aksatmamak için etüt saatlerinde eskisinden iki kat daha fazla çaba göstermeye koyulmuştu. Ancak

arkadaşı ders çalışmakta gösterdiği gayreti kuramsal yoldan da çökertmeye kalkınca, Hans daha da üzüldü. "Senin bu yaptığın uşaklık,"

demişti dostu Heilner bir ara. "Bütün bu çalışmaları isteyerek ve kendiliğinden yapmıyorsun çünkü, sırf öğretmenlerden ve senin moruktan korktuğun için yapıyorsun. Diyelim sınıfta birinci ya da

ikinci oldun, eline ne geçecek? Örneğin, ben yirminciyim ama siz inekleyen öğrencilerden daha aptal değilim asla."

Hans dostu Heilner'in okul kitaplarmf ne kadar hor kullandığını ilk gördüğünde de dehşete kapılmıştı. Bir defasında kendi kitaplarını sınıfta unutan Hans, bir sonraki coğrafya dersine hazırlanabilmek için Heilner'den atlasını ödünç almış, atlası açar açmaz gördüğü manzara karşısında dehşete kapılmıştı. Dostu

atlasın bütün sayfalarını çizip karalamış, berbat edip çıkmıştı. İber Yanmadası'nın batı kıyısı inceltilip uzatılarak grotesk bir insan profiline dönüştürülmüştü; bu profilde burun Porto'dan Lizbon'a kadar uzanıyor, stilize edilen Finisterre Burnu Bölgesi kıvrım kıvrım bir saç buklesini, St.

Vincent Burnu ise bir top sakalın güzelce dışa doğru kıvrılmış ucunu oluşturuyordu. Sayfalardan hiçbirinin ötekisinden kalır yanı yoktu. Arka kapaklara karikatürler

çizitouŞ* küstah bir hava taşıyan muzipçe şiirler Aaralanmıştı, mürekkep lekeleri de eksik değildi sayfalarda. Hans kendi kitaplarını kutsal nesneler ve değerli mücevherler gibi görmeye alışmıştı; dostunun bu pervasızlıklarına bir yandan kutsal tapınaklara karşı girişilmiş

saldırılar gözüyle bakıyor, öte yandan

bunları kısmen canice olmakla birlikte kahramanca eylemler diye nitelemekten de kendini alamıyordu. Sanki iyi kalpli Hans, dostu Heilner için hoş bir oyuncaktan, diyelim evdeki bir kediden öte bir şey değildi; Hans'm kendisi de bazen bunun böyle olduğuna inanıyordu. Ama dostu ona çok bağlıydı, çünkü ona ihtiyacı vardı, gizlerini açabileceği, ona kulak veren, ona hayranlık duyan biri gerekiyordu kendisine; okul ve yaşam üstüne devrimci düşüncelerini açığa vurduğunda ses çıkarmadan, can kulağıyla onu dinleyecek biri gerekiyor, hüzünlü anlarında başını göğsüne yaslayabileceği, kendisini avutacak birine ihtiyaç duyuyordu.

Kendi yaradılışmdaki herkes gibi genç şair Heilner de bazen biraz nazla karışık nedensiz bir hüznü yaşıyordu. Bu da biraz çocuk ruhunun yavaş

yavaş kendisini terk etmesinden, güçleriyle sezgi ve isteklerinde biraz gözlemlenip, henüz bir amaca ulaşamamış zenginleşmeden, biraz da buluğ döneminin henüz içyüzü anlaşılamamış karanlık

zorlayışlarından kaynaklanıyordu. Ayrıca, kendini acındırma ve okşanma gereksinimi de hastalık derecesinde büyüktü. Okula gelmeden annesi tarafından el bebek, gül bebek yetiştirilmişti; kadın sevgisine yönelecek olgunluğa henüz kavuşamadığı için uysal biri olan Hans'm

• sevgisiyle avunuyordu.

Akşamları sık sık ölesiye mutsuz bir halde koşup Hans'a geliyor, ders çalışan dostunu çalıştır-niayıp kendisiyle yatakhaneye çıkarıyordu. Soğuk yatakhanede ya da yavaş yavaş loşluğa gömülen yüksek tavanlı ibadet salonunda onunla yan yana bir aşağı bir yukarı gidip geliyor, bazen bir pencere nişine girip soğuktan

titreyerek oturuyorlardı. Heilner şair ruhlu oğlanlarda, Hei-ne'yi okuyan delikanlılarda görüleceği gibi acı acı yakınıp sızlanmaya başlıyor, çevresini biraz çocuksu bir hüznün bulutları kuşatıyordu. Bu bulutlara pek akıl erdiremeyen Hans yine de onların etkisi altında kalıyor, hatta kimi zaman kendini bu bulutların

ortasında buluyordu. Duyarlı biri olan şair dostunda hüzün nöbetleri özellikle kapalı havalarda kendini açığa vuruyor, güz sonu yağmur bulutlarının gökyüzünü kararttığı aftşam saatlerinde, bulutların arasındaki boşluklardan bulanık tüller içinde yüzünü gösteren ayın kendi yolunda ilerleyip durduğu akşam vakitleri doruk noktasına ulaşıyordu.

Böyle zamanlarda kendinden geçen Heilner, Ossianvari1 bir hava içinde mest olmuş geziniyor, sisli bir hüznün kollarında eriyip gidiyor, bu hüzün de göğüs geçirmeler, konuşmalar ve şiirler halinde zavallı Hans'm başından aşağı boca ediliyordu.

Bu acı ve hüzün dolu sahnelerden bunalıp sıkılan Hans, akşamın geri kalan saatlerinde masasının başına geçip var gücüyle ders çalışmaya koyuluyor ama bunun her geçen gün daha bir

1 Ossian: İrlandalı bir efsane kahramanı; İskoçlarda yaşlı, kör bir şarkıcı.

(Çev.)

güçlükle üstesinden geliyordu. Eski baş ağrılarının nüksetmesine pek şaşmıyor ama bir yorgunluk ve miskinlik içinde oturup durduğu, en azından gerektiği kadar çalışabilmek için kendini zorladığı saatlerin zamanla sıklaşması onu tasalandırıyordu. Hani şu acayip Heilner'le arasındaki dostluğun kendisini bitkin

düşürdüğünü, varlığında şimdiye kadar sağlam kalmış bir köşeyi yiyip kemirdiğini içten içe hissetmiyor değildi. Ne var ki, dostu ne kadar mahzun ve ağlamaklı du-rumdaysa, ona o kadar çok acıyor, dostu için vazgeçilmez biri sayıldığı bilinci Heilner'e daha büyük bir sevgiyle yaklaşmasına yol açıyor, göğsünü daha çok gururla dolduruyordu.

Ayrıca, bu sağlıklı denemeyecek hüzne içteki gereksiz ve hastalıklı duyguların dışa atılmasından başka bir gözle bakılamayacağını, gerçekte bunların sadakat ve içtenlikle hayran olduğu dostunun varlığında yeri bulunmadığını çok iyi seziyordu. Heilner şiirlerini okurken, kendine örnek aldığı şairlerden söz açar ya da Schiller ve Sha-kespeare'in yapıtlarından kimi monologları büyük bir coşku ve güçlü mimiklerin eşliğinde söylerken Hans'a öyle geliyordu ki, dostu kendisinin sahip olmadığı sihirli bir güçle havalarda gezip dolaşıyor, Tanrısal bir özgürlük ve alev alev bir tutku içinde deviniyor, Homeros'taki tanrıların habercisi gibi ayaklarında kanatlarla kendisinden ve kendi gibilerinden uzaklaşıyordu. O zamana kadar Hans şairlerin dünyasına pek aşina değildi, önemsememişti bu dünyayı ama şimdi ilk kez güzel güzel akıp giden sözlerin, aldatıcı imgelerin ve gönül okşayıcı dizelerin yalancı gücünü hisse Çarklar

Arasında

diyor, buna karşı hiçbir direnç göstermiyordu. Kapısı önünde aralanan bu yeni dünyaya karşı beslediği derin saygı, dostuna karşı hayranlıgıyla birleşip iç içe geçerek tek bir duyguya dönüşmüştü.

Derken gün ışığında lamba yakmadan yalnızca birkaç saat çalışılabilen fırtınalı ve karanlık kasım günleri ve

zifiri karanlık geceler çıkageldi; öyle geceler ki, rüzgâr ve fırtına gümbürtüyle yuvarlanan dağ gibi bulutları simsiyah tepeler arasından itip sürüyor, cebelleşip boğuşarak o eski sağlam manastırın çevresinden dolaştırıp götürüyordu. Ağaçlar tüm yapraklarını dökmüştü; yalnızca o zengin dal ve budaklarıyla ulu meşeler, ağaçtan yana zengin bölgenin bu kralları tepelerindeki solmuş yapraklarla öbür ağaçların hepsinden daha sesli ve asık suratlı hâlâ hışırdayıp durmaktaydı. Heilner iyiden iyiye hüzne gömülmüştü; son zamanlar Hans'm yanında pek oturmuyor, tek başına o kuytu egzersiz odasına gidip keman çalıyor ya da arkadaşlarla dalaşıyordu.

Bir akşam yine egzersiz odasına yollanmıştı ki, Lucius'la karşılaştı. Lucius, önünde bir nota sehpası, çalışıp duruyordu. Heilner dönüp yarım saat sonra yeniden geldi, Lucius'un hâlâ egzersiz yaptığını gördü.

"Yeter artık!" diye söylendi. "Senden başka egzersiz yapacaklar da var herhalde. Zaten senin şu kemanının cıyaklaması canından bezdirdi herkesi."

Lucius oralı olmadı, bunun üzerine kabalaştı Heilner. Lucius kemanını yeniden gıcırdatmaya başlayınca, nota sehpasını tekmeleyip devirdi, notalar havada uçuştu. Yüzü masaya çarpan Luci-us, dağılan notaları yerden toplayıp kaldırmak için eğildi. Kesin ve kararlı, "Bu yaptığını müdür beye söyleyeceğim!" dedi.

"Söylemesen hatırım kalır!" diye bağırdı Heil-ner, ateş püskürerek.

"Üstelik sana tekme attığımı da

eklemeyi unutma, olmaz mı!" Hemen ardından sözünü ettiği tekmeyi atmaya davrandı.

Lucius, bir kenara kaçıp tekmeden kurtardı kendini, doğru kapıya koştu.

Heilner de ardından seğirtti, hızlı bir kovalamacadır başladı, paldır küldür koridorlardan, salonlardan geçildi, merdivenlerden inildi, taşlıklar, avlular geride bırakılıp manastırın en uzak köşesine kadar gelindi; burada suskun bir soyluluk

içinde müdür beyin evi duruyordu. Heilner, müdür beyin çalışma odasının kapısı önünde yetişti Lucius'a. Lucius tam kapıyı tıklatmış, eşikte dikiliyordu ki yedi tekmeyi, kapıyı arkasından kapamaya fırsat bulamadan bir bomba gibi müdür beyin o kutsal çalışma odasından içeri yuvarlandı.

Manastırda şimdiye kadar görülmemiş bir olaydı bu. Ertesi sabah müdür bey bozulup soysuzlaşan gençlik konusunda parlak bir söylev çekti.

Derin düşüncelere dalmış Lucius, onaylayarak dinledi müdür beyin konuşmasını. Sonunda Heilner tecrit cezasına çarptırıldı.

Müdür bey, "Pek çok yıl var ki, okulumuzda hiçbir öğrenci böyle bir cezaya çarptırılmamıştır!" diye haykırdı Heilner'in yüzüne karşı. "Bu cezayı on yıl geçse de unutmamanız için elimden geleni yapacağıma emin olabilirsiniz.

Siz ötekilere gelin-

* ce, Heilner denen bu kişi hepinize örnek olsun, ders alın bu olaydan!"

Öğrenciler yan gözle ürkek ürkek Heilner'i süzüyor, sararmış bir yüzle oracıkta dikilen Heilner ise müdürün bakışları karşısında yılmadan dik dik onun gözlerinin içine bakıyordu. Öğrencilerden pek çoğu Heilner'e içten içe hayranlık duyuyordu; öyleyken müdürün konuşması biter bitmez paldır küldür koridorları

doldurup tek başına bıraktılar Heilner'i, bir cüzzamlı gibi yanma sokulmaktan kaçındılar. Şu anda ona arka çıkmak doğrusu cesaret işiydi.

Hans da bu cesareti göstermeyenler arasındaydı. Oysa dostuna el uzatmak göreviydi; bunu pekâlâ hissediyor, korkaklığı onu kahrediyordu. Mutsuzluk ve utanç içinde başını bir pencereye yasladı,

arkadaşının yanma gitmek için yanıp tutuşuyordu, kimse farkına varmadan bunıf yapabilmek için neler

vermezdi! Gelgelelim, tecrit cezasına çarptırılmış biri, manastırda uzunca bir zaman için âdeta aforoz edilmiş gibidir. Böyle birinin, cezaya çarptırıldığı andan başlayarak idarece sıkı gözetim altında tutulduğu, kendisiyle ilgilenmenin insanın başına dert açıp çevre tarafından da hoş

karşılanmadığı bilinmekteydi. Yaptığı tüm iyiliklere karşı devlet babanın öğrencilerden beklediği bir şey vardı: hoşgörü kabul etmeyen sıkı bir disiplin ve terbiye. Daha önce okula kabul törenindeki uzun konuşmada da dile getirilmişti bu,

Hans da biliyordu böyle olduğunu. Dostuna karşı görev duygusuyla parlak bir gelecek hırsı arasındaki savaşta yenik düştü. İlerlemeyi, sınavlarda üstün başarılar kazanmayı, hayatta roman-tizm ve tehlikelere yer vermeyen bir rol oynamayı bir kez kendine ideal bellemişti. Dolayısıyla, çekildiği köşede tasa ve korkuyla bekliyordu.

Hâlâ Öne çıkabilir ve yiğitçe bir davranışta bulunabilirdi. Ama geçen her saniyeyle zorlaşıyordu bunu yapmak; göz açıp kapamadan dostuna ihaneti gerçek bir eyleme dönüşmüştü.

Heilner bunun farkındaydı kuşkusuz. Ateşli delikanlı herkesin kendisinden nasıl kaçtığını hissediyor ve bunu anlayışla karşılıyordu; ne var ki, Hans'a güvenmiş, ona bel bağlamıştı. Şimdi içinde hissettiği ıstırap ve

isyan duygularının yanında o zamana kadarki bütün önemsiz sızlanma ve yakınmaları boş ve gülünç göründü gözüne. Hans'm önünden geçerken bir an durdu. Soluk yüzünde yukarıdan bakan bir ifade vardı.

Usulcacık, "Sen pis korkağın birisin, Hans! Pöh, şeytan görsün yüzünü!" dedi ve ardından çekip gitti, dudaklarında hafiften bir ıslık, elleri pantolonunun ceplerinde.

Ne iyi, okuldaki gençler başka düşüncelere, başka uğraşlara yönelmişti çok geçmeden. Olaydan bir-iki gün sonra ansızın kar bastırdı, donlu pırıl pırıl bir kış havası izledi bunu; kartopu oynanabiliyor, patenle buz üzerinde kayılabiliyordu, Noel'in ve Noel tatilinin eli kulağında olduğunu birden herkes fark etmiş ve

bundan söz etmeye başlamıştı. Heilner'le eskisi kadar ilgilenen kalmamıştı, Heilner başı dimdik, yüzünde bir büyüklük ifadesi, sessizce ve meydan okuyarak çevrede dolaşıyor, kimseyle konuşmuyor; üzerinde

'Bir Keşişin Şarkıları' yazılı siyah deri kaplı bir deftere sık sık şiirler çiziktiriyordu.

Meşelerde, kızılağaçlarda, kayınlarda ve söğütlerde kırağı ve donmuş kar zarif, fantastik şekiller oluşturuyor, göllerin üzerindeki saydam kar tabakası donlu havada çıtır çıtır sesler çıkarıyordu. Dört bir yanı revaklarla çevrili iç avlu, mermerden sessiz bir bahçe gibi durmaktaydı.

Kıvanç dolu görkemli bir heyecan geziniyordu odalar içinde. Noel öncesinin sevinci okuldaki iki kusursuz ve ağırbaşlı öğretmeni bile hafif bir hoşgörü parıltısıyla donatmış, yüreklerini neşeli bir telaşla doldurmuştu. Öğretmen ve öğrenciler arasında kimse yoktu ki, Noel'e karşı kayıtsız kalsmdı. Heilner'in serkeş ve perişan halinde bile' bir düzelme baş göstermişti. Lucius tatile çıkarken hangi kitapları yanma alıp eve götüreceğini ve hangi ayakkabıları giyeceğini düşünmeye başlamıştı.

Evden gelen mektuplarda tatil için güzel şeyler vaat eden sözler yer alıyordu; çocuklafa en büyük istekleri soruluyor, evde kurabiye ve pasta gibi nefis yiyeceklerin yapılacağı günler tek tek kendilerine bildiriliyor, onları bekleyen sürprizlere üstü kapalı değinilerek birbirlerine yeniden kavuşacak olmanın sevinci dile getiriliyordu.

Tatile çıkılmadan önce okulda, özellikle Hel-las odasında öğrenciler eğlenceli ufak bir olay daha yaşadılar. Aralarında varılan bir karara göre, bir akşam Noel şenliği düzenlenecek, şenliğe öğretmenler de çağrılacaktı. Yer olarak odalardan en büyüğü olduğu için Hellas düşünülmüştü. Şenlik bir konuşmayla

açılacak, iki öğrenci şiir okuyacak, bunu bir flüt solosu ve bir keman ikilisinin konseri izleyecekti. Ne var ki, düzenlenecek şenliğin çeşitli numaraları arasında bir şaka, bir

muziplik de olmalıydı mutlaka. Konu öğrenciler arasında görüşülüp konuşulmuş, değişik önerilerde bulunulmuş ama önerilerden hiçbiri benimsenmemişti. Derken oradan Kari Hamel atılarak sırf laf olsun diye, en iyisi Emil Lucius'a bir keman solosu yaptırırız, olur biter deyivermiş

ve bu öneri hemen kabul görmüştü. Ricalar, vaat ve tehditlerle zavallı müzisyen Lucius'un bu işe evet demesi sağlanmıştı. Şenlik programı zarif birer davetiyeyle öğretmenlere yollanmış, program özel gösterisi olarak Lucius'un keman

solosuna yer verilmişti. 'Sessiz Gece; keman için şarkı; çalan: Emil Lucius, oda müziği virtüözü' sözcükleri yer alıyordu davetiyelerde. Oda müziği virtüözü unvanını da, o kuytu odada şimdiye kadar harıl harıl sürdürdüğü egzersizlere borçluydu, Lucius.

Okulun müdürü, öğretmenler, belleticiler, müzik öğretmeni ve başyardımcı davetliler arasındaydı ve şenliğe gelmişlerdi. Sırtında Hartner'den ödünç alınarak fırçalanıp ütülenmiş kuyruklu bir frak, yüzünde uysal ve mazlum bir gülümseme, Lucius sahnede görününce, müzik öğretmeninin alnında boncuk boncuk

terler belirdi. Lucius'un davetliler önünde eğilip onları selamlaması bile herkesi güldürmeye yetmişti.

'Sessiz Gece' Lucius'un parmaklarında bir eleji havasına büründü, acı ve ıstırapları açığa vuran iç çekişlerden, göğüs geçirişlerden, ahlayıp oflamalardan bir şarkıya dönüştü; Lucius şarkıya iki kez başlamak zorunda kaldı; böldü, parçaladı melodiyi, ayağıyla tempo tuttu, âdeta donlu bir havada ağaç kesen bir

oduncu gibi çalıştı.

Okulun müdürü, müzik öğretmenine bakarak

keyifli keyifli başını salladı; müzik öğretmeni hiddetinden sapsarı kesilmişti.

Üçüncü kez şarkıya başlayıp yine sonunu getiremeyen Lucius kemanı çenesinden çekip aldı, kolunu sarkıtıp, "Yapamayacağım," dedi. "Ama keman öğrenmeye daha bu sonbaharda başladım," diye ekledi ardından.

"Güzel, Lucius!" diye sesini yükseltti müdür bey. "Gösterdiğiniz çaba için teşekkür ederiz. Sakın peşini bırakmayın, sürdürün çalışmalarınızı. Per aspera ad astra!1"

Yirmi dört ocak günü gece saat üçten başlayarak bütün yatakhane cıvıl cıvıl kaynıyor, ortalık gürültü şamatadan geçilmiyordu. Pencerelerde ince yapraklı buz çiçekleri kalın katmanlar oluşturmuş, el yüz yıkamakta kullanılan su donmuştu, bıçak gibi soğuk bir rüzgâr manastırın avlusunu yalayarak geçiyordu;

ama öğrencilerden hiçbirinin aldırdığı yoktu bunlara. Yemekhanede koca kahvedenlikler içindeki kahvelerden dumanlar tütüyordu.

Kahvaltının hemen ardından paltolara bürünmüş, atkılara sarılmış

öğrenciler manastırdan çıktı, hafifçe parıldayan beyaz kar örtüsü üzerinde yürüyüp ormandan geçerek

hayli uzaktaki istasyona doğru yola koyuldular. Hepsi de konuşup duruyor, yüksek sesle gülüyor, espriler yapıyor ama hepsinin de içi açığa vurulmayan istekler, sevinçler ve beklentilerle dolup taşıyordu. Ülkenin dört bir yanındaki kentlerin, köylerin, kuytu çiftliklerin güzelce süslenip donatılmış odalarında anne, baba ve kardeşlerinin kendisini beklediğini biliyordu herkes. Aralarında pek çoğu

1 'Sabreden derviş, muradına ermiş' anlamında Latince bir deyiş. (Çev.) için gurbetten eve dönerek kutlayacakları ilk Noel'di bu, pek çoğu evdekilerin sevgi ve kıvançla yollarını gözlediğini biliyordu.

Karla örtülü ormanın göbeğindeki küçük istasyona gelip acı soğukta treni beklemeye başladılar. Şimdiye kadar böyle bir birlik ve beraberlik oluşturmamış, böylesine barışçıl ve neşeli bir hava içinde bir araya gelmemişlerdi. Yalnız Heilner bir kenarda tek başına dikiliyor, sesini çıkarmıyordu; tren geldiğinde

arkadaşlarının binmesini bekledi, sonra kendisi ayrı bir vagona bindi.

Bir ileriki istasyonda aktarma yaparken, Hans bir kez daha gördü dostunu; ama yüreğinde uyanan utanç ve pişmanlık duygusu, eve

dönüşün heyecan ve sevinci içinde sönüp gitti.

Evde babası gülümseyerek ve memnun karşıladı Hans'ı. Üstü armağanlarla dolup taşan bir masa onu bekliyordu. Ne var ki, Hansların evinde tam anlamıyla bir Noel şenliğinden söz edilmezdi. Noel şarkıları duyulmuyordu örneğin, şenlik için gereken coşkudan eser yoktu, bir anne yok, bir çam ağacı yoktu. Bay

Joseph Giebenrath, şenlik düzenleme ve kutlama işinden pek anlayan biri değildi. Ama oğlu Hans'la gurur duyuyordu ve bu kez Noel armağanından yana hiç de cimrice davrandığı söylenemezdi. Hani Hans da Noel'in evlerindeki kutlanış biçimine alışmıştı, bir yoksunluk duygusuna kapılmadı hiç.

Hans'm hali kasabada endişelere yol açtı. Onu fazlasıyla zayıflamış, yüzünün rengini ise soluk buldular. Yoksa manastırda öğrencilere doğru dürüst yemek çıkmıyor muydu? Hans, bunun doğru olmadığını söyledi; yalnızca kendisini iyi

hissetmiyor, sık sık başı ağrıyordu, o kadar. Rahip efendi Hans'ı teselli etti, onun da gençken başı ağrıyıp durmuştu. Konu da böylelikle kapandı.

Irmak buz tutmuştu, tatil günlerinde paten kayanlardan geçilmiyordu üzeri. Hans, sırtında yeni bir giysi,

başında manastır okulunun yeşil şapkası, hemen bütün günü dışarıda geçiriyordu; gıptayla bakılan dünyanın kapısından içeri adımını atmış ve kasabadaki eski öğrenci arkadaşlarından enikonu uzaklaşmıştı.

Dördüncü Bölüm

Öteden beri yaşanagelen şeydir, manastırdaki dört yıllık öğrenim süresinde öğrencilerden bir ya da birkaç fire verilir. Bazen biri bu dünyadan göçer, ilahilerle gömülür ya da birkaç arkadaşının eşliğinde memleketine yollanır. Bazen de biri çıkar, manastırdan kaçıp gider ya da işlediği ağır suç ve günahlar

nedeniyle okuldan kapı dışarı edilir. Kimi zaman da, -ki seyrek karşılaşılıp üst sınıflarda görülen bir

durumdur bu- çaresizliğe ve umutsuzluğa kapılan biri* bir gençlik bunalımı sonucu kestirme ve karanlık bir yol seçer kendine, kafasına bir kurşun sıkarak ya da kendini suya atarak canına kıyar.

Hans'm döneminde de manastırdaki öğrencilerden birkaç fire verilmişti ve tuhaf bir rastlantı sonucu bunların hepsi de Hellas

odasında kalanlar arasmdandı.

Hellas odasının sakinleri arasında Hindinger adında, Hindu lakabıyla anılan sarı saçlı, mazlum biri vardı, Allgâu Diaspora'smın bir köşesinde ter-zilik yapan bir babanın oğluydu. Sessiz sakin bir çocuktu; ancak ölümüyle birazcık söz ettirebilmişti kendisinden, o da kısa bir süre için. Oda müziği virtüözü cimri Lucius'un sıra arkadaşıydı Hindinger, bu yüzden Lucius'la dost ve alçakgönüllü bir hava içinde öbür öğrencilerden daha içli dışlı olmuş, başkaca da

bir dostu ve arkadaşı olmamıştı. Ancak Hindinger'in aralarından ayrılıp gitmesinden sonradır ki, Hellas

sakinleri, sürdürdükleri hareketli yaşam ortasında sakin bir adacık oluşturan bu kendi halinde iyi kalpli çocuğu sevdiklerini fark etmişlerdi.

Hindinger aralık ayında bir gün paten kayanların arasına karışarak onlarla Ross Gölü'ne kadar uzanmıştı. Patenleri olmadığından kendisi buz üzerinde kaymayacak, kayanları seyredecekti, o kadar. Ne var ki, çok geçmeden üşüdü Hindinger, ısınmak için ayaklarını hızlı hızlı yere*

vurarak gölün çevresinde dolanmaya koyuldu. Derken koşmaya başladı, gölden uzaklaştı biraz, bir başka gölle karşılaştı. Bu göle bol miktarda sıcak su karışıyordu, yüzeyindeki buz tabakası pek kalın değildi.

Hindinger, sazlar arasından göle ulaştı. Ufak tefek, tüysıklet bir oğlandı, öyleyken kıyıya yakın bir yerde ayaklarının altındaki buzlar kırıldı; bir süre imdat diye bağırdı Hindinger, kendini kurtarmaya çalıştıysa da kimse farkına varmadan karanlık ve soğuk sulara gömüldü.

Manastırda ancak öğleden sonra saat ikide, ders yeniden başladığında Hindinger'in yokluğu anlaşıldı. "Hindinger nerede?" diye sesini yükseltti öğretmen.

Kimseden cevap gelmedi.

"Gidin Hellas'a, bakın
bakalım orada mı?" Ama
Hellas'ta iz yoktu
Hindinger'den.

"Herhalde manastıra dönmedi henüz, biz onu beklemeyelim, başlayalım derse. Yetmiş dördüncü sayfada

kalmıştık, yedinci dizede. Ama bir daha böyle şey istemiyorum, anlaşıldı mı! Gittiğiniz yerden zamanında dönüp geleceksiniz!"

Saat üçü vurup Hindinger hâlâ ortada görün-meyince, öğretmeni bir korku, bir telaştır alıp müdüre haber yolladı. Müdür de çıkıp geldi hemen, öğrencileri sıkı bir sorgulamadan geçirdi, sonra aralarından on kişi

seçip yardımcıyla bir belleticinin eşliğinde Hindinger'i aramaya yolladı.

Geride kalan öğrencilere ise yazılı

bir ödev verildi.

Saat dört sularıydı, belletici kapıyı vurmadan doğru sınıfa girdi, müdürün kulağına eğilip bir şeyler söyledi. Müdür öğrencilere dönerek, "Susun, beni dinleyin!" diye bağırdı. Öğrenciler kımıldamadan sıralarda oturuyor, ne söyleyeceğini merak ederek müdüre bakıyorlardı.

Müdür, "Arkadaşınız Hindinger," diye sürdürdü konuşmasını, sesini biraz alçaltarak, "anlaşılan gölde boğulmuş. Onun bulunması için sizler de yardım edeceksiniz. Öğretmeniniz Sayın Me-yer sizinle gelecek. Onun talimatlarına titizlikle uyacak, her dediğini yapıp kendi başınıza hiçbir işe kalkışmayacaksınız, anlaşıldı mı!"

Öğretmen Meyer önde olmak üzere, herkesin yüreğinde bir korku, yola çıkıldı. Herkes fısıltıyla konuşuyordu yanmdakiyle.

Yakın bir kasabadan

ellerinde ipler, tahtalar ve sırıklarla birkaç adam gelip hızlı hızlı ilerleyen kafileye katıldı. Dondurucu bir soğuk vardı, iyice alçalan güneş

ormanın arkasından kaybolmak üzereydi.

Hindinger'in kaskatı küçük bedeni sonunda bulunup karla örtülü sazların içinde bir sedyeye kondu, hava

hayli kararmıştı. Öğrenciler ürkek kuşlar gibi oracıkta öylece dikiliyor, sedyenin üzerindeki cesede bakıyor, soğuktan morarıp uyuşmuş ellerini ovuşturuyorlardı. Derken kasabadan gelmiş adamlar sedyeyi yüklendi, öğrenciler de seslerini çıkarmadan sedyenin peşinden yürüdü. İşte bu anda öğrencilerin tedirgin yürekleri ansızın bir ürpertiyle sarsıldı ve düşmanının kokusunu alan bir karaca gibi o zalim ölümün kokusunu aldı.

Soğukta titreyen perişan durumdaki öğrencilerden Hans, bir rastlantı eseri eski dostu Heil-ner'in yanı başında yürüyordu. Yan yana yürüdüklerini her ikisi de aynı anda fark etmişti, çünkü yolun tümsek bir yerinde ikisi de aynı anda tö-kezlemişti. Ölümle karşı karşıya gelince bir süre için tüm bencilliklerin boşluğuna mı inanmıştı, neydi, Hans beklemediği bir anda dostunun sararmış yüzünü burnunun ucunda görür görmez nedeni belirsiz derin bir sızı duydu yüreğinde, ansızın duygulandı, eski dostu Heilner'in elini tutmak istedi. Heilner isteksizce çekti elini, başını hakarete uğramış gibi yana çevirdi, kendine bir başka yer arayıp geriden gelenlerin arasına karıştı.

O anda örnek öğrenci Hans'm kalbi acı ve utançla çarpmaya başladı. Buz tutmuş yerde sen-deleyerek yürürken, soğuktan morarmış yanaklarından damla damla gözyaşlarının yuvarlanmasına karşı koyamadı. Bir türlü unutulamaya-cak, hiçbir pişmanlığın silip atamayacağı suçlar ve günahlar olduğunu anladı birden; sanki terzi babanın küçük oğlu Hindinger değil de, dostu Heilner yerden belli bir yükseklikte taşman sedyenin üzerinde yatıyor, kendisine karşı gösterilen vefasızlıktan duyduğu üzüntüyü ve öfkeyi kendisiyle çok uzaklara, bir başka dünyaya taşıyordu; öyle bir dünya ki, bu dünyada notlara, sınavlara, sınavlarda elde edilen başarılara değil, insanın vicdanının temizliğine önem veriliyordu yalnızca.

Bu arada kafile ana yola ulaşmış, daha hızlı bir tempoyla ilerlemeye başlamıştı; bir süre sonra da manastırın kapısından içeri girdi ve başta müdür olmak üzere okulun tüm öğretmenleri sedye üzerinde cansız yatan Hindinger'i karşıladı; oysa sağlığında Hindinger kendisi için düzenlenecek böyle bir karşılama töreninin düşüncesinden bile ürküp kaçacak biriydi. Öğretmenler, ölü bir öğrenciye hayattaki bir öğrenciden bambaşka bir gözle bakar her zaman, ölü bir öğrenci

karşısında yaşayan her varlığın ve her gencin değerine, biri-cikliğine ve yerine konmazlığma bir an olsun inanırlar; oysa başka vakit genç öğrencilere karşı çokluk kötü davranır, günaha girerler de hiç umursamazlar.

Akşamleyin ve ertesi gün de Hindinger'in sıradan, gösterişsiz cesedi âdeta büyüleyici etkisini sürdürdü manastırda, tüm davranışları ve sözleri dizginleyip yumuşattı, bir yas çelengiyle sarıp sarmaladı tüm nesneleri; kısa süre için kavga gürültü, kin ve öfke, kahkahalar, gülmeler saklanıp gizlenecek bir köşe aradılar kendilerine, bir an su yüzeyinden çekilip giderek suyu her türlü devinimden ve dirimsellikten yoksun bırakan periler gibi ortadan kayboldular. İki öğrenci ölmüş arkadaşlarından söz açacak oldu mu, adını ve soyadını birlikte söylüyor, çünkü ölüye karşı Hindu lakabının kullanılmasını yakışıksız bir davranış sayıyorlardı. Normalde kimsenin dikkatini çekmeden, adeta yasak bir eylemde bulunur gibi öğrenci kalabalığı içine dalıp izini kaybettiren Hindu, şimdi bir suskunluk içinde yatıyor, tüm manastırı adı ve ölümüyle dolduruyordu.

Olaydan iki gün sonra Hindinger'in babası manastıra geldi, cesedin saklandığı odada oğluyla birkaç saat tek başına kaldı, sonra okulun rhüdürü tarafından çay içmeye davet edildi ve geceyi manastır yakınındaki Geyik Oteli'nde geçirdi.

Üçüncü günde de gömme töreni yapıldı. Tabut yatakhanede bir yükselti üzerine konmuştu; Allgâulu terzi baba tabutun yanı başında dikiliyor, töreni izliyordu. Bir terzinin tüm özelliklerini barındırıyordu kendisinde, korkunç derecede sıska, her bir şeyiyle sipsivri biriydi; yeşile çalan siyah bir redingot, açık ve

gösterişsiz, dar bir pantolon giymişti; elinde törenlerde takılan modası geçmiş bir şapka tutuyordu. Küçük, ince yüzü üzüntülü, yaşlı ve güçsüzdü, rüzgârda söndü sönecek bir mum alevine benziyordu tıpkı. Müdürle öğretmen beylerin önünde ne yapacağım bilememenin sürekli şaşkınlığını yaşıyor, derin bir saygıyla oracıkta dikilmiş duruyordu.

Taşıyıcılar tabutu tam sırtlamaya hazırlanı-

yordu ki, yaşlı baba son anda öne çıktı, şaşkın ve sıkılgan bir sevecenlikle bir kez daha tabutun kapağına dokundurdu elini. Ardından gözyaşlarıyla savaşarak çaresizlik içinde oracıkta dikildi, kocaman ve sessiz salonda kış ortasında kuru bir ağaca benziyordu,

öylesine öksüz, öylesine kolu kanadı kırık, kurtlara kuşlara yem. Onu bu durumda görmek yüreğini sızlatıyordu insanın. Rahip, terzi babayı elinden tuttu, yanından ayrılmadı; terzi baba o acayip silindir şapkayı başına geçirdi ve tabutun arkasında cenaze alayının başında yürüdü, merdivenlerden indi, avludan geçip manastırın eski kapısından çıktı, beyazlara bürünmüş toprak zemin üzerinde gömütlüğün alçak duvarına doğru ilerledi. Mezar başında hep bir ağızdan ilahiler söyleyen öğrencilerden pek çoğu, müzik öğretmenini kızdıran bir davranışla onun işaret veren eline değil, yalnızlıklar içindeki ufak tefek vücuduyla küçük terzi babaya bakıyorlardı; yaslara gömülmüş adamcağız soğukta titreyerek bir kenarda dikiliyor, başını önüne eğmiş, rahibin, okul müdürünün ve sınıf birincisinin konuşmalarını oradakilerle birlikte dinliyor, ilahi okuyan öğrencilere bakıp dalgın dalgın başını sallıyordu; arada bir sol eliyle redingotunun cebinde saklı tuttuğu mendile uzanıyorsa da, bir türlü mendili

çekip çıkaramıyordu.

Sonradan, "Bir ara adamın yerinde şimdi babam olsaydı ne yapardı acaba, diye bir düşünce geçti kafamdan," dedi öğrencilerden Otto Hartner.

Bunun üzerine ötekiler de hep birden seslerini yükseltti: "Ben de aynı şeyi düşündüm, ben de!"

Törenin ardından müdür bey Hindinger'in

babasıyla Hellas odasına geldi, "içinizde ölen arkadaşınızın yakın bir dostu var mıydı?" diye sordu ortaya. İlkin kimse çıkıp ben varım demedi.

Hindinger'in babası, endişeli ve perişan, genç yüzlerde dolaştırdı gözlerini. Derken Lucius öne çıktı, terzi baba da elini tuttu Lucius'un ve bir süre bırakmadı ama bir şey de

bulup söyleyemedi, çok geçmeden başıyla oradakileri süklüm püklüm selamlayarak çıkıp gitti. Daha sonra da manastırdan ayrıldı; parlak bir kar örtüsü üzerinde koca bir gün yol alacak, evine varıp oğulcukları Hindinger'in şimdi nerede yattığını karısına anlatacaktı.

Manastırı saran büyülü hava çok geçmeden dağılmıştı; öğretmenler yine eskisi gibi öğrencileri paylıyor, kapılar yine vurularak kapatılıyor, Hellas odasının artık ortalarda görünmeyen* sakini

Hindu'yu artık kimse pek düşünmüyordu. O kasvetli göl kıyısında uzun süre dikilmekten üşütmüş birkaç öğrenci revirde yatıyor

ya da ayaklarında keçe terlikler, boyunlarında sargılar, ortalıkta dolaşıyordu. Hans'm ayaklarından da, boynundan da şikâyeti yoktu; ama kaza gününden beri daha ağırbaşlı, daha olgunlaşmış bir hali vardı. Bir şeyler değişmişti içinde, çocuk yaştayken adeta bir delikanlı olup çıkmıştı; ruhu bir başka ülkeye götürülüp bırakılmış, korku ve tasa içinde yersiz yurtsuz boşlukta uçuşuyor, henüz durup dinleneceği bir yer bulamıyordu.

Bu da ne ölüm korkusundan, ne de iyi bir çocuk olan Hindu'nun ölümünden duyduğu yastan kaynaklanmaktaydı; tek nedeni, Heilner'e karşı işlediği su-

çun ansızın bilincine varmasıydı.

Heilner başka iki öğrenciyle birlikte revirde yatıyor, şifa niyetine sıcak çay içiyordu; Hindin-ger'in ölümüyle ilgili izlenimlerine bir çekidüzen verip ilerde yazacağı şiirlerde değerlendirmek üzere kafasının bir kenarına kaydedecek vakti çoktu. Gelgelelim, Heilner bunu pek önemsemez görünüyordu; daha çok,

perişan ve acı çeken bir hali vardı, kendisi gibi aynı hastalıktan revirde yatan öğrenci arkadaşlarıyla ağzını açıp tek kelime konuşmuyordu. Ağır tecrit cezasıyla omuzlarına yüklenen yalnızlık, onun başka kişilerle sıkı bir ilişki içinde bulunmayı gereksinen duyarlı ruhunu yaralamış, onu hırçın ve hoyrat biri yapmıştı. Öğretmenler hiçbir şeyden memnun olmayan asi biri gözüyle baktıkları Heilner'e sert davranıyor, öğrenciler yanma sokulmuyor, gözetmense alaylı bir iyilikseverlik gösteriyor, oysa dostları Shakespeare, Schiller ve Lenau onu ezip aşağılayarak çevresini saran dünyadan daha güçlü ve görkemli bir başka dünyanın kapısını kendisine aralıyordu. Başlangıçta yalnızca inziva havası taşıyan melankolik 'Keşiş Şarkıları' giderek manastırı, öğretmenleri ve öğrencileri hedef alan kin ve nefret dolu bir şiir koleksiyonuna dönüşmüştü. Yalnızlığından din uğrunda can verenler gibi buruk bir tat alıyor, kendini başkalarınca anlaşılmamış

görmekten memnunluk duyuyor, acımasız bir küçümsemeyle dolu keşiş şiirlerinde kendine küçük bir Juvenal1 gözüyle bakıyordu.

Gömme töreninden bir hafta sonra yanındaki

1 Juvenal(is), Decimus Junius (İS 60-127): Romalı bir şair. (Çev.)
iki arkadaş iyileşip Heilner revirde tek başına kalınca, Hans eski dostunu görmeye gitti. Çekinerek selam verdi, yatağın yanma bir sandalye çekip oturdu ve dostu Heilner'in elini tutacak oldu ama Heilner hırsla duvara döndü yüzünü, Hans'm tüm yakınlaşma çabalarına sırt çevirmek ister gibiydi. Ama Hans pes etmedi, Heilner'in yakaladığı elini sıkıca tutup bırakmadı, bu eski dostunu gözlerini kaldırıp kendisine bakmaya zorladı. Heilner, içerlemiş, dudaklarını büzüştürdü.

"Söyle ne istiyorsun?"

Hans, dostunun elini bırakmadı.

"Beni dinlemeni," diye cevapladı. "Haklısın, o zaman ödlekçe davrandım, seni yüzüstü bıraktım. Ama benim nasıl biri olduğumu biliyorsun, sınıfta en başarılı öğrenciler arasında yer almak, hatta üstesinden gelebilirsem sınıfın birincisi olmak istiyordum. Sen bunu ineklemek diye niteledin, haklı olarak, kabul; ama ne yapayım, benim ideal anlayışım buydu işte, bundan daha üstün bir ideal bilmiyordum o zaman." Heilner gözlerini yummuştu. Hans sesini iyice alçaltarak sürdürdü konuşmasını, "Bak, üzgünüm bu yaptığıma. Bir kez daha dostum olmak ister misin bilmem ama senden beni bağışlamanı rica ediyorum." Heilner susuyor, kapalı tutuyordu gözlerini. İçindeki tüm iyi duygular, tüm sevinçler dostundan yana sürekli kanat çırpıyordu; ne var ki, burukluklar ve yalnızlıklar içinde yaşayan bir kişi rolünü oynamaya alışmıştı bir kez, hiç değilse böyle bir maskeyi şimdilik yüzünden çekip almak niyetinde değildi.

Hans, peşini bırakmadı.

"Yo, beni bağışlayacaksın, Heilner! Senin ardından böyle koşmaktansa, sınıfta sonuncu olurum daha iyi. Yeter ki sen iste, yine eskisi gibi dost olur, kendilerine ihtiyacımız olmadığını ötekilere gösteririz."

Bunun üzerinde Heilner de Hans'm elini sıktı ve o zamana kadar kapalı tuttuğu gözlerini açtı.

Birkaç gün sonra Heilner de iyileşip kalktı ayağa, revirden çıktı. Hans ile Heilner arasında eski dostluğun yeniden kurulması manastırda hayli çalkantıya yol açtı. Ne var ki, her ikisi için de harikulade denecek günler başlamıştı, büyük olay ve heyecanların yaşanmadığı ama insanı tuhaf bir mutluluğa boğan bir birlik ve

beraberliği, sözlere yer vermeyen gizli bir anlaşma duygusunu kendilerinde barındıran günler. Haftalar boyu süren ayrılık her iki dostu da değiştirmişti. Hans daha sevecen, sıcak ve romantik birine dönüşmüş, Heilner ise daha güçlü ve erkeksi biri olmuştu. İkisi de son zamanlarda birbirlerini öylesine aramış, birbirlerinin eksikliğini öylesine yürekten duymuşlardı ki, yeniden bir araya gelmelerine küçümsenmeyecek bir olay, paha biçilmez bir armağan gözüyle bakmışlardı.

Vaktinden önce gelişip serpilen her iki genç, aralarındaki dostlukta sevgiyle ilk kez tanışmanın nazlı ve narin gizlerinden birazını farkında olmadan sezgi dolu bir ürkeklikle yaşıyorlardı şimdiden. Ayrıca aralarındaki dostluk, olgunlaşma sürecindeki bir erkeksiliğin buruk çekiciliğini, aynı şekilde öbür öğrenci arkadaşların tümüne karşı kafa tutuşun buruk tadını içeriyordu; öyle arkadaşlar ki, Heilner'e karşı soğuk davranıyor, Hans'ı anlamıyor, kendi aralarında kurdukları bir sürü dostluk ve arkadaşlık ise masum çocuk oyunlarına benziyordu.

Hans, Heilner'le arasındaki dostluğa ne denli içtenlik ve mutlulukla sarılırsa, o denli yabancıla-şıyordu okula. Yeni mutluluk duygusu taze bir şarap gibi kaynayıp köpürerek damarlarında ve düşüncelerinde dolaşıyor, bu arada gerek Livius, gerek Homeros gözünde önemini ve parlaklığını giderek yitiriyordu.

Gelgelelim, öğretmenleri o zamana kadar kusursuz bir öğrenci sayılan Hans'ın sorunlu birine dönüştüğünü ve sakıncalı biri gözüyle baktıkları Heilner'in olumsuz etkisi altına girdiğini görerek hayli endişeye kapılmaktaydı. Vaktinden önce serpilip gelişmiş öğrencilerde, delikanlılık çalkantılarının başladığı o kritik yaşta kendini açığa vuran tuhaf belirtiler kadar öğretmenleri korkutan başka bir şey yoktur. Zaten Heilner'deki o deha kıvılcımını öteden beri tehlikeli buluyorlardı. Dâhi öğrencilerle öğretmenler arasında oldum olası bir uçurum vardır, okullarda boy gösterecek böyle kişilere öğretmenler baş belası gözüyle bakarlar. Onlar için dâhi öğrenciler öğretmenlerine saygı duymayan, on dördünde sigaraya başlayan, on beşinde âşık olan, on altısında meyhanede kafayı çeken, yasak kitaplar okuyan, küstahça kompozisyonlar kaleme alan, bazen öğretmenleri alaylı bakışlarla süzen, not defterlerine haklarında elebaşı, ağır tecrit cezası adayı gibi notlar düşülen kötü kişilerdir. Sınıfında bir dâhi görmektense birkaç

eşek görmek daha çok memnun eder bir öğretmeni. Aslında bu tutumunda da haksız sayılmaz, ne de

olsa görevi olağandışı ve acayip kişileri değil, iyi Latince ve matematik bilen dürüst ve efendi orta sınıf insanını yetiştirmektir. Ancak, burada kimin kimi, öğretmenin öğrenciyi mi, yoksa öğrencinin öğretmeni mi daha çok sıkıntıya soktuğunu, daha ağır kahırlara ve çilelere göğüs germek zorunda bıraktığını, ikisinden hangisinin ruh ve yaşamının kısmen de olsa canına okuyup ayaklar altına aldığını anlamak için, insanın kendi çocukluk ve ilkgençlik yıllarını öfkelenmeden ve utanmadan anımsaması gerekiyor.

Ama bu konu şu anda bizi ilgilendirmiyor pek; ayrıca, içimizi rahatlatan bir şey var: Gerçekten dâhi öğrencilerin okulda aldığı yaralar iyileşiyor zamanla, üzerleri kabuk bağlıyor ve bu kişiler ilerde öyle insanlar olup çıkıyor ki, okuldaki kötü yaşantılara karşın başarılı eserler yaratıp ortaya koyabiliyor, ölüp gittiler mi ya da uzakların büyüsü bir hale gibi çevrelerini sardı mı, kendilerinden sonraki kuşaklara eşi bulunmaz öğrenciler ve soylu örnekler diye tanıtılıyorlar. Böylece her okulda yasa ve deha arasındaki savaş yinelenip duruyor; her yıl yetenekli öğrencileri bir fidan gibi kökünden söküp atmak için devlet babayla okulların el ele verip aralıksız çaba harcadığını görüyoruz. Gelgelelim, ülkemizin hazinesini zenginleştiren de en başta, öğretmenleri tarafından nefretle bakılıp ikide bir cezalandırılan, okulu bırakıp kaçan ya da okuldan uzaklaştırılan bu öğrenciler oluyor. Ama içlerinden bazıları da -sayılarını kim bilebilir?-

suskun bir direniş içinde kendi kendilerini yiyip bitiriyor ve eriyip gidiyor zamanla.

Öteki öğrencilerden ayrıksı olan Hans'la Heil-

ner'in durumlarında da sakıncalı bir hava sezen manastır yöneticileri her iki öğrenciye bir kat daha sevgiyle yaklaşacakken, okullarda öteden beri uygulanagelen sözde yararlı bir ilkeye uyarak bir kat daha sert davranmaya başlamıştı.

İbranice'de sınıfın en çalışkan öğrencisi sayılan Hans'la iftihar eden müdür bey, onu sözde kurtarmak için beceriksizce bir girişimde bulundu. Hans'ı tutup odasına çağırttı; eski başrahip konutunun cumbalı odasıydı burası, bir resim kadar güzel ve göz kamaştırıcıydı; söylendiğine göre, yakındaki Knittlingen kentinden

Doktor Faus-tus bir zaman sık sık manastıra uğrayıp bu odada kadeh kadeh Elfinger şarabı yudumlamıştı. Müdür bey, kaba bir adam değildi pek, olayları kavrayış gücünden ve pratik bir zekâdan yoksun olduğu söylenemezdi, sen diye hitap etmekten hoşlandığı öğrencilerine karşı babacan biriydi hatta. Başlıca kusuru fazla kendini beğenmiş olmasıydı; bu da onu ders verdiği kürsünün başında sık sık aşırı övüngen davranışlara sürüklüyor, güç ve otoritesinden en ufak şekilde kuşku duyulmasına göz yummayan biri yapıyordu. Hiçbir itiraza katlanamaz, yaptığı hiçbir hatayı itirafa yanaşmazdı. Bu yüzden de iradesi zayıf

ya da içtenlikten uzak öğrenciler kendisiyle gayet güzel anlaşıyordu; ama özellikle güçlü bir kişiliğe sahip dürüst öğrencilerin bu bakımdan işi zordu, çünkü dolaylı yoldan yapılacak en ufak bir itiraz bile müdür beyi kızdırmaya yetiyordu. Karşısındakini bazen yüreklendirici bakışları ve duygulanmış ses tonuyla babacan insan, bir dost rolünü oynamada uzmanlaşmıştı ve şimdi Hans önünde de yine bu

rolü sergilemeye koyuldu.

Ürkek ürkek içeri giren Hans'm ilkin kuvvetle elini sıkarak, "Buyrun oturun, Giebenrath," dedi güler yüzlü ve nazik. "Sizinle biraz konuşmak istiyorum. Sen diye hitap etmemde bir sakınca yoktur umarım."

"Tabii, müdür bey!"

"Sen kendin de fark etmiş olacaksın ki, sevgili dostum son zamanlar derslerde gösterdiğin başarı grafiğinde bir düşüş var. En azından İbranice'de durum böyle. Şimdiye kadar bu derste belki bizim en iyi öğrencimizdin, böyle bir düşüşü görmek üzüyor beni. İbranice'den eskisi gibi zevk almıyor musun yoksa?"

"Alıyorum, müdür bey."

"Bir düşün bakalım! Böyle şeyler insanın başına gelir çünkü. Kimbilir, belki şimdi daha çok sevdiğin bir başka ders vardır?"

"Hayır, müdür bey."

"Gerçekten yok mu? Evet, o zaman başka nedenler aramamız gerekiyor.

Bana yardım eder misin, bunun nerden kaynaklandığını arayıp bulalım seninle?"

"Bilmem ki... ödevlerimi her zaman yapmaya çalıştım..."

"Kuşkusuz sevgili dostum, kuşkusuz. Ama differendum est inter et inter.1

Ödevlerini tabii yaptın, bu nihayet görevindi senin. Ama eskiden çok daha başarılıydın, hatta belki daha çok çalışıyordun, en azından eskiden dersleri daha büyük bir dikkat ve ilgiyle izlediğin kesin. Gösterdiğin 1 'Çalışmadan çalışmaya fark var' anlamında Latince bir deyiş. (Çev.) şevk ve gayrette ansızın baş gösteren bu gevşemenin nedenini anlayamıyorum doğrusu. Hasta falan değilsin ya?"

"Hayır."

"Başın mı ağrıyor yoksa? Çünkü öyle turp gibi bir halin olduğu da söylenemez hani." "Evet. Bazen başımın ağrıdığı oluyor."

"Günlük çalışmalar acaba fazla

mı geliyor sana?" "Yo, asla!"

"Ders dışında çok kitap falan mı okuyorsun?

Doğruyu söyle bana!" "Hayır, neredeyse hiçbir şey okumuyorum, müdür bey."

"O zaman benim bu işe bir türlü aklım ermiyor, sevgili genç dostum.

Aksayan, sürçen bir taraf var bu işte. Peki, çaba göstereceğin konusunda bana söz verir misin?"

Hans, yumuşak ama ciddi bir ifadeyle ona bakan otoriter müdürün kendisine doğru uzatılmış sağ eline bıraktı elini.

"Bak böylesi iyi, böylesi güzel, sevgili dostum! Pes etmeyeceksin, yoksa çarklar arasında ezilip gidersin." Müdür bey, Hans'm elini sıktı; Hans da rahat bir nefes alarak kapıya yöneldi.

"Ha, bir şey daha, sevgili dostum! Sanırım Heilner'le pek sık konuşup görüşüyorsun, öyle değil mi?" "Evet, müdür bey, oldukça sık"

"Öbür arkadaşlarından daha sık belki de. Yoksa yanılıyor muyum?"

"Doğru, daha sık müdür bey. Heilner benim

dostu

m."

"Peki nasıl oldu bu iş? Öyle ya, ikinizin huyu suyu pek benzemez birbirine."

"Bilmiyorum ama şu anda dostuz biz."

"Senin bu dostundan pek hoşlanmadığımı biliyorsun sanırım. Halinden hiç memnun olmayan, huzursuz, tedirgin biri; yetenekli belki ama kendini derse verdiği yok, seni de olumsuz yönde etkiliyor. Ondan biraz uzak durmaya çalışırsan, çok sevinirdim hani. Ne diyorsun?"

"Yapamam, müdür

bey." "Yapamaz

mısın? Ama neden?"

"Çünkü o benim dostum. Onu yüzüstü bırakamam."

"Hımm. Ama öbür arkadaşlarınla biraz daha fazla zaman geçiremez miydin? Bu Heilner'in olumsuz etkisine kendini böylesine kaptıran tek kişi sensin, bunun yol açtığı sonuçları da görüyoruz işte. Seni bu kadar ona

bağlayan nedir, bilmek isterdim doğrusu."

"Ben de bilmiyorum bunu. Ama birbirimizden hoşlanıyoruz, ondan yüz çevirirsem ödleklik etmiş sayılırım." "Demek öyle, demek öyle! Eh, sana zorla bir şey yaptırmak istemem. Ama umarım, yavaş yavaş uzaklaşırsın ondan. Böyle bir şeye çok sevinirdim hani. Hem de pek çok!"

Müdür beyin son sözlerinde önceki yumuşak ifadeden eser yoktu. Hans, gidebilirdi artık.

O günden sonra Hans yeniden derslerle boğuşup durmaya başladı. Ama eskisi gibi öyle tıkır tıkır yürüdüğü yoktu işin, bütün çalışıp didinmesi öbür öğrencilere güçbela ayak uydurabilmek-ten öte bir başarı sağlamıyor ama hiç değilse onlardan fazla geride kalmasını da önlüyordu. İçinde bulunduğu durumun bir ölçüde Heilner'le arasındaki dostluktan kaynaklandığını Hans'm kendisi de fark etmiyor değildi; ne var ki, bu dostluğa o bir kayıp, bir engel değil, daha çok bir hazine gözüyle bakıyordu; öyle bir hazine ki, uğrunda kaçırılan tüm fırsatları, gösterilen tüm ihmalleri fazlasıyla karşılıyordu, görev

duygusuyla sürdürülen kuru bir yaşamın kendisiyle boy ölçüşeme-yeceği kadar sıcak ve yüce bir yaşamdı bu

hazine. Hans, tıpkı genç sevgililere özgü bir ruh durumu içindeydi: Kendini her günkü sıkıcı ve kılı kırk yaran çalışmalara değil, büyük kahramanlıklara layık buluyordu. Ne var ki, umutsuzlukla göğüs geçirerek sıkı çalışmaların boyunduruğunu ikide* bir boynuna geçirmekten başka çare bulamıyordu. Heilner gibi şöyle birazcık çalışarak en çok gereken bilgiyi bir solukta, göz açıp kapamadan kendine mal etmesini beceremiyordu bir türlü. Hemen her akşam çıkıp gelen dostu ona boş zaman bırakmadığından, sabahları çaresiz normalden bir saat önce kalkıyor, en çok İbranice'nin grameriyle tıpkı bir düşmanla cebelleşir gibi ce-belleşiyordu. Hoşlanıp zevk aldığı ders olarak bir Homeros kalmıştı, bir de tarih. Karanlıkta el yordamıyla ilerleyerek Homeros'un dünyasına yaklaşmaya çalışıyordu. Tarih dersinde ise olayların kahramanları yalnız isim ve sayı olmaktan giderek çıkmış, çakmak çakmak gözlerle hemen burnunun ucunda kendisine bakıp duruyorlardı, yaşam dolu kırmızı dudakları vardı hepsinin, yüzleri ve elleri vardı sonra - kiminin eli kırmızı, tombul ve kabaydı, kimininki sessiz, soğuk, taştan, kiminki de küçük ve sıcacıktı, incecik damarlarla örtülmüştü üzeri.

Yunanca kaleme alınmış İncilleri okurken de bazen bunlarda adı geçen kişilerin belirginliği ve yakınlığı

Hans'ı şaşırtmış, hatta büyük ölçüde etkilemişti. Özellikle Markus İncili'nin altıncı bölümünde yaşamıştı böyle bir durumu; İsa'nın öğrencileriyle gemiden ayrıldığı bu bölümde şöyle denmekteydi: "Onu hemen tanıdılar ve koşup geldiler." Bu bölümü okurken Hans da Tanrı'nın insandan olma oğlunu gemiden ayrılırken görmüş, hemen onu ötekilerle birlikte tanımıştı ama İsa'nın ne boyu poşu, ne kılık kıyafeti, ne de siması bu konuda kendisine yardım etmiş, İsa'nın sevgi dolu gözlerindeki ışıl ışıl parıldayan derinlik, narin ama güçlü bir ruhun biçimlendirip kendisine yurt edindiği zarif, güzel ve esmer elin hafifçe sallanışı, belki hepsinden çok hoş geldiniz diyen davetkâr jesti bunu sağlamıştı. Kaynayıp coşan bir suyun kıyısı ve ağır bir teknenin burnu da bir an için İsa ile boy göstermiş, sonra tüm görüntü kış ortasında tüten bir nefes gibi silinip gitmişti.

Bazen falan ya da filan kişinin ya da bir tarih parçasının, bir kez daha yaşamak arzusuyla ve bakışlarının canlı bir gözde yansıdığını

görmek özlemiyle okunan metinden adeta açgözlü kopup geldiği oluyordu. Hans bu gibi durumları kabulleniyor, hayrete düşüyor, hızla devinen, bir an sonra yine kaybolup giden

görüntüler yüzünden varlığının derinliklerinde tuhaf bir değişikliğin gerçekleştiğini duyumsuyor, sanki kara toprağın

altını bir cam arkasından gördüğü ya da Tanrı'nın gözlerinin bir an kendisine çevrildiği hissine kapılıyordu. Bu paha biçilmez görüntüler bir davete gerek kalmadan kendiliklerinden seğirtip geliyor, hac yolculuğuna çıkmış insanlar ve güler yüzlü konuklar gibi herhangi bir yakınmaya yol açmadan yine gözden

kayboluyorlardı; öyle kimseler, öyle konuklar ki, cesaret edilip de kendilerine bir şey söylenemiyor,

kalmaya zorlanamıyorlar, çünkü çevreleri yabancı ve Tanrısal bir atmosferle kuşatılmış oluyordu. Hans bu yaşantıları herkesten saklıyor, bunlardan Heilner'e bile söz açmıyordu. O eski hüzünlü hah kaybolup giden Heilner hırçın, tedirgin ve huysuz birine dönüşmüştü; manastıra, öğretmenlere, öğrenci arkadaşlarına, havaya, insanların yaşam biçimine atıp tutuyor, Tanrı'nın varlığını eleştiri konusu yapıyor, bazen kavgacf biri kesiliyor ya da durup dururken aptalca şakalara ve muzipliklere kalkışıyordu. Bir kez ötekilerden soyutlanmış durumda, onlarla karşıtlık içinde yaşadığından, bu karşıtlığı düşüncesizce bir gurura kapılarak daha da ileri götürüyor, çevresindekilere meydan okuyan serkeş ve düşmanca bir ilişkiye dönüştürüyordu. Dostu Hans'ı da bu ilişki içine çekip alıyor, Hans da karşı koymaya çalışmıyordu. Bu yüzden, iki dost öbür öğrencilerden ayrılmış, topluluk içinde herkesin dikkatini çeken ve hoşnutsuzlukla bakılan bir adacık oluşturmuştu adeta. Hans giderek durumdan rahatsızlık duymaya başlamıştı. Şu müdür de nereden çıkmıştı sanki! Hans içten içe ondan korkuyor, eskiden gözde bir öğrencisiyken şimdi onun kendisine soğuk davrandığını, eski ilgiyi göstermediğini, bunu da hiç saklayıp gizlemeye gerek duymadığını görüyordu. Hans da o kadar ders dururken inadına müdürün uzmanlık alanına giren İbrani-ce'ye karşı sevgi ve ilgisini giderek tümüyle kaybetmişti.

Yerinde sayan bir-ikisi dışında sınıftaki kırk öğrencinin birkaç aydan kısa bir süre içinde gerek bedensel, gerek ruhsal açıdan nasıl değiştiğini görmek insana haz veriyordu. Pek çoğu öylesine boy atmıştı ki, çöp gibi kalmış, onlarla birlikte büyüyemeyen giysilerden el ve

ayakları umutla dışarı taşmıştı. Yüzler can çekişen bir çocuksuluk ve çekingenlikle, artık kendini belli etmeye başlamış bir erkeksilik arasındaki tüm nüansları sergiliyordu. Musa'nın beş kitabına yönelik çalışmalar, vücutları gelişme döneminin yontulmamış kaba biçimlerinden henüz kurtulamamış

olanların düz alınlarına hiç değilse erkeksiliğin geçici damgasını yerleştirmişti. Tombul, al yanaklara rastlanmaz olmuştu nerdeyse.

Hans da değişmiş, boy ve incelik bakımından Heilner'den farkı kalmamıştı; hatta dostundan yaşça daha büyük görünüyordu. Alnının eskiden o ince saydam köşeleri şimdi belirgin durum almış, gözleri daha bir

çukura gömülmüş, yüzü sağlıksız bir renge boyanmış, kollar ve bacaklarla omuzlar kemikli ve cılız bir görünüm kazanmıştı.

Derslerde elde ettiği sonuçlardan duyduğu hoşnutsuzluk büyüdükçe, Heilner'in de etkisiyle, sınıf arkadaşlarından kendini daha kesin olarak soyutlamıştı. Örnek bir öğrenci, yarının sınıf birincisi olarak öbür öğrencilere yukardan bakmak

için elinde bir neden yoktu artık, kibirli davranış ve kasılmalar Hans'a gerçekten yakışmaz olmuştu. Bunu kendisine sezdirdikleri, kendisinin de bunu içi sızlayarak duyumsamasına yol açtıkları için öbür öğrencileri affetmiyor, en çok da o kusursuz öğrenci Hartner ve küstah Otto Wenger'le sık sık kapışıyordu. Otto Wenger bir gün yine alay edip kendisini kızdırmış, Hans da çileden çıkıp bir yumrukla karşılık vermişti.

Bunun üzerine fena halde dayak yemişti Otto Wenger'den. Wenger ödleğin biriydi aslında ama Hans gibi güçsüz biriyle de başa çıkması zor değildi, hiç acımadan yumruklayıp durmuştu Hans'ı. Heilner o sıra olay yerinde yoktu; ötekiler de elleri böğürlerinde kavgaya seyirci kalmış, Hans'm yediği dayağı ona hiç de çok görmemişlerdi. Wenger, Hans'ı iyice benzetmişti; Hans'm burnu kanamış, bütün kaburgaları sızlayıp durmuştu. Utanç, acı ve öfkedenAece gözüne uyku girmemişti. Dostu Heilner'e olaydan hiç söz açmadı ama o günden sonra oda arkadaşlarından iyice soyutladı kendini, onlarla artık pek konuşup görüşmedi.

İlkbahara doğru, yağmurlu öğle saatlerinin, yağmurlu pazarın ve uzayıp giden alacakaranlıkların etkisiyle

manastır yaşamında yeni yeni oluşumlar ve kıpırdanmalar açığa vurdu kendini. İyi piyano çalan biriyle flüt çalan iki kişinin de sakinleri arasında yer aldığı Akropolis odasında haftada iki gece konserler verildi, Germania odasında ise okuma geceleri düzenlendi, ayrıca birkaç piye-tist bir araya gelip bir İncil okuma topluluğu kurdu, her akşam İncil'den bir bölümü, Cahver İnci-li'nin yorumlarıyla birlikte okuyorlardı.

Germania odasındaki okuma grubu içinde yer alma isteği geri çevrilen Heilner ateş püskürüyor-du. Sırf intikam amacıyla gidip İncil okuma grubundakilerin arasına katıldı. Bu gruptakiler de onu aralarında görmek istemediler ama Heilner kendini zorla kabul ettirdi ve sessiz sakin bu küçük piyetistler

topluluğunun sofuluk taşan konuşmalarına atak sözleri ve Tanrıtanımaz değin-meleriyle kavgalı gürültülü bir hava getirdi. Çok geçmeden bu eğlenceden de bıktı ama İncil'e yönelik alaylı hava daha uzunca bir süre konuşmasından kaybolmadı. Bu arada pek dikkat eden olmadı kendisine, çünkü bir şeyler kurup çatmak isteyen girişimci bir ruh öğrencilere göz açtırmıyordu.

Bu konuda da Sparta odasında kalan yetenekli ve muzip bir oğlan herkesten çok dikkatleri üzerine çekmekteydi. Kendisine ün sağlamanın yanı sıra, uğraşıp didinmelerinin tek amacı, odanın havasına biraz canlılık getirmek, her türlü maskaralığa başvurarak monoton ders yaşamını sık sık bir kenara itip biraz dinlenebilmekti. Takma adı Dunstan'dı oğlanın, ortalığı heyecana vermek ve kendine belli bir ün sağlamak için orijinal bir yol bulmuştu. Bir sabah öğrenciler yatakhaneden çıktıklarında, tuvaletin kapısına bir kâğıdın yapıştırılmış olduğunu gördüler, üzerinde 'Sparta'dan Altı Taşlama' yazısı okunuyordu, öğrenciler arasından seçilmiş altı kişinin budalalıkları, sersemlikleri ve dostluklarıyla dizeler halinde alay edilmişti. Hans ve Heilner çifti de nasibini almıştı bu alaydan. Devletin bu küçük mülkünde ortalık birden iyice karıştı, herkes sanki bir tiyatÇarklar Arasında

ro kapısının önünde bekleşir gibi o kapının önüne yığıldı; ortada kraliçeleri uçmaya hazırlanan bir arı halkı bulunuyormuş gibi dört bir yanı bir uğultudur kapladı; itiş kakışların ardı arkası kesilmedi.

Ertesi sabah tuvaletin kapısı baştan aşağı taşlama yazılarıyla dolmuştu; önceki taşlamalara cevaplar döşenilmiş, kimileri

onaylanmış, arada yeni taşlamalara yer verilmişti. Ne var ki, bu muziplikte başı çeken kimse, yeniden aynı işe kalkışmak gibi bir aptallığa düşmedi. Amacına erişmiş, samanlığı ateşe vermişti, şimdi ateşin karşısına geçmiş, büyük bir hazla ellerini ovuşturuyordu. Neredeyse bütün öğrenciler birkaç gün boyunca taşlama yarışma katıldı, herkes düşünceli düşünceli ortalıkta dolaşıyor, kafasından bir taşlama uydurmaya çalışıyordu. Belki Lucius, olup bitenlere aldırmayıp eskisi gibi derslerine çalışan tek kişiydi. Sonunda öğretmenlerden biri söz konusu muzipliğin farkına varıp ortalığı heyecana veren bu oyunun daha fazla sürdürülmesini yasakladı.

Gelgelelim, kurnaz Dunstan kazandığı başarının sarhoşluğuyla yan gelip yatmamış, bu arada asıl vurucu darbeyi hazırlamıştı. Günün birinde bir gazetenin ilk sayısını çıkarıp koydu ortaya; gazete müsvedde kâğıdı üzerine minicik boyutlarda teksir edilmiş, bunun için Dunstan haftalardır malzeme devşirmişti. Gazete

'Oklu Kirpi' ismini taşıyordu ve özellikle mizah yazılarına ayrılmıştı.

Yuşa kitabının yazarıyla Maulbronnlu bir öğrenci arasındaki şaklabanca söyleşi ilk sayının en parlak yazısıydı. Yaklaşık dört hafta gibi bir süre küçük gazete manastırı heyecandan

soluk soluğa bıraktı.

Elde edilen başarıya diyecek yoktu. Gazetenin pek meşgul yazı işleri müdürü ve yaymlayıeı-sı pozundaki Dunstan, bir zaman Venedik'teki o yaman Aretinol gibi, manastırda biraz netameli bir üne kavuşmuştu adeta.

Derken herkesi şaşırtan bir şey oldu. Her-mann Heilner de büyük bir şevkle gazetenin yazı işlerinde çalışmaya başladı ve bundan böyle Dunstan'la birlikte onu bunu hicveden sert yazılar kaleme alıp yayınlamaya koyuldu, bunu yapabilecek kadar da zekâsı ve yüreğinde birikmiş öfkesi vardı.

Hans, dostunun istediği gibi davranmasına ses çıkarmadı; kendisinin ise böyle bir işte çalışmaya ne hevesi vardı, ne de yeteneği. Hatta Heil-ner'in akşamlarını sık sık Sparta'da geçirdiğini bile pek fark etmemişti başlangıçta, çünkü kafasını bir süredir başka konular kurcalayıp duruyordu. Bütün gün miskin ve dalgın dolanıyor, ders sırasında işi ağırdan alıp isteksiz ve gönülsüz çalışıyordu. Bir defasında derste Livius üzerine çakşırlarken tuhaf bir şey oldu.

Öğretmen okudukları metni çevirmesini söyledi Hans'a ama Hans oturduğu yerde kaldı.

"Bu da ne demek? Niçin ayağa kalkmıyorsunuz?" diye sesini yükseltti öğretmen, öfke dolu bir sesle. Hans yine yerinden kımıldamadı.

Sırada dimdik oturuyordu; başını biraz önüne eğmişti, gözleri yarı kapalıydı. Öğretmenin kendisini derse kal-

' Aretino, Pietrp (1492-1556): Skandallardan ve rezaletlerden hoşlanan, taşlamaları ve yergileriyle tanınmış bir İtalyan yazarı.

(Çev)

dırmak istemesi onu biraz uyandırmıştı daldığı hayallerden ama yine de öğretmenin sesini çok uzaklardan işitir gibiydi. Bitişik sırada oturan arkadaşının kendisini kuvvetle dürttüğünü fark ettiyse de aldırmadı.

Sanki yabancı insanlar kuşatmıştı çevresini; yabancı ellerin dokunuşunu hissediyor, kulaklarında yabancı

seslerin yankılandığını duyuyordu, yakın, hafif, tok sesler; bir şey söylemiyor, yalnızca bir pınardan akan su sesi gibi derinden ve yumuşak çağıldıyordu. Ve pek çok göz vardı Hans'm üzerine çevrilmiş - yabancı, sezgilerle dolup taşan, kocaman ve pırıl pırıl gözler. Belki Livius'tan az önce okudukları metinde geçen Romalı bir halk topluluğunun gözleriydi bunlar, belki bilmediği, tanımadığı insanların gözleri, yalnızca düşlerinde yaşattığı ya da resimlerde bir zaman görmüş olabileceği kişilerin gözleriydi.

"Bay Giebenrath!" diye bağırdı öğretmen bunun üzerine. "Uyuyor musunuz yoksa?"

Hans usulca gözlerini açtı, şaşkın şaşkın öğretmene bakıp hayır anlamında başını salladı.

"Yo, yo, uyudunuz! Uyumadmızsa söyler misiniz bana, hangi cümlede kalmıştık? Evet, bekliyorum." Hans kitabın içinde bir yeri işaret etti, nerede kaldıklarını iyi biliyordu.

"Şimdi ayağa da kalkar mısınız acaba?" diye sordu öğretmen alaylı. Hans ayağa kalktı.

"Neyle meşgulsünüz bakalım? Yüzüme bakar mısınız?"

Hans, öğretmenin yüzüne baktı. Ama bakışı öğretmenin hoşuna gitmedi pek, hayretle başını

salla

dı.

"Rahatsız mısınız yoksa, Bay Giebenrath?"

"Hayır, efendim."

"Peki oturun şimdi yerinize, dersten sonra odama gelin!"

Hans oturdu ve Livius'tan okunan metnin üzerine eğildi. Tamamen uyanıktı, bütün okuduklarını anlıyor ama iç gözüyle o bir sürü yabancı yüzü izliyordu; pırıl pırıl gözlerini asla üzerinden ayırmadan yavaş yavaş

büyük uzaklıkların gerisine kayan gözler, sonunda çok çok ötelerdeki bir sisin içine gömülerek yitip gitti. Öte yandan, öğretmenle o sırada çeviri yapan öğrencinin sesi ve sınıftaki bütün o küçük sesler giderek yaklaşıp sonunda yine normaldeki gerçek kimliğine büründü, yaşanılan an içindeki yerlerini aldı, öğretmen kürsüsü ve karatahta yine eski yerindeydi, kocaman tahta pergel ve gönye yine duvarda asılıydı, dört bir yanında yine sınıf arkadaşları oturuyor, içlerinden pek çoğu yan gözle, meraklı ve arsız kendisine bakıyordu. Hans, şiddetle irkildi ansızın.

"Dersten sonra odama gelin!" gibi bir şey söylendiğini işitmişti.

Aman Tanrım, ne olmuştu acaba? Dersten sonra öğretmen el edip Hans'ı yanma çağırdı, onu alarak gözlerini açmış bön bön bakan arkadaşlarının arasından çekip götürdü.

"Şimdi söyleyin bana bakalım, neyiniz vardı az önce? Demek uyumadınız?" "Hayır."

"Peki, seslendiğim zaman niçin ayağa kalkmadınız?"

"Bilmiyorum."

"Yoksa beni duymadınız mı?

Kulağınız ağır mı işitiyor?" "Hayır.

Duydum sizi."

"Duydunuz ve ayağa kalkmadınız? Sonradan bana bakarken de gözlerinizde tuhaf bir ifade vardı. Ne

düşünüyordunuz o

zaman?" "Hiç.

Kalkmak istedim

ama... "

"Neden kalkmadınız peki? Yoksa fenalık mı geçirdiniz?"

"Sanmıyorum. Bilmiyorum neden kalkmadığımı." "Başınız mı ağrıyordu?"

"Hayır."

"Peki gidebilirsiniz şimdi."

Yemekten önce bir kez daha çağrıldı Hans, bu kez yatakhaneye gelmesi istenmekteydi. Müdür bey, hükümet baştabibiyle yatakhanede kendisini bekliyordu. Manastır doktoru Hans'ı mufyene edip bazı sorular sordu ama Hans'ın hasta olduğunu gösteren kesin bir bulgu saptayamadı.

Hekim, babacan bir tavırla güldü;

durumu pek önemsemez görünüyordu.

Müdüre dönüp, "Hafif bir sinir bozukluğu," dedi kıs kıs gülerek. "Geçici bir halsizlik; bir çeşit hafif baş dönmesi. Delikanlının her gün biraz açık havaya çıkması gerekiyor. Baş ağrılarına karşı birkaç damla yazacağım."

O günden sonra Hans'ın her gün yemekten sonra bir saat açık havaya çıkması kararlaştırıldı. Hans'ın buna bir itirazı yoktu. İşin kötü yanı, açık havada gezip dolaşırken Heilner'i yanma alması kesinlikle yasaklanmıştı. Bunu işitince Hans küplere bindi, atıp tuttu, söylendi baştakilere

ama ister istemez durumu kabullendi. Hep tek başına gezip dolaşıyor, bundan da belli bir haz duyuyordu. İlkbahar yeni başlamıştı. Yerden fışkıran bir yeşillik güzelim kavislerle donatılmış tombul tepeler üzerinden ince bir dalga halinde bir baştan bir başa ışıl ışıl uzanıyordu; ağaçlar belirgin kenar çizgileriyle

kahverengi bir ağı andıran kışlık giysilerini üzerlerinden sıyırıp atıyor, o körpecik yaprakların oyunuyla iç içe geçiyor, diri ve canlı bir yeşilden oluşup göz alabildiğine akıp giden bir sel gibi kendilerini çevreleyen arazinin renklerine karışarak yitip gidiyordu.

Latince okulundayken ilkbaharı şimdikinden bir başka türlü algılamıştı Hans, daha bir canlı, daha bir ilgiyle ve ayrıntılara daha çok dikkat ederek.

Gittikleri yerden dönen göçmen kuşları gözlemlemişti örneğin, değişik türlerde pek çok kuş; sonra sırayla ağaçların çiçek açmasını izlemişti; daha sonra da mayıs ayı

gelmiş, oltasını kaptığı gibi balık tutmaya koşmuştu. Oysa şimdi ne kuş

türlerini birbirinden ayıracağım, ne ağaççıkları tomurcuklarından tanıyacağım diye zahmet ettiği vardı. Yalnızca doğadaki genel kaynaşmayı, dört bir yanda tomurcuklanan renkleri seyretmek, körpe dalların ve yaprakların kokusunu solumak, eskisinden daha bir yumuşak havanın içten içe mayalanışını duyumsamakla yetiniyor, kırlar ve tarlalar içinden hayran hayran yürüyüp gidiyordu. Çok geçmeden bir yorgunluk çöküyordu üzerine; biraz yatıp kestirmek isteğine karşı duramıyor, hemen her seferinde çevresini saran gerçek nesnelerden bambaşka şeyler görüp algılıyordu. Bunlar nasıl nesnelerdi, bildiği yoktu pek, kafasını da yormuyordu bu konuda. Aydınlık, nazlı ve narin, alışılmadık düşlerdi; çeşitli görüntüler ya da hiç tanımadığı ağaçlardan yollar halinde Hans'ı çevreliyor ama içlerinden herhangi bir olayın geçtiği görülmüyordu. Salt seyirlik görüntülerdi hepsi; ama bu görüntüleri yalnızca seyretmek bile başlı başına bir

yaşantıydı, insanın bulunduğu mekândan alınıp bir başka mekâna taşınması, başka insanlar arasına götürülüp bırakıl-masıydı. Yabancı diyarlarda çıkılan bir geziydi, ayakların bir haz duygusuyla basacağı yumuşacık topraklar üzerinde gezip dolaşmak, düşsel bir tat ve kokuyu içeren hafif ve ince yabancı bir havayı solumaktı. Görüntülerin yerini bir duygunun da aldığı oluyordu kimi zaman; karanlıklarda sıcacık ve heyecan verici bir duygu; hafif bir el, yumuşak dokunuşlarla vücudunun üzerinde kayarak geziniyordu sanki. *

Okuyup çalışırken dikkatini toplamak için hayli çaba harcıyordu Hans.

Kendisini ilgilendirmeyen konular elinden bir gölge gibi kayıp gidiyor, yöneltilecek bir soruyu yanıtlayabilmek istiyorsa İbranice sözcükleri derse hemen yarım saat kala ezberlemesi gerekiyordu. Sık sık bir somutlaşma olayını yaşıyor, okunan bir metinde sözü edilen

kişilerin ansızın dirilip karşısına dikildiğini görüyordu, burnunun ucundaki nesnelerden daha elle tutulup gözle görülür ve daha bir gerçek nesnelerdi hepsi. Belleğinin bundan böyle hiçbir şey kabul etmek istemediğini, neredeyse günden güne daha da körle şip güvenilemeyecek nitelik kazandığını fark ederek umutsuzluğa kapıldıkça, bazen eskilere ilişkin anılar korkunç denecek kadar net bir biçimde üzerine üşüşüyor, bu netlik onu şaşkınlığa ve endişeye sürüklüyordu. Ders sırasında ya da ders dışında bir şey okurken bazen babası, bazen yaşlı Anna, bazen de eski öğretmenleri ya da öğrenci arkadaşlarından biri geliyordu aklına; gözle görülebilecek gibi karşısına dikiliyor ve bir süre Hans'm tüm dikkatini üzerine topluyordu. Stuttgart'ta geçirdikleri birkaç güne, devlet giriş sınavına ve sonraki tatil dönemine ilişkin sahneleri de tekrar tekrar yaşıyor, bazen de elinde oltayla kendisini ırmak kıyısında otururken görüyor, güneş altında yatan sulardan yükselen buğunun kokusunu duyuyordu; öte yandan içinde öyle bir duygu uyanıyordu ki, sanki düşleyip durduğu bu zamanlar, yıllar ve yıllar öncesinde kalmıştı.

Hans ılık, nemli ve karanlık akşamların birinde Heilner'le yatakhanede bir aşağı bir yukarı gidip geliyor, evden, babasından, oltayla balık tutmalardan ve okuldan söz ediyordu. Dostu dikkati çekecek kadar sessizdi; sözünü kesmeden Hans'ı dinliyor, zaman zaman başını sallıyor, bütün gün oynamadan duramadığı

elindeki küçük cetvelle arada bir düşünceli düşünceli havayı dövüyordu.

Yavaş yavaş Hans da sustu; gece bastırmıştı, bir pencere nişine girip oturdular.

"Baksana Hans!" dedi Heilner sonunda. Sesi güvensiz, sarsak ve telaşlıydı. "Ne var?"

"Ah, hiç!"

"Hayır, söyle ne diyeceksen!"

"Senin anlattığın o bir sürü şey var ya, birbirinden değişik şeyler, onları dinlerken dedim ki

kendi

kendime... '
"Ne dedin?"
"Söyler misin Hans, hiç kız peşinde koştun mu sen?"
Bu soruyu bir sessizlik izledi. Böyle bir konuya şimdiye kadar hiç değinmemişler di. Hans'ı ürküten bir konuydu ama yine de büyülü bir bahçe gibi onu kendine çekiyordu. Ansızın kızarıp bozardığını hissetti Hans, elleri titremeye başladı.
"Topu topu bir kez," dedi sonra fısıltı halinde. "Ağzı süt kokan toy bir oğlandım henüz." Yeniden bir sessizlik oldu.
"Ya sen, Heilner?"
Heilner göğüs geçirdi.
"Boş ver! Biliyor musun, en iyisi bu konudan söz etmemek, hiç önemi yok çünkü." "Hayır, var."
"Bir kızı seviyorum ben." *
"Bir kızı mı? Sahi mi?"
"Bizim orda. Komşunun kızını. Hatta onu
bu kış öptüm bile." "Öptün demek?"
"Evet. Bir akşam hava kararmıştı, buz pistin-deydik, ayaklarmdaki patenleri çıkarmasına yardım
ediyordum, bunu yapmama izin vermişti
çünkü. Birden öptüm onu." "Peki, bir şey demedi mi?"
"Hayır. Ama kaçıp
gitti hemen." "Ee,
sonra?"
"Sonra? Sonra hiç."
Heilner yeniden göğüs geçirdi. O anda Hans'm gözüne yasak bahçelerden çıkıp gelmiş bir kahraman gibi göründü dostu.
Derken çan çaldı, yatma vaktiydi. Fener söndürülüp ortalık sessizliğe gömüldü; ama daha bir saati aşkın bir süre uyumadan yatakta yattı Hans, Heilner'in sevdiği kızı öpmesini düşündü.
Ertesi gün bu konuda daha başka sorular yöneltmek istedi dostuna ama utandı. Hans'tan bir soru
gelmediğini gören Heilner de kendiliğinden aynı konuya dönmek istemedi.

Okulda Hans'm durumu her geçen gün daha kötüye gidiyordu.

Öğretmenleri Hans'a karşı surat asmaya, ona ters ters bakmaya başlamışlardı. Müdür bey kaşlarım çatıyor, Hans'a içerliyordu. Sınıftaki öbür öğrenciler

de Hans'm bulunduğu pek yüksek yerden paldır küldür aşağılara yuvarlandığını ve sınıf birinciliğini gözden

çıkardığını hanidir anlamışlardı. Hiçbir şeyin farkında olmayan biri varsa, o da Heilner'di, çünkü zaten pek önemsediği yoktu okulu. Hans'a gelince, neler olup bittiğini seziyor, değiştiğini görüyor, yine de aldırmıyordu.

Bu arada gazetenin redaksiyon işinde çalışmaktan bıkan Heilner, artık bütün zamanını dostu Hans'la geçiriyordu. Yasak falan dinlemeyip her gün çıktığı gezilerde Hans'a eşlik ediyor, onunla yere uzanıp

güneşleniyor, düşlere dalıyor, dostuna şiirler okuyor, bazen de müdür beyi alaya alan espriler yapıyordu.

Hans, yaşadığı gönül ma-cerasıyla ilgili olarak dostunun yeni açıklamalarda bulunacağını sürekli bekleyip duruyor ama her geçen gün bu konuda dostu Heilner'e soru sormak cesaretini biraz daha yitiriyordu.

Okuldaki öbür öğrenciler ise iki dosta her zamanki gibi soğuk davranmaktaydı, çünkü Heilner 'Oklu Kirpi'deki o sinsi esprileriyle doğrusu kimseye pek güvenilir görünmüyordu.

Zaten gazete de o sıra yayınma son vermişti; ömrünü doldurmuştu çünkü; kış ve ilkbahar arasındaki o sıkıcı haftalar düşünülerek çıkarılmıştı yalnızca. Oysa şimdi o güzelim ilkbahar mevsimi başlamıştı; sonradan üzerlerinde çalışmak için çeşitli bitkileri toplamak, sağda solda gezip dolaşmak ve açık havada oynanan

oyunlar yeterince eğlendiriyordu herkesi. Öğleyin yemek molalarında jimnastik yapanlar, koşanlar,

güreşenler ve top oynayanlar manastırın avlusunu cıvıl cıvıl dolduruyordu.

Derken etrafı heyecana boğan yeni bir olay patlak verdi, yaratıcısı ve baş aktörü yine tüm muzipliklerin tezgâhlayıcısı gözüyle bakılan Heih ner'di.

Müdür, Heilner'in koyduğu yasakla eğldhir gibi her günkü gezintilerinde Hans'a eşlik ettiğini öğrenmişti. Bu

kez Hans'a ilişmeyerek asıl suçluyu, eski düşmanı Heilner'i odasına çağırttı.

Sen diye hitap ederek

konuşmaya başlayınca, Heilner itiraz edip onu siz demeye zorladı. Asi biri olduğunu ileri sürerek müdür beyin paylayıp çıkışması üzerine, Heilner de Hans'm dostu olduğunu ve iki öğrencinin birbiriyle konuşup görüşmesini yasaklamaya kimsenin hakkı bulunmadığını açıkladı.

Derken müdür beyle Heilner arasındaki tartışma, Heilner'in birkaç saatlik bir hapisle cezalandırılması ve ilerde Hans'la gezip tozmasının kesin olarak yasaklanmasıyla sonuçlandı.

Böylece ertesi gün Hans o resmi gezisine yine tek başına çıkmak zorunda kaldı. Saat ikide

dönüp geldi manastıra ve öbür öğrencilerle sınıftaki yerini aldı. Dersin başında Heilner'in sınıfta olmadığı görülmüştü. Her şey vaktiyle Hindinger'in ortadan kayboluşundaki gibiydi tıpkı; ne var ki, bu kez kimse bir gecikmenin söz konusu olabileceğini düşünmüyordu. Saat üçte bütün sınıf, başlarında üç öğretmenle derse

gelmeyen Heilner'i aramaya çıktı. Öğrenciler grup grup ayrıldı, her grup belli bir yönde ilerledi, ormandan

içeri daldı, bağırdı, seslendi, öğrencilerden bazıları ve öğretmelerden ikisi Heilner'in canına kıymış olmasını hiç de ihtimaldışı görmüyordu.

Saat beş sularında durum çevredeki bütün karakollara bildirildi, akşamleyin de Heilner'in babasına ekspres bir mektup yollandı. Akşam geç vakitte hâlâ bir ize rastlanmamıştı Heilner'den, gece geç vakitlere kadar

bütün yatakhanede fısıldaşmalar ve fiskoslar aldı yürüdü. Öğrenciler arasında Heilner'in kendini suya atıp canına kıydığına inananlar çoğunluktaydı. Bazıları da onun yolu tutup doğru eve döndüğü görüşündeydi. Ne

var ki, kaçak Heilner'in yanında bu işe yetecek kadar para olmadığı saptanmıştı.

Herkes Hans'm olaydan haberi olduğunu düşünüyordu. Ama durum hiç de öyle değildi, hatta olup bitenler

Hans'ı herkesten çok korkutup üzmüştü; geceleyin yatakhanede ötekilerin sorular sorup kuşkularını dile getirdiklerini, saçma sapan konuşup alaylı birtakım değinmelerde bulunduklarını duyunca,

yatağın içine girip yorganı başına çekti, dostunun kayboluşundan duyduğu üzüntü ve dehşetle saatler boyu yatakta kıvranıp durdu. Dostunun bir daha dönüp gelmeyeceğine ilişkin bir önsezi ürkek ve tedirgin yüreğine çöreklendi, müthiş

bir acıyla benliğini sardı. Sonunda iyice bitkin düşerek tasa ve kaygılar içinde uyudu.

Yatakhanede bunlar olurken, Heilner birkaç mil ötedeki bir koruluktaydı.

Soğukta üşüyor, bir türlü uyuyamıyordu, gene de güçlü bir özgürlük duygusuyla derin bir nefes aldı, sanki kapatıldığı dar bir kafesten kaçıp kurtulmuş gibi uzanıp gerindi. Öğleden beri yürüyordu, Knittlingen'de ekmek satın almıştı. Oturduğu yerde ekmekten arada bir parça koparıp ağzına atarken henüz iyice dallanıp yapraklanmamış ağaçların dalları arasındaki boşluklardan gecenin karanlığını, gökteki yıldızları ve havada pupa yelken bir taraftan bir tarafa seğirten bulutları seyretti. Gideceği yer neresi olursa olsun fark etmezdi hiç, o lanet olası manastırdan kurtulmuş ve kendi iradesinin müdür beyin tüm buyruklarından ve yasaklarından güçlü olduğunu göstermişti ya, yeterdi!

Manastırdakiler ertesi gün de sabahtan akşama kadar aramayı sürdürdülerse de, Heilner'i bulamadılar. Heilner, ikinci geceyi köye yakın bir tarlada saman yığınları arasında geçirdi; sabahleyin yine ormandan

içeri vurdu, ancak akşamüzeri ormandan çıkıp geceleyeceği bir köy ararken bir jandarmanın eline düştü.

Güler yüzlü biriydi jandarma; şakalar, takılmalarla Heilner'i alıp köydeki karakola getirdi, burada Heilner esprili sözleri ve tatlı diliyle muhtarın gönlünü kazandı, muhtar da onu gece evinde misafir etti, yatmadan önce karnını doyurması için bol bol jambon ve yumurta çıkardı önüne. Ertesi gün ekspres mektu-bu alıp manastıra gelen babası köye uğradı ve oğlu Heilner'i alıp götürdü.

Kaçak öğrencinin yeniden manastıra getirilişi ortalığı heyecana vermişti.

Ne var ki, Heilner'in başı dimdikti ve o küçük dâhiyane gezisinden dolayı pişmanlık duymuşa benzemiyordu. Yaptıklarından ötürü okuldakilerden özür dilemesi istenince buna yanaşmadı; ayrıca, öğretmenlerden oluşan disiplin kurulunun

gizli toplantısındaki davranışının da asla çekingen ya da pek saygılı olduğu söylenemezdi. Kendisini aslında okulda alıkoymak istemişlerse de sergilediği bu davranış karşısında yapacak şey kalmamıştı. Çaresiz bir yüz karası olarak okuldan kovuldu ve akşamleyin de bir daha dönmemek üzere babasıyla manastırdan ayrıldı. Dostu Hans'la ancak el sıkışarak vedalaşabilmişti.

Bu olağanüstü serkeşlik ve soysuzluk va-kasıyla ilgili olarak müdür beyin yaptığı parlak konuşmaya doğrusu diyecek yoktu; ateşli, cerbezeli bir konuşmaydı. Stuttgart'taki eğitim işlerinden sorumlu üst makamlara ilettiği raporda ise daha uysal, serinkanlı ve yumuşak bir dil kullandı.

Manastırdaki öğrencilerin okuldan atılmış o rezil oğlan Heilner'le her türlü iletişimi yasaklanmıştı; ancak, bu yasaklama karşısında gülümsemekten kendini alamamıştı Hans. Aradaki uzaklık ve akıp giden zaman öğrencilerin Heilner hakkındaki genel yargısını değiştirmiş, içlerinden bazısı bir zaman yanma yaklaşmaktan korkup çekindikleri bu kaçak arkadaşlarına, manastırda bir süre konakladıktan sonra çekip gitmiş bir kahraman gözüyle bakmaya başlamıştı.

Bundan böyle Hellas odasında iki masa boş duruyordu. Kaybedilen ikinci arkadaş birincisi gibi çabuk unutulamamıştı. Hani ikincisini de unutulmuş ve rafa kaldırılmış görmek, pek sevindirecekti müdür beyi.

Ne var ki, Heilner'in çekip gittiği yerden manastırın huzurunu bozmaya yönelik herhangi bir girişimde bulunduğu da söylenemezdi. Dostu Hans o kadar beklemiş, Heilner kendisine tek bir satır yazmamıştı.

Manastırdan başını alıp gitmişti Heilner, kayıplara karışmıştı. Boyu poşu, yüzü gözü ve firar girişimi giderek bir tarih parçasına ve nihayet bir efsaneye dönüşmüştü. Manastırdan ayrıldıktan sonra daha pek çok muzipliğe kalkışan, eğri ve yanlış yollara sapan bu ateşli delikanlıyı yaşamın kahır ve çilesi kıskıvrak yakalayıp sıkı bir disiplin altına soktu. Ve zamanla bir kahraman değilse bile, eli yüzü düzgün bir adam olup çıktı Heilner.

Manastırda kalan Hans'ın, dostu Heilner'in kaçışını bildiğinden kuşku duyuluyor, bu kuşku da onu öğretmenlerin sevgi ve desteğinden düpedüz yoksun bırakıyordu. Hans'ın derste kendisine yöneltilen pek

çok soruya cevap vermediğini gören bir öğretmen bir ara ona şöyle demişti: "Niçin siz de o muhteşem dostunuzun peşine takılıp gitmediniz sanki?"

Müdür de elini çekmişti Hans'tan, içinde küçümseme dolu bir acıma duyarak göz ucuyla onu izleyip duruyordu. Hans, adeta kendilerinden biri olmaktan çıkmış, cüzzamlılar arasına karışmıştı.

Beşinci Bölüm

Önceden yaptığı stoklarla yaşayan bir sincap gibi Hans da eskiden kazanılmış bilgilerle bir süre daha ayakta kalmayı başardı. Derken arada kısa süreli güçsüz atılımlarla kesintiye uğrayan berbat bir yoksulluk dönemi başladı, yeni atılım-lardaki umutsuzluk neredeyse kolunu kanadını kırıyordu. Sonunda boş yere uğraşıp didinmekten vazgeçti, Homeros'u Pentateuch'un, cebir kitabını Ksenophon'un üzerine kaldırıp attı; öğretmenlerin üzerindeki olumlu izleniminin nasıl adım adım gerileyerek iyiden ortaya, ortadan zayıfa indiğini ve sonunda sıfır noktasına gelip dayandığını hiç telaşa kapılmadan izledi. Yine düzenli olarak başına yapışan ağrılardan fırsat buldukça dostu Heilner'i düşünüyor, onun ince bedeninin ve iri gözlerinin hayalini görüyor, saatlerce düşüncelere dalıp gidiyordu. Öğretmenlerin giderek artan eleştirilerini, son zamanlar safdillik taşan mazlum gülümsemelerle karşılamaya başlamıştı. Sevimli nazik bir öğretmen olan Bay WiedÇarklar Arasında

rich, bu çaresizlik taşan gülümsemeler karşısında yolunu şaşırmış Hans'a yüreği sızlayarak ve acıyıp kollayarak iyi davranan tek kişiydi. Hans'a ateş püsküren öbür öğretmenler onu horlayıp görmezliğe gelerek cezalandırıyor, bazen de içinde uykuya dalmış hırsı iğneleyici sözlerle uyandırmaya bakıyorlardı. "Uyumak gibi bir niyetiniz yoksa, rica etsem şu cümleyi okur muydunuz?"

Müdür beye gelince, soylu bir kırgınlığı sergiliyordu. O kibirli adam güçlü bakışlarına pek güveniyor, heybetli bir edayla gözlerini devirmesine Hans'm teslimiyet dolu mazlum gülümsemelerle karşılık verdiğini gördükçe öfkesinden deliye dönüyordu. Hans'm gülümsemesi giderek sinirine dokunmaya başlamıştı.

"Böyle aptal aptal gülümsemeniz gerekli mi yani! Sizin yerinizde başka biri olsa, oturup ağlardı." Babasından gelen mektup Hans üzerinde biraz daha etkili oldu. Adeta dehşete kapılmıştı babası, mektupta kendisine çekidüzen vermesi için ona yalvarıp yakarıyordu.

Müdür bey, Hans'm durumunu babasına bildirmiş, adamın da korkudan eli ayağı tutmaz olmuştu. Hans'a yazdığı mektupta dürüstlükten şaşmayan adamın bir araya getirebildiği bütün cesaretlendirici sözler ve işe ahlaksal açıdan bakılarak kaleme alınmış incitici laflar yan yana yer almaktaydı; ayrıca, mektupta hüzün dolu bir çaresizlik okunmaktaydı ki, bu da Hans'a pek dokunmuştu.

Müdür beyden tutunuz da baba Giebenrath'a, öğretmenler ve belleticilere varıncaya kadar

gençleri eğiten, görevlerine pek düşkün kişiler Hans'ta kendi isteklerinin karşısına dikilen bir engel görmüşlerdi, kafa tutup direten, hantallık, uyuşukluktan kaynaklanan bir engel; işte bu engelin baskı

kullanılıp zora başvurularak ortadan kaldırılması gerekiyordu. Belki o merhametli belletici dışında hiç

kimse Hans'm incecik çocuksu yüzündeki umarsız gülümsemenin ardında batağa saplanmış bir ruhun acılar içinde kıvrandığını, batakta boğulup giderken korku ve çaresizlikle çevresine bakmdığmı göremiyordu. Ve yine hiç kimse okulun ve bir babayla birkaç öğretmendeki barbarca hırsın bu narin ve körpe varlığı bulunduğu noktaya getirdiğini aklından bile geçirmemekteydi. Neden o alabildiğine duyarlı ve nazik çocukluk yıllarında durmaksızın her gece geç vakitlere kadar ders çalışmak zorunda bırakılmıştı Hans? Neden tavşanları elinden çekilip alınmıştı?

Neden Latince okulundaki arkadaşlarına bile bile yabancılaştırılmış, oltayla balık tutması ve gezip tozması yasaklanarak insanı yiyip bitiren kepaze bir açgözlülük ideal olarak kendisine benimsetilmek istenmişti?

Neden manastır okulunun giriş sınavından sonra bile alnının teriyle kazanıp hak ettiği tatil ona çok görülmüştü?

İşte şimdi aşırı zorlanmış zavallı bir at gibi yol kenarında kalakaknıştı, bundan böyle de bir işe yarayacağı yoktu.

Yaz başlarına doğru hükümet tabibi bir kez daha açıklamıştı ki, ortada yalnızca sinirsel bir bozukluk vardı ve bunun da başlıca nedeni Hans'm büyüme çağma girmiş olmasıydı. Hans tatilde şöyle adamakıllı bir bakım görsün, yeterince yiyip içsin, ormanda bol bol gezip dolaşsın, düzelecek, bir şeyi kalmayacaktı.

Ama ne yazık ki, buna fırsat olmadı. Tatile üç hafta kala bir öğle sonrası derste Hans öğretmen tarafından fena halde haşlandı.

Öğretmen söylenmesini sürdüredursun, Hans tekrar sıradaki yerine bıraktı kendini, korkuyla titriyordu, ansızın sarsıla sarsıla ağlamaya başladı, uzun süren ağla-masıyla dersin yarıda

kesilmesine yol açtı. Günün kalan bölümünü ise yatakta geçirdi.

Ertesi gün derse kaldırılıp tahtaya geometrik bir şekil çizmesi ve şeklin doğruluğunu matematiksel yoldan kanıtlaması istendi. Hans sıradan çıkıp yürüdü ama tahtanın önünde başı dönerek elindeki tebeşir ve cetveli tahtanın yüzeyinde anlamsız gezdirdi; hem tebeşir, hem cetvel düştü elinden, eğilip onları almak isterken bu kez dizüstü oturdu yere ve bir daha da ayağa kalkamadı.

Hastasının bu gibi muzipliklere kalkışması doktorun hayli canını sıkmıştı. Hans'm durumuyla ilgili olarak ihtiyatlı bir ifade kullandı, hemen Hans'a izin verilerek bir süre dinlenmesini uygun buldu ve hastanın bir sinir hekimine gösterilmesini salık verdi.

Müdür beye dönüp, "Bakarsınız delirebilir," dedi fısıldayarak. Müdür bey, doktorun sözlerini doğrular gibi başını salladı ve yüzündeki o bağışlamaz kızgın ifadeyi, duruma üzülen babacan bir ifadeye dönüştürmeyi uygun gördü, kolayca da başardı bunu ve yeni ifade kendisine pek yakıştı.

Müdür bey ve doktor, her biri ayrı bir mektup

yazmıştı Hans'm babasına; mektupları cebine sokup Hans'ı eve uğurladılar. Müdür beyin Hans'a kırgınlığı yerini ciddi bir kaygıya bırakmıştı, daha Heilner olayının tedirginliğini üzerinden atamamış

Stuttgart'taki makamlar bu yeni talihsiz olay karşısında ne düşüneceklerdi kimbilir? Hatta müdür bey bu kez herkesi şaşırtarak son tatsız duruma uygun düşen bir konuşma yapmaktan vazgeçti, manastırdan ayrılmadan önceki son saatlerde Hans'a alabildiğine yumuşak ve sevecen davrandı, güler yüz gösterdi. Onun izinden dönüp gelemeyeceğini biliyordu kesinlikle; bir iyileşme gerçekten söz konusu olup manastıra dönse de arkadaşlarından hayli geride kalan Hans'm geçmiş aylar, hatta geçmiş haftalardaki savsakladığı dersleri telafi ederek arkadaşlarına yetişmesi düpedüz olanaksızdı. Her ne kadar cesaretlendirici bir içtenlikle

söylenmiş 'yeniden görüşmek üzere' sözcükleriyle Hans'ı uğurlamışsa da, sonraki ilk günlerde Hellas odasına adımını her attığında gözüne çarpan üç boş masa içinde bir burukluk yaratmış, okulun yetenekli iki öğrencisini kaybetmesine belki biraz da kendisinin

yol açtığı düşüncesini kafasından kovmakta zorlanmış ama moral bakımından güçlü, yılmak bilmez bir adam olduğu için, bu bir işe yaramaz karanlık kuşkuları yüreğinden yine uzaklaştırabil-mişti.

Elinde küçük valiziyle evin yolunu tutmuş Hans, kiliseleri, o büyük giriş

kapısı, çatıları, kuleleriyle manastırı arkalarda bırakmış, orman ve sıra sıra tepeler geride kalarak onların yerini komşu Baden-Baden kentinin bağları bahçeleri

almış, ardından Pforzheim görünmüş, hemen onun ilerisinde Karaorman'm çamla kaplı lacivert tepeleri ve dağları boy göstermişti.

İçinde akan sularla çok sayıda vadinin yer aldığı dağlar ve tepeler yazın kızgın sıcağında olduğundan daha mavi ve serin görünüyor, bol bol gölgeler vaat ediyordu insana. Hans sürekli değişip duran ve doğup büyüdüğü yerleri giderek daha çok anımsatan çevreyi içinde bir hoşluk duygusuyla seyredip duruyordu ki, kendi kasabalarına yaklaştıklarını görünce ansızın babası geldi aklına, babasının istasyonda kendisini karşılayacak olmasından duyduğu tatsız korku böyle bir yolculuk yapmaktan duyduğu küçük sevinci kendisine zehir etti. Sınav için Stuttgart'a gidişlerini ve okul için Maulbronn'a yaptıkları yolculuğu, insana verdiği* o heyecan ve ürkekliği sevinçle yeniden yaşadı. Bütün bunlar neye yaramıştı sanki? Manastıra artık geri dönemeyeceğini, okulun da öğrenimin de bütün o açgözlü umutların da bundan böyle kendisi için gerilerde kaldığını okulun müdürü gibi o da biliyordu kuşkusuz. Ama şimdi bunlara üzüldüğü yoktu, yalnızca umutlarını boşa çıkarıp hayal kırıklığına uğrattığı babasıyla karşılaşmaktan duyduğu korku kasvetle dolduruyordu yüreğini. Şu anda dinlenmekten, doya doya ağlamaktan, doya doya düşler görmekten, gerilerde kalan bütün çilelerden ve kahırlardan sonra şöyle yine bir yol oh deyip rahat bir nefes almaktan başka bir şey istemiyordu. Ne var ki, babasının yanında bu fırsatı ele geçiremeyeceğinden korkmaktaydı. Tren yolculuğu sona ermek üzereyken başına yine şiddetli bir ağrı gelip yerleşti, pencereden dışa-rısını seyretmez olmuştu artık, oysa trçn şimdi en sevdiği yerlerden geçmekteydi, tepelerinde ve ormanlarında heyecan ve coşkuyla gezip dolaştığı yerlerdi hepsi; az kalsın kasabalarının o avucu-nun içi gibi bildiği istasyonunda inmeyi unutuyordu.

İşte şimdi elinde şemsiye ve valiz, istasyonda öylece dikiliyor, babası da karşısında durmuş kendisine bakıyordu. Müdür beyin yolladığı son haber, hayırsız oğlunun adamda yol açtığı hayal kırıklığını ve öfkeyi akıl almaz bir dehşete dönüştürmüştü. Hans'ı kafasında yıkılmış, çökmüş

ve korkunç derecede perişan durumda tasarlamıştı babası; oysa zayıf düşmüş olmasına karşın yine de sağlam ve kendi ayakları üzerinde durur halde bulmuştu onu. Bu da içine biraz su serpmişti; ne var ki, işin en kötü yanı, doktorla müdür beyin yazdıkları mektuplarda sözü edilen şu sinir bozukluğundan içten içe duyduğu korkuydu. Kendi ailesinden şimdiye kadar hiç sinir hastası çıkmamıştı ve bu gibi hastalara kasabada akıl hastaları gibi davranılır, kimse anlamaya çalışmaz, dahası alay edilerek ya da küçümseyici bir acımayla söz edilirdi onlardan hep. İşte şimdi de oğlu Hans böyle bir hastalıkla dönüp gelmişti eve.

İlk gün Hans evde sitemler, suçlamalarla karşılaşmamasına sevindi.

Sonraki günler babasının kendisine davranışmdaki çekingen ve ürkek kollayış

dikkatini çekti; böyle davranmak için babasının kendini zorladığı açıkça görülüyordu. Ayrıca, zaman zaman dikkatini çeken bir şey daha vardı: Babası ona tuhaf tuhaf

bakıyor, insanı

korkutan bir merakla onu süzüyor, sesini kısarak yapmacık bir tonla konuşuyor, belli etmeden onu göz hapsinde tutuyordu. Babasının davranışı Hans'ı daha da ürkütmüş, durumundan duyduğu belirsiz bir korkuyla kahrolmaya başlamıştı.

Hava güzelse Hans, evden çıkıp ormanın yolunu tutuyor, ormanda saatlerce yatıyor, bu da onu rahatlatıyordu. Kimi vakit ormanda, bir zamanki mutlu çocuksuluğunun, hırpalanıp örselenmiş ruhuna şöyle bir dokunup geçtiğini hissediyordu; çiçeklere, böceklere seviniyor, kuş

seslerini dinlemek ya da bir av hayvanının izini sürmek kıvançla dolduruyordu içini, gelgelelim, bütün bunlar ancak bir an sürüyordu.

Çokluk yosunların üzerinde tembel tembel yatıyor, başı kazan gibi, belli bir şey üzerinde düşünmeye çalışı* yor, derken yine o eski düşüncelere dalıyor, düşler onu alıp uzaklara taşıyor, başka yerlerin başka çevrelerin içine götürüp bırakıyordu.

Bir defasında şöyle bir düş gördü: Dostu Heil-ner ölmüş, bir sedyede yatıyor, kendisi de dostunun yanma gitmek istiyordu; ama müdür beyle öğretmenler bırakmıyor, onu gerisin geri itiyor, o yeniden ileri atıldıkça, acıtıcı sert yumruklarla karşılaşıyordu. Yalnızca manastırdaki öğretmenler ve belleticiler değil,

okul müdürü ve Stutt-gart'taki giriş sınavını yapanlar da ateş püsküren yüzlerle olayda hazır bulunuyordu. Derken ansızın değişiyordu sahne; dostu Heilner'in yerinde sedyede şimdi gölde boğulan Hindinger yatıyor, başında yüksek silindir şapkayla komik babası da çarpık bacağıyla mahzun mahzun oracıkta dikiliyordu.

Ve bir başka düş de şöyleydi: Ormanda koşuyor, okuldan kaçan dostu Heilner'i arıyordu. Onu hep ilerde ağaçların arasında yürüyüp giderken görüyor, ne zaman kendisine sesleneyim dese, dostu ortadan kayboluyordu. Sonunda Heilner durup yanma gelmesini bekledi, sonra da ona şöyle söyledi: "Bak ne diyeceğim, bir kızı seviyorum ben!"

Ardından da kahkahalarla güldü ve ağaçların arasında yine kayboldu gözden.

Bir ara yakışıklı ve zayıf bir adamın bir gemiden indiğini gördü, Tanrısal sakin gözleri, huzur saçan zarif ve güzel elleri vardı; Hans, adama doğru koştu. Ama her şey yine silinip gitti birden, Hans gördüğü şey üzerinde düşünmeye koyuldu; İncil'de Onu hemen tanıdılar ve koşup geldiler denen o yer geldi aklına. Bunun üzerine geldüer'in fiilin hangi çekim şekli olduğunu anımsamaya çalıştı, geniş zaman kipini, mastar şeklini, geçmiş

zaman ve gelecek zaman kipini bulmaya uğraştı, tekil, ikil ve çoğul olarak çekmeye çalıştı fiili, işin içinden pek çıkamadığını görerek korktu, ter bastı vücudunu. Kendine geldiğinde sanki kafasının içi baştan aşağı yara bereyle kaplanmış gibi bir duyguya kapıldı, bir tevekkül ve suçluluk bilincinin uykulu gülümsemesiyle ne zaman ağzını büz-se, hemen müdür beyin sesini işitir gibi oluyordu: "Ne diye aptal aptal gülüyorsun öyle? Bir gülmen eksikti!"

Bazı günler düzelir gibi oluyorsa da, genellikle Hans'ın durumu iyiye gitmiyor, hatta tersine kötüleşiyordu. Bir zamanlar annesini tedavi etmiş, daha sonra da hakkında ölüm raporu düzenlemiş ve şimdi de guttan rahatsız babasını arada bir gelip ziyaret eden aile doktoru suratını asıyor, durumla ilgili görüşünü bildirmeyi bugünden yarına erteleyip duruyordu.

Latince okulundayken son iki yıl hiçbir dostu ve arkadaşı olmadığını ancak bu haftalar içinde fark etti

Hans. Bir zamanki arkadaşlarından kimi çekip başka yerlere gitmişti, kimi de çeşitli mesleklerde çıraklık öğrenimi görüyordu. Kendisini onlardan birine bağlayan bir bağ yoktu artık, hiçbir alıp vereceği kalmamıştı onlarla, onlardan da hiçbiri umursamıyordu zaten Hans'ı. Latince okulunun yaşlı müdürü iki kez kendisiyle dostça birkaç kelime konuşmuştu. Ayrıca, yolda rastladığı Latince öğretmeni ve rahip efendi de selamına babacan bir tavırla başlarım eğerek karşılık vermişlerdi; ama aslında Hans'a aldırdıkları söylenemezdi

artık. Hans, içerisine gereksiz bin bir türlü nesnenin zorla tıkıldığı bir kap, bin bir tohtfmun rasgele ekildiği toprak olmaktan çıkmıştı çünkü; titizlik ve özenle onun üzerinde durmaya, ona zaman harcamaya değmezdi artık.

Rahip efendi biraz ona sahip çıksa iyi olurdu belki. Peki ama, ne yapabilirdi? Hans'a verebileceği bilgi denen şeyi bir zaman kendisinden esirgememiş, en azından bilginin nerede ve nasıl aranacağını ona

öğretmişti, daha fazlasını ise ona verebilecek durumda değildi. İyi Latince bildiğinden haklı olarak kuşku duyulup vaazlarını herkesin bildiği kaynaklara dayanarak hazırlayan, öyleyken başı dara düşenlerin seve seve kendilerine koştuğu, bakışlarında dostça bir ifade okunup bütün dertler ve sıkıntıları için insana tatlı sözler bulup söyleyebilen rahiplerden biri sayılmazdı pek. Baba Giebenrath'a gelince, kendisini hayal kırıklığına uğratan oğluna karşı kızgınlığını gizlemek için elden gelen çabayı harcıyorsa da Hans için bir dost, onu teselli edip avutacak bir kişi olmaktan uzaktı.

Böylece kendisini dışlanmış görüp kimse tarafından sevilmediğini hisseden Hans, evlerinin küçük

bahçesinde oturup güneşleniyor ya da ormanda yere uzanıp yatıyor, düşlere dalıyor, kafasından pis pis düşünceler geçirip içleniyordu. Kitap okumaktan medet umulacak gibi değildi, çünkü ne zaman böyle bir şeye kalkışsa çok geçmeden başı zonkluyor, gözleri ağrıyor, kitaplarından hangisini açayım dese hemen manastır günleri ve orada çektiği sıkıntılar canlanıp karşısına dikilerek onu korkulu düşlerin, insanı soluksuz bırakan kâbusların kucağına götürüp

bırakıyor, kor gibi kızgın bakışlarını üzerine dikip onu efsunlayarak bir yere kıpırdamasına olanak vermiyordu.

Bu çaresizlik ve terk edilmişlik ortasında hasta Hans'a sözde kendisini avutmak isteyen bir başka hayalet düşünce daha el uzatıyordu; Hans bu düşünceye giderek aşinalık kazanmış, onsuz yapamaz olmuştu. Ölüm düşüncesiydi bu da. Bir yerden ateşli bir silah ele geçirmek ya da ormana gidip bir ağacın dalma ucuna

ilmik atılmış bir ip bağlamak nihayetinde zor değildi. Bu gibi düşünceler gezip dolaştığı yerlerde hemen her gün kafasını kurcalıyordu. Kimsenin uğramayacağı ıssız ve kuytu köşeler aramaya başlamıştı kendine; sonunda ölmek için güzel bir yer keşfetti, burasını canına kıyacağı yer olarak belirledi. İkide bir

kaçıp geldi, oturdu, pek yakında kendisini burada ölmüş olarak bulacaklarını canlandırdı gözlerinde, bundan tuhaf bir haz duydu. İpin ucunu bağlayacağı dalı belirlemiş, ipi çekecek güçte olup olmadığını sınamış, tasarladığı şeyi yapması için artık hiç engel kalmamıştı. Uzun aralarla birçok kez oturup iki ayrı mektup yazdı, babası için kısa, dostu Heilner için hayli uzun bir mektup. Kendisi öldüğünde bu mektupları üzerinde bulacaklardı.

Canına kıymak için sürdürdüğü hazırlıklar ve bunun kendisinde uyandırdığı güven duygusu, Hans'ın ruh durumu üzerinde olumlu bir etki yapmıştı. O uğursuz dalın altında öyle saatler geçirmişti ki, sonunda

yüreğindeki sıkıntı kaybolmuş, neredeyse güler yüzlü bir rahatlama his"si yüreğini sarmıştı. Ne diye o dalda

hâlâ sallanmadığını kendisi de bilmiyordu pek. İşin düşünce yanı tamamdı, ölecekti, kararını vermişti; ama şimdilik kendini iyi hissediyor, yaşamının son günlerinde o canım güneşin ve yalnızlıklar içinde düşlere dalmaların tadını çıkarmaktan vazgeçe-miyordu; uzun bir yolculuğa çıkacakların yolculuk arifesinde seve seve yaptığı bir şeyi yapıyordu adeta. Nasıl olsa yolculuğa istediği gün çıkabilirdi, her şey tamamdı. Öte yandan, eskiden beri alışık olduğu çevrede biraz daha oyalanmak, canına kıyma konusunda verdiği korkunç kararı birazcık olsun sezmeyen insanların yüzlerine biraz daha bakabilmek, benzersiz buruk bir hazla dol- duruyordu içini. Yolda doktorla karşılaştıkça şöyle düşünmekten kendini alamıyordu: "Gör bakalım, nasılmış!"

Yazgı denen şey, Hans'm içinde beslediği karanlık niyetin biraz zevkini çıkarmasına göz yumuyor, ölüm kadehinde her gün birkaç damla daha yaşam zevki ve yaşam gücü yudumlamasına seyirci kalıyordu. Doğrusu örselenip sakatlanmış bu körpe varlık pek de önemli değildi yazgı için; ne var ki, bu varlığın kendisi için belirlenen yörüngedeki dolaşımını tamamlaması, yaşamın buruk lezzetinin biraz daha tadına varmadan sahneden çekilip gitmemesi gerekmekteydi.

Kafasındaki o kaçınılmaz kahredici hayaletler sesini giderek daha seyrek duyurmaya başlamış ve sonunda yerini yorgun bir boş vermişliğe, acı ve ıstıraplardan uzak uyuşuk bir havaya bırakmıştı; böyle bir hava içinde Hans hiçbir şey düşünmeden günlerin ve saatlerin önü sıra akıp gittiğini görüyor, boş gözlerle bakıp

duruyor ve bazen bir uyurgezer ya da bir çocuk gibi davranıyordu. Bir ara miskin bir dalgınlık içinde küçük bahçelerindeki çamın altında oturmuş, pek farkına varmadan eski bir şiiri kendi kendine mırıldanıp durmuştu; Latince okulundayken öğrendiği bir şiirdi bu ve o anda aklına gelivermişti:

Ah, ne kadar yorgunum Ne kadar bitkin üstelik Parasız pulsuzum Ve ceplerim delik.

Alışılagelmiş melodisine uygun olarak mırıldanıyordu şiiri; belki yirmi kez kafasında belli bir şey düşünmeden yinelemişti. Ama babası az ötede pencerede dikilmiş, içinde büyük bir korkuyla Hans'ı dinliyordu. Hoş bir tekdüzelik içinde dalgın dalgın mırıldanılan bu abuk sabuk sözler, onun inceliklerden uzak yaradılışı için anlaşılmayacak bir şeydi; dolayısıyla oğlunun davranışını umarsız bir akıl bozukluğunun belirtisi diye yorumladı göğüs geçirerek. O zamandan beri de oğlunu daha çok telaş ve tedirginlikle izlemeye koyuldu. Bu da kuşkusuz durumu fark etmekte gecikmeyen Hans'ı üzdü; ne var ki, hâlâ ipi yanma alıp ormana yollanmayı ve o güçlü sağlam daldan medet ummayı erteliyordu.

Bu arada sıcak yaz mevsimi çıkıp gelmekte gecikmemiş, devlet giriş

sınavının ve onu izleyen tatil döneminin üzerinden bir yıl gibi bir zaman geçmişti. Hans'm arada bir aklına geliyor bu ama* içinde hiçbir heyecan uyandırmıyordu; hayli duygusuz biri olup çıkmıştı. Oltayı alıp yeniden balık tutsa, sevinecekti doğrusu ama babasına bundan söz açmayı göze alamıyordu. Ne zaman ırmak kıyısında otursa içi içini

yiyor, bazen de saatlerce ırmak kenarından ayrılmıyordu; burada kimse kendisini görmüyor, suyun

karanlıklarında sessiz sakin yüzen balıkların devinimlerini hayranlıkla izliyordu. Her gün akşamüstü yüzmek için ırmaktan yukarı doğru bir boy yürüyor, bu arada ister istemez Müfettiş Gessler'in evinin önünden geçiyordu. Günün birinde Emma Gessler'in artık evine dönmüş olduğunu keşfetti; üç yıl önce kendisi için

yanıp tutuştuğu kızdı Emma. Birkaç kez meraklı gözlerle kıza şöyle bir baktı ama eskisi kadar beğenmedi onu. Üç yıl önce çıtı pıtı biriydi; oysa şimdi büyümüş, devinimlerine bir kabahk gelip

oturmuştu; çocuksu saç tuvaletinin yerinde modaya uygun kesilmiş

saçlar vardı artık, bu da kendisini bayağı çirkinleştiriyordu. Üzerindeki uzun giysilerde kendisine hiç yakışmamıştı, bir hanımefendi görünümünü sergilemeye yönelik çabaları için kesinlikle zavallı sözcüğü kullanılabilirdi. Hans gülünç bulmuştu Emma'yı ama eskiden onu gördüğü zaman nasıl tatlı, karanlık ve sıcak bir duyguyla içinin coşup kabardığını düşününce bir sızı duydu yüreğinde. Zaten genel olarak bir zamanlar her şey bambaşkaydı, şimdikinden çok daha güzel, çok daha güler yüzlü, çok daha canlıydı! Uzun zaman var ki, Hans'ın gözü Latince'den, tarihten, Yunanca'dan, sınavdan, manastır okulundan başka şey görmemiş, baş ağrılarından göz açamamıştı. Oysa üç yıl önce masal kitapları vardı elinin altında, haydut romanları vardı. Evlerinin küçük bahçesinde kendi kurup çattığı bir deli girmen işler durur, akşamları gidip Nascholdlarm I

evlerinin kapısının eşiğinde daha başkalarıyla be-t raber Liese'nin anlattığı macera dolu hikâyeleri I

dinlerdi. Garibaldi takma adındaki yaşlı komşu-I lan Bay Grossjahn'a uzun süre insanların canına I kıyan bir haydut gözüyle bakmış, adamı düşlerinde görmüştü. Bir zamanlar yıl boyu hemen her ay insanı sevindirecek bir şey olurdu mutlaka, bazen otlar biçilip kurutulur, bazen yoncalar biçilir, ardından olta alınıp ilk kez balık tutmaya çıkılır j ya da yengeç avlanır, şerbetçiotu toplanır, ağaçlar-' dan erikler silkelenir, ateşte patates közlemesi yapılır, harman dövülür, arada da ekstradan canım pazar günleri ve bayram tatilleri yaşanırdı. Ayrıca bir sürü şey vardı ki, gizemli büyülü bir güçle

kendisine çekmişti onu: Evlere, sokaklara, merdivenlere, çitlere, insanlara ve türlü türlü hayvanlara sevgiyle ve aşina gözlerle bakmış ya da bilme-cemsi bir ayartıcılığı içeren nesneler gibi görmüştü onları.

Şerbetçiotunun toplanmasına kendisi de yardım etmiş, büyücek kızların söylediği şarkı ve türküleri

dinlemiş, bunlarda geçen kimi sözleri ezberlemişti; öyle sözler ki, çoğu insanı güldürecek kadar komik ama kimi de dikkati çekecek kadar yakmmalıydı, işitince insanın gırtlağına bir şey gelip düğümleniveriyordu.

Bütün bunlar yavaş yavaş geçmişin alacakaranlığına gömülmüş, ortadan kaybolmuştu da hemen farkına varılamamıştı. İlkin Liese'nin yanında geçirilen akşamların sonu gelmiş, ardından pazarları öğleden önce ırmakta golyan balığı tutmalar, sonra da masal okumalar tarihe karışmıştı; böylece tüm eğlenceler, mutluluklar teker teker elden çıkıp gitmiş, geride kala kala şerbetçiotu toplamalar ve küçük

bahçelerindeki çekiçli değirmen kalmıştı. Ah, ah, nereye gitmişti bütün bunlar?

Hani öyleydi ki, vaktinden önce olgunlaşan Hans, şimdi hastalıklı günlerinde gerçekdışı ikinci bir çocukluk dönemini yaşamaya başlamıştı adeta. Çocukluğundan yoksun bıraktıkları ruhu, içinde ansızın patlak vermiş bir özlemle, alacakaranlıklara gömülmüş o güzelim yıllara kaçıp sığınıyor, sağlıklı denemeyecek kadar güçlü ve duru anımsamalar ormanında ordan oraya koşturup duruyordu. Tüm anıları, gerçekte yaşadığı olaylardan daha az bir sıcaklık ve coşkuyla yaşadığı söylenemezdi; oyuna getirilip ayaklar altına alm-mış çocukluğu uzun süre önüne set çekilmiş bir pınar gibi şimdi gürül gürül akmaya başlamıştı içinde. f

Bir ağaç budanıp da tepesi kesildi mi, köke

I yakın bir yerinden yeni filizler, sürgünler verir: t bunun gibi, henüz ömrünün baharında hasta-\ lanıp ölüm yatağına düşen bir ruh da çokluk ilk yaşam günlerine ve sezgilerle kıpır kıpır bir çocukluk çağma döner sık sık, sanki orada yeni umutlar keşfedecek ve kopan hayat ipliğini yeni-, den birbirine tutturacaktır. Ağacın kökünden fışkıran sürgünler bir solukta boy atar, büyür, özsularla donanır ama yalancı bir yaşamdır ortada görünen, sürgün gelişip de eskisi gibi doğru dürüst bir ağaca dönüşemez artık. Hans'm durumu da böyleydi

işte; bu yüzden çocukluk ülkesinin düşsü yollarında bir süre kendisini izlemek yerinde olacaktır.

Eski taş köprünün yakınmdaydı Hanslarm evi ve birbirinden alabildiğine değişik iki sokağın köşesini oluşturmaktaydı. Evi büyük bölümüyle sinesinde barındıran sokak kentin en uzun, en geniş ve kibar sokağı olup Sepiciler Sokağı adını ' taşıyordu. Kısa ve dar olan öteki sokak ilerde birden dikleşiyordu ve perişan bir

görünümü vardı, , Şahinler Sokağı'ych adı; bu ad, hanidir işletilmeyen bir meyhanenin armasmdaki şahin

resminden ötürü konmuştu sokağa.

Sepiciler Sokağı'nda sıralanan evlerin tü-{ münde kentin namuslu ve dürüst eski sakinleri oturmaktaydı, herkesin kendi mülküydü oturduğu ev; gömütlükte her ailenin kendi kabristanı, evinin arkasında kendi bahçesi vardı; bahçeler teÇarklar

Arasında

raslar halinde bayır yukarı uzanıyor, çitleriyle bin sekiz yüz yetmiş

yılında inşa edilip üzerini sarı katırtırnaklarmm örttüğü demiryolu dolgusuna kadar gelip dayanıyordu. Küçük kasabada Sepiciler Sokağı'yla boy ölçüşebilecek tek yer Pazar Meydanı'ydı; kilise, hükümet konağı, mahkeme, belediye,

rahibin evi burada bulunuyor, o temiz ağırbaşlılıkları içinde insanda düpedüz kentsel bir soyluluk izlenimi uyandırıyordu. Hani devlet dairelerini barındırdığı söylenemezdi Sepiciler Sokağı'nın ama o görkemli kapılarıyla kasabanın az çok varlıklı kesiminin oturduğu eski ve yeni evler, klasik üslupta sevimli bağdadi yapılar, şirin aydınlık çatılar hep bu sokakta yer alıyor, evlerin yalnızca yolun bir tarafında dizilişi sokağı bir sıcaklık, rahatlık ve aydınlıkla donatıyordu; çünkü yolun öbür tarafında ahşap korkuluğu içeren bir duvarın altında ırmak akıyordu.

Sepiciler Sokağı ne kadar uzun, geniş ve aydınlık, rahat ve kibarsa, Şahinler Sokağı o kadar tersiydi bunun. Bu sokakta lekelerden geçil-meyip pul pul dökülen sıvaları, öne doğru bel vermiş çatıları, pek çok yerinden kırılıp dökülerek kalafattan geçirilmiş kapı ve pencereleri, yamul-muş

bacaları ve çürük çarık damlarıyla

çarpık ve izbe evler yer alıyor, mekân ve ışığı birbirlerinin elinden zorla kapmaya çalışıyorlardı. Ayrıca, sokak dar ve acayip biçimde

eğriydi, sanki dünya durdukça duracak bir loşluğa gömülmüştü; yağmurlu havalarda ve güneşin batmasından sonra loşluk nemli bir karanlığa dönüşüyordu. Pencerelerin önünde sırıklara ve iplere asılmış

çamaşırlar eksik olmuyordu hiç; çünkü sokak ne kadar dar ve sefilse, o kadar çok insanı barındırıyordu, kiracıların kiracıları ve belli bir ücret karşılığı evlerde geceleyenler de cabasıydı. Günden güne eskiyip yaşlanan bu yamru yumru evlerin tüm köşe bucağı insandan geçilmiyordu; sefalet, ahlaksızlık ve hastalık Şahinler Sokağı'm kendine yurt edinmişti. Kasabada

tifo salgını mı var, çıktığı yer burasıydı; bir cinayet mi söz konusuydu, bu sokaktı işlendiği yer; bir hırsızlık mı oldu, hırsızın ilkin bu sokakta aranması gerekiyordu. Kasabaya başka yerlerden gelen satıcılar da bu sokakta konaklıyordu hep. Bunların arasında o şaklaban pudra satıcısı Hottehotte ile yaptığı rezalet ve kepazelikler anlatıla anlatıla bitirilemeyen bileyici Adam Hittel de yer almaktaydı.

Okula gittiği ilk yıllar Hans sık sık Şahinler Sokağı'nda almıştı soluğu.

Saçları saman sarısı bir alay bitirim oğlanla adı kötüye çıkmış Bayan Lotte Frohmüller'in anlattığı cinayet öykülerini dinlemişti. Lotte Erohmüller küçük bir meyhane sahibinin dul eşiydi, kocasından boşanmış, ayrıca beş

yıl kodeste yatmıştı. Bir zaman kasabanın parmakla gösterilecek güzellerindendi. Fabrika işçisi bir sürü erkekle düşüp kalkmış, ikide bir adı skandallara karışmış, uğrunda bıçaklaşmala-ra kadar varan kavga dövüşler yapılmıştı. O sıra yalnız yaşıyor, fabrika dönüşü kahve pişirip içerek ve hikâyeler anlatarak akşamları geçiriyordu; evinin kapısı ardına kadar açık duruyor, kadınlardan ve genç erkek işçilerden başka her zaman bir alay çocuk da eşikte oturup onun anlattıklarına hayranlık ve korkuyla kulak veriyordu. Siyah taş

ocağın üzerindeki kahvedenlikte kahve suyu kaynıyor, yanı başında yanan içyağmdan bir kandilin ışığı kömür ateşinin mavi aydınlığıyla birleşerek insanla hınca hınç dolu loş odayı tuhaf titreşimlere boğuyor, dinleyicilerin gölgelerini dev-cileyin boyutlarda duvarlara ve tavana yansıtarak hayaletimsi devinimlerle donatıyordu.

Hans henüz sekiz yaşındayken Finkenbein kardeşleri bu sokakta tanımış, babasının kesin yasağını dinlemeyerek yaklaşık bir yıl onlarla arkadaşlık etmişti. Kardeşlerden birinin adı Dolf, ötekisininki Emil'di,

kasabadaki sokak çocukları arasında en bıçkınlarıydı, bahçelerden meyve aşırmalar ve orman yasaklarını çiğnemeleriyle ün yapmışlardı kendilerine, hüner ve marifetleri sayılamayacak kadar çoktu. Öte yandan, kuş yumurtaları, yuvarlak kurşun zokalar, karga, sığırcık ve tavşan yavruları alıp satıyor, yasak "falan demeyip geceleyin ırmağa kimse görmeden olta yerleştiriyor, kentteki bütün meyve bahçelerini kendi evleri biliyorlardı; çünkü hiçbir çit yoktu ki kazıkları kolaycacık aşıp geçemeyecekleri kadar sivri, hiçbir duvar yoktu ki, üzeri kolaycacık aşıp geçemeyekleri kadar cam kırıklarıyla döşenmiş olsundu.

Ama Hans'm Şahinler Sokağı'nda herkesten çok arkadaşlık yaptığı kişi Hermann Rechtenheil adında bir oğlandı. Bir yetimdi kendisi; hastalıklı, vaktinden önce serpilip gelişmiş, başkalarına pek benzemeyen bir çocuktu. Bir bacağı ötekinden kısaydı, bu yüzden koltuk değneğiyle yürüyor, öbür çocukların sokakta oynadıkları oyunlara katılamıyordu.

Çelimsiz biriydi, vaktinden önce

buruk bir ifadeye bürünmüş bir ağız ve fazlasıyla sivri bir çeneyle sağlıklı denemeyecek sarı soluk bir yüzü vardı. Türlü el işlerinde alabildiğine becerikliydi, en çok oltayla balık avlamaya bayılıyordu ki, bu tutku ondan Hans'a da geçmişti. Hans'm o zamanlar balık avlamak için elinde henüz bir izin belgesi yoktu ama

yine de iki arkadaş kimsenin kendilerini göremeyeceği kıyı köşelerde gizlice avlanmaktan geri kalmamıştı.

Avlanmak zevkliyse, kaçak avlanmak ondan bir kat daha zevklidir, herkes bilir bunu. Sakat bacağıyla Rechtenheil olta için kesilmeye en uygun kamışın nerelerde bulunabileceğini, at kıllarının nasıl örülüp misina yapılacağını, oltaya takılacak iğnelerin nasıl sivriltilebileceğini öğretmişti Hans'a. Ayrıca havayı rasat etmesini, suyu gözlemesini ve kepekle bulandırmasını, her balık için en uygun yemi seçip bunları oltaya gereği gibi geçirmesini, balık türlerini birbirinden ayırmasını, avlanırken balıkların çıkaracağı

seslere kulak vermesini, oltayı suyun istenilen derinliğinde tutmasını da öğretmişti. Hiç konuşmadan, yalnızca yanında bulundurup kendisini örnek almasını söyleyerek oltayı ne zaman çekeceğini, ne zaman gevşek bırakacağını da öğrenmesini sağlamıştı Hans'ın. Dükkânlarda satılan cafcaflı kamışları, mantarları, saydam

misinaları ve bütün o yapay olta takımını işte öylesine küçümseyip alaya almış, her parçasını insanın kendi eliyle yapıp kotarmadığı bir oltayla dünyada balık tutulamayacağını Hans' m kafasına sokmaya çalışmıştı.

Aralarında çıkan bir kavga sonucu Finkenbein kardeşlerle arkadaşlığa son vermişti Hans. Sessiz ve sakat Rechtenheil ise, arkadaşlıkları güzel güzel sürerken bir gün kendisini bırakıp gitmişti. Bir şubat günü o küçük, sefil yatağına uzanmış, koltuk değneğini sandalyesinde duran giysilerinin üzerine koymuş, birden ateşi yükselip kaşla göz arasında sessiz sedasız bu dünyadan göçmüştü.

Şahinler Sokağı kısa sürede unutmuştu onu, bir tek Hans'm anılarında uzun süre yaşamıştı.

Rechtenheil'm ölümüyle Şahinler Sokağı'nm o acayip sakinlerinin sayısında hiç de azalma olmadı. İçkiye düşkünlüğü dolayısıyla işten çıkarılan postacı Bay Rötteler'i kim tanımazdı? İki haftayı geçmezdi ki, Rötteler bir güzel kafayı çekip de sokakta serilip kalmasın yere ve gece vakti rezalet çıkarmasın. Oysa

başka zamanlar bir çocuk kadar zararsız ve masum biriydi, iyi kalplihkle gülümseyip dururdu sürekli. Oval enfiye kutusundan Hans'a enfiye çektirir, bazen onun getirdiği balıkları alarak yağda kızartıp yer, Hans'ı da kendisiyle oturup yemeye davet ederdi. İçi doldurulmuş cam gözlü bir şahini, ayrıca eskiden kalma bir müzikli saati vardı, ince sesiyle modası geçmiş dans havaları çalardı. Sonra o asırlık ihtiyar teknisyen Porsch'u tanımayan var mıydı? Yalınayak yürürken bile koluna kibar kolluklar takmadan duramazdı. Eskilerden sert bir köy öğretmeninin oğluydu, İncil'in neredeyse yarısını, bir yığın atasözünü ve ahlaksal nitelikteki bir sürü özdeyişi ezbere bilirdi; ama ne bu özelliği, ne ağarmış saç sakalı gördüğü bir kadına kur yapıp iltifatlar yağdırmaktan ve sık sık kafayı tütsüle-mekten kendisini alıkoyamazdı hiç. Şöyle biraz yükünü almayagörsün, Hansların evinin köşAsm. deki taşın üzerine oturmaktan hoşlanır, Önünden gelip geçen herkese adıyla seslenir, özdeyişlerini ve hikmetli sözlerini bol keseden kendilerine buyur ederdi.

"Hans, benim güzel evladım, dinle bak, ne söyleyeceğim sana! Nasıl diyor Sirach? Bir kimseye bir öğüt

verip de sonradan verdiği öğütten dolayı pişmanlık duymayana ne mutlu! Güzelim bir ağaçtaki yapraklar gibi hani; nasıl yapraklardan

kimi dökülür, kimi yeşerip yerini alır dökülenin, insanlar da öyledir, kimileri ölür, kimileri doğar, yerini alır ölenlerin. İşte böyle, artık eve gidebilirsin, seni yumurcak seni!"

Ağzından dökülen o sofuca hikmetlerin yanı sıra Porsch Baba'mn hortlak ve hayaletlerle ilgili olarak anlattığı tüyler ürpertici hikâyeler sayılamayacak kadar çoktu. Porsch Baba bu gibi varlıkların gezip dolaştığı yerleri iyi bilir, kendi anlattıklarına kendisi inanmakla inanmamak arasında bocalayıp dururdu.

Çokluk anlattığı hikâyeler ve onu dinleyenlerle eğlenir gibi palavracı bir küçümseyişi içeren bir sesle başlar

anlatmaya ama anlatırken korkuyla sinip büzülür, yavaş yavaş kısar sesini, sonunda alçak perdeden, etkileyici, insanın tüylerini diken diken eden bir fısıltıda karar kılardı.

O küçük sokak ne çok korkuyu barındırırdı sinesinde! İşleri ters gidip bakımsız kalmış atölyesi sonunda tümüyle elden çıkan çilingir ustası Bay Brendle de burada oturmuştu. Neredeyse bütün gün evindeki küçük pencerenin önünden ayrılmaz, somurtup durarak bu sokağa bakardı hep.

Bazen komşu evlerinin o bitirim, o haşarı çocuklarından birini ele geçirdi mi, oh olsun deyip anasından emdiği sütü burnundan getirir, var gücüyle kulaklarına asılır, saçlarını çeker, orasını burasını çimdikleyip vücudunda morartmadığı yer bırakmazdı. Ama bir gün gelmiş, bir tel parçasıyla evinin merdivenine asıvermişti kendisini ve asılmış haliyle öylesine çirkin bir görünüm sergilemişti ki, kimse yanma sokulmayı göze alamamış, sonunda teknisyen Porsch Baba arkadan yaklaşarak bir tenekeci makasıyla teli kesmişti; ağzından bir karış dışarı sarkmış diliyle Brendle'nin cesedi de yüzüstü düşüp merdivenlerden paldır küldür aşağıya yuvarlanmış, dehşetle kaçışan seyircilerin arasına dalmıştı.

Hans ne zaman aydınlık ve geniş Sepiciler Sokağı'ndan çıkıp bu karanlık ve rutubetli Şahinler Sokağı'na adımını atsa, o tuhaf bunaltıcı havanın yanı sıra insanın nefesini kesen haz dolu bir ürperti hissetmiş, merak, korku, vicdanında bir rahatsızlık ve mutlu serüvenlerin önsezisinden oluşan karışık bir duygu

üzerine çullanmıştı. Şahinler Sokağı masallarla, mucizelerle, yaşanıp işitilmedik korkunç olaylarla karşılaşılabilecek tek yerdi. Öyle bir yer ki, burada sihirler, büyüler, hortlaklar ve hayaletler inanılırhk

kazanıyor, olası nesnelere dönüşüyor, tıpkı efsanelerin ve Sonnenwirtle, Schinderhannes, Messerkarle, Post-michel ve daha başka pek çok esrarengiz kahramanın, caninin, katilin ve maceraperestin rezaletlerinden ve karşılığında uğradıkları cezalardan söz edip öğretmenlerin gördükleri yerde el koyduğu Reutlingen halk kitaplarının okuyanlara

sağladığı tüyler ürpertici, şahane, insanın içini titreten nazların tıpkısı bu sokakta da yaşanabiliyordu. Şahinler Sokağı'ndan ayrı olarak bir yer daha vardı ki, burası hepsinden değişikti, bir şeyler yaşanabilir, işitilebilir, karanlık tavan aralarında ve gizemli odalarında insan kaybolup gidebilirdi. Yakındaki büyük

tabakhaneydi bu yer, eski ve çok büyük bir binaydı, loş tavan aralarında kocaman deriler asılı dururdu hep, bodrumda üstü örtülü çukurlar ve ayak atılması yasak dehlizler vardı; akşam oldu mu, bu dehlizlere Liese bütün çocukları toplar, onlara masallar anlatırdı. Burada, Şahinler Sokağı'ndakinden daha sessiz, daha güler yüzlü ve insancıl bir hava eser, beri yandan Şahinler Sokağı'ndaki aynı gizemsellik burada da kendini hissettirirdi. Çukurlarda, bodrumda, bahçede ve tavan aralarında sepici kalfalarının çalışmaları alışılmadık bir tuhaf duyguyla doldururdu insanın içini; o kocaman tamtakır odalar sessiz ve korkutucu olduğu kadar çekiciydi. Tabakhanenin heybetli ve asık suratlı sahibinden bir yamyam gibi korkardı herkes; Liese ise bu acayip binada bir peri gibi gezip dolaşır, bütün çocukların, kuşların, kedilerin ve köpekçiklerin üzerine kol kanat gerer, onlara annelik yapar, içi iyilikle dolup taşar, çevresini masallara, şarkı ve şiirlere boğardı.

İşte şimdi Hans'm düşünceleri ve düşleri kendisine çoktan yabancılaşmış bu dünyada gezip dolaşıyor, uğradığı hayal kırıklığından ve umutsuzluktan kaçıp gerilerde kalmış o canım günlere sığmıyordu, içinin

umutla dolu olduğu ve yanma

ulaşılamayacak esrarlı derinliklerinde zümrütten saraylar, tüyler ürpertici tehlikeler, büyülü hazineler saklı devcileyin sihirli bir orman gibi dünyanın ayakları altına serildiği o günlere. Hans, bu ıssız ve vahşi ülkenin içinde şöyle birazcık yol almış ama beklediği mucizelerle henüz karşılaşmadan yorgun düşmüştü;

işte yine o gizemli loşluk içindeki kapısının önünde dikiliyordu bu ülkenin ama bu kez dışlanmış biriydi, başıboş bir merakla yapıyordu bunu.

Hans, eve döndükten sonra yine birkaç kez gidip dolaşmıştı Şahinler Sokağı'nı. Orada yine eski alacakaranlıklar, eski pis kokularla karşılaşmış, eski köşe bucakları, eski ışıksız merdiven altlarını yine karşısında bulmuştu; eskisi gibi kadınlı erkekli yaşlı insanlar kapıların önünde ®tu-ruyor, saman sarısı saçlarıyla eli yüzü pis çocuklar bağırıp çağırarak ortalıkta dolaşıyordu. Şimöi daha da yaşlanıp kocamış

teknisyen Porsch kendisini tanımamış, Hans'm çekinerek verdiği selama yalnız alaylı bir mırıldanmayla karşılık vermişti. Garibaldi takma adıyla Bay Grossjahn bu dünyadan göçüp gitmişti ve Lotte Frohmüller de hayatta değildi artık. Postacı Rötteler henüz yaşıyordu ve haylaz oğlanların müzikli saatini bozduklarından yakındı Hans'a, ona enfiye ikram etti, sonra birkaç kuruş para istedi kendisinden, sonra da Finkenbein

kardeşlerden söz açtı, kardeşlerden birinin puro fabrikasında çalışıp şimdiden büyük bir adam gibi meyhanelerde kafayı çektiğini anlattı; kardeşlerden ötekisi bir kilisenin açılış töreninde kavgaya tutuştuğu adamı bıçaklayıp kayıplara karışmıştı, bir yıldan beri ortalarda yoktu.

Her şey hazindi, her şey hüzün veriyordu insana.

Bir akşam da kalkıp tabakhaneye gitti Hans. Dayanamayıp kapıdan içeri girdi, nemli ve ıslak avludan geçti, bu kocaman binada bütün o elden çıkıp gitmiş neşe ve sevinçleriyle çocukluğu saklı yatıyordu sanki. Yamulmuş

merdiveni çıkıp malta taşı döşeli sofadan geçti, o karanlık merdivene geldi, el yordamıyla tavan arasına çıktı, gerilip açılmış derilerin asılı durduğu bir yerdi burası, keskin deri kokusuyla ansızın dört bir yandan kopup gelen anıların havasını olduğu gibi soludu, içine çekti. Sonra yine indi merdivenden, üstü

dar bir tavanla kapatılmış yüksek çardakların ve kuyuların yer aldığı arka bahçeye yöneldi; tabaklanmış deriler asılıp kurutuluyordu bu çardaklarda. Gerçekten de duvar dibindeki sırada, önünde soymak için yanma aldığı bir sepet yerelmasıyla Liese oturmaktaydı; etrafını birkaÇ

çocuk sarmış, Liese'nin

anlattıklarını dinliyordu. Hans, karanlık kapıda dikilip içeriye kulak kabarttı. Tabakhanenin giderek loşluğa gömülen bahçesini derin bir huzur havası dolduruyor, avlu duvarının hemen arkasında akıp giden ırmağın güçsüz çağıltısı dışında yalnız yerelmaları bıçakla soyulurken çıkan hışırtı ve çocuklara hikâyeler anlatan Liese'nin sesi işitiliyordu.

Liese'nin çevresinde yere çömmüş çocuklar seslerini çıkarmadan oturuyor, içlerinden hiçbirinin yerinden kımıldadığı görülmüyordu; Liese, ermişlerden Aziz Kristofer öyküsünü anlatıyordu onlara, bir gece nasıl bir çocuk sesinin Aziz Kristofer'i ırmağa çağırdığından söz ediyordu.

* Hans bir süre Liese'yi dinledi, sonra karanlık avludan geçip eve döndü.

İçinde bir duygu artık yeniden bir çocuk olup Liese'nin dizi dibinde oturamayacağını söylüyordu. Şahinler Sokağı gibi tabakhanenin

bahçesine de bir daha adım atmadı.

Altıncı Bölüm

Güz başlayalı hayli zaman olmuştu. Karanlık çam ormanlarındaki yapraklı tek tük ağaçlar, sarı ve kırmızı yanan meşalelere benziyordu; vadilere şimdiden koyu bir sis çökmeye başlamıştı, sabah serinliğinde ise ırmaktan buram buram buğular tütüyordu.

Manastır okulundan kovulan Hans sarı soluk benziyle hâlâ dışarılarda gezip dolaşıyor, keyifsizlik ve bezginlik içinde saatleri öldürüyor, kasabada konuşup görüşebileceği zaten sayıları hayli azalmış kişilerle karşılaşmaktan kaçıyordu. Doktor hastalığı için birkaç damla yazmış, balıkyağı içmesini, yumurta yemesini ve soğuk suyla banyo yapmasını salık vermişti.

Bütün bunların bir işe yaramayışı da pek şaşılacak şey değildi. Sağlıklı her yaşamda bir içerik ve bir amaç vardır, oysa Hans'm yaşamında bunlardan eser kalmamıştı. Derken babası kararını verdi, oğlunun ya bir yazıcı olarak yetişmesini sağlayacak ya da bir sanat öğrenmesine çalışa-

çaktı. Oğlu henüz güçsüzdü, önce kendini biraz toplaması gerekiyordu ama artık onunla oturup bu konuyu ciddi ciddi konuşmanın zamanı gelmişti.

Kendisini şaşkına çevirerek aklını karıştıran ilk izlenimler zamanla biraz yumuşayıp canına kıyabileceğine artık inanmayan Hans, kendisini telaş ve tedirginliğe sürükleyen çok değişik korkulardan sıyrılıp sürekli bir hüzün havasını solumaya başladı; tıpkı bir bataklığa gömülür gibi ağır ağır, hiç karşı koyayım demeden gömüldü bu hüzne.

Artık güz mevsimini yaşayan kırlarda dolaşmaya koyuldu, mevsimin etkisine yenik düştü. Sonbaharın yavaş

yavaş sahneden çekilişi, yaprakların ağaçlardan sessiz sedasız dökülüşü, çayırların esmer bir renge boyanışı, sabahları çöken yoğun sis, olgunlaşıp yorgun düşmüş bitKile-rin ölüme kucak açışı, bütün hastalar gibi Hans'ı da ağır ve karamsar bir havaya soktu, kasvetli düşünceler uyandırdı kafasında, o da

çevresindeki doğayla birlikte yok olmak, uykulara dalmak, ölmek istiyor, gençliğinin buna karşı çıkmasından ve suskun bir dayatışla hayata sarılıp bırak-mayışmdan üzüntü duyuyordu.

Ağaçlara bakıyor, onların nasıl ilkin sarı, sonra bakır rengine boyandığını, yapraklarından soyunup

çırılçıplak kaldığını görüyor, ormanlardan buram buram tüten süt beyazı sisi, son meyvelerin toplanmasının ardından yaşamın elini ayağını çektiği, içlerinde renk renk açan yıldızlara kimsenin başını çevirip bakmadığı bahçeleri seyrediyor, kimsenin artık yüzüp balık tutmadığı, üzerini ku-ru yaprakların örttüğü, dondurucu kıyılarında bundan böyle yalnız sepicilerin oyalanabildiği ırmağı gözden geçiriyordu. Birkaç günden beri yığın yığın şıra posası yüzüyordu ırmakta, çünkü artık preslerin kurulduğu yerlerde ve tüm değirmenlerde meyveler harıl harıl sıkılıp şıraya dönüştürülüyor, mayalanmış meyve suyunun kokusu kasabanın tüm sokaklarını tutuyordu.

Aşağı değirmende ayakkabıcı Flaig Usta da küçük bir pres kiralamıştı ve meyveler sıkılırken yardıma çağırdı Hans'ı.

Değirmenin önündeki irili ufaklı presler, arabalar, sepet sepet ve çuval çuval meyveler, tekneler, gerdeller, fıçılar, kovalar, dağ gibi yığılmış

posalar, tahta kaldıraçlar, kimi boş el arabaları duruyordu.

Presler gıcırtıyla çalışıyor, viyaklar, inilder ve meler gibi sesler çıkarıyordu. Preslerden büyük çoğunluğu yeşil lakeydi; yeşil renk,

kahverengi posalarla, renk renk elma sepetleri, açık yeşil ırmak, çıplak ayaklı

çocuklar ve parlak sonbahar güneşiyle bir araya gelerek, bu manzarayı seyredenlerde neşe, yaşam sevinci ve bolluk bereketten oluşan baştan çıkarıcı bir etki uyandırıyordu. Ezilip öğütülen elmaların kütürtüsü insanın ağzını sulandıran buruk bir sesle yankılanıyordu dört bir yanda; bu sesi işitip de ilerden yaklaşan

elmalardan birini alıp dişlerini geçirmeden du-ramıyordu. Preslerin borularından oluk olup akıyordu şıra, taze ve tatlı, kırmızımsı sarı, güneşte kahkahalar atarak. İlerden gelip bu manzaraya tanık olan kimse, bir bardak rica edip hemen oracıkta şıranın tadına bakmaktan alamıyordu kendini; bardağı boşalttıktan sonra olduğu yerde dikiliyor, gözleri buğulanıyor, keyif verici hoş bir tatlılığın çığıl çığıl damarlarında dolaştığını hissediyordu. Ve yine tatlı şıra çevredeki bütün havayı o neşe saçan güçlü ve nefis kokusuyla dolduru-yordu. Bu enfes koku gerçekte bütün yılın en soylu, en güzel olayıdır, olgunlaşma ve hasadın simgesidir, yaklaşan kıştan

önce bu kokuyu solumak iyidir, çünkü güzel ve harikulade pek çok şeyi şükranla anımsatır insana; o yumuşacık mayıs yağmurlarını, şakır şakır yaz sağanaklarını, güz sabahlarının serin çiğlerini, bahar güneşinin nazlı ve narin aydınlığını, kavurucu yaz güneşini, beyazlar ve pembeler içinde ışıldayıp duran çiçekleri, hasat öncesinde meyve ağaçlarının kırmızıya çalan kahverengi parıltısını ve bu arada bütün bir yılın beraberinde getirdiği tüm güzelliklerle sevinçleri anımsatır.

Herkes için eşi bulunmaz günlerdi bunlar*Te-nezzül buyurup değirmen önündeki alana bizzat çıkıp gelen varlıklı kişiler ve ne oldum delileri tombul elmalarını ellerine alıp tartıyor, bir düzineye yakm, belki daha da fazla elma çuvalını sayıyor, ceplerinde taşıdıkları gümüş kupalarla kendi elmalarından üretilen şıranın

tadına bakıyor, şıralarına bir damla su katılmadığını çevresindekilere duyurmaktan kendilerini alamıyor- lardı. Yoksul kişilerin topu topu bir çuval elması oluyor, şıralarının tadına cam bardaklar ya da toprak kaplarla bakıyor, şıralarına su katıyor ama bu, gurur ve neşelerinden bir şey kaybetmelerine yol açmıyordu.

Çarklar Arasında

"Hey komşu, o kadar kasılma bakayım! Al da

şunun tadına bak bir!" "Bal gibi. Ne kadar şıra yapıyorsunuz?"

"İki fıçı hepsi. Ama ne şıra!"

"Yaz ortasında fazla şıra yapmak da iyi değil, sirkeleşir, araya gider sonra!"

Bu yıl da dır dır söylenip duran birkaç huysuz yaşlı, her zamanki gibi dolanıp duruyordu ortalıkta;

kendilerinin hanidir şıra yaptığı yoktu ama her şeyi herkesten iyi biliyor, meyvenin nerdeyse sudan ucuza alındığı eski günlerden söz açıyorlardı: Her şey çok daha ucuzdu bugünkünden, şıraya su katmak kimin aklına gelirdi, zaten ağaçlar da ağaçtı, meyve verirdi o zaman, meyve!

"Öyle, eskiden başkaydı. Benim bir ağacım vardı, beş yüz kilo elma verirdi tek başına."

Ama elma hasadı zamanla ne kadar kötüleşmiş olursa olsun, asık suratlı yaşlılar her yıl oîttu-ğu gibi bu yıl da şıraların tadına bakma işinde yardımlarını esirgemiyor, dişleri hâlâ sağlam olanlar, ellerindeki bir elmayı dişleye dişleye dolaşıyordu. Hatta içlerinden biri pisboğazlık edip birkaç armut yediği için şiddetli bir karın ağrısına yakalanmıştı.

"Haksız mıyım?" diyerek söylenmeye başladı derken. "Eskiden bu armutlardan onunu yerdim de yine bir şey olmazdı." Ve içtenlikle göğüs geçirerek iri iri armutlardan on tane yiyip karnının ağrımadığı zamanları düşündü.

O kalabalık ortasında Flaig Usta'nm presi duruyor, elmaların presten geçirilmesine çıraklardan en büyüğü yardım ediyordu. Flaig Usta elma-lan Baden-Baden'den getirtir, yaptığı şıra Her zaman en kaliteli şıralar arasında yer alırdı. Halinde sessiz

bir neşe okunuyor, kimsenin şırasının şöyle bir tadına bakmasına karşı çıkmıyordu. Ne var ki çocukları Flaig Usta'dan çok daha neşeliydi; onlar da meydandaki insan seline katılmış, mutluluk içinde başkalarıyla birlikte sürüklenip gidiyorlardı. Ama her ne kadar bunu açıkça söylemiyorsa da, hepsinden neşelisi çıraktı. Bir yol atölyeden dışarı çıkıp şöyle adamakıllı elini kolunu oynatarak çalışabildiği için tüm vücudunda bir rahatlık hissediyordu. Yoksul bir köylü ailesinin çocuğuydu çırak, kasabaya yukarıdaki ormanlık bölgeden gelmişti; ayrıca, o tatlı şırayı içince de doğrusu bir güzel kendinden geçmişti. Köylü oğlanlara özgü sağlıklı yüzü bir Satir maskesi gibi sırıtıyordu, ayakkabıcı elleri bir pazar günündeki daha temizdi.

Hans değirmenin önündeki alana çıktığında bir sessizlik ve ürkeklik vardı üzerinde, doğrusu buraya seve seve geldiği de söylenemezdi. Ama daha ilk karşılaştığı presin önünden geçerken bir bardak uzatıldı kendisine, uzatan da Nascholdların Liese'siydi. Hans da bardağı alıp yudumlamaya koyuldu; o tatlı ve sert

şıranın lezzetiyle gerilerde kalmış güz mevsimlerine ilişkin çın çın gülen bir yığın anı çullandı üzerine, birden kendisi de oradakilerin arasına karışarak biraz neşelenip eğlenmek istedi. Sağdan soldan tanıdık kişilerin kendisine seslendiğini duydu; sağdan soldan bardak bardak şıralar uzatıldı. Flaig Usta'nın presinin yanma yaklaştığında genel neşe havası Hans'ı da sarmış, içtiği şıraların etkisiyle hayli değişmişti. Flaig Usta'yı keyifli keyifli selamladı, şıra üzerine alışılagelmiş

esprili sözlerden birkaçını söylemeden duramadı. Flaig Usta şaşkınlığını gizleyip güler yüzle karşıladı Hans'ı, ona hoş geldin dedi. Aradan bir yarım saat geçmişti ki mavi etek-likli bir kız yaklaştı ilerden. Flaig Usta'yla çırağına bakıp güldü ve hemen kolları sıvayıp yardıma koyuldu.

"Evet," dedi Flaig Usta, "bu benim yeğenim; Heilbronn'dan geldi. Tabii Heilbronn'da bizim buradaki gibi şırayı elmadan yapmazlar, bağbozumuna alışıktır oradakiler. Eh, çok üzüm olursa."

On sekiz ya da en çok on dokuzundaydı kız, yerinde duramayan şen şakrak bir şeydi, tıpkı aşağı bölgelerden gelenler gibi boyu biraz kısay*

di, endamlı, dolgun bir vücudu vardı. Değirmi yüzünde sıcak sıcak bakan koyu gözleriyle öpülesi sevimli ağzından neşe ve zekâ taşıyordu. Sağlıklı ve şuh Heilbronnlu bir kız görünümünü sergiliyor, sofu Flaig Usta'nm akrabası olabilecek gibi görünmüyordu. Tümüyle bu dünyaya

aitti; gözleri, akşam ve geceleri İncil'den ve Gossner'in Mücevher Kutusu isimli kitabından başka şey okumayan birinin gözleri olmaktan çok uzaktı.

Ansızın yine hüzünlendi Hans, içinden Em-ma'nm hemen oradan uzaklaşıp gitmesini istedi. Ama kaldı, gitmedi Emma, kahkahalar attı, boşboğazlıklarda bulundu, her espriye ânında bir cevap yetiştirmekte gecikmedi. Hans utanıp sıkıldı, sesi çıkmaz oldu derken. Kendilerine 'siz'

diye hitap edilmesi gereken genç

kızlarla konuşmak, zaten onun için işkenceden farksızdı; üstelik Emma öyle cıvıl cıvıl, öyle konuşkandı, Hans'm orada olmasına ve çekingen tavırlarına karşı öyle umursamaz davranıyordu ki, Hans çaresiz kaldı, gücenip alındı biraz, antenlerini içeri çekti, bir araba tekerleğinin darbesini yemiş bir salyangoz gibi sindi, kendi içine gömüldü. Susup konuşmuyor, sıkılmış gibi görünmeye çalışıyor ama başa-ramıyordu, can sıkıntısı değil, az önce yakınlarından birini kaybetmiş bir kimsenin yaslı ifadesi vardı yüzünde.

Ama kimselerin vakti yoktu buna dikkat edecek, hele Emma'nm hiç.

Hans'ın öğrendiğine göre, iki haftadan beri Flaiglerde misafir kalıyordu Emma; ama daha şimdiden bütün kenti gezip görmüştü. Ortalıkta dolanıp duruyor, preslerden yeni dökülen şıraların tadına bakıyor, sağda solda espriler yapıp bir-iki kahkaha

attıktan sonra yine dönüp geliyordu; işe şevkle sarılır gibi yapıyor, gördüğü minik yavruları kucağına alıp ellerine elma tutuşturuyor, dört bir yana neşe ve kahkaha saçıyordu. Sokak çocuklarından birini fark eder fark etmez sesleniyordu hemen: "Bir elma ister misin?" Sonra oradan al yanaklı güzel bir elma alıyor, ellerini arkasına götürüp, "Bil bakalım, sağ

mı, sol mu?" diye soruyordu. Ama elma hiçbir zaman söylenilen elde çıkmıyor, ancak çocuğun mızmızlanması üzerine Emma ona bir elma uzatıyordu ama her seferinde elindekinden daha küçük ve yeşil bir elma oluyordu bu. Anlaşılan Hans hakkında da yeteri kadar bilgi edinmişti Emma. "Şu hep başı ağrıyan oğlan sen misin?" diye sordu Hans'a bir ara; ama Hans'ın cevap vermesine kalmadan, bitişikteki komşularla bir başka söyleyişe daldı.

Tam Hans bir yolunu bulup sıvışmayı ve eve gitmeyi kafasından geçiriyordu ki, Flaig Usta presin kolunu tutuşturdu eline.

"Haydi bakalım, biraz da sen yap şu işi; Emma da yardım eder. Benim atölyeye dönmem gerekiyor."

Flaig Usta çekip gitti ardından; çırak ustanın karısıyla beraber şırayı eve taşımakla görevlendirilmiş, Hans da Emma ile presin başında yalnız kalmıştı. Dişlerini sıkıp var gücüyle çalışmaya koyuldu. Birden presin kolu çok zor inip kalkmaya başlayınca şaşırdı Hans, gözlerini kaldırır kaldırmaz da Emma kahkahayı bastı, şakacıktan kola dayanmıştı vücuduyla. Hans'ın hırslanarak yeniden kola yapıştığını

görünce aynı şeyi tekrarladı.» Hans bir şey demedi ama Emma'nm vücuduyla dayandığı kolu iterken utançla karışık bunaltıcı bir duygu ansızın çöreklendi yüreğine, giderek kolu çalıştırmayı boşladı. Tatlı bir korku üzerine çullandı, karşısında arsız arsız gülen Emma birden gözüne değişmiş göründü, daha bir cana yakın, öyleyken daha bir yabancıydı şimdi; dayanamayıp Hans da güldü hafifçe, beceriksiz bir senli benliliği içeren bir gülüştü bu. Emma,

"Kendinizi böyle helak edercesine çalışmanız gerekli mi yani?" dedi, şırayla yarı dolu bardağı karşıdan Hans'a uzattı, bardağın yarısını kendisi içmişti.

Şıra çok sert gelmişti Hans'a ve öncekinden daha tatlı; içtikten sonra arzuyla boş bardağa dikti gözlerini, kalbinin daha bir hızlı çarptığını, daha bir güçlükle soluduğunu görerek şaşırdı.

Sonra biraz daha çalıştılar. Hans, ne yaptığının farkında olmadan kızın etekliği vücuduna dokunacak ve eli kızın eline değecek gibi dikilmeye başlamıştı presin başında; kızın etekliği vücuduna dokunup eli kızın eline değdikçe, korkulu bir haz duygusuyla kalbi duracak gibi oluyor, üzerine hoş ve tatlı bir halsizlik

çullanarak dizleri titriyor, kafasının içini baş dönmesiyle karışık bir uğultu dolduruyordu.

Hans ne söylediğini bilmiyor ama Emma'nm sorduklarının hepsine cevap veriyor, Emma güldükçe kendisi de gülüyordu; Emma birkaç kez yine az önceki gibi muzipliğe kalkışınca, ah seni, ah seni, der gibi parmağını sallamış, iki kez daha Emma'nm uzattığı şıra dolu bardağı ahp kafasına dikmişti. Bütün bunlar olurken, bir

yandan da koca bir ordu halinde anılar doludizgin önünden geçip gidiyordu: akşamları kapı önlerinde

erkeklerle bir arada gördüğü hizmetçi kızlar, okuduğu romanlardan, öykü kitaplarından birkaç cümle, dostu Heilner'in dudaklarına kondurduğu öpücük, 'kızlar' ve 'kızlarla âşıktaşlıklar' üzerine kimi sözler, kimi hikâyeler ve öğrenci arkadaşlar arasındaki gizemli konuşmalar.

Hans, bir bayırı tırmanan lagar bir beygir gibi güçlükle nefes ahp vermeye başlamıştı.

Her şey değişmişti şimdi. Çevresindeki insanlar ve yapılan işler çözülüp dağılarak renkli gülüşler içinde bulutumsu bir niteliğe bürünmüştü. Tek tek sesler, bağırıp çağırmalar ve kahkahalar puslu

genel bir uğultu ve kaynaşma içinde kayboluyor, ırmak ve eski köprü uzakta, sanki bulundukları yere resmedilmiş gibi duruyordu.

Emma da bir başka görünüm kazanmıştı. Hans yüzünü artık göremiyordu Emma'nm, yalnız neşeyle gülen koyu renk gözlerini ve pembe ağzını, daha arkada beyaz sivri dişlerini seçebiliyordu; Emma çözülüp

dağılıyor, Hans bunlardan ancak tek tük parçaları algılıyordu; bazen siyah çorapla iki iskarpin oluyordu bu,

bazen yolunu şaşırıp enseye sarkmış bir saç buklesi, bazen mavi bir eşarp içinde kaybolan güneşte yanmış yuvarlak bir boyun, bazen gergin omuzlar ve onların altında nefes alıp veren bir göğüs, bazen de pembe bir saydamlık içinde bir kulak.

Aradan yine bir süre geçti, bu kez Emma bardağı fıçının içine düşürdü elinden ve eğilip alacak oldu, dizi fıçının kenarında Hans'm bileğine dokundu. Derken Hans da eğildi ama Emma'nmkinA den daha yavaştı eğilişi, nerdeyse yüzüyle Emma'nm saçlarına dokundu. Emma'nm saçları Mfr-cu burcu kokuyordu hafiften, saçların altında, kıvrım kıvrım gevşecik buklelerin gölgesinde sıcacık ve esmer parıldayan bir ense mavi korseden içeri dalıyor, sımsıkı gerilmiş korsenin aralığında bir süre izlenebiliyordu.

Emma yeniden doğruldu derken, dizi boylu boyunca Hans'm kolunun üzerinden kayıp saçları Hans'm yanaklarına dokundu, eğilmekten kıpkırmızı olmuştu yüzü; Hans'm tüm vücudu ansızın şiddetli bir ürpertiyle sarsıldı, beti benzi attı, presin vidasına tutunmak zorunda kaldı.

Göğsü sarsılarak inip

kalkıyordu, kolları gücünü yitirdi, omuzlarında bir sızı hissetti.

Bundan sonra tek bir kelime bile konuşmayarak Emma'yla göz göze gelmemeye çalıştı. Ama

Emma başka tarafa bakar bakmaz ona çevirdi, ondan ayırmadı gözlerini; şimdiye kadar bilmediği bir haz

ve içini rahatsız eden bir duyguyla seyretti onu. Varlığında bir şey kopup parçalanmış, baştan çıkarıcı yeni, yabancı bir ülke uzak mavi kıyılarıyla ruhunun önünde ansızın belirivermişti.

Ruhundaki o sıkıntının, o tatlı ıstırabın ne anlama geldiğini henüz bilmiyor ya da sadece seziyordu bunu;

öte yandan, içindeki neşenin mi, yoksa üzüntünün mü daha ağır bastığından yine habersizdi.

Ama neşe, gönlündeki körpe sevme gücünün zaferi ve o pek büyük yaşam gücünün içinde beliren ilk sezgisiydi; ıstırap ise o sabahsı huzurun elden çıkıp gittiğini, ruhunun çocukluk ülkesinden ayrıldığını ve bir daha bu ülkeye ayak basmayacağını belirtiyordu. Derme çatma teknesi ilk kazadan kıl payı kurtulmuşken yeni fırtınalara yakalanmış, sürüklene sürüklene ilerde kendisini bekleyen sığlıkların ve alabildiğine tehlikeli kayalıkların burnunun ucuna kadar gelip dayanmıştı; öyle kayalıklar ki, en iyi eğiticiler tarafından yetiştirilmiş gençler bile apışıp kalıyor, kendi güçleriyle aradan bir yol bulup esenliğe kavuşmaları gerekiyordu.

Çırağın tekrar dönüp gelişi ve presin başındaki Hans'tan nöbeti devralışı iyi olmuştu. Hans presin başından ayrılmadı hemen, belki Em-ma'nm bir dokunuşunu yine vücudumda hissederim ya da tatlı bir sözünü yine işitirim umuduyla bir süre daha kaldı. Emma, başkalarının preslerini dolaşıp onunla bununla çene çalmaya koyulmuştu. Çırağın yanında dikilip durmaktan sıkılan

Hans çok geçmeden oradan ayrılıp evin yolunu tuttu, çırağa hoşça kal bile dememişti.

Her şey acayip şekilde değişmiş, güzel ve heyecan verici bir kılığa bürünmüştü. Meyve posalarını yiye yiye palazlanmış serçeler, ortalığı yaygaraya boğarak gökyüzünde sağa sola ok gibi fırlıyorlardı; gökyüzünün de bu denli yüksek ve güzel olduğu, böylesine özlem dolu bir maviliğe boyandığı görülmemişti. Irmak böylesine temiz ve berrak, böylesine yeşilimsi olmamıştı hiç, böylesine yüzü gülmemişti ve savak ilk kez böyle göz kamaştırıcı beyazlıktaydı, ilk kez böyle tatlı tatlı çağıldıyordu. Adeta her şey nazlı ve narin resimler gibi yeni baştan çizilip oldukları yere oturtulmuş, yeni bir saydam cam örtünün altında duruyordu. Her şey büyük bir şenliğin başlamasını gözler gibiydi. Hans kendi bağrında da önüne geçilemez

tuhaf duyguların ve gözleri kamaştıracak parlaklıkta alışılmamış

umutların insanı soluksuz bırakacak kadar güçlü, endişe verici ve tatlı alçalıp kabardığını hissediyor, ne var ki, duyup hissettiklerinin salt bir düş

olduğu, asla gerçekleşemeyeceği gibi kuşkulu bir korku da gelip katılıyordu buna. Söz konusu çelişik

duygular, ruhunda kabarıp büyüyerek karanlıklar içinde yukarılara doğru fışkıran bir kaynak oluşturuyordu, sanki çok güçlü bir nesne kendisinden kopup ayrılarak özgürlüğe kavuşmak ister gibiydi, belki bir hıçkırıktı bu, belki dudaklarda söylenmeyi bekleyen bir şarkı, bir haykırış ya da belki de bir kahkaha. Ancak eve geldiğinde içindeki heyecan biraz yatışır gibi oldu. Evde her şey, kuşkusuz her

zamanki gibiydi.

"Nereden geliyorsun bakayım?"

diye sordu babası. "Değirmenin

oradan, Flaig Usta'nm yanından."

"Ne kadar şıra yaptı bu yıl?"

"İki fıçı var sanırım."

Hans, kendileri de şıra yaparken Flaig Usta'nm çocuklarını çağırmak için izin istedi babasından.

"Tabii çağırabilirsin," diye mırıldandı babası. "Önümüzdeki hafta yaparız şırayı. Çocukları o zaman alıp gelirsin."

Akşam yemeğine daha bir saat vardı. Hans bahçeye çıktı. İki çam dışında bahçede fazla bir yeşillik

kalmamıştı. Bir fındık dalı koparıp hızlı hızlı salladı havada, ağaçtaki sararmış yaprakları bozguna uğrattı. Güneş karşı tepenin ardına gömülmüştü; çamların bir iğne sivriliğindeki do-ruklarıyla tepenin siyah silueti, yeşilimsi mavi ve nemli berrak gökyüzünü akşamın bu saatinde bir bıçak gibi kesip geçiyordu. Kenarları

sarı ve kah-verengimsi yanıp tutuşan gri renkli ince uzun bir bulut, altın yaldıza boyanmış yumuşacık havada çıktığı limana dönüp gelen bir gemi gibi aheste ve keyifli süzülerek ilerliyor, vadiden yukarılara doğru tırmanıyordu.

Akşamın renkli bir doymuşluk içindeki olgun güzelliğinden, şimdiye kadar aşinası olmadığı tuhaf bir

biçimde duygulanan Hans bahçede geziniyordu. Arada bir durup gözlerini yumuyor, Em-ma'nm presin başında karşısında duruşunu, kendi bardağından ona şıra ikram edişini, fıçının üzerine eğilip ardından yine yüzü kızararak doğrulup kalkışını kafasında canlandırmaya çalışıyordu. Hayalinde saçlarını görüyordu Emma'nın, daracık mavi eteklik içindeki vücudunu, boynunu ve koyu ayva tüylerinin esmer bir gölgeyle örttüğü ensesini görüyor, bütün bunlar içini bir haz ve titremeyle dolduruyordu.

Gözlerinin önünde tek canlandıramadığı şey, Emma'nın yüzüydü.

Güneş iyice çekildi derken, bir serinlik çıktı ama serinliği fark etmedi Han s, giderek karanlığa dönüşen loşluğu ne isim vereceğini bilmediği gizlerden örülmüş bir tül gibi duyumsadı. Şu Heil-bronnlu

Emraa'ya gönlünü kaptırdığını biliyordu; ama içinde yavaş yavaş dünyaya gözlerini açan erkeksiliğin kanında

kıpırdanışım ancak üstü kapalı biçimde hissediyor, insanı yorgun düşüren* alışılmamış bir uyarılmışlık durumu olarak bunu algılıyordu.

Akşam, o değişmiş haliyle sofrada, öteden beri alışageldiği bir çevrede oturmak tuhaf bir duyguyla doldurdu Hans'm içini. Babası, yaşlı hizmetçi Anna, masa, yemek takımı ve bütün oda gözüne ansızın yaşlanmış, eskimiş göründü; bir şaşkınlık, yadırgama duygusu ve sevecenlikle baktı hepsine, sanki az önce uzun bir geziden dönüp gelmişti eve. Canına kıymakta yararlanacağı o ağaçla flört ettiği günlerde aynı insanları ve nesneleri veda edişlerdeki o hüzün karışımı üstünlük duygusuyla seyretmişti; şimdi ise bir geriye dönüş, bir şaşırma, bir gülümseme, bir yeniden sahip olma durumu söz konusuydu.

Yemek yenip de Hans tam ayağa kalkmaya davranırken, babası o her zamanki sözü uzatma-yan tavrıyla, "Söyler misin Hans, tornacı mı olmak istersin, yoksa yazıcı mı?" diye sordu. Hans afallamış, "Anlamadım?"

dedi.

"Önümüzdeki hafta tornacı Schuler Usta'nm yanında ya da bir sonraki hafta belediyede çırak olarak çalışmaya başlayabilirsin.

Hangisini istersin, iyice düşün artık. Yarın bu konu üzerinde seninle yine

konuşuruz."

Hans kalkıp dışarı çıktı. Hiç beklemediği soru aklını karıştırıp gözlerini kamaştırmıştı. Aylardan beri yabancı kaldığı o cıvıl cıvıl yaşam gözlerinin önünde canlandı birden, baştan çıkarıcı bir yüzü vardı, bir de korkutucu yüzü; bir yandan vaatlerde bulunuyor, bir yandan istekler yöneltiyordu insana. Hans ne tornacılık, ne de yazıcılığa heves duyuyordu aslında.

Tornacılıkta beden gücüyle sıkı bir şekilde çalışacak oluşu gözünü biraz korkutuyordu. Aklına okuldan arkadaşı August geldi, tornacı olmuştu August, ondan durumu öğrenebilirdi.

Düşünürken kafasındaki düşünceler giderek silikleşip bulanıklaştı, iş o kadar da acele ve önemli görünmedi gözüne. Bir başka şey onu daha çok meşgul ediyor, zihnini kurcalıyor, sofada bir aşağı bir yukarı gidip geliyordu. Ansızın şapkasını alıp ayrıldı evden, usul usul bahçeden geçip sokağa çıktı. Birden aklma gelmişti, bugün ne yapıp yapacak, Emma'yı bir kez daha gidip görecekti.

Hava çoktan kararmaya başlamıştı. Yakında-> ki bir meyhaneden sesler geliyor, hafiften şarkılar söyleniyordu. Kimi evlerde ışıklar yakılmış, kimilerinde yeni yakılıyor, sağda solda tek tük pencereler aydınlanıp karanlık gökyüzüne sönük kırmızı ışıklar düşürüyordu.

Kol kola girip uzun bir sıra oluşturmuş genç kızlar kahkahalar atıp boşboğazlık ederek güle oynaya yoldan aşağı iniyor, titrek ışıkta yalpalar yapıyor, gençlik ve neşeden sıcacık bir dalga gibi uykulu sokaklardan geçiyordu. Perdeleri

çekilmiş bir pencereden bir keman sesi geldi Hans'm kulağına. Çeşmede kadının biri salata yıkıyordu. Köprü üzerinde iki oğlan sevgilileriyle piyasaya çıkmıştı. Biri sevdiği kızı elinden tutmuştu hafifçecik; kızın kolunu ileri geri sallıyor, bir yandan da purosunu tüttürüyordu. Öbür oğlanla kız sımsıkı birbirine sarılmış, ağır ağır

yürüyordu; oğlan kızın beline dolamıştı elini, kız da omzunu ve başını oğlanın göğsüne dayamıştı.

Hans belki yüz defa bu manzarayı gör* müş ama şimdiye kadar üzerinde pek durmamıştı. Oysa şimdi gizli bir anlam taşıyordu manzara kendisi için, açık seçiklikten uzak ama şehvetle, hazla karışık tatlı bir duyguydu.

Hans, gözlerini bir süre ayıramadı sevgililerden, hayal gücü sezgilerin peşine takılıp yakın bir kavrayış ve anlayışa doğru ilerliyordu. Bunaltıcı bir duygu içindeydi, adeta sarsılıp silkelenmiş, daldığı bir uykudan uyandırılmıştı, büyük bir gize yaklaşmış hissediyordu kendini; sevindirici miydi bu giz, yoksa korkutucu mu, bilmiyor ama gerek sevindiriciliği, gerek korkutuculuğunun birazını içi titreyerek şimdiden yaşıyordu.

Flaig Usta'nın evine gelince durdu ama kapıdan içeri girmeyi göze alamadı. İçeride ne yapacak, ne söyleyecekti? On bir-on iki yaşında bir oğlanken sık sık buraya geldiğini anımsadı; Flaig Usta ona incil'den, Tevrat'tan kıssalar anlatrrus cehenneme, şeytanlara, hortlaklara ve hayaletlerg ilişkin olarak coşkulu bir merak ve heyecanla ş0r_ duğu sorular karşısında pes etmemiş, hepsine Ce_ vap yetiştirmişti.

Tatsız anılardı bunlar ve Hans bir tedirginlik duydu içinde. Ne yapacağını bilmiyordu, aslında ne istediğini de bildiği söylenemezdi; kendini gizli ve yasak bir nesnenin önünde dikiliyormuş gibi hissediyor, karanlıkta kapı önünde durup içeri girmeyişini Flaig Usta'ya karşı dürüst bir davranış

saymıyordu. Flaig Usta kapı önünde dikildiğini görse ya da o anda evden çıkıp gelse, belki hiç paylayıp azarlamayacak onu, yalnızca alay edecekti, bu da işte Hans'ı en çok ürküten şeydi.

Usulcacık evin arkasına dolandı, bahçe çitinin önüne gelip durdu; oturma odasını görebiliyordu şimdi. İçerdekiler arasında Flaig Usta'yı seçemedi.

Karısı, anlaşılan bir şeyler dikiyor ya da örüyordu. Oğlanlardan en büyüğü uyanıktı henüz, masada oturmuş bir şeyler okumaktaydı. Emma odada sağa sola gidip geliyor, belli ki etrafı derleyip topluyor, Hans her seferinde kendisini ancak kısa bir süre için görebiliyordu. Ortalıkta çıt çıkmıyordu.

Derken sokağın çok uzak bir yerinde bir ayak sesi yankılandı; bahçenin arka tarafında akan ırmağın hafif çağıltısı açık seçik işitilebil-

mekteydi.

Karanlık hızla büyüyor, gecenin

serinliği hızla artıyordu.

Oturma odasının pencerelerinin yanı başında sofanın ufak penceresi karanlıktı. Epey sonra bu pencerede bir gölge belirdi, biri pencereden dışarı sarkıp karanlığa dikti gözlerini. Hans, bunun Emma olduğunu anladı hemen, ürkek ve çekingen bir bekleyiş içinde kalbi

neredeyse duracak gibi oldu. Pencereden hemen ayrılmayan Emma, Hans'tan yana sakin sakin bakıp duruyordu. Emma onu görmüş ya da tanımış mıydı, bilmiyordu Hans. Hiç kımıldamadan oracıkta dikiliyor, kendisi de gözlerini dikmiş Emma'ya bakıyordu belirsiz bir çekingenlikle duraksayarak, içinde Em-ma'nm kendisini tanıyabileceği umudu ve korkusu.

Derken gölge pencereden yine çekilip gitti, hemen ardından küçük bahçe kapısının mandalı kalktı, Emma evden çıkıp geldi. Hans ilk anda korkuya kapılıp oradan savuşmak istedi ama yapamadı, çite yaslanmış

durumda bekledi. Emma karanlık bahçe içinde yürüyüp yavaş yavaş ken*

dişine doğru geldi. Emma'nm

attığı her adımda içinden bir şey Hans'ı orada daha fazla durmayarak kaçıp gitmeye zorluyor ama daha güçlü bir şey de onu bundan alıkoyuyordu.

Sonunda Emma gelip hemen önünde durdu, aralarındaki uzaklık bir adımdan bile azdı, yalnız alçak çit ikisini ayırıyordu birbirinden.

Emma, dikkatli ve tuhaf bakışlarla gözlerini Hans'a dikti.

"Ne istiyorsun bakayım?" diye sordu.

"Hiç," dedi Hans. Emma'nm kendisine sen diye hitap ettiğini işitince, vücudunda sanki bir el okşayarak geziniyormuş gibi bir duyguya kapılmıştı.

Emma çitin üzerinden elini Hans'a uzattı. Hans, mahcup ve sevecen bir tavırla tuttu eli, biraz sıktı avucunda, Emma'nm elini çekmediğini fark edince cesareti arttı, sıcacık eli narin ve sakıngan okşamaya koyuldu. Elin hâlâ uysal elinde durduğunu görünce, alıp yanağına bastırdı. İliklerine kadar işleyen bir haz, hoş bir sıcaklık ve mutlu bir rehavetten oluşan bir sel tüm benliğini kapladı, çevresinde lodos hava-larmdakine benzer ılık ve nemli bir rüzgâr esmeye başlamıştı adeta; gözleri bundan böyle sokağı da, bahçeyi de görmez

oldu, burnunun ucunda aydınlık bir yüz ve karanlıklar içinde dağınık saçlar vardı, o kadar.

Emma'nm yavaşçacık sorduğu, "Bana bir öpücük verir misin?" sorusu, adeta gece büyük bir uzaklıktan gelerek yankılandı kulağında.

Aydınlık yüz daha da yaklaştı; üzerlerine bastıran bir vücudun ağırlığıyla çitin kazıkları dışa doğru bel

verdi, burcu burcu hafif bir koku yayan dağınık saçlar Hans'm alnında geziniyordu; Emma'nm beyaz ve geniş gözkapaklarıyla karanlık kirpiklerinin örttüğü yumuk gözleri Hans'm gözlerinin hemen önündeydi.

Ürkek dudakları Emma'nm ağzına dokunur dokunmaz, Hans güçlü bir ürperti hisseti vücudunda. Titreyerek kendini hemen geriye çekti; ama Emma başını ellerinin arasına almış, yüzünü Hans'm yüzüne bastırıyor, Hans'm dudaklarını bir türlü koy vermiyordu. Hans, Emma'nm ateş gibi yanıp tutuştuğunu, dudaklarını dudaklarına sımsıkı bastırıp onları büyük bir açlıkla emdiğini, içlerindeki yaşamı âdeta son damlasına kadar yudumlamak istediğini hissediyordu. Derken derin bir halsizlik çöktü üzerine; yabancı dudaklar ağzından çözülüp ayrılmaya kalmadan yüreğinde titreşen haz ölümcül bir yorgunluk ve acıya dönüşmüştü. Emma kendisini

koyverir koyvermez sallanmaya başladı, ayakta durabilmek için parmaklarını çite sımsıkı geçirdi. "Yarın akşam yine burada ol, duydun mu!" dedi Emma ve çarçabuk dönüp evden içeri girdi. Emma gideli beş

dakika bile olmamış ama Hans'm gözüne bu süre dünya kadar uzun görünmüştü. Boş bakışlarla Emma'nm arkasından bakıyor, hâlâ çitin kazıklarını bırakamıyordu; bir adım bile atamayacak kadar bitkin düşmüştü. Düşlere dalmış, başının içinde güm güm vuran, ıstırap verici irili ufaklı dalgalar halinde kalbinden kopup gelen, sonra yine kalbine dönen ve kendisini soluksuz bırakan damarlarındaki kanın sesini dinliyordu. Ansızın oturma odasının kapısının açılıp Flaig-Usta'nm içeri girdiğini gördü, atölyeden henüz dönüyor olmalıydı. Birden fark edilebileceği korkusuna kapılan Hans oradan uzaklaştı. Biraz kafayı çekmiş gibi acele etmeden, gönülsüz ve yalpalayarak yürüyor, her adımda kendini dizüstü yere çökecekmiş gibi hissediyordu. Çatılarının uykulu ön yüzleriyle ve bulanık kırmızı ışıklar içindeki göz göz pencereleriyle karanlık sokaklar sarı soluk

kulisler gibi önünden akıp gidiyor, peşi sıra köprü, ırmak, avlular ve bahçeler de onları izliyordu. Sepiciler Sokağı'ndaki çeşme tuhaf denecek kadar yüksek perdeden şıpırtılı sesler çıkarıyordu. Düşlerin ağına yakalanmış büyük bir kapıyı açtı Hans, zifiri karanlık bir sofadan geçti, merdivenlerden çıktı, ilkinden daha küçük ikinci bir kapıyı açıp kapadı, ardından bir kapıyı daha; derken oracıktaki bir masanın başına çök-tü, ancak aradan uzun zaman geçtikten sonra uyanıp kendine geldi, evlerinde, kendi odasında

bulunduğunu anladı. Aradan yine bir süre daha geçtikten sonra kalkıp soyunmaya karar verdi. Dalgın dalgın çıkardı giysilerini, çıplak vücutla pencerenin basma oturdu, birden sonbahar havasında fena halde üşüdüğünü hissederek doğruldu, kendini yatağının içine attı.

Hemen uyuyacağını sanıyordu- Ama yatağa girip biraz ısınır gibi olunca, kalbi yeniden sesli sesli çarpmaya, kanı irili ufaklı dalgalar halinde damarlarında dolaşmaya başladı. Gözlerini kapar kapamaz, sanki Emma'nm

dudakları hâlâ dudaklarına yapışmış duruyor da, ruhunu vücudundan emip alarak içini yakıp kavuran bir

sıcaklıkla dol-duruyormuş gibi hissetti kendini.

Geç vakit uykuya daldı, arkasından bir kovalayan varmış gibi bir düşten ötekine soluk soluğa seğirtip durdu. Korkunç zifiri bir karanlık içinde bulunuyor, ellerini çevresinde gezdirerek Em-ma'nın kolunu

yakalıyor, Emma kendisini kucaklıyor, Emma'yla yukarılardan ağar ağır aşağılara düşüp sıcak ve derin bir

ırmağia gömülüyorlardı. Ansızın Flaig Usta dikildi karşısına, neden hiç gelip kendisini ziyaret etmediğini sordu, Hans da gülmekten kendini alamadı; derken karşısındakinin Flaig Usta değil, Maulbronn Manastırı'nın konferans salonundaki bir pencerenin kovuğunda yanı başında oturmuş nükteler yapan, fıkralar anlatan Hermann Heilner olduğunu gördü. Ama düşündeki bu sahne de yine silinip gitti hemen, Hans bu kez kendini şıra piresinin başında buldu. Emma vücuduyla presin koluna da yanıyor, o da var gücüyle kolu döndürmeye uğraşıyordu. Emma karşıdan kendisine doğru eğilip dudaklarını ağzına yapıştırınca, birden sessizleşti ortalık, zifiri karanlığa gömüldü. Hans bir kez daha kızgın ve kapkara bir uçurumun derinliklerine yuvarlanmaya başladı, müthiş bir baş dönmesi çullandı üstüne. Beri yandan,

manastırdaki okul müdürünün bir konuşma yaptığını işitti ama bunun kendisiyle ilgili olup olmadığını anlayamadı. Başka düşler görmeden sabah geç vakitlere kadar uyudu. Yataktan kalktığında neşe saçan, pırıl pırıl bir hava buldu dışarıda. Uzun süre bahçede gezindi, üzerindeki mahmurluğu atmaya, kafasını toparlamaya çalıştı; ne var ki, çevresi bir türlü dağılmayan uykulu bir sisle sarılmıştı. Mor yıldızlar, bahçede son kalan bu çiçekler güneş altında öyle güzel, öyle güle oynaya duruyordu ki, sanki aylardan ağustostu henüz. Tıpkı baharı müjdeleyen günlerdeki gibi, güneşin sıcacık tatlı ışığı kurumuş çalıların, dalların ve yapraklarından soyunmuş sarmaşıkların çevresinde sevecenlikle, yaltaklanıp göze girmeye çalışarak dolanıp duruyordu. Ama Hans bunları yaşamıyor, görüyordu yalnızca, bunlar onu hiç mi hiç ilgilendirmiyordu.

Birden bir anı tüm açık seçikliği, tüm gücüyle çullandı üzerine; henüz bu bahçede tavşanların hoplayıp zıpladığı, su değirmeninin ve o küçük çekiçhanenin çalıştığı günlere ilişkin bir anıydı bu. Üç yıl öncesinde kalan bir sonbahar gününü anımsamadan duramamıştı. Sedan Yor-tusu'nun arifesindeydi; arkadaşı August ona gelmiş, yanında da sarmaşık getirmişti. Bayrak direklerini yıkayıp pırıl pırıl yapmışlar, ardından sarmaşıkları direklerin altın yaldızlı uçlarına tutturmuş, ertesi günle ilgili konuşmalara dalmış, ertesi günü düşünerek sevinmişlerdi. Hepsi bu kadarcıktı, başka bir şey olmamıştı, öyleyken içleri bayramın heyecanı ve büyük sevinciyle öylesine dolup taşmıştı ki! Bayraklar ışıl ışıl parlamıştı güneşte; Anna erikli pasta yapmıştı; geceleyin de tepedeki kayalığın üzerinde Sedan ateşi yakılacaktı.

Hans neden özellikle bugün o akşamı anımsadığını, bu anıyı öylesine güzel ve güçlü kılan şeyin ne olduğunu, ayrıca neden bu anının kendisini böylesine boynu bükük ve mahzun duruma soktuğunu

bilmiyordu. Tüm çocukluğunun bu anı kılığına bürünüp bir kez daha neşe içinde yüzüne gülerek karşısına

dikildiğinden, geçmişe karışan ve bir daha asla dönüp gelmeyecek olan büyük bir mutluluğun hüznünü geride bırakarak kendisine veda etmek istediğinden habersizdi. Duyumsadığı şey, bu anının Emma'yla geçirilen akşamın düşüncesiyle bağdaşmadığı, o akşam yaşanmış

mutlulukla uyuşmaz bir şeyin içinde

dikilip ayağa kalktığıydı. Gözlerinin önünde bayrak direklerinin yaldızlı uçlarının ışıl ışıl parıldadığını görüp arkadaşı August'un güldüğünü işitir gibi oldu ansızın, taze pastaların buram buram kokusunu duyar gibi oldu.

Bütün bunlar öylesine neşe ve mutluluk verici şeylerdi, öylesine uzaklara kayıp gitmiş, kendisine öylesine yabancılaşmıştı ki, bahçedeki ulu alaçamın kalın gövdesine yaslanıp umutsuzluk içinde hıçkırarak ağlamaktan kendini alamadı, bu da kısa süre ferahlattı yüreğini, onu esenliğe çıkardı.

Öğleyin koşup August'a gitti. August artık başçırak olmuş, hayli büyüyüp serpilmişti. Hans, arkadaşına durumu anlattı.

Arkadaşı August, bu işlerden çok iyi anlayan biri pozunu takınarak,

"Vallahi bilmem ki!" diye başladı konuşmaya. "Bilmem ki ne desem!

Pek çelimsiz birisin! Çıraklığın ilk yılında demir dövülürken çekicin ardından balyozu sen sallarsın hep. Balyoz da çorba kaşığı değil mübarek!

Ayrıca, demirleri sağa sola sen

taşır, akşamları da ortalığı sen derleyip toplarsın. Eğeleme işine gelince, bu da güç kuvvet ister adamdan. Acemilik döneminde de eline doğru dürüst bir eğe tutuştu-rulsa bari! Ne gezer, hep eski eğelerle çalışır durursun. Öyle eğeler ki, istenildiği gibi eğeleye-mezsin hiçbir şeyi, üzerleri maymun poposu gibi dümdüz olmuştur."

Bunları işiten Hans'm o saat

kırılmıştı cesareti. "Yani sence

en iyisi bu işten vaz mı

geçeyim?" diye sordu ürkek ve

çekingen.

"Amma yaptın! Ben böyle bir şey dedim mi Tanrı aşkına! Hemen ne diye paniğe kapılıyorsun? Ben, başlangıçta işinin kolay olmadığını belirtmek istedim, o kadar. Ama başka bakımdan, evet - tornacılık, tesviyecilik ince bir meslektir, tamam mı! Bu meslekte çalışmak biraz kafa ister adamdan, yoksa sıradan

bir çilingir olup çıkarsın. Bak şunlara bir!"

August, ince bir işçiliğin ürünü olan birkaç küçük makine parçası alıp geldi, pırıl pırıl çeliktendi hepsi. Bunları Hans'a gösterip,

"Anlayacağın milim bile şaşmayacak," dedi. "Hepsini de elle yaptım, vidalarına varıncaya kadar. Gözlerini açacaksın, tamam mı!

Yalnızca perdahlanmaları kaldı, sonra da su verilecek çeliğe, o kadar."

"Evet, güzel hepsi. Hani

bilsem ki..." August güldü.

"Korkuyor musun yoksa? Doğru, bir çırak paylanıp azarlanır, kendisine kötü davranıkr bazen, bundan kurtuluş yoktur. Ama ben de ölmedim nihayet, gerektiğinde yardım etmez miyim sana. Önümüzdeki cuma işe başlarsan, ben de çıraklığımın ikinci yılını doldurmuş oluyorum o gün, cumartesi de ilk haftalığımı alacağım. Pazar günü bunu kutlayacağız, bira, pasta, her şey var, herkes davetli, sen de tabii.

Görürsün

bakalım, kutlama nasıl olurmuş bizim meslekte. Niye öyle aptal aptal bakıyorsun? Hem canım eskiden de

zaten iyi arkadaştık seninle, değil mi ama!"

Hans yemekte babasına tornacı olmak istediğini söyledi, bir hafta sonra işe başlayıp başlayamayacağını sordu.

"Pekâlâ," dedi babası. Akşamüzeri Hans'ı alıp Schuler Usta'nm atölyesine doğru yola koyuldu, Hans'm çırak

olarak yanında çalışmak isteğini söyledi.

Ama akşam hava kararmaya başlar başlamaz, gündüz olup bitenler âdeta tümüyle çıkıp gitti Hans'm aklından. Tek düşündüğü şey, akşam Emma'nm kendisini bekliyor olmasıydı. Bu onu şimdiden soluksuz bırakıyor, bazen vakit geçmek bilmiyor, bazen de nasıl geçtiği bir türlü anlaşılamıyordu.

Sudaki akıntının

en hızlı yerine doğru yol alan bir gemici gibi, Emma'yla buluşacağı zaman dilimine doğru sürüklenip duruyordu

Hans. Akşam yemeğini falan görmedi gözü, bir fincan sütü bile güçlükle içerek yola düştü. Her şey dünkü gibiydi - karanlıkta uyuklayan sokaklar, kırmızı pencereler, fenerlerden dökülen loş ışık ve yollarda yavaş

yavaş yürüyen sevgililer.

Flaig Usta'nm evinin arkasındaki bahçe çitine varınca büyük bir ürkeklik geldi üzerine, bir ses işitmesin, hemen irkildi, karanlıkta durup evin içine kulak kabartırken bir hırsız gibi gördü kendini.

Aradan henüz bir dakika geçmemişti ki, Emma çıkıp gelerek dikildi karşısına, ellerini Hans'm saçlarında gezdirdi, bahçe kapısını açtı sonra, Hans da çekine çekine içeri girdi. Emma, kendisiyle çekip götürdü Hans'ı; çalılar arasından uzanan yoldan usulcacık geçip arka kapıdan karanlık sofaya süzüldüler.

Bodruma inen merdivenin üst basamağında yan yana oturdular; ancak aradan uzun bir zamalı geçtikten sonra karanlığa alışan gözleri birbirlerini zar zor seçebildi. Emma'nm neşesi yerindeydi, fısıltıyla boyuna konuşup duruyordu. Şimdiye kadar pek çok öpücükle tanışmıştı, sevgi konusunda pek çok şey biliyordu; ürkek ve sevecen Hans tam aradığı gibi biriydi. ince uzun yüzünü ellerinin arasına aldı Hans'm, gözlerini ve yanaklarını öptü, sıra ağzına gelip de onu yine önceki gibi emip somurarak uzun uzun öper öpmez başı döndü Hans'm, gevşeyip kendinden geçerek Em-ma'ya yaslandı. Emma hafiften güldü, kulağını çekti Hans'm.

Emma habire gevezelik ediyor, Hans da kulak vermiş onu dinliyor ama ne söylediğini anla-yamıyordu. Derken Emma elini Hans'm kolunun, saçlarının, boynunun ve ellerinin üzerinde geA~ dirdi, yanağını Hans'm yanağına, başını Hans'ıfl omzuna dayadı. Hans hiç sesini çıkarmıyor, kar:?1 koymuyordu; içi tatlı bir ürperiş, derin ve mutlu bir kaygıyla dolup taşıyor, ateşlenen biri gibi zaman zaman hafifçe sarsılıyordu.

Emma, "Sen de nasıl bir sevgilisin böyle!" dedi gülerek. "Ne kadar da korkaksın, ne kadar çekingen!"

Sonra Hans'm elini tutup ensesinde, saçlarında dolaştırdı, ardından göğsünün üstüne koyup bastırdı. Hans, Emma'nın yumuşacık göğüslerini hissetti avuçlarında, o dalga dalga tatlı ve yabancı alçalıp yükselişleri duyumsadı; gözlerini kapadı derken, dipsiz uçurumlara gömülür gibiydi.

Emma, onu yeniden öpmeye kalkışınca, "Hayır, yeter artık!" dedi karşı koyarak. Emma güldü, kendisine

doğru çekti Hans'ı, göğsünü onun göğsüne dayadı, kolunu onun vücuduna doladı. Emma'nın vücudunu vücudunda hisseden Hans iyice kendinden geçti, artık hiçbir şey söyleyemeyecek durumdaydı.

"Sen de beni seviyor musun bakayım?" diye sordu Emma.

Evet demek istedi Hans ama yalnızca başını sallayabildi, uzun uzun salladı başını.

Bir kez daha Hans'm elini tuttu Emma, bir şaka süsü vererek eli alıp korsesinden içeri soktu; bir başkasının vücudundaki nabız atışını ve soluyuşu bu kadar sıcacık ve yakından hissedince Hans'ın kalbi duracak gibi oldu âdeta, kendini ölecekmiş sandı, işte öylesine güçlükle nefes alıyordu. Elini geriye çekip göğüs geçirerek, "Gitmem gerekiyor artık," dedi. Doğrulup kalkmaya davranmca sallanır gibi oldu bir an, az kalsın bodrum merdiveninden aşağı yuvarlanıyordu.

"Nen var kuzum?" dedi

Emma şaşırmış. "Bilmem.

Yorulmuşum galiba."

Bahçe çitine doğru yürürlerken Emma'nm kendisini koltukladığmı, vücudunu vücuduna bastırdığını hissetmedi Hans. Emma'nm iyi geceler dileyip bahçe kapısını arkasından kapadığını işitmedi. Doğruca evin yolunu tuttu, pek çok sokaktan geçti; yolda nasıl yürüdüğünü kendisi de bilmiyordu, sanki güçlü bir fırtına onu önüne katmış götürüyor ya da dev bir dalganın üzerinde sallanarak eve taşınıyordu.

Sağda solda silik soluk evleri, onların üstünde dağların, tepelerin sırtlarını, çamların sivri uçlarını, gecenin siyahlığını ve oldukları ye*rde kımıldamadan duran kocaman yıldızları görüyordu. Rüzgârın estiğini hissediyor, köprünün ayaklarına dolana dolana ırmağın akıp gittiğini işitiyor, suyun yüzünde bahçelerin, silik soluk evlerin, gecenin siyahlığının, fenerlerin ve yıldızların yansıdığını görüyordu.

Köprüye gelince oturmadan yapamadı; alabildiğine yorgun düşmüştü, eve kadar gidebileceğini sanmıyordu. Köprünün korkuluğuna çöktü, köprünün ayaklarına sürünerek akan, savaktan çağıldayarak aşağı dökülen, değirmenin ızgarasının önünde uğuldayıp duran suyun sesine kulak kabarttı. Elleri soğuktu, damarlarındaki

kan göğsünden ve gırtlağından bazen duraklayarak, bazen paldır küldür geçip gidiyor, gözlerini karartıyor, sonra ansızın yeni bir dalga halinde kalbinden yana seğirtiyor, başını döndürüyordu.

Sonunda eve vardı Hans, odasına çıkıp yatağına uzandı ve hemen de uyudu, düşünde korkunç mekânlar içinde buldu kendini, uçurumlardan uçurumlara yuvarlandı. Gece yarısıydı ki, acılar içinde ve bitkin durumda gözlerini açtı, uyku ile uyanıklık arasında gidip geldi sabaha kadar, susuzluktan yanıp kavruldu

içi, önüne geçemediği güçler kendisini sağa sola savurup duruyordu.

Şafak sökerken tüm acı ve sıkıntısı uzun bir ağıt halinde açığa vurdu kendini, sonunda gözyaşlarmdan ıslanmış yastık ve yorganlar üzerinde yeniden uykuya daldı.

Yedinci Bölüm

Bay Joseph Giebenrath vakur bir edayla şıra presinin başında harıl harıl çalışıyor, Hans da kendisine yardım ediyordu. Çağrıya uyup gelen, ayakkabıcı Flaig Usta'nm çocuklarından ikisi elmalarla meşguldü, şıranın tadına bakmak için ortaklaşa kullandıkları bir bardak almışlardı yanlarına, ellerinde esmer çavdar

ekmeğinden koca dilimler vardı.

Babasının fıçıcı ustasıyla bir süre uzaklaşmasını fırsat bilen Hans, nihayet oğlanlara Em-ma'yı sorma cesaretini gösterebildi.

"Emma nerede peki? O gelmek istemedi mi?"

Oğlanlar, ağızlarındaki lokmaları yutup konuşabilecek duruma gelene kadar bir süre geçti aradan. "Gitti Emma," dediler sonra ve söylediklerini doğrular gibi başlarını salladılar.

"Gitti mi?

Nereye?"

"Evlerine."

"Ayrıldı mı yani buradan? Trenle mi gitti?"

Oğlanlar, evet anlamında çabuk çabuk

başlarını salladı. "Ne zaman?"

"Bu sabah."

Oğlanlar, tekrar ellerindeki elmaları yemeye koyuldu. Hans, bastıra bastıra presin kolunu çeviriyordu, gözlerini şıranın aktığı fıçının içine dikmişti, durumu yavaş yavaş kavramaya başlamıştı.

Az sonra babası düşüp geldi; çalışmalar, gülmeler birbirini izledi. Flaig Usta'nm çocukları teşekkür ederek

koşup gittiler. Akşam oldu derken, Hans'la babası da yola dönüp eve döndüler.

Yemeğin ardından odasına çekildi Hans, tek başına oturdu. On oldu saat, on bir oldu, ışığı yakayım demedi. Sonra da kalkıp yattı, deliksiz, uzun bir uyku çekti.

Sabahleyin her gününden daha geç gözlerini açtığında, yaşanmış bir felaketle, uğranılmış bir kayıpla ilgili

belli belirsiz bir duygu vardı içinde. Ansızın Emma geldi aklına, Emma gitmiş, bir hoşça kal bile demeden çekip gitmişti. Bir gece önce beraberlerken kasabadan ne zaman ayrılacağını biliyordu kuşkusuz.

Emma'nın gülüşünü, kendisini öpüşünü, üstünlük taslayarak gösterdiği sevecenliği anımsadı. Onu hiç ciddiye almamıştı Emma.

Öfkeyle karışık bir acı ve içinde uyandırılıp da doyuma kavuşturulmamış

sevisel isteklerin tedirginliği bir araya geldi, bulanık bir bezginliğe dönüştü. Bezginlik önüne kattı Hans'ı, evden bahçeye, oradan da sokağa çıkardı, ormana götürüp sonra yine eve döndürdü.

Böylece, belki vaktinden önce, aşkın sırların-

dan kendi payına düşeni öğrenip yaşamıştı Hans, payına düştüğü kadarı da tatlılıktan çok bir burukluğu ve acılığı getirmişti beraberinde. Boş

yakınmalar, özlem dolu anımsamalar ve pis pis düşünmelerle geçirilen günler, kalp çarpıntılarından ve bunalacak gibi olmalardan gözüne bir türlü uyku girmediği ya da kâbuslar içinde kıvrandığı geceler! Kanında sesini duyuran anlaşılmaz fokurtuların tüyler ürpertici efsanevi görüntülere, insanın vücuduna dolanan ölümcül kollara, kor gibi yakan bakışlarıyla hayali yaratıklara, baş döndürücü uçurumlara, alev alev kocaman gözlere dönüştüğü düşler! Bazen Hans gözlerini açıp kendini yalnızlıklar içinde buluyor, Emma'yı arıyor, inleyip sızlayarak başını gözyaşlarmdan ıslanmış yastıklara gömüyordu.

Schuler Usta'nm atölyesinde çıraklığa başlayacağı cuma günü giderek yaklaşıyordu. Babası mavi ketenden bir işlik almıştı kendisine, bir de yün karışımı mavi bir kasket. Hans bir denemek için giydi bunları, tornacı kıyafeti içinde gözüne hayli gülünç göründü, okul müdürünün, matematik öğretmeninin, Flaig Usta'nm atölyesinin ve rahip efendinin evinin önünden geçerken ölüp ölüp dirildi. Bunca çile, çaba ve almteri büyük bir teslimiyetle yaşanan bunca küçük sevinç, bunca gurur ve hırs, umut ve neşeyle dolu bunca düş boşuna mıydı? Bütün arkadaşlarından daha geç bir yaşta, üstelik arkadaşlarının alaylı sözlerine katlanarak acemi bir çırak kimliğiyle bir atölyeye kapılanmak için miydi hepsi?

Dostu Heilner olsa acaba ne derdi?

Hans, mavi tornacı giysisine ancak yavaş ya-

vaş alışabildi; giysiyi ilk üzerine geçirip işe başlayacağı cuma gününü iple çeker oldu giderek, hiç değilse yeni bir yaşantı kendisini bekliyordu.

Ne var ki, bu düşünceler karanlık bir bulutta çakıp sönen şimşeklerden öte değer taşımıyordu. Emma'nm

kentten ayrılışını unutamıyor, hele Emma'yla beraber olduğu günlerin uyarıcı ve kışkırtıcı etkisini unutmada ya da bunlarla başa çıkmada damarlarındaki kan iyiden iyiye güçsüz kalıyordu. Kanı zorluyor, sıkıştırıyordu onu, verilenden daha çoğunu istiyor, kendisinde uyandırılmış özlemin doyuma kavuşturulmasını bekliyordu. Böylece, sıkıntı ve acılar içinde yavaş yavaş geçip gidiyordu zaman.

Eşsiz bir güz mevsimi yaşanmaktaydı. Yumuşak bir güneş, gümüşsü seher vakitleri, renkli gülüşler içinde öğle saatleri ve billursu akşamlar!

Uzaktaki tepeler kadifemsi bir maviliğe bürünüyor, kestane ağaçları altın sarısı panldıyor, duvar ve çitler üzerinden erguvan renkleriyle yabani asmaların dal ve yaprakları sarkıyordu.

Bu huzursuzluk içinde kendi kendinden kaçmaya çalışan Hans, gün boyu*kasabada ve kırlarda dolaşıyor, insanlara pek yanaşmıyor, onların sevda çektiğini fark etmekte gecikmeyeceklerini sanıyordu. Ne var ki, akşamları sokağa çıkıyor, karşılaştığı hizmetçi kızlara bakmadan duramıyor, bir sevgili çift gördü mü çirkin bir davranışta bulunduğunu bile bile usulcacık peşine takılıyordu. Emma sayesinde tüm özlenebilirliği ve büyü-süyle yaşam denilen şeyi hemen yanı başında hissetmiş, ama sonra onun sinsice yine elinden kayıp gittiğini görmüştü. Emma'nm yanında çek-tiği acı ve sıkıntıları düşünmekten vazgeçmişti artık. Şimdi Emma yine yanında olsa, öyle sanıyordu ki, eskisi gibi ürkek davranmayıp tüm gizlerini elinden kapmaya bakacak, tam eşiğinden içeri adım atmak üzereyken kapısı yüzüne kapanıvermiş o lanetli sevi bahçesine olduğu gibi dalacaktı. Tüm hayal gücü bu tehlikelerle dolu bunaltıcı cangıl ortasında sıkışıp kalmış, yılgınlık içinde şaşkın şaşkın dolanıp duruyor, kendi kendine eziyet etmekte direnerek o büyülü dar çember dışında daha başka güzel ve geniş mekânların güler yüzlü aydınlıklar içinde kendisini beklediğini bilmek istemiyordu.

Başlangıçta tasa ve endişeyle beklediği cuma gününün gelmesine nihayet sevindi. Sabah erkenden yeni mavi işliğini giyinip kasketini

başına*

geçirdi, biraz ürkek adımlarla Sepiciler Sokağı'na inip tornacı Schuler Usta'nm atölyesine yöneldi. Yolda birkaç kişi merakla arkasından baktı, hatta içlerinden biri sordu: "Ne o, tornacı mı oldun yoksa?"

Atölyeye vardığında harıl harıl başlamıştı çalışma. Usta tam o sırada demir dövmekteydi. Akkor halindeki kızgın bir demir parçasını örsün üzerine yatırmıştı; kalfanın biri ağır bir balyozu demirin üzerine indirip kaldırıyor, usta da elindeki çekiçle daha yumuşak vuruşları yaparak demire gereken biçimi vermeye uğraşıyor, demiri tutan kıskacı idare ediyor, zaman zaman belli bir ritim gözeterek çekiçle örsün üzerine hafifçe dokunuyor, çın çın öten neşeli sesler ağzına kadar açık kapıdan dışarının sabahsı havasında yankılanıyordu.

Yağla ve eğe talaşıyla iyice kararmış tezgâhın başında büyük kalfa, onun yanı başında da Au-gust dikilmiş, her biri kendi mengenesindeki iş

üzerinde çalışıyordu. Tavanda kayışlar, volanlar vızır vızır dönüyor, torna tezgâhlarındaki çarkları, bileyitaşmı, körüğü ve matkabı çalıştırıyordu, çünkü atölyede su enerjisinden yararlanılmaktaydı. August atölyeden içeri giren arkadaşı Hans'ı başıyla selamladı ve usta işini bitirip kendisine ayıracak zaman bulana kadar kapının yanı başında beklemesini işaret etti.

Hans demirci ocağını, boş duran torna tezgâhlarını, vınlayarak dönen volanları ve rölantide çalışan kasnakları ürkek ürkek süzdü. Örsün üzerindeki demiri dövüp bitiren Schuler Usta, Hans'a yaklaşıp elini uzattı, kocaman bir eldi, sert ve sıcak.

"Kasketini oraya asabilirsin," dedi duvardaki boş bir çiviyi göstererek.

"Tamam, gel şimdi benimle! işte burası senin çalışacağın tezgâh, bu da senin mengene."

Hans'ı alıp en dipteki mengenenin başına götüren Schuler Usta, her şeyden önce mengeneyi nasıl kullanacağını Hans'a gösterdi, tüm araç ve gereçleri, tezgâhı nasıl derli toplu tutacağını anlattı.

"Baban senin öyle Herkül gibi güçlü sayılamayacağını söyledi bana, böyle olduğu da görülüyor zaten. Eh, şimdilik demir dövdürmeyeceğim sana, hele biraz güçlen bakalım."

Ardından tezgâhın altına uzanarak demir

döküm bir dişli çark çıkardı. "Evet, bununla başlayabilirsin işe. Çark döÇarklar

Arasında

kümhaneden yeni çıktı, çapak içinde her ya çapakları eğeleyip uzaklaştıracaksın üzerfnBu yoksa çarkın döndüreceği hassas aletler bcA ı kullanılmaz duruma gelir." Zulur,

Ardından Schuler Usta dişliyi rrtenge sıkıştırdı, oradan eski bir eğe alıp işin nasıl y A lacağını Hans'a gösterdi. pı"

"Evet, şimdi sen devam edersin artık. Am başka bir eğe alıp kullanayım deme sakın! Sana öğleye kadar

yetecek iş var burada; öğleyin eğelediğin çarkı bana getirip gösterirsin. İşbaşında, sana söyleneni yapacaksın, başka şeyde olmayacak akim. Bir çırak, işinden başka şey düşünmez." Hans eğelemeye başladı. "Dur, ne yapıyorsun?" diye seslendi usta. "Öyle değil. Sol elini şu şekilde eğenin üzerine koyacaksın. Yoksa solak mısın, ha?" "Hayır."

"İyi! Olacak, merak etme!" Derken usta kendi mengenesinin başına döndü, kapının yanı başındaki ilk mengenede o çalışıyordu. Hans, canla başla işe sarıldı.

İlk eğe sürtüşlerinde çapakların ne kadar yumuşak olup dişlilerin üzerinden kolaycacık temizlendiğine şaştı

Hans. Ama sonra gördü ki, pul pul ayrılıp dökülen çapaklar çarkın en üstteki gevrek kısmıydı, onun altında eğelenip perdahlanması gereken asıl sert tabaka bulunuyordu. Dişini sıkıp harıl harıl çalışmaya koyuldu.

Çocuklukta yaptığı o oyuncaklar dışında şimdiye kadar elinden şöyle gözle görülür, işe yarar bir eserin

doğup çıktığını görmek

zevkini tatmamıştı- "Biraz

yavaş ol!" diye seslendi usta

ilerden.

Eğenin üzerine bastıracaksın son.ra yoksa eğe-den hayır kalmaz."

O sırada büyük kalfa tornada bir iş uzerinde çalısıyordu. Jfens, göz ucuyla ona bakmaktan kendini

alarmdı. Çelik bir mil W kasnak içine yerleştirilmiş:, kayış kasnağa geçirilmiş, mıl Pırıldayıp vmlaya; rak hızla dönüyor, ba arada kaLfa Jşıl işü parıldayam kâğıt kadar incecik bir talaŞl miun üzerinden sıyırıp alıyordu.

Bileyitaşma el atılmadığı an

yoktu.

Ellerinin gimdiden kapkara kesildiğini görmek Hans'ı se-vindirdi. Öyle umuyordu ki, -ötekilerin siyah ve yamalı iş giysilerimin yanında henüz gülünç denecek kadar yeni ve mavi görüünen kendi işliği de «çok geçmeden dahat bir kuuarulmış görünüm kazamacaktı.

Vakit ilerledikçe dışarıdan da müşteriler gel. meye başladı, iççerisi canlandı gideJeK. Küçü kına. kine parçalarına taşlatmak ya da onarımdan geçirtmek için kc.-mu trikotaj atölyelerinden LŞçiler «İradı.

Bir

köyrü göründü bir ara, onarılmamı için aaha önce bıraktığı çamaşır makinesinin selindi-kümhaneden yeni çıktı, çapak içinde her yanı. Bu çapakları eğeleyip uzaklaştıracaksın üzerinden, yoksa çarkın döndüreceği hassas aletler bozulur, kullanılmaz duruma gelir."

Ardından Schuler Usta dişliyi mengeneye sıkıştırdı, oradan eski bir eğe alıp işin nasıl yapılacağını Hans'a gösterdi.

"Evet, şimdi sen devam edersin artık. Ama başka bir eğe alıp kullanayım deme sakın! Sana öğleye kadar yetecek iş var burada; öğleyin eğelediğin çarkı bana getirip gösterirsin. İşbaşında, sana söyleneni yapacaksın, başka şeyde olmayacak aklın. Bir çırak, işinden başka şey düşünmez." Hans eğelemeye başladı. "Dur, ne yapıyorsun?" diye seslendi usta. "Öyle değil. Sol elini şu şekilde eğenin üzerine*

koyacaksın. Yoksa solak mısın, ha?" "Hayır."

"İyi! Olacak, merak etme!" Derken usta kendi mengenesinin başına döndü, kapının yanı başındaki ilk mengenede o çalışıyordu. Hans, canla başla işe sarıldı.

İlk eğe sürtüşlerinde çapakların ne kadar yumuşak olup dişlilerin üzerinden kolaycacık temizlendiğine şaştı

Hans. Ama sonra gördü ki, pul pul ayrılıp dökülen çapaklar çarkın en üstteki gevrek kısmıydı, onun altında eğelenip perdahlanması gereken asıl sert tabaka bulunuyordu. Dişini sıkıp harıl harıl çalışmaya koyuldu.

Çocuklukta yaptığı o oyuncaklar dışında şimdiye kadar elinden şöyle gözle görülür, işe yarar bir eserin doğup çıktığını görmek zevkini tatmamıştı.

"Biraz yavaş ol!" diye seslendi usta ilerden.

"Eğeyle çalışırken tempoya dik£at edeceksin -bir iki, bir iki. Eğenin üzerine baktıracağın sonra, yoksa eğeden hayır kalmaz."

O sırada büyük kalfa tornada bir İŞ üzerinde çalışıyordu. Hans, göz ucuyla Ona bakmaktan kendini alamadı. Çelik bir mil bile kasnak içine yerleştirilmiş, kayış kasnağa geçilmiş mu Panl-dayıp vınlayarak hızla dönüyor, bıiarada kalfa !Şil ışıl parıldayan kâğıt kadar inceciK bir talaşı milin üzerinden sıyırıp alıyordu. Atölyenin dört bir yanında afac ve gereçler, demir, çelik ve pirinç parçaları, yarım bırakılmış işler,

pırıl pırıl dişli çarklar, keskiler matkaplar, çeşit çeşit tornalar ve bizler, ocağm yam başında normal çekiçler, yassı çekiçler, öîs tablaları, kerpeten ve kıskaçlar, havyalar ve duvarlar boyunca dizi dizi eğeler, frezeler duruyor, reflarda ise yağlı bezler, küçük süpürgeler, zımpara demir testereler, yağdanlıklar, asit

şişeleri, çivi ve cıvata kutuları sıralanıyordu. Bileyitaşma fi atılmadığı an yoktu.

Ellerinin şimdiden kapkara kesildiğini görmek Hans'ı sevindirdi. Öyle umufrdu ki, ötekilerin siyah ve yamalı iş giysilerimiO yanında henüz gülünç denecek kadar yeni ve mavi görünen kendi işliği de çok geçmeden daha bir kullanılmış görünüm kazanacaktı.

Vakit ilerledikçe dışarıdan da müşteriler gelmeye başladı, içerisi canlandı gidef ek- Küçük makine parçalarını taşlatmak ya da onarımdan geçirtmek için komşu trikotaj atölyelerinden işçiler uğradı.

Bir köylü göründü bir ara, onarılması için daha önce bıraktığı çamaşır makinesinin silindi-rini sordu, henüz onarılmadığını öğrenince fena halde söylendi. Daha sonra giyimli bir fabrikatör geldi, ustayla bitişik bölmeye geçip konuşmaya daldılar.

Bütün bunlar olurken atölyedeki işler belli bir düzen içinde yürüyor, çarklar ve kasnaklar düzen içinde dönüyordu. Hans hayatında ilk defadır ki, hiç değilse işe yeni başlayanları etkisi altına alarak bir esrikliğin içine sürükleyen o yüce çalışma atmosferini soluyor, kendi küçük varlığının ve küçük yaşamının büyük bir düzen ve ritim içinde yerini aldığını görüyordu.

Saat dokuza gelince on beş dakikalık bir mola verildi, herkesin eline bir parça ekmek ve bir bardak şıra tutuşturuldu. Ancak bu mola sırasında August atölyeye yeni çırak giren Hans'a hoş* geldin diyebilecek fırsatı bulabildi, cesaret verici sözler söyledi arkadaşına, önlerinde kendilerini bekleyen pazar gününden bir kez daha söz açtı; aldığı ilk haftalığı atölyedeki arkadaşlarla yiyip içip eğlenmeye yatıracaktı o gün.

Hans, eğelediği çarkın neyin nesi olduğunu sorunca, August bunun bir kule saatinin parçası olduğunu açıkladı. Ayrıca, çarkın ileride nasıl çalışacağını göstermek istiyordu ki, büyük kalfa yine tezgâhın başına geçti, bunun üzerine ötekiler de kalkıp kendi işlerinin başına döndüler.

Saat dokuz ile on arasında Hans yorulmaya başladığını hissetti; dizleri ve sağ kolu biraz ağrımaya başlamıştı, ikide bir vücudunun

ağırlığını bir ayağından ötekine aktarıyor, kimse görmeden arada bir esneyip geriniyor ama bütün bunlar pek bir işe yaramıyor, vücudundaki yorgunluğu gideremiyordu. Derken eğeyi bir an için elinden bırakıp mengeneye yaslandı ve kimsenin dikkatini çekmedi bu. Hans oracıkta öylece dikilip dinlenmeye çalışır ve başının üstünde vınlayarak dönen kayışların sesine kulak verirken, hafif bir sersemlik çöktü üzerine, kısa süre gözlerini yumdu. Tesadüf bu ya, tam o anda ustası arkasında dikiliyordu.

"Ne o şimdiden yoruldun mu yoksa?" "Biraz," diye

itirafta bulundu Hans.

Kalfalar gülüştü.

"Geçer, az sonra," dedi usta sakin. "Şimdi gel de, lehim nasıl yapılıyor, onu gör! Gel haydi!"

Hans, nasıl lehim yapıldığını merakla izledi. İlkin lehim kızdırılıyor, sonra lehimlenecek yere lehim suyu sürülüyor, ardından da kızdırılmış

lehim çubuğundan lehim söz konusu yerin üzerine damlatılıyor, etrafa hafif bir cızırtı yayılıyordu.

"Bir bez al da iyice sil üzerini bakayım! Lehim suyu madeni dağlar yoksa; lehim yapıldıktan sonra madenin üzerinde lehim suyu bırakılmaz."

Az sonra Hans yine işinin başına döndü, mengenesinin önüne gelip dikildi, eğeyle üzerindeki çapakları uzaklaştırıp küçük çarkı perdahlamaya başladı. Kolu ağrıyor, eğenin üzerine bastırdığı sol eli kızarmış

sızlıyordu.

Öğleyin büyük kalfa eğesini bırakıp da ellerini yıkamaya yollanınca, Hans çarkı götürerek ustasına gösterdi;

ustası çarka şöyle bir göz attıktan sonra, "İyi," dedi. "Bu kadarla kalabilir.

Çalıştığın yerin altındaki sandıkta böyle bir çark daha olacak, öğleden sonra da onu eğeler, perdahlarsın." Bunun, üzerine Hans da gidip ellerini yıkadı

ve atölyeden çıktı. Bir saatlik bir yemek molası vardı.

Eski okul arkadaşlarından iki bakkal çırağı yolda Hans'm peşine takıldı, onunla alay edip eğlenmeye başladı.

"Manastır okulunun çilingiri!" diye seslendi biri arkasından.

Hans adımlarını açtı. Aslında memnun muydu, değil miydi, bilmiyordu pek; atölyeyi sevmişti ama hayli yorgun düşmüştü, ölesiye yorgun.

Eve vardı, biraz şöyle oturup yemek yiyeceği için sevinirken, tam kapıda Emma'yı anımsadı birden. Oysa öğleye kadar hiç aklına gelmemişti.

Usulcacık odasına çıktı, kendini yatağın üzerine attı, acıyla kıvranmaya başladı. Ağlayacak oldu ama yaş gelmedi gözlerinden.

Umutsuzluk içinde, kendini yine o kahredici özlemin eline dürmüş

hissetti; kafasının içinde fırtınalar esiyor, başı zonkluyor, boğazında düğümlenip kalan hıçkırıklar acı veriyordu.

Öğle yemeği bir işkenceydi. Hans, babasının sorularını cevaplandırdı ister istemez, atölyeden söz etti, babasının küçük şakalarını sineye çekti, keyfi yerindeydi babasının. Yemek yenir yenmez bahçede aldı soluğu, burada yarı düşlere dalarak on beş dakika kadar güneşlendi.

Derken vaktin geldiğini görüp yine atölyenin yolunu tuttu.

Daha öğleden önce ellerinde kırmızı lekeler belirmişti, öğleden sonra sızlamaya başladı lekeler, akşamleyin ise öylesine şişip kabardılar ki, canı acımadan hiçbir şeyi tutamaz oldu Hans. Paydostan sonra da August'un gözetimi altında bütün atölyeyi derleyip topladı.

Cumartesi günü daha da kötüleşti durum. Elleri ateş gibi yanıyordu, kırmızı lekeler büyüyerek kabarcıklara dönüşmüştü. Ustanın da tersliği üzerindeydi, vara yoğa söyleniyor, bağırıp çağırıyordu. August arkadaşını avutmaya çalışıyor, hepsi hepsi birkaç gün sabretmesi gerektiğini, sonra ellerinin nasırlaşıp acı falan duymayacağını söylüyordu. Ama Hans ölesiye mutsuz hissediyordu kendini, bütün gün göz ucuyla saate baktı hep, çaresizlik içinde elindeki küçük çarkı eğeleyip durdu.

Akşamleyin atölyeyi derleyip toplarken August kulağına eğilip ertesi gün birkaç arkadaşla Bielach'a gideceklerini ve orada bir güzel eğleneceklerini, onun da mutlaka gelmesini söyledi. Saat ikide Hans evlerine uğrayıp August'u alacaktı. Hans söz verdi geleceğine ama aslında bütün pazarı evde geçirse

hepsinden çok sevinecekti. Evde yaşh hizmetçi Anna ellerindeki yaralar için bir merhem verdi, saat daha sekizde gidip yattı Hans, ta kuşluk vaktine kadar da uyanmadı. Sonra acele hazırlanıp babasıyla kiliseye gitmek üzere evden çıktı.

Öğle yemeğinde babasına August'tan söz açtı, o gün arkadaşlarıyla Bielach'a gideceklerini söyledi. Babası hayır falan demedi, hatta elli fenik harçlık verdi Hans'a, yalnızca akşam yemeğinde yine evde olmasını istedi.

Pırıl pırıl güneşin aydınlattığı sokaklarda elini kolunu sallayarak yürürken, aylardan beri yine ilk kez bir

pazar sevincinin içine dolduğunu hissetti Hans. Ellerinin kararıp kollarının yorulduğu iş günlerini geride bıraktıktan sonra yol daha bir görkemli, güneş daha bir sevimli göründü gözüne, her şeyde bir bayram havası esiyordu, her şey daha bir güzeldi. Evlerinin önlerindeki güneşli banklarda oturan, adeta krallar gibi çevrelerine neşeyle bakan kasapları, sepicileri, fırıncıları ve demircileri artık iyi anlıyordu şimdi, artık onları zevksiz ve sefil kimseler gibi görmüyordu. Gruplar halinde gezip dolaşan ya da bir meyhaneden içeri doluşan işçilerin, kalfaların ve çırakların peşinden bakıyordu; başlarında biraz yana eğik şapkalar, gömleklerinin boyunlarında beyaz yakalar vardı, güzelce fırçalanıp ütülenmiş giysiler içindeydi hepsi. Her zaman olmasa da çokluk aynı mesleğe mensup kişiler birbirlerinden ayrılmıyor, dülgerler dülgerlerle, duvarcılar duvarcılarla dolaşıyor, hep bir arada kalıyor, kendi mesleklerinin» onurunu kollayıp gözetiyorlardı. Çeşitli meslek mensupları arasında da en kibarları, en soyluları başta torna ve tesviyeciler olmak üzere çilingirlerdi. Bütün mesleklerin de hoş bir tarafı vardı, kimi yönleri biraz saf ve gülünç görünse de, arka planda bir güzellik, her mesleğin göğsünü kabartacak bir taraf bulunmaktaydı; günümüzde hâlâ insanı sevindiren, övgüye

değer şeylerdi bunlar, en zavallı bir terzi çırağında bile bir nebze de olsa söz konusu güzelliklerin parıltısı seçiliyordu.

Schuler Usta'nm atölyesinin önünde sakin ve mağrur dikilen, yoldan gelip geçenleri başlarını eğerek selamlayan, kendi aralarında konuşup gülen çilingirleri görünce, bunların güvenilir bir topluluk oluşturdukları, yabancılara gereksinme duymadıkları, pazar günü eğlenmeye giderken kendi kendilerine yettikleri kuşkusuz anlaşılabilirdi.

Hans da böyle olduğunu hissediyor, bu kişilerin arasında yer aldığına seviniyor ama önceden planlanmış bu pazar eğlencesi biraz korkutuyordu kendisini, çünkü çilingirlerin yiyip içip eğlenirken fazla ileri gittiklerini biliyordu. Kimbilir, belki dans da edeceklerdi. Oysa Hans dans etmesini bilmiyordu ama başka bakımdan

elden geldiğince ötekilerden geri kalmamaya çalışacak ve gerekirse biraz içip sarhoş olmayı da göze alacaktı. Fazla bira içmeye alışık değildi, sigara konusunda da kendini zorlaya zorlaya ancak tek

bir sigarayı eline yüzüne bulaştırmadan sonuna kadar içebilecek duruma gelebilmişti.

August büyük bir sevinçle karşıladı Hans'ı, büyük kalfanın kendileriyle gelemeyeceğini açıkladı; ama onun yerine bir başka atölyeden bir meslektaş geliyordu, böylece hiç değilse dört kişi olacaklardı, bu da bir köyün altını üstüne getirmelerine yeter de artardı. Herkes bugün dilediği kadar bira içebilirdi, çünkü

bütün hesabı kendisi ödeyecekti. Bunun üzerine Hans'a bir sigara ikram etti August; ardından dörtlü grup ağır adımlarla kasıla kasıla kentin içinden yürüyüp aşağı indi; Ihlamur Meydanı'na gelince, bir an önce Bielach'a varmak için adımlarını açtılar.

Irmak mavi, sarı ve beyaz renklerle ışıldıyor, yolların iki yanındaki yapraklarından hemen tümüyle soyunmuş akçaağaçlarm ve akasyaların dalları arasından ekim güneşinin yumuşak sıcaklığı geliyordu;

gökyüzü yüksek, bulutsuz ve açık maviydi.

Ayrıca

kalfanın anlattığına göre, ustası, o rezil / herif, dövmeye kalkmıştı kendisini; o sefil esir taciri bir defasında kendisine el kaldırmaya yeltenmişti; ama o hiçbir şey söylememiş, oradan balyozu kaptığı gibi moruğa bir bakış bakmıştı ki, moruk sus pus çekip gitmişti, beyninin dağılmasını istememişti çünkü; sonra da tutmuş, yazılı olarak bildirerek kendisine yol vermişti korkak herif! Ayrıca Offenburg'daki bir meydan kavgasından söz etmişti kalfa,

kendisi de aralarında olmak üzere üç çilingir yedi fabrika işçisini döve döve pestilini çıkarmıştı. Offenburg'a yolu düşen biri olursa Uzun Schorsch'a sorsun yeterdi, Uzun Schorsch hâlâ Offenburg'daydı ve kavgaya da tanık olmuştu.

Bütün bunlar serinkanlılıkla, biraz da hoyrat bir ses tonuyla ama büyük bir coşku ve hazla anlatılıyordu;

herkes zevkle kendinden geçerek anlatılanları dinliyor, aynı masalı ileride sırası gelip kendisi de başka yerde başka arkadaşların yanın-semeli bir anı gibi havayı yumuşacık dolduruyor, hangi mevsimde bulunduklarını unutan çocuklar çiçek toplamak için kırlara açılıyor, yaşlı insanlar pencereden ya da evlerinin önündeki banklardan düşünceli düşünceli havaya bakıyor, tüm yaşamlarının anıları duru mavilikler içinden gözle görülebilecek gibi uçup gidiyormuşçasma bir

duyguya kapılıyorlardı. Ama gençler neşe içinde yüzüyor, yeteneklerine, mizaç ve

karakterlerine göre içitler, kurbanlar, şarkılar ve danslarla, yiyip içmeler ya da göz dolduran görkemli kavga dövüşlerle güzelim güne övgüler döşeniyorlar; dört bir yanda meyveli pastalar hazırlanıyor çünkü, dört bir yanda şıra ve şarap mahzenlerde mayalanıyor, meyhanelerin önlerinde ve ıhlamur ağaçlarının çevrelediği meydanlarda keman ve *

akordeonlar yılın son güzel günlerini kutluyor, insanları dansa, şarkı söylemeye ve sevi oyunlarırîa çağırıyor.

Dört genç arkadaş hızlı hızlı yürüyordu. Hans, sigarasını dünyayı umursamayan biri gibi tüttürmüş, hoşuna da gitmişti, doğrusu kendisi de şaşıyordu buna. Kalfa, kalfa olmadan önce gezip dolaştığı yerlerden söz ediyor, kimse de onun palavralarına pek takılmıyordu, çünkü işin tuzu biberiydi bunlar. En alçakgönüllü

kalfa bile eli ekmek tuttu da çevresinde bir görgü tanığı olmadı mı kalfalık öncesindeki gezilerini ballandıra ballandıra, görkemli bir edayla, hatta bir efsane havası içinde anlatmadan yapamaz. Çünkü bu zanaatkar delikanlıların harikulade şiiri halkın ortak malıdır, geleneksel eski serüvenler yeni süs ve bezeklerle donatılarak her birinin içinden yeniden fışkırıp çıkar ortaya; zanaatkar delikanlı anlatmaya başlamasın yeter ki, biraz o ölümsüz Eu- lenspiegel, biraz da o ölümsüz Straubinger olup çıkar hemen.

"Sözün kısası, Frankfurt'ta o ne günlerdi, hey babam hey! Size anlatmadım belki, varlıklı bir tüccar, ağzının

tadını bilen bir maymun suratlı, benim ustanın kızıyla evlenmeye kalkmasın mı! Ama kız hemen kapıyı kapadı yüzüne, defledi adamı!

Neden mi? Gönlü daha çok bendeydi de ondan; dört ay seviştik, gezip tozduk, babası morukla bozuşmasaydım şimdi Frankfurt'taydım, bizim ustanın damadı olmuştum." Ayrıca kalfanın anlattığına göre, ustası, o rezil herif, dövmeye kalkmıştı kendisini; o sefil esir taciri bir defasında kendisine el kaldırmaya yeltenmişti; ama o hiçbir şey söylememiş, oradan balyozu kaptığı gibi moruğa bir bakış bakmıştı ki, moruk sus pus çekip gitmişti, beyninin dağılmasını istememişti çünkü; sonra da tutmuş, yazılı olarak bildirerek kendisine yol vermişti korkak herif! Ayrıca Offenburg'daki bir meydan kavgasından söz etmişti kalfa, kendisi de aralarında olmak üzere üç çilingir yedi fabrika işçisini

döve döve pestilini çıkarmıştı. Offenburg'a yolu düşen biri olursa Uzun Schorsch'a sorsun yeterdi, Uzun Schorsch hâlâ Offenburg'daydı ve kavgaya da tanık olmuştu.

Bütün bunlar serinkanlılıkla, biraz da hoyrat bir ses tonuyla ama büyük bir coşku ve hazla anlatılıyordu;

herkes zevkle kendinden geçerek anlatılanları dinliyor, aynı masalı ileride sırası gelip kendisi de başka yerde başka arkadaşların yanın-da anlatmayı içinden geçiriyordu; çünkü hiçbir çilingir yoktur ki, bir yol ustasının kızıyla sevişmemiş, balyozla hınzır bir ustanın üzerine yürümemiş, yedi fabrika işçisini tek basma pataklayarak leşlerini yere sermemiş olsundu.

Olayın kendisi ise bazen Baden-Baden ya da Hessen Eyaleti'nde geçer, bazen de İsviçre'de; balyozun yerini bazen eğe alır olayda, bazen de kızgın bir demir parçası; sopa yiyen bazen fabrika işçisi değildir de fırıncılardır ya da terziler; ama öteden beri anlatılagelen masallardır hepsi, her anlatıldıklarında zevkle kulak verip dinleyenler bulunuyor, çünkü eskiliğin damgasını taşırlar kendilerinde, onları anlatan meslek mensuplarının yüzünü ağartacak değme serüvenlerdir. Ama kalfa olmadan sağı solu gezip görmek için yollara düşen çıraklar arasında öyleleri vardır ki, dâhiyane olaylar geçer başından ya da kafasından dâhiyane şeyler uydurup anlatır, ki bunun ikisi de aynı kapıya çıkar.

Özellikle August hayran kalmıştı anlatılanlara, neşesi yerindeydi. Sürekli gülüyor, söylenilenleri onaylıyor, şimdiden kendisini yarı kalfa olmuş

hissederek ağzının tadını bilen biri gibi sigarasının dumanını yukardan bir pozla altın renkli ışıltılar içindeki havaya üflüyordu. Kalfa ise anlatıcı rolünü sürdürmekteydi; çünkü

kendisi için önemli olan, aralarında bulunmasının oradakiler-ce babacanlık taşan bir tenezzül gibi

algılanmasını sağlamaktı, aslında kalfa olarak pazar günü eğlenmeye giden çıraklar arasında yeri yoktu çünkü, August'un ilk haftalığının yenilip içilerek çarçur edilmesine katkıda bulunması kendi hesabıma utanılacak bir şeydi.

Irmaktan aşağı inen yolda bir hayli ilerlemişlerdi; derken bir yol ayrımıyla karşılaştılar, pek geniş olmayan araba yolu dolana dolana yavaş

yavaş bayır yukarı çıkıyordu; ötekisi ise dik bir patikaydı, buna karşılık araba yolundan yarı yarıya daha kısaydı. Uzun ve tozlu olmasına aldırmayarak araba yolunu seçtiler. Patika haftanın iş günlerinde gezmeye çıkan beylere göredir; ama halktan kimseler, hele pazar günleri şoseleri sever daha çok, şoseler onlar için şiirselliğini hâlâ korur. Dik patikaları tırmanmak, köylüler ve kentte yaşayıp doğayı sevenler içindir, buna bir iş olarak bakar onlar ya da bir spor gibi görür; ama böyle bir şey kentteki sıradan halkı açmaz pek. Oysa bir şose başkadır, bir yandan rahatça yürürsünüz üzerinde, bir yandan yanmızdakilerle çene çalıp yarenlik edebilirsiniz, ayaklarınızdaki çizmelerle sırtınızdaki yabanlık giysileri kollayıp korur, arabalar ve atlarla karşılaşırsınız yolda; sizin gibi gezmeye çıkmış daha başka kimselere rastlar, hızlı hızlı yürüyüp geride bırakırsınız onları; iki dirhem bir çekirdek kızlarla, şarkılar türküler söyleyen oğlanlarla karşılaşır, birinin arkasından şaka yollu bir laf eder, onun gülerek buna verdiği cevabı dinlersiniz; şosede isteyince durur, gevezelik eder, başka yapacak işiniz yoksa sıra halinde yolda giden kızların peşinden seğirtir ya da güler, olmazsa akşamleyin canciğer arkadaşlarınız ve dostlarınızla kişisel görüş ayrılıklarınızı işi yumruklaşmaya dökerek açığa vurur, çözüme kavuşturursunuz. Böylece şoseye sapılması uygun görülmüştü.

Şose, bol vakti olan ve yorulup terlemeyi sevmeyen biri gibi geniş bir kavis çizerek tepeye tırmanıyordu. Kalfa ceketini çıkarıp omzundaki sopaya astı; sonunda başından geçen serüvenleri anlatmayı bırakmış, ıslık çalmaya başlamıştı, alabildiğine pervasız, içi yaşam sevinciyle doluydu. Bir saat sonra Bielach'a varıncaya

kadar da ıslık düşmedi dudaklarından. Hans'la ilgili olarak iğneleyici birkaç söz söylemiş, Hans'm pek ağırına gitmezken arkadaşı August bu sözlere sert yanıtlar vermişti. Ve nihayet Bielach'm kapılarına gelip dayanmışlardı.

Köy kırmızı kiremitten çatıları ve gümüş grisi samandan damlarıyla sonbaharın renklerine boyanmış meyve bahçeleri arasında saklı yatıyordu, arkasını siyah ormanlık tepelere vermişti. *

Dört genç, girecekleri meyhane konusunda anlaşamadı. En iyi bira Anker meyhanesindeydi ama Schwan'm

da pastalarının üzerine yoktu; Scharfes Eck'te ise meyhane sahibinin güzel bir kızı vardı. Sonunda August'un dediği olmuş, Anker

meyhanesinde karar kılınmıştı; August, An-ker'de birkaç kadeh bira yuvarlarken herhalde Scharfes Eck'in bir yere kaçmayacağını, sonradan oraya da uğrayabileceklerini bir göz kırpışıy-la ima etmişti ve hepsi de uygun görmüştü bunu. Derken köye girdiler, ahırların ve sardunya çiçekleriyle bezenmiş alçak köy evlerinin önünden geçerek Anker meyhanesine yöneldiler; üzerine güneş vurmuş meyhanenin altın yaldızlı tabelası körpe ve yuvarlak iki kestane ağacının üstünde ışıl ışıl parlıyor, müşterileri kendisine çekiyordu. Meyhane ağzına kadar doluydu, bu da içeride

oturmaya can atan kalfaıAAn canını sıktı; çaresiz bahçede kaldılar.

Anker meyhanesi boanın müdavimlerine göre kibar bir yerdi, eski v«e ilkel bir köy meyhanesi değil, pek çok pencAesi, peyke yerine sandalyeleri ve demirden bir alay reklam tabelası, ayrıca kentliler gibi giyijAn garson kızıyla kırmızı tuğladan bir yapıydı. Asla gömlek konuklarıyla ortada dolaşmayıp jmodaya göre dikilmiş kahverengi bir takım ej,biseyle müşterilerin karşısına çıkan meyhaneci, aslında iflas bayrağını çekmiş

biriydi, kenAi meyhanesini baş alacaklı bir bira fabrikatörümden kiralamış, o günden beri de kibarlığa daha çok özenmeye başlamıştı.

Bahçe bir akasya ağacıyla büyük bir tel çitten oluşuyor, çitin neredeyse bir yarısını yabani üzümler örtüyordu.

"Haydi şerefe!" diyereA sesini yükseltti kalfa ve üç arkadaşıyla kadeh tokuşturdu. Gösteriş olsun diye bardağı kafasına dikip bir içişte boşalttı.

"Bakar mısınız, güzel naatmazel! Bu bardağın içinde de bir şey yokmuş bana hemen bir tane daha getirir misiniz lütfeAT" diye seslendi, masanın üzerinden bardağı garson

kıza uzattı.

Bira da nefisti hani, soluktu, üstelik tadı fazla acı da değildi. Hans zevk ve neşeyle içti birasını; August, bu işin erbAı gibi birasını yudumlayarak dilini şapırdatıyorA frir yandan da iyi çekmeyen bir soba gibi sigara:sjnı tüttürüyor, Hans da onun bu tavrına içten içe hayranlık duyuyordu.

Böyle neşeli bir pazaı> günü geçirmek, bunu hak etmiş, bunu yapmasırA kimsenin karşı duramayacağı biri gibi bir rrAeyhanenin masasında Şose, bol vakti olan ve yorulup terlemeyi sevmeyen biri gibi

geniş bir kavis çizerek tepeye tırmanıyordu. Kalfa ceketini çıkarıp omzundaki sopaya astı; sonunda başından geçen serüvenleri anlatmayı bırakmış, ıslık çalmaya başlamıştı, alabildiğine pervasız, içi yaşam sevinciyle doluydu. Bir saat sonra Bielach'a varıncaya

kadar da ıslık düşmedi dudaklarından. Hans'la ilgili olarak iğneleyici birkaç söz söylemiş, Hans'm pek

ağırına gitmezken arkadaşı August bu sözlere sert yanıtlar vermişti. Ve nihayet Bielach'm kapılarına gelip dayanmışlardı.

Köy kırmızı kiremitten çatıları ve gümüş grisi samandan damlarryla sonbaharın renklerine boyanmış meyve bahçeleri arasında saklı yatıyordu, arkasını siyah ormanlık tepelere vermişti.

Dört genç, girecekleri meyhane konusunda anlaşamadı. En iyi bira Anker meyhanesindeydi ama Schwan'm da pastalarının üzerine yoktu; Scharfes Eck'te ise meyhane sahibinin güzel bir kızı vardı. Sonunda August'un dediği olmuş, Anker meyhanesinde karar kılınmıştı; August, An-ker'de birkaç kadeh bira yuvarlarken herhalde Scharfes Eck'in bir yere kaçmayacağını, sonradan oraya da uğrayabileceklerini bir göz kırpışıy-la ima etmişti ve hepsi de uygun görmüştü bunu. Derken köye girdiler, ahırların ve sardunya çiçek-leriyle bezenmiş alçak köy evlerinin önünden geçerek Anker meyhanesine yöneldiler; üzerine güneş vurmuş

meyhanenin altın yaldızh tabelası körpe ve yuvarlak iki kestane ağacının üstünde ışıl ışıl parlıyor, müşterileri kendisine çekiyordu. Meyhane ağzına kadar doluydu, bu da içeride

oturmaya can atan kalfanın canını sıktı; çaresiz bahçede kaldılar.

Anker meyhanesi buranın müdavimlerine göre kibar bir yerdi, eski ve ilkel bir köy meyhanesi değil, pek

çok penceresi, peyke yerine sandalyeleri ve demirden bir alay reklam tabelası, ayrıca kentliler gibi giyinen garson kızıyla kırmızı tuğladan bir yapıydı. Asla gömlek kolluk-larıyla ortada dolaşmayıp modaya göre dikilmiş kahverengi bir takım elbiseyle müşterilerin karşısına çıkan meyhaneci, aslında iflas bayrağını çekmiş biriydi, kendi meyhanesini baş

alacaklı bir bira fabrikatöründen kiralamış, o günden beri de kibarlığa daha çok özenmeye başlamıştı. Bahçe bir akasya ağacıyla büyük bir tel çitten oluşuyor, çitin neredeyse bir yarısını yabani üzümler örtüyordu.

"Haydi şerefe!" diyerek sesini yükseltti kalfa ve üç arkadaşıyla kadeh tokuşturdu. Gösteriş olsun diye bardağı kafasına dikip bir içişte boşalttı.

"Bakar mısınız, güzel matmazel! Bu bardağın içinde de bir şey yokmuş, bana hemen bir tane daha getirir misiniz lütfen T' diye seslendi, masanın üzerinden bardağı garson kıza uzattı.

Bira da nefisti hani, soğuktu, üstelik tadı fazla acı da değildi. Hans zevk ve neşeyle içti birasını; August, bu işin erbabı gibi birasını yudumlayarak dilini şapırdatıyor, bir yandan da iyi çekmeyen bir soba gibi

sigarasını tüttürüyor, Hans da onun bu tavrına içten içe hayranlık duyuyordu.

Böyle neşeli bir pazar günü geçirmek, bunu hak etmiş, bunu yapmasına kimsenin karşı duramayacağı biri gibi bir meyhanenin masasında oturmak, hayatı tanıyan ve eğlenmesini iyi bilen kişilerin yanında olmak hiç de fena değildi doğrusu. Gülenlerle birlikte gülüp arada kendisinin de bir fıkra anlatacak cesareti gösterebilmesi güzeldi insanın, erkeksi bir davranıştı boşalan bardağını kaldırıp trak diye masanın üzerine bırakmak, her türlü tasa ve kaygıdan uzak, garson kıza seslenip: "Bir bira daha lütfen!" demek. Güzeldi bir başka masada oturan bir eşin dostun şerefine kadeh kaldırmak, henüz yakılmamış ucuz bir puroyu aşağı sarkıtılmış sol elinde tutmak, şapkayı ötekiler gibi enseye yıkmak. Yabancı kalfa yine havasını bulmuş, anlatmaya başlamıştı: Ulm'da bir tornacı tanımıştı ve bu tornacı yirmi bardak bira içmişti, o nefis Ulm birasından; sonra da ağzını silip şöyle demişti: "Bu iş tamam! Şimdi de bir şişe şöyle iyisinden şarap getirin de içeyim bakayım!A Yine kalfa Cannstatt'ta gemilerde ateşçilik yapan birini tanımış, bu kişi de acık ve baharatlı on iki tane tütsülenmiş salam yiyerek bir bahsi kazanmıştı. Ama başka bir bahiste şansı yaver gitmemişti: Küçük bir lokantanın yemek listesindeki yemekleri bir bir yemeye kalkmış ve neredeyse yiyip bitirmişti; gelgelelim, listenin sonunda çeşitli peynir cinsleri çıkmış karşısına, üçüncü peynir cinsine gelince tabağı önünden itip uzaklaştırarak demişti ki: "Ölürüm de bir lokma daha ağzıma koymam."

Bu tür hikâyeler de hayli rağbet görüyor, dünyanın kimi yerlerinde yiyip içmeye dayanıklı pek çok kişinin yaşadığını

gösteriyordu; herkesin tanıdığı böyle olağanüstü bir kimse vardı ve bu kimsenin başardığı işlerle ilgili olarak anlatabile-ceği şeyler bulunuyordu. Biri için 'Stuttgart'ta bir adam'dı bu kahraman, bir başkası için 'sanırım Ludwigsburg'da bir süvari'ydi; bir bahiste on yedi tane haşlanmış patates yiyordu, bir diğerinde yanında salatası on bir omlet. Bu gibi kahramanlıklar tarafsız bir ciddiyetle anlatılıyor, hayatta pek çok güzel becerinin ve acayip insanın bulunduğunu, aralarında eşine rastlanmaz antikaların da yer aldığını işitmek insanı rahatlatıyordu.

Gedikli müşterilerin masalarındaki yavan sohbetlerden miras kalmış bu rahatlık duygusunun ve tarafsızlığın kökü eskiye dayanır, saygıdeğer şeylerdir hepsi, gençler tarafından da tıpkı içki içmeler, politika yapmalar, sigara tüttürmeler, evlenmeler ve bu dünyadan göçüp gitmeler gibi öykü- nülegelir.

Üçüncü bardakta dört arkadaştan biri, peki pasta nerde, pasta yok mu, diye sordu. Bunun üzerine garson kıza seslenildi hemen ve öğrenildi ki, hayır, pasta yoktu ve pastanın olmayışına dört arkadaş fena halde içerledi.

August ayağa kalkarak, "Madem pasta yokmuş, biz de ileriki meyhaneye gideriz," dedi. Kalfa meyhanenin pespayeliğine, külüstürlüğüne atıp tutmaya başladı; dört arkadaştan yalnız Frankfurtlusu gitme taraflısı değildi, garson kızla ahbaplık kurmuş, fırsat buldukça kızın orasını burasını okşayıp sıkmıştı. Hans durumu izlemiş, gördüğü manzara ve içtiği biralar tuhaf bir şekilde içinde heyecan uyandırmıştı. Meyhaneden kalkıp gidecek olmalarına sevindi.

Hesabı ödeyip hep birlikte dışarı çıktılar. Hans, içtiği üç bardak biranın etkisini hissetmeye

oturmak, hayatı tanıyan ve eğlenmesini iyi bilen kişilerin yanında olmak hiç de fena değildi doğrusu. Gülenlerle birlikte gülüp arada kendisinin de bir fıkra anlatacak cesareti gösterebilmesi güzeldi insanın, erkeksi bir davranıştı boşalan bardağını kaldırıp trak diye masanın üzerine bırakmak, her türlü tasa ve kaygıdan uzak, garson kıza seslenip: "Bir bira daha lütfen!" demek. Güzeldi bir başka masada oturan bir eşin dostun şerefine kadeh kaldırmak, henüz yakılmamış ucuz bir puroyu aşağı sarkıtılmış sol elinde tutmak, şapkayı ötekiler gibi enseye yıkmak. Yabancı kalfa yine havasını

bulmuş, anlatmaya başlamıştı: Ulm'da bir tornacı tanımıştı ve bu tornacı yirmi bardak bira içmişti, o nefis Ulm birasından; sonra da ağzını silip şöyle demişti: "Bu iş tamam! Şimdi de bir şişel şöyle iyisinden şarap getirin de içeyim bakayım!" Yine kalfa Cannstatt'ta gemilerde ateşçilik yapan birini tanımış, bu kişi de acılı ve baharatlı on iki tane tütsülenmiş salam yiyerek bir bahsi kazanmıştı. Ama başka bir bahiste şansı yaver gitmemişti: Küçük bir lokantanın yemek listesindeki yemekleri bir bir yemeye kalkmış ve neredeyse yiyip bitirmişti; gelgelelim, listenin sonunda çeşitli peynir cinsleri çıkmış karşısına, üçüncü peynir cinsine gelince tabağı önünden itip uzaklaştırarak demişti ki: "Ölürüm de bir lokma daha ağzıma koymam."

Bu tür hikâyeler de hayli rağbet görüyor, dünyanın kimi yerlerinde yiyip içmeye dayanıklı pek çok kişinin yaşadığını gösteriyordu; herkesin tanıdığı böyle olağanüstü bir kimse vardı ve bu kimsenin başardığı işlerle ilgili olarak anlatabile-ceği şeyler bulunuyordu. Biri için 'Stuttgart'ta bir adam'dı bu kahraman, bir başkası için 'sanırım Ludwigsburg'da bir süvari'ydi; bir bahiste on yedi tane haşlanmış patates yiyordu, bir diğerinde yanında salatası on bir omlet. Bu gibi kahramanlıklar tarafsız bir ciddiyetle anlatılıyor, hayatta pek çok güzel becerinin ve acayip insanın bulunduğunu, aralarında eşine rastlanmaz antikaların da yer aldığını işitmek insanı rahatlatıyordu.

Gedikli müşterilerin masalarındaki yavan sohbetlerden miras kalmış bu rahatlık duygusunun ve tarafsızlığın kökü eskiye dayanır, saygıdeğer şeylerdir hepsi, gençler tarafından da tıpkı içki içmeler, politika yapmalar, sigara tüttürmeler, evlenmeler ve bu dünyadan göçüp gitmeler gibi öykü- nülegelir.

Üçüncü bardakta dört arkadaştan biri, peki pasta nerde, pasta yok mu, diye sordu. Bunun üzerine garson kıza seslenildi hemen ve öğrenildi ki, hayır, pasta yoktu ve pastanın olmayışına dört arkadaş fena halde içerledi.

August ayağa kalkarak, "Madem pasta yokmuş, biz de ileriki meyhaneye gideriz," dedi. Kalfa meyhanenin pespayeliğine, külüstürlüğüne atıp tutmaya başladı; dört arkadaştan yalnız Frankfurtlusu gitme taraflısı değildi, garson kızla ahbaplık kurmuş, fırsat buldukça kızın orasını burasını okşayıp sıkmıştı. Hans durumu

izlemiş, gördüğü manzara ve içtiği biralar tuhaf bir şekilde içinde heyecan uyandırmıştı. Meyhaneden kalkıp gidecek olmalarına sevindi.

Hesabı ödeyip hep birlikte dışarı çıktılar. Hans, içtiği üç bardak biranın etkisini hissetmeye

başlamıştı. Hoş bir duyguydu, yarı rehavet, yarı atılganlıktan oluşan bir duygu; ayrıca, gözlerinin önünde tülden ince bir perde vardı sanki, her şeyi daha uzak ve neredeyse gerçekdışı gösteriyordu, düşlerdeki gibiydi tıpkı. Hans durmadan gülüyordu, şapkasını şimdi biraz daha arkaya yıkmıştı, kendini adeta neşeli

ve keyfinden geçilmeyen biri gibi görüyordu. Frankfurtlu kalfa yine o kavgacı pozuyla ıslığını öttürmeye başlamıştı, Hans da ıslığın ritmine uyarak yürümeye çalışıyordu.

Scharfes Eck meyhanesi hayli sessizdi. Birkaç köylü yeni üründen yapılmış şarap içiyordu. Açık bira verilmiyordu meyhanede, yalnızca şişe bira vardı. Dört arkadaştan her birinin önüne bir şişe bira getirilip kondu hemen. Cömertlik tasla- * yan yabancı kalfa, bütün arkadaşlar için kocaman bir elmalı pasta söyledi. Ansızın büyük bir açlık hisseden Hans, getirilen pastadan arka arkaya birkaç dilim atıştırdı. Dört bir yanı kahverengiye boyanmış eski meyhanenin sağlam ve geniş

peykelerinde loş ışık altında otururken pek rahat hissediyordu kendini insan. Eski moda tezgâhla dev-cileyin soba içerinin loşluğunda kayboluyor,

tahta bir kafesin içinde iki iskete kanat çırpıyordu; yem olarak kırmızı kuş üveziyle dolu bir dal kafesin çıtaları arasından içeri sokulmuştu.

Meyhanenin sahibi bir an için masaya yaklaşıp yeni müşterilerini selamladı, hoş geldiniz, dedi. İlkin bir süre susan dört arkadaş, konuşup gülüşmeye başladı. Hans, sert şişe birasından birkaç yudum aldı; bütün şişeyi içip bitirebilir miyim acaba, diye merak ediyordu.

Frankfurtlu kalfa bol keseden atıp tutmaya başlamıştı yine; Ren Bölgesi'ndeki bağbozumu şenliklerinden, Çingeneler gibi gezip dolaştığı yerlerden ve yaşadığı meyhane hayatından söz edip duruyor, ötekiler de keyifli keyifli onu dinliyorlardı. Hans da gülmekten kendini alamaz olmuştu. Ama birden iyi hissetmedi

kendini. Oda, masa, şişeler, bardaklar ve arkadaşları birbirine karışıp kahverengi yumuşak bir buluta dönüşüyor, ancak Hans var

gücüyle kendini toparlamaya çalışır çalışmaz yine eski şekillerini alıyordu.

Zaman zaman, konuşup gülüşmeler daha bir yoğunluk kazanıp gürleştikçe kendisi de ötekilere katılarak

yüksek sesle gülüyor ya da ağzını açıp bir şey söylüyor ama ne söylediğini hemen yine unutuyordu. O da diğerleriyle birlikte kadeh tokuşturuyordu. Aradan bir saat geçmişti ki, önündeki şişenin boşaldığını hayretle gördü.

"Güzel içiyorsun, bravo Hans!" dedi oradan August. "Bir şişe daha ister misin?"

Hans, gülerek başını salladı. Böyle bir içki âlemini doğrusu çok daha ürkütücü bir şey olarak tasarlamıştı kafasında. Oanda Frankfurtlu kalfa bir şarkı tutturdu ve hepsi katıldı şarkıya, Hans da avazı çıktığı kadar bağırarak şarkıya eşlik etmekten geri durmadı.

Bu arada meyhane yükünü almıştı. Meyhanecinin kızı, garson kıza yardım için çıkıp geldi derken. Sağlıklı tombul yüzü ve durgun kahverengi gözleriyle endamı yerinde, boylu poslu bir kızdı. Bir şişe bira daha getirip Hans'ın önüne bırakırken, Hans'ın yanı başındaki kalfa o pek cafcaflı komplimanlarıyla hemen

bombardımana tuttu

başlamıştı. Hoş bir duyguydu, yarı rehavet, yarı atılganlıktan oluşan bir duygu; ayrıca, gözlerinin önünde tülden ince bir perde vardı sanki, her şeyi daha uzak ve neredeyse gerçekdışı gösteriyordu, düşlerdeki gibiydi tıpkı. Hans durmadan gülüyordu, şapkasını şimdi biraz daha arkaya yıkmıştı, kendini adeta neşeli

ve keyfinden geçilmeyen biri gibi görüyordu. Frankfurtlu kalfa yine o kavgacı pozuyla ıslığını öttürmeye başlamıştı, Hans da ıslığın ritmine uyarak yürümeye çalışı-* yordu.

Scharfes Eck meyhanesi hayli sessizdi. Birkaç köylü yeni üründen yapılmış şarap içiyordu. Açık bira verilmiyordu meyhanede, yalnızca şişe bira vardı. Dört arkadaştan her birinin önüne bir şişe bira getirilip kondu hemen. Cömertlik taslayan yabancı kalfa, bütün arkadaşlar için kocaman bir elmalı Apasta söyledi. Ansızın büyük bir açlık' hisseden Hans, getirilen pastadan arka arkaya birkaç dilim atıştırdı. Dört bir yanı kahverengiye boyanmış eski meyhanenin sağlam ve geniş peykelerinde loş ışık altında otururken pek rahat hissediyordu kendini insan. Eski moda tezgâhla dev-cileyin soba içerinin loşluğunda

kayboluyor, tahta bir kafesin içinde iki iskete kanat çırpıyordu; yem olarak kırmızı kuş

üveziyle dolu bir dal kafesin çıtaları arasından içeri sokulmuştu.

Meyhanenin sahibi bir an için masaya yaklaşıp yeni müşterilerini selamladı, hoş geldiniz, dedi. İlkin bir süre susan dört arkadaş, konuşup gülüşmeye başladı. Hans, sert şişe birasından birkaç yudum aldı; bütün şişeyi içip bitirebilir miyim acaba, diye merak ediyordu.

Frankfurtlu kalfa bol keseden atıp tutmaya başlamıştı yine; Ren Bölgesi'ndeki bağbozumu şenliklerinden, Çingeneler gibi gezip dolaştığı yerlerden ve yaşadığı meyhane hayatından söz edip duruyor, ötekiler de keyifli keyifli onu dinliyorlardı. Hans da gülmekten kendini alamaz olmuştu. Ama birden iyi hissetmedi kendini. Oda, masa, şişeler, bardaklar ve arkadaşları birbirine karışıp kahverengi yumuşak bir buluta dönüşüyor, ancak Hans var gücüyle kendini toparlamaya çakşır çalışmaz yine eski şekillerini alıyordu. Zaman zaman, konuşup gülüşmeler daha bir yoğunluk kazanıp gürleştikçe kendisi de ötekilere katılarak yüksek sesle gülüyor ya da ağzını açıp bir şey söylüyor ama ne söylediğini hemen yine unutuyordu. O da diğerleriyle birlikte kadeh tokuşturuyordu. Aradan bir saat geçmişti ki, önündeki şişenin boşaldığını hayretle gördü.

"Güzel içiyorsun, bravo Hans!" dedi oradan August. "Bir şişe daha ister misin?"

Hans, gülerek başını salladı. Böyle bir içki âlemini doğrusu çok daha ürkütücü bir şey olarak tasarlamıştı kafasında. O anda Frankfurtlu kalfa bir şarkı tutturdu ve hepsi katıldı şarkıya, Hans da avazı çıktığı kadar bağırarak şarkıya eşlik etmekten geri durmadı.

Bu arada meyhane yükünü almıştı. Meyhanecinin kızı, garson kıza yardım için çıkıp geldi derken. Sağlıklı tombul yüzü ve durgun kahverengi gözleriyle endamı yerinde, boylu poslu bir kızdı.

Bir şişe bira daha getirip Hans'm önüne bırakırken, Hans'm yanı başındaki kalfa o pek cafcaflı komplimanlarıyla hemen bombardımana tuttu

kızı ama kız kalfanın söylediklerine kulak asmadı. Belki kendisini küçümsediğini kalfaya göstermek istediğinden, belki de Hans'm çocuksu zarif başı hoşuna gittiği için Hans'a dönüp elini şöylece saçlarının

üzerinde gezdirdi, sonra yeniden tezgâha yollandı.

O anda üçüncü şişe birayı boşaltan kalfa kalkıp kızın peşinden gitti, kızla konuşabilmek için her çareye başvurdu ama bir türlü başaramadı.

Uzun boylu kız hiç istifini bozmadan kalfayı şöyle bir süzdü, cevap vermedi ve çok geçmeden sırtını çevirdi ona. Bunun üzerine kalfa yine dönüp masaya geldi, boş bira şişesiyle masaya vurmaya başladı ve ansızın coştu: "Haydi bakalım, neşelenelim biraz çocuklar!

Tokuşturalım kadehleri!"

Ve ardından açık saçık karı kız hikâyeleri anlatmaya koyuldu. '" Hans artık belli belirsiz bir uğultudan başka şey duyamaz olmuştu. Neredeyse ikinci şişeyi de bitirmek üzereydi ki, konuşur, hatta gülerken zorlanmaya başladı. Bir ara kalkıp iskete kafesine doğru yürüyecek, kuşlara biraz takılacak oldu; ama daha iki adım atar atmaz başı döndü, az kalsın yığılıp kalıyordu; çaresiz dönüp yerine oturdu.

O pek neşeli hali yavaş yavaş uçup gitti üzerinden. Sarhoş olmuştu, biliyordu bunu. Artık içki âleminin pek keyifli yanı kalmamıştı. Çok uzakta pek çok tatsız olayın kendisini beklediğini sezer gibiydi.

Meyhaneden eve dönecek, babasıyla aralarında can sıkıcı bir sahne yaşanacak, ertesi sabah da erkenden atölyeye gitmek üzere evden çıkması gerekecekti. Ansızın başı da zonklamaya başlamıştı.

Ötekiler de yeterince içmişti. Ayık bir ânında August hesabı istedi, bir talerden az tuttu hesap, uzatılan talerden birkaç kuruş üste döndü. Dört arkadaş konuşup gülüşerek meyhaneden çıktı, akşamın parlak ışığıyla gözleri kamaştı birden. Hans ayakta zor durabiliyordu. August'a yaslanmış yalpalıyor, onun tarafından adeta sürüklenip götürülüyordu.

Yabancı kalfa ansızın duygulanıp, 'Yarın yol göründü bana' şarkısını söylemeye başlamıştı, gözleri dolu doluydu.

Aslında eve gitmeyi düşünmüşlerdi. Ne var ki, Schwanen meyhanesinin önünden geçerlerken kalfa biraz da

buraya girelim diye diretti. Kapının önünde

Hans gruptan ayrıldı. "Benim eve gitmem

gerekiyor."

"Tek başına dünyada bulamazsın evi,"

diyerek güldü kalfa. "Hayır, hayır,

gitmem gerekiyor."

"Madem öyle, bir tek at da öyle git ufaklık. İyi gelir, kendini toplarsın, miden de düzelir. Bak göreceksin!" Hans, eline küçük bir şnaps kadehçiğinin tu-tuşturulduğunu hissetti. İçindekinin pek çoğunun kazara döktü

yere, kalanı kafasına dikti, ateş gibi yandı boğazı. Tek başına meyhanenin önündeki merdivenlerden indi, kendisi de nasıl olduğunu anlamadan yürüye yürüye köyden çıktı. Evler, çitler ve bahçeler birbirine karışıyor, gözlerinin önünde fırıl

fırıl dönüyordu. Bir elma ağacının

altından geçerken ıslak otların içine uzanıverdi. Bir sürü iğrenç duygu, içini kemiren bir sürü tasa,

korku ve kırık kopuk düşünceler uyumasına izin vermedi. Kirlenmiş, çamura bulanmış hissediyordu kendini. Bu durumda eve nasıl gidecek, babasına ne diyecekti? Yarın ne halde olacaktı kimbilir? Kendisini öylesine yıkılmış, öylesine perişan

durumda hissediyordu ki, yatıp dinlenmesi gerekiyordu hemen, bir daha kalkmamak üzere uyuması ve halinden utanması gerekiyordu.

Başı ve gözleri ağrıyor, ayağa kalkıp yola devam edecek gücü kendinde göremiyordu.

Önceki neşesinden bir esintinin geç kalmış geçici bir dalga gibi ansızın dönüp geldiğini hissetti, yüzünü gözünü çarpıtıp mırıldanmaya başladı: a O canım Augustin Augustin, Augustin O canım Augustin Ah senin bu halin!

Şarkıyı mırıldanması biter bitmez, ruhunun çok derin bir köşesinde cız etti bir şey, açık seçik-likten uzak düşünce ve anılar, utanç ve suçluluk duygusu bulanık bir sel oluşturup üstüne çullandı. Yüksek sesle inildemeye, sızlanmaya başladı, hıçkırarak otların içine bıraktı kendini.

Bir saat kadar bir süre geçti aradan, hava kararmaya başlamıştı artık, doğrulup kalktı, sallana sallana büyük bir güçlükle bayır aşağı inmeye koyuldu.

Hans'm akşam yemeğine gelmediğini gören

Bay Giebenrath, bir hayli söylenmiş, verip veriştirmişti oğluna. Saat dokuz olup da oğlu hâlâ ortalarda görünmeyince, hanidir el sürülmeden duran ağır bir sopayı bulunduğu yerden çıkarıp hazır bir kenara

koydu. Artık büyüdüğünü, baba dayağından yakayı kurtardığını mı sanıyordu haylaz oğlu yoksa? Hele eve

dönsün bir, görürdü gününü!

Derken saat on oldu, kalkıp evin dış kapısını kilitledi Bay Giebenrath. Oğlu olacak beyefendi bu geç vakitte dışarılarda hâlâ gezip tozmak mı istiyordu, o zaman geceyi geçirecek bir yer de arayıp bulsundu kendine.

Ne var ki, bir türlü yatıp uyuyamadı Bay Giebenrath, içinde her geçen saat daha da büyüyen bir öfke,

dışarıdan bir elin kapının mandalını kurcalamasını, sonra da kapıdaki çıngırağın ipini çekmesini gözledi. Hep bu sahne canlandı gözlerinin önünde. Dışarılarda sürtüp duran bir serseri oğlun çekeceği vardı elinden! Kimbilir, bakarsın sarhoş gelirdi eve; ama hiç merak etmesin, evde bir güzel ayılacaktı bu serseri, bu hayta, bu sefil oğlan! Onu öyle bir

«sopadan geçirecekti ki, kemiklerini kıracaktı.

Ama sonunda yenik düştü uykuya Bay Giebenrath, hırsı da öfkesi de uçup gitti.

Tam babası onun için kafasında böyle azizlikler tasarladığı sırada Hans'm bedeni çoktan soğumuş, canlılığını yitirmiş olarak ırmağın karanlık sularında yavaş yavaş vadiden aşağı doğru sürüklenip durmaktaydı. Tiksinti, utanç ve acıların yükü kalkmıştı üzerinden; karanlık ve cılız bedeni, soğuk ve mavimsi bir sonbahar gecesinin üzerine çevrilmiş gözlerinin altında yatıyordu, elleri, saçları ve kanı çekilmiş dudaklarıyla karanlık sularda oynayıp durmaktaydı. Kendisini ilk gören, şafaktan önce avlanmaya çıkmış ürkek bir susa- muru oldu; kurnaz susamuru önce şöyle bir süzdü, gözden geçirdi Hans'ı, sonra sessizce yanı başından kayıp gitti. Hans'ın nasıl olup da ırmakta boğulduğunu kimse anlayamadı. Belki yolunu şaşırmış, kıyıdaki sarp bir yerden ayağı kayıp suya düşmüştü; ama belki de ırmaktan su içmek istemiş, dengesini yitirip ırmağa yuvarlanmıştı. Belki de o güzel güzel akıp giden suların manzarası onu büyüleyip kendine çekmiş, o da suyun üzerine eğilmişti; gecenin ve ayın soluk ışığının öylesine huzur dolu, öylesine dinlence vaat ederek sulardan kendisine * baktığını görünce, üzerindeki yorgunluğun, içindeki korkunun sessiz zorlamasına karşı durama-" yarak kendini ölümün kollarına bırakmıştı.

Gündüz Hans ırmaktan çıkarılıp eve getirildi. Dehşete kapılan Bay Giebenrath, oğlu için hazırladığı sopayı kaldırdı ortadan; oğluna karşı birikmiş öfke uçup gitti içinden. Her ne kadar ağlamadı, üzüntüsünü pek belli etmediyse de o gece bir önceki gibi uyuyamadı, arada bir gözlerini çevirip aralık kapıdan sesi soluğu çıkmayan oğluna baktı; oğlu tertemiz bir yatakta uzanmış yatıyor, narin alnı zeki ifadeli solgun yüzüyle olağanüstü bir çocuk, başka çocuklarmkinden değişik bir yazgıya sahip olmayı daha doğuştan hak etmiş bir çocuk olduğunu hissettiriyordu.

Oğlunun alnındaki ve ellerindeki deri biraz sıyrılmış, morumsu kırmızı bir renk almış, sevimli yüz hatları adeta -

uykuya dalmıştı. Beyaz gözkapakları gözlerin üzerine kapanmış

duruyor, biraz açık kalmış ağızda halinden memnun, neredeyse neşeli bir ifade okunuyordu. Hani öyle bir manzaraydı ki, sanki Hans ömrünün baharında dalından koparılmış bir çiçekti, sevinç ve kıvançla kendi yolunda yürüyüp giderken ansızın çekilip bir kenara alınmıştı. Babası Bay Giebenrath da o yorgun halinde ve tek başına yüklendiği yas içinde böyle bir aldanışa kaptırmıştı kendini.

Cenaze alayı hayli kalabalıktı, pek çok da meraklı katılmıştı alaya. Bay Giebenrath bir kez daha herkesin ilgilendiği ünlü bir kişi olup çıkmıştı.

Latince okulunun öğretmenleri, müdürü ve kasabanın rahibi bir kez daha Bay Giebenrath'm üzüntüsünü paylaştılar. Sırtlarında redingot, başlarında resmi silindirler tam tekmil

çıkıp geldiler, cenaze alayına katıldılar, aralarında fısıltıyla konuşarak mezarın başında bir süre durdular. Latince öğretmeni ötekilerden daha üzgün görünüyordu; bir ara müdür bey kendisine dönerek usulcacık şöyle söyledi: "Evet, sayın meslektaşım, ilerde büyük bir adam olabilirdi seninki. Özellikle en iyi öğrencilerimizin çokluk bizi hayal kırıklığına uğratması ne şanssızlık değil mi!"

Törenden sonra Flaig Usta ötekilerle gitmeyerek mezarın başında, Hans'm babası Joseph Giebenrath ile yaşlı hizmetçi Anna'nm yanında kaldı; hizmetçi Anna durmadan ağlıyordu.

Bay Giebenrath'm üzüntüsünü paylaşmaya çalışarak, "Haklısınız, Bay Giebenrath. Tanrı kimsenin başına vermesin, acı bir olay," dedi Flaig Usta. "Doğrusu ben de pek severdim oğlunuz Hans'ı."

"İnsanın aklı almıyor," diye göğüs geçirdi Bay Giebenrath. "Öyle yetenekli bir çocuktu ki! Sonra bütün işler yolunda gitmişti, okul, sınav -

ama birden tersine döndü her şey, felaket felaket üstüne geldi."

Ayakkabıcı Flaig Usta o sırada mezarlığın kapısından çıkıp gidenleri işaret ederek, "Aralarında öyle

saygıdeğer birkaç beyefendi var ki," dedi usulcacık, "işin böyle sonuçlanmasında onlar da katkılarım esirgemedi."

"Nasıl?" dedi Bay Giebenrath, birden silkine-rek; kuşku ve korkuyla gözlerini Flaig Usta'ya dikti. "Anlamadım? Açık konuş

lütfen!"

"Sakin olun komşum. Ben yalnızca

öğretmen- * leri kastettim." "Ne

bakımdan? Nasıl yani?" *

"Şey canım, üzerinde durmaya değmez. Hem seninle ben de, belki biz ikimiz de delikanlıya karşı her zaman doğru davranmadık, kimi kusurlarımız oldu bu bakımdan, öyle değil mi?"

Kasabanın üzerine neşe içinde mavi bir gökyüzü gerilmiş duruyor, vadide ırmak yeşil yeşil panldıyor, mavi çam ormanları yumuşacık ve özlemle uzanıp gidiyordu. Üzgün üzgün gülümseyen Flaig Usta, Bay Giebenrath'm koluna girdi. Şaşkınlık içindeki Bay Giebenrath bir an duraksayıp sessizliğinden ve acılı düşüncelerinden çıkmış, her zamanki alışılmış yaşamının sığlıklarına doğru yol alıyordu.